UNIVERSITARIA
R. BIBLIOTECA
C
e
22
ALESSANDRINA
ROMA

C-e-22
151
152

ARNOLDI CLAPMARII

DE

ARCANIS RERUMPUBLICARUM Libri ſex.

AD

AMPLISSIMUM ATQUE FLORENTISSIMUM SENATUM REIPUBLICÆ BREMENSIS.

Juſtus Lipſius Epiſtol. quæſt. lib. 5. Ep. 11.

Quis ille tam confidens, aut tantis cervicibus, qui audeat Hiſtoriam vſquequaque veram ſcribere? Quis regum illa κρύφια, & ut Tacitus noſter appellat, Arcana Imperii prodi vult? Denique vbi illa Juvenalis Simplicitas, cujus non audeo dicere nomen, *&c.*

FRANCOFURTI,
Typis Johannis Bringeri, ſumptibus Johannis Berneri.
Anno M. D C XI.

EPITAPHIUM

D. M. S.

Authori vero conſecratum,
Viator
Qui tranſis
Cedo hoc in loco, ſiſte:
Tametſi non erit
qui te doceat
Erit opinor quod te memorem faciet omni-
um virtutum & humanæ conditionis.
Quod hoc ſub tumulo reſervatur,
ſed parte minore ſui

ARNOLDUS CLAPMARIUS. BR.

Chriſtop. Filius. Arnol. Nepos.

Juvenis magno ingenio triginta annorum, ſed inſigni ſupra ætatem doctrina, à
Patre honeſtiſs. natus, & a prima pueritia liberaliter educatus,
A qua cum litteris ſupra omnium expectationem vacaſſet, cum Germaniam, Angli-
am, Belgium, aliaſque regiones perluſtraſſet, cum res militares miles ipſe didi-
ciſſet, & jam maturos fructus ſuos oſtenderet, operamque ſuam primum Ma-
gnis Principib. deinde florentiſſimæ Reipubl. Noribergenſi devoviſſet,
cum eruditionem ſuam publicis ingenii monumentis ad invi-
diam uſque teſtatam feciſſet, cum denique in hac
mundi fabula laudabiliter perſo-
nam ſuam ageret.
Morbo, proh dolor, correptus, quem Febrem vocant continuam, & menſes ali-
quot æger, idque ex decidentia varioque morbi ſtatu, tandem vero virib.
paulatim collabentibus cum ingenti fortitudine & pia animi
devotione Calend. Junii moritur.

Et vero immaturo ſuo obitu

Omnib. eruditis dolorem; Parenti luctum, æqualibus æmulationem, ſibi in
hoc mundo, quo omnia fine ſuo laborant, ærumnarum requiem, fratrib.
deſolatis æternum deſiderium, conditionis humanæ & omni-
um virtutum illuſtre reliquit exemplum, poſterita-
temque ad ſui ſpectaculum convocavit.

Tantum fuit Viator

Cujus ne neſcius eſſes voluerunt Pater mœſtiſ-
ſimus, & luctuoſiſs. fratres.

Qui

Quod cariſs. filii, & præſtantiſs. fratris immaturum obitum ſenili & violen-
tiſſima ſua morte contra jus antevertere nequiverunt

Hunc Lapidem

L M P C

Tanquam æternum ſummi mœroris & pietatis

MONUMENTUM

ANNO

M. D. CIV.

I. C. E.

AMPLISSIMO FLORENTISSIMOQUE SENATUI REIPUBLICÆ BREMENSIS

S. P. D.

Ioannes Claymarius Med. D.

MATURANTI fratri, heu quondam, meo, rátiones & conſilia ſtudiorum ſuorum, propterea quod & tardè inita & adhuc opera quadam ad conficiendum egere videbantur, objectum eſt ex improviſo tam atrox impedimentum, cujus impetu non illa modo, verum etjam ſpes omnes noſtræ ſimul fere conciderunt: Cum enim eô properaret, idque ab ineunte ætate ageret Frater meus, ut erga Rempub. literariamq; ſtudium qualecunq; extaret ſuum, quod an aſſecutus ſit, pudor eſt

mihi dicere, veruntamen, ut id aliquando poſſet, omni ope enixus eſt: id verò ipſum dum ſedulo cogitabat, proh dolor, funeſta febre corripitur, ex cujus ſævitia & immanitate cum aliquot mēſes decubuiſſet juvenis ætate, &, quod auſim dicere, ingenio florens viribus paulatim collabentib. ex hac vita ad beatarum mentium ſedem emigravit. O interemptas cogitationes, O ſpes inanes noſtras: parentatum eſt manibus tuis, mi frater, nō pecudum ſanguine, ſed acerbiſſimo interitu conſiliorum tuorum: Neq; tamen vos, Viri Ampliſs. fugit, quam adverſa ſæpè fortuna utriuſque noſtrum invaſerit juventutem: quò majore mihi, qui adhuc ſuperſtes ſum, ope nitendum eſt, idque ut hodierna ſunt tempora, quo iſtorum ſupercilium, quorum injuriis aliorum modeſtia obnoxia eſt, frangere poſſim, qui dum alienis obtrectationib. nominis ſui laudem exædificare cupiunt, fortunamq; ſuam ea vindictæ cupiditate conſolantur, mihi tanto majorem ad majora nitendi cupiditatem conciliant, quanto minus parcunt mode-

modeſtiæ atq; innocentiæ meæ: Ceterum, Viri Splendidiſſimi, diu eſt, ex quo Vobis deſtinavit Frater meus particulam aliquam ex cenſu ſuo literario, verum nihil dum ſuppetiit pro ſplendore veſtro magnum, atque autoris expectatione dignum: Enimverò erant alia quædam præ manibus, atque ut ita dicam in incude, & jam ferè exaſciata, veluti Tractatus de Jure ſacro: Commentarius de publicis Judiciis: Libellus de Vectigalibus: Libri quatuor de Jure publico: Libri tres de fœderibus: Liber de Magiſtratu: Notæ in Politicam Ariſtotelis: Commentarius in C. Cornelium Tacitum, & id genus alia, quorum quædam penes me ſunt, quædã verò ab aliis dolo malo ſubtracta, quod tolerabilius eſſet, niſi inſuper bonorum Virorum famæ adeò inclementer inhiarent, ut taceam eorundem ventoſos & hordeaceos terrores, contra quos, tantum abeſt, ut me muniam, ut potius iſtiuſmodi hominum fumos rideam atque ſpernam. Sed hiſce relictis præcurrunt de Arcanis Imperiorum Libri Sex, quos

ego ex magnorum aliquot virorum conſilio ad Amplit. veſtras mitto, adeoque in lucem do, fretus non tam dignitate rei, quæ tamen non exigua eſt, quam novitate materiæ: equidem in quibuſdam autor

Avia Pieridum peragrat loca, nullius ante
Trita ſolo.

Qui enim de Arcanis Rerumpublicarum ex profeſſo ſcripſerit ſcio neminem, quod ipſum Joannes Bodinus Vir plurimæ Lectionis Multi, inquit, graviter & copioſè de ſerendis moribus, de ſanandis populis, de Principe inſtituendo, de legibus ſtabiliendis, leviter tantum de ſtatu, nihil de Converſionibus Imperiorum, & ea quæ Ariſtoteles principum σοφίσματα ſeu κρύφια, Tacitus Imperij arcana vocat, ne attigerunt quidem: hæc ille: an quod periculoſum erat illa imperiorum κρύφια in vulgus dare, an vero quod neſcio quam deceptiunculæ ſpeciē præ ſe ferunt, à qua abhorrent ſeverioris notæ homines & caperata fronte magiſtri: at enimvero quantum illi nimia ſua pervicacia, ne dicā ſuperſtitione

alios

alios antecellũt, tanto harum Lucubrationum autor Reipublicæ communisq; ſalutis aman-tior videri voluit: malo nunc Viri Ampliſs. pluribus rebus ſuperſedere cõmemorandis, & maximis tamen atque pulcherrimis, quarum illuſtratio ex hujus Operis Lectione, quod quidem per ſe breve eſt, at verò & compoſitum & digeſtum plenumq; ſine ambitione dicam, publicis rebus, nemini non elucebit, magna, ut ſpero, tum eorum qui legerint voluptate, tum etjam non minori autoris gloria atq; commẽdatione: quò major me ſpes fovet Viri Ampliſs. huic meę audaciæ veniam datum iri; equidem ſingularis veſtra erga me benevolẽtia tacito quodam nutu atque imperio aliquod gratitudinis monumentum à nobis poſtulavit, cujus declarandæ deſiderio atq; teſtimonio hoſce Fratris mei Arnoldi Clapmarij Juris & Hiſtoriarum Profeſſoris quondam in Illuſtri Academia Noricorum Labores & Lucubrationes Ampliſſimo atque Splendidiſſimo nomini veſtro inſcribere atq; dedicare volui, partim pro jure noſtro, quod

cives

cives uterque veſtri ſimus, partim etjam, quod quamvis à dignitate rei & à materia ipſa ſatis illuſtres ſint, propter utriuſque tamen tenuitatem ab Inclyta Repub. veſtra lucem atque patrocinium aliquod mereri atque mutuari ſtudent: DEUS Immortalis Rempub. veſtram adeoque univerſum Ordinem ſanctiſſimum diu florentem & incolumem conſervare velit.

B. VV.

MATTHIÆ HUBNERI JC. ODARION

AD CLARISS. ARNOLD. CLAPMARIUM JURIS ET HISTORIARUM Profeſſorem, Collegam conjunctiſſimum.

ARNOLDE, *quâ te mactet adoreâ*
Jam cura vatum, quâ ve Politicum, ob
ARCANA RERUM publicarum
Edita quæ tibi ſex libellis?
ARCANA; verè plenum opus aleæ
Periculoſa, quæ ſtudio tuo
Ex intimis Prudentiæ ſunt
Eruta, & egregiè explicata.
Quid his futurum eſt, ſi tibi ſumpſeris
Fingenda rurſus principio ſui
Tam recta? ſummos certè honores
Quiſq; tibi tribuet merenti.

IN LIBROS DE ARCANIS IMPERIORUM VIRI CLA. D. ARNOLDI CLAPMARII Profeſſoris Hiſtorici Politici.

HOC *hodie ingenium eſt multis, ut tempora priſca*
Anteferant noſtris, tantum laudentq; quod abſit
Longius, & noſtro dudum ſe ſubtrahit ævo.

Tanquam ſi nequeat dici laudabile quicquam,
Ni prius id ſeries annorum longa probarit.
Haud equidem inficior veteres virtute animiſq́
Extendiſſe ſua late pomæ via famæ,
Atq́ illis partes laudis deberier omneis,
Hoc verò doleo atq́ queror, quod laus ea fœdâ
Segnitie plures hodiè res preſſerit, vt dum
Majorum laudem deſperat quiſq́, ſe ipſum
Negligit & prorſum ſibi nil deſumit agendum,
Ac ſi nil reliquum nobis veneranda vetuſtas
Fecerit, aut pro ſe ſibi ſoli cuncta pararit.
Degeneres animi, tandem reſipiſcite, tandem
Diſcite, nec nobis Famæ atria fortè recluſa,
Huc ſtudium atq́ animi neruos intendite ſolum.
Ecce meus magno dum ſe CLAPMARIVS auſu
Ingerit in latebras atq́ arcana Imperiorum
Et quæ tot populis, quæ tot jam clauſa per annos
Quærit ad illa aditum, multi ævi cuncta pererrans
Indefeſſo animo, tandem & plenâ ingreditur vi,
Inuolucra expediens, extricatuſq́ recedens
Cognoſcenda foras ſeruandaq́ regibus edit:
Quæ, Di, fama Virum ſequitur? quæ gloria famam?
Qui veterum non ſponte ſua conceſſerit illi?
Et ſi primitiæ ſunt tales, conſequa meſſis
Qualis erit? quæ nunc pleno ſe oſtentat in agro.
Di ſuperi, merito vitam producite ſolum,
Et merentur avos alÿ, veterumq́ labores
Cum paucis mihi, quos mirer, CLAPMARIVS eſto.

Officij & Amicitiæ
teſtandæ f.
Michael Piccartus Profeſ.
Organicus.

AD

AD EUNDEM CLA-RIS^s: AUTOREM.

SI Medicos laus digna manet, qui arcana recludunt,
Unde hominis corpus debile ſentit opem:
Quæ tua, CLAPMARI, laus eſt, qui arcana recludis
E quîs compages civica ſentit opem?
Uno complector verbo; dum arcana recludis,
Non erit arcanum nomen in orbe tuum:
Nomen in orbe tuum clareſcet honosq; manebit,
Et famam extollet candida poſteritas.

J. G. H. A.

INDEX

LIBRORVM ET CAPITVM:

LIBER PRIMVS,

DE JVRE IMPERII.

CAP. I.

OCcultæ atq; abſtruſæ artes Reip. conſtituendæ atque conſeruandæ: Rationes & Leges quid apud plebem poſſint. Simulacra Deorum.

CAP. II.

Variarum ſcientiarum atque artiũ arcana ſiue σοφίσματα, σοφίσματα τῶν χρωμάτων. Belli commenta. αἱμύλα. Doli Medicorum. χειρουργοὶ Fictiones Juris. Arcana parietum. Dialecticorum σοφίσματα, peccare in Rep. cum beneficio.

CAP. III.

Arcanum, àrcere, arcivum. ἀπόῤῥητον. Arcana ſacra. Βίβλια ἀπόῤῥητα. Arcani milites. Arcanorum præfecti. Arcana principum quomodo obſignari ſolita. Arcanũ Q. Ciceronis. τεχνύφιον. cella Imperatorum.

CAP. IV.

Σοφίσματα τῶν πολιτικῶν. κρύφια artes. delinimenta. blandimenta. tela patrum. Imperij arcana: arcana dominationis. arcana domus. arcana inania. iura regni. Fürſtliche Reſervaten vnd Hochheit.

CAP. V.

Definitio Arcanorũ: finis eorundem. boni publici ſignificatio. τὸ κοινῇ συμφέρον. τὸ πόλει ἀγαθόν. Egregium publicũ. eius dignitas. Simulationis in magnis negotiis uſus eſt neceſſitas.

CAP. VI.

Quomodo hęc intelligatur ſimulatio. duplex prudentia. καλὴ πανουργία. promontoria flectere. Simulatio Tiberij. πολυλογία. Verborum involucra, oratio intorta. artes politicæ.

CAP. VII.

Temporum homines. Media via in negotiis publicis. Simulatio turpis. Simulatio aperta. nimis preſſa. Simulandi difficultas. γοργῶν γυμνά. Diſſimulatio ſuſpecta. incompoſita.

CAP. VIII.

Arcanorum τύπος. Arcanorũ varia genera. Et totius operis partitio ſiue diſtributio. Humanarum rerum lapſus & incertitudo.

CAP. IX.

Arcanorum fundamenta atque στοιχεῖα: & quot modis differant arcana Imperij à iure Imperij. ἀφοσιοῦσθαι. arces ſive propugnacula Majeſtatis atque Imperij.

CAP. X.

Jura Imperij. Jura Majeſtatis. Sacra regni. Jura regni. Summa rerum.

πολί-

πάνδημα. Jura ſublimia. Fürſtliche Landobrigkeit. Regalia. Imperium. Principatus. Regnum. Poteſtates. ἐξουσίαι. ὑπερεχόντων Dignitas. culmen dignitatum. autoritas. autoritates Senatus. conſilium. arbitrium. autoritas Cæſaris.

CAP. XI.

Definitio Juris Imperij. Quibus in rebus cõſiſtat jus Imperii. Et quot ſint ſpecies ſive capita Juris Imperii.

CAP. XII.

Legibus ſolutum eſſe. Principatus Romanus ſolutus legib. ſcriptis. Quomodo dicitur lex vinci. alios certis legibus ſoluere. Auguſtarum potẽtia in principatu Romano. Provocatio immortalis. Dei ad populũ.

CAP. XIII.

Leges dare non accipere. legibus imperare. Legibus fraudem facere nemini licet. Novi Juris repertor Tiberius. Invictum legibus eſſe.

CAP. XIV.

Iura comitiorũ. magiſtratus creare. candidatos commẽdare: creationem ratihabere. Deorum ſecundorum curæ. Cadileſqueri Turcarum.

CAP. XV.

Jus rerũ ſacratum. ſupplicationes publicę. Penes quos in Rep. Ro. fuerit jus ſacrũ. Sũmus Imperator. Summus Pontifex ἐπισημονάρχης Quare Chriſtus inter Deos nõ relatus. Põtificũ jus, eorundẽ profunda ambitio.

CAP. XVI.

Monetas cudere. monetas ſua imagine ſignare. ſignatam monetam vultu Principis conflare. relligio Romanorum circa monetas.

CAP. XVII.

Jus vitæ & necis. pugio. gladius. cõdemnatos abſolvere. jura ordinis reddere. commeatum concedere. cõſilium magnum Venetorum. pœnam differre. ſententiam in acta relatam mutare. ſecunda deliberatio Principis. Judex Μεσίδικος.

CAP. XVIII.

Legatos mittere ac recipere. ſubditi non habent ius legationis. oratores publicæ cauſæ. Inter diſſentientes ciues ius legationis obtinet.

CAP. XIX.

Extrema prouocatio. ſummus cauſæ iudex. claudere iura manu.

CAP. XX.

Bella decernere. pacem facere. Pacta Caudina. Numantina. Maieſtas eſt arma capere iniuſſu Principis. Jura triumphi.

CAP. XXI.

Iura vectigalium ſiue teloniorum. Imperiales & prouinciales collectæ. Reichsſteuwer. Land vñ Tranckſteuwer. Jura Nundinarum. Regalia vt differant à jure imperii. Jus poſtarum. jus dandi ciuitatem. muniendi.

CAP. XXII.

Imperium militare non eſt juris

Imperii. jura militaria Ducis. Romanorum. ducum libera belli adminiſtratio pro tempore conſulere. völligen Gewalt haben / Hodiernus belligerandi mos ex directoriis. militia Turcica.

LIBER SECVNDVS, DE ARCANIS IMPERII: SIVE SOPHISMATIBVS.

CAP. I.

TRIPLEX ciuilis prudentia. triplex Reipub. ſtatus. ex eo naſcuntur totidem arcanorum Reipub. ſpecies. Quare Ariſtot. arcana regia alto ſilentio prætererit. arcanorum præcipui autores.

CAP. II.

Arcana Ariſtotelica optimatum ſiue patriciorum adverſus plebem. plebis ſignificatio, plebs mavult decipi quam cogi.

CAP. III.

Ut à comitiis abſit plebs impunè; patricij vero ſi emaneant vt puniantur: Plebi ad honores via minimè occludenda eſt. occulta ratio propter quam Tarquinius & Antonius indictis Comitiis ipſi emanſerint. Campi Dominus.

CAP. IV.

Ut plebi liceat renunciare Magiſtratui. Patricio vero non liceat. Sophiſma Romanorum adverſus Ap. Claudium: Magiſtratus ſummum Imperium non eſt, ac tamen de eo magna ſunt in Republ. certamina.

CAP. V.

Immunitas plebis à Juriſdictione. Plebs tantum ſui rationem haberi cupit.

CAP. VI.

Ut plebi liceat arma non habere, Jus armorum: crimen ſumptorum armorum. armorum poſitio. Armamentarium Romanorum, Venetorum Arſenale.

CAP. VII.

Ut plebi liceat ab armorum exercitio abſtinere, & παρέργως, atq; cum diſtinctione. an expediat ciues armis exerceri. Artes patriciorum & principum. Equitatus Romanus & Turcicus. Ludificatio M. Rutilii & Germanici in componenda ſeditione.

CAP. VIII.

Aliquot alia arcana ſophiſmata.

Integ-

Interceſſio Tribunitia pro Patriciis. Hybernaculorum ædificatio. agrorum diuiſio. Coloniarum deductio &c. Sedes ſeruitutis.

C A P. IX.

Relligione infatuare plebem. publicè teſtari & cauere plebi de iniuriis. Magiſtratus fingere damnoſos. non omnia nimis Ariſtocraticè agere. ἐκ προσαγωγῆς agere.

C A P. X.

Alia conſilia Ariſtocratica adverſus plebem. Educatio Juuentutis varianda pro forma Reipubl. leges Ariſtocraticæ. leges Romanæ. Quinquennalis Reipubl. redintegratio apud Florentinos. publica munificentia.

C A P. XI.

Arcana Ariſtocratica contra regnum. Virum nimis excelſi animi in bellum ablegare, ſed cito reuocare. Offerre vrbanos honores & non niſi præſenti. ne quis diu magnum magiſtratum gerat, imò ne bis gerat, eaque omnia ſimulatione minuendæ moleſtiæ. nimis elatum non præcipitare, ſed ſinere vt à ſe ipſo ruat.

C A P. XII.

Factiones alere, ſed cauere ne erumpant, vel arte dirimere. Πολιτικὸν opus. πολιτικὸν σκέμμα: Ne duo ex vna familia vno tempore in ſenatu ſint. ne magna Imperia in vnâ familia continuentur.

C A P. XIII.

Arcana plebis ſophiſmata contra Optimates. Et quomodo ingenia Democratica diſcernenda ſint à Patriciis & Regiis. Lex Licinia. Lex repetundarum. Liberæ accuſationes. ne plebs penuria laboret.

C A P. XIV.

Arcana Democratica contra regnum. iurare neminem paſſurum regnare. bona regia diripere. deſtruere domum eius, qui regnum affectat. regum imagines abolere, memoriam damnare. Statuas frangere. Innominabiles. Imperia non prorogare. cauere inteſtina bella. ἰσότης Rerumpubl.

C A P. XV.

Arcana regia ſiue arcana Imperij contra plebem, προφάσεις ac titulum excogitare occupati Imperij. colorem quærere. Lex regia, ſiue lex Imperij. Lex Valeria. Donatio Conſtantini. Solymanni prætextus ad occupandam Romam. Veneti quomodo ſint Domini maris.

C A P. XVI.

Ἀκκισμὸς ſiue tergiuerſatio in accipiendo Imperio. εἴρων ſemper deliberat. Ingerens ſe ſuſpectus fit. Blæſi inepta recuſatio.

C A P. XVII.

Otium plebi auferre: diſcernere contumaces ab obſequioſis. Ἀντίπαχοι. Contumaces. Elati ſupra modum

dum hominis priuati. feroces. pluſquam ciuilia agitantes. Recalcitrantes Maieſtati. Modeſti. obſequioſi. Obſequio graſſantes Ἄρεσκοι. Placentini. Courtiſan. Hoffleutte. Et notatur ingeniorum diuerſitas in magnis ciuitatibus.

C A P. XVIII.

Arcana regia contra Patricios, ne quis ſententiam dicat ſuper comitiis. ne comitia Magiſtratuum in quinquennium habeantur. Ut conſul quinquennio poſt in prouinciam eat. Ne quis proprio ſumptu ludos edat. Ut præfecti prætorio ſint Viri togati. Viri Principales.

C A P. XIX.

Quare Tiberius Magiſtratus & Jurisdictiones Præſidum continuaverit. Duo hominum genera in regno. Quibus potiſſimum in regno magiſtratus demandandi ſint. Fideles Liebe Getrewwen / gut Keyſeriſch.

C A P. XX.

Extra Romam creari poſſe Principem. Peregrinum creari poſſe Pontificem. Roma ſedes Imperij æterna. Pignus Imperij auſpicatô condita. Terrarum domina. Fortunę ſedes. Electio in Imperio. Electoris Palatini dignitas. Interregnum in Imperio.

C A P. XXI.

Ut Certus ſit ſucceſſor, & heres Imperij. conſortes imperij, Adminicula Auguſti. Munimenta Imperij. Subſidia Aulæ. Subſidia dominationis. Pacta gentilitia de mutua ſucceſſione. Ἀλληλοκληρονομία. Erbverbrüderung / Omnis mutatio Principum periculoſa.

C A P. XXII.

Jura imperij abſque aliorum arbitrio tractare. Ne principatus in partes ſecetur. συμβουλία. Et bonorum conſiliorum vſus atque neceſſitas.

C A P. XXIII.

Cenſus Senatorum iuuare. nimias diuitias, nimiamque inopiam in viro magno notare. nouos & peregrinos non nimis attollere. Moderata gubernatio.

LIBER TERTIVS, DE ARCANIS DOMINATIONIS.

C A P. I.

ARCANA Dominationis qualia ſint: quomodo differant tũ ab arcanis Imperij, tum à Jure imperij. quotuplicia ſint hæc Dominationis arcana.

C A P. II.

Dominatio, Herrſchafft. Legitima

ma ac juſta Tyrannis. Tyrannica dominatio. Libertas. Modus libertatis. Diffluens licentia. Dominationis vocabula. Dominantia nomina. Imperator, rex, dominus. Cæſar. κύριος τῆς δυνάμεως regalis cenſus. Inſtrumenta regni.

C A P. III.

Arcana regiæ Dominationis. ne Senatoribus aut Equitibus illuſtribus liceat intrare Ægyptum. Ægyptus clauſtrum terræ ac maris. Ægyptiorum artificia ac manupretia formidoloſa Principib. Roman.

C A P. IV.

Ne liceat Senatori pro arbitrio peregrinari vel extra Romam ire, & ad exercitum. libera legatio. Ne milites domos ſenatorias adeant: ne legatus Pontificis in Germaniam veniat. Ne quis Romam proficiſcatur: Ne quis curſiones publicas inſtituat

C A P. V.

Ne quis ad Senatum vel exercitum ſcribat præter Principem. ne quis Principis manum imitetur: ne acta publica evulgentur, nevê penes alium ſint quam Principem. Ne quis habeat nobiles ab Epiſtolis, libellis, aut rationibus. Nomina ſummæ curæ & meditamenti. Acta, geſta, ὑπομνήματα δημόσια, γράμματα, regiſtra publica. ſecretæ cartæ.

C A P. VI.

Ne quis Prætorianorum aut exercitus ſtudia largitionibus ambiat Ne cuiquam præter Principem alloqui liceat Prætorianos milites. ne quis præmia militibus det excepto Principe, multo minus ſtipendia augeat, Prætoriæ cohortes, Janitſchari

C A P. VII.

Ne quis ſponte civitatem muniat. Jus muniendi. Lex Romuli. Tranſilitio murorum. Murorum deſtructio. Et in tranſitu quędam de uſu propugnaculorum.

C A P. VIII.

Ne quis arcem exſtruat, vel nimis ſplendide ædificet. Ne quis tribunal militare exſtruat vel aſcendat. ne quis in clypeo ſedeat. Signum dare prætoriæ cohorti. Annulus aureus. fortuna aurea.

C A P. IX.

Ne conſules pecunias ſpargant. Ne quis regia vela ſuſpendat. Principales veſtes. Purpura. Inſcriptio purpurea. Inſignia Imperij: τὰ τῆς ἀρχῆς ἐπίσημα. Excubiæ. arma. comitatus militum. Diadema. Sella. crux.

C A P. X.

Ne mentio fiat hæredis duobus ad Imperium contendentibus & vivo Principe. Principes Juventutis. Auguſti. Cæſares Reguli. Reges Romanorum Delphinus. Infans. Σολοικισμὸς Galbæ, Corrhois aliorumque in nuncupando hærede.

CAP. XI.

Ne quis ſummam rei geſtæ ad ſe trahat. militiæ auſpicia & gloriam propriam eſſe ſummi Principis. Falſi triumphi.

CAP. XII.

Majeſtas in Principe: ne quis effigiem alterius magis colat quam Principis. Ut pro Principe ſolo vota fiant. Ne quis privata ſacra habeat aut novos Deos: Ne quis quempiam de ſalute Principis conſulat, neu rogatus reſpondeat.

CAP. XIII.

Ne quis Magicam artem faciat. Mathematici, Chaldæi. ne quis niſi apud Regem vaticinia edat. Ne quis cum exule cōverſetur. Cōventus & conciliabula in Principatu.

CAP. XIV.

Pręſidiis ſe munire. armatum, loricatum eſſe. Nimia ſecuritas Cęſaris καὶ ἀπαιδευσία in dimittendis Prætorianis militibus. Regalis corporis cuſtodiæ:

CAP. XV.

Non omittere ſedem Imperij id eſt, caput rerum: & diſcutiuntur rationes propter quas Tiberius, Antonin⁹, Juſtinianus, Carol⁹ rex Galliæ, Ammurates ab urbe nō diſceſſerint. Imperatoriæ Majeſtatis eſt precíſe agere. Gallorum imprudentia in deſerendo Mediolano.

CAP. XVI.

Imperium intra terminos coercere. Metus pro conſilio & prudentia. Limites Imperij Romani ſub Auguſto. Difficultas retinendi Imperij in remotis Regionibus. Reipublicæ diu ægræ neceſſaria quies. Occulta cauſa conjurationis Catilinariæ.

CAP. XVII.

Ne quis impune Principem etjam hoſtem interficiat. Ut acta priorum Principum conſerventur etiam Tyrannorum. Ne facilè Princeps ſupplicio afficiatur.

CAP. XVIII.

Arcana Dominationis Ariſtocraticæ: Nimiæ largitiones. Nimiæ affinitates. Ne quis munitam domum habeat. Ne patricius in arce aut Capitolio habitet. Ne penes alios quam Patricios auſpicia ſint. Ne quis impunè Senatorem pulſet aut iniuria afficiat. Ne Patricius facilè ſupplicio afficiatur.

CAP. XIX.

Dictatoris creatio & poteſtas. Ut Patricij ſolj cum gladus ſint. Ciceronis Cos. Romani Lorica. Lictores, Faſces.

CAP. XX.

Ne Senatores, Conſules vel Patricij Urbem deſerant, aut vrbe cedant. ne pax alicunde quam Româ petatur.

CAP.

CAP. XXI.

Ne patricij cum plebeis matrimonia ineant. ne familiæ deficiant, & vt nouæ ſublegantur.

CAP. XXII.

Ne alterius quam Vernaculæ linguæ vſus ſit. Crimen alieni ſermonis. Linguæ Germanicæ dignitas. Dæmagogi. Tribuni pleb.

CAP. XXIII.

Arcana Dominationis Democraticæ. Ne quis ciuem Romanum vinctum teneat. Lex Porcia. Quiritatio ciuis Romani. Ut Tribuni ſint ſacroſancti. Ne extra vrbem abnoctent. vt nunquam eorum poteſtas ceſſet. Tribunicia poteſtas. Ne Patricij nimis multos lictores habeant.

CAP. XXIV.

Alia quædam famæ & exiſtimationis obtinendæ & communia conſilia. Romanorum ſtupenda magnanimitas. Externa corporis maieſtas. Magnus animus in rebus adverſis.

CAP. XXV.

Omnium firmiſſima Dominationis munimenta. Pietas & cultus diuinus. Clementia. Nullæ iniuriæ. mitis gubernatio. Fati vis in interitu Principum & Rerumpublic.

LIBER QVARTVS, *DE* JVRE DOMINATIONIS.

CAP. I.

DIVERSITAS Juris publici & priuati. In illo magis dominatur Vis & Salus populi quam æquitas. Jus humanum. Jus belli. belli commercia: Militaris Jurisdictionis ſumma lex, pecunia. Quomodo juri dominationis reliqua cedant Jura.

CAP. II.

Jus Dominationis quotupliciter appelletur. Vis poteſtatis. Vis regni. Vis imperij. Vis Principis. ἐπανόρθωμα νομίμου δικαίου. Ragion di ſtato. Exceptiones regiæ Jura exorbitantia. Diſpenſationes. Juris huius definitio. Boni publici cura apud Deum & homines. Magnorũ Heroum dicta.

CAP. III.

Qua in re differant Jura dominationis ab arcanis dominationis. Diſiunctio honeſtatis & Utilitatis. Inter Jus Dominationis & Jus Imperij quid interſit. Jus in manu poſitum, καὶ ἐν χερσὶ νόμῳ Manu gubernare. manu agere. Manu obtendere. ἐγχειρίζειν τὰς ἐπαρχίας.

CAP. IV.

Quare tantopere hæc Jura Dominationis vapulent, & an merito? Iniquitas bono publico rependitur:

Et ponuntur limites ſiue poſſeſſiones huius Juris. Relligio & fides. Item quotuplicia ſint hæc Jura.

CAP. V.

Jura Dominationis regiæ quæ & qualia ſint. Aperitio & Jus Aſylorũ.

CAP. VI.

Statuæ Imperatorũ. Aræ Ædes ſacræ. Eccleſia. Jura ciuitatis & ordinis dare victis hoſtibus. Aſylorũ abuſus.

CAP. VII.

Raptus Sabinarũ Virginum. Vis neceſſitatis. Repulſa. Caſtrẽſis Juriſdictio fori expers. Reip. ἀντίχεια.

CAP. VIII.

Fratris filiam in Uxorem ducere. Imperator fons ac caput Juris ciuilis. Matrimoniũ cũ fratris filia juri civili non repugnat. Princeps profanus.

CAP. IX.

Ne fœmina ex auguſta domo pro arbitrio nubat. Matrimoniorum cura in principibus. Via per matrimonia ad Imperium.

CAP. X.

Præuenire iis qui nocere poſſunt. Bella pop. Romani. Diuerſitas rerum priuatarum & publicarum.

CAP. XI.

Ὀστρακισμός. falſa legatio. Exilium Tiberij. Ottonis. Hadriani Pontif. Ludovici XI. miris modis frangere nimis potentes, æmulos adiungere, pecunia exuere.

CAP. XII.

An Seian⁹ Cæcina Parmenio aliiq; juſtè interfecti ſint. In quo caſu ordo iudiciarius nõ obſeruetur. Et an quis poſſit non accuſatus damnari?

CAP. XIII.

Exaſperatio criminũ & acris animaduerſio. quomodo crudelitati loc⁹ ſit in Rep. Punire coniurationis conſcios. Punire voluntatẽ coniurandi.

CAP. XIV.

Imperialis abolitio. Vindicta noxia. Ne in omnia delicta & in ſingulos autores inquiratur. Locus pœnitentiæ.

CAP. XV.

De coniuratorum filiis & propinquis pœnas ſumere, ne ad parentum exempla ſuccreſcant. Obſides punire. Extrema conſilia. In nomina damnatorum ſævire.

CAP. XVI.

Ciuibus res adimere causâ Reipubl. Hæc iura non tam ex plenitudine poteſtatis quam ex communi Utilitate metienda eſſe. Res populi hoſti addicere: cenſus agere. Vectigalia indicere. Cenſus ſiue Loſungen anima Rerumpubl.

CAP. XVII.

Jura dominationis Ariſtocraticæ. Ne qs ex Patriciis regis vel Principis filiã ducat. Eijcere ciues nimis potẽtes. Ut interfecto domino omnes ſerui puniantur. Decimatio militũ.

CAP. XVIII.

Proſcriptorum liberos à Jure ordinis prohibere. Et perfunctoriè oſtenditur differentia inter hæc jura Ariſtocratica & Jura Regia.

CAP. XIX.

Lupanaria admittere. Fœneratoribus atque Uſurariis locum dare: Tyranno interfecto de crimine demum cognoſcere.

CAP. XX.

Jura Dominationis Democraticæ Parricidium Timoleontis: cuius parricidij deteſtatio.

CAP. XXI.

Quomodo Jura hæc inſeruiãt religioni. Hæc jura dominationis cedũt diuino Juri. Prætextus religionis. Αντιπομία. Varietas Religionum.

CAP. XXII.

Similia exempla cum ex ſacris, tum ex Jure ciuili deſumpta. Sacrilegium Friderici Barbaroſſæ. Modus non legitimus, nõ ordinarius. Quomodo Princeps confirmet ea, quæ non jure facta ſunt.

LIBER QVINTVS.

De Flagitiis Dominationis. Et de arcanis domus.

CAP. I.

QVID ſint Dominationis flagitia. quomodo appellentur. Conſilia Machiauelliſtica. Vis Dominationis. Jus concinnatus mendaciis adumbratum. Callidæ & malitioſæ Juris interpretationes. Sanguinaria Juſtitia. Voluntas cruenta, la cattiua ragione di ſtato. Geſährliche Rechten. Domus auguſta. Hauß Oeſterreich/ſecreta noctium.

CAP. II.

Arcana domus: quomodo differant à flagitiis dominationis. Dominationis Magiſtri. plebis magiſtri. Particeps ſecretorum. Arcanorum Arbiter. Imperij æmulos è medio tollere. coniunctam domum ſiue aulam cum Repub. habere.

CAP. III.

Flagitia dominationis regiæ. Inceſtus, Nuptiæ illegitimæ. Adulteria perpetrare regni cauſa. Diuortia. diſpenſationes Pontificum. regio more agere. ſine legum metu. regia verba.

CAP. IV.

Atheiſmus. In fidei negotiis velificare. Sacra diripere: & per Satyram, An Romani pro tempore religionem interpretati ſint. ſuperſtitio præſtat Atheiſmo.

CAP. V.

Tarquiniana papauerum decuſſio. Sceleſtum conſilium Alexandri Pontif. Fratricidia Turcarum.

CAP. VI.

Priuatas iniurias vi Magiſtratus vlciſci. Diſcrimen perſonæ publicæ & priuatæ. Lex Valeria de Sylla. Lex regia de Imperio Veſpaſiani.

CAP. VII.

Percuſſores & Sicarios immittere

hoſtem extra caſtra & exercitũ interficere. arma veneno inficere. in fœminas ſæuire. Ars Romana. cædes Mar. Coſ. Romani. Crimen aſſaſſinatus.

CAP. VIII.

Fidē frangere. fœdera violare. fundamentum Reip. Romæ: fides. Pejuratiunculæ paraſiticæ. invitũ cogere vt quod non credit, credat tamen.

CAP. IX.

Specie colloquii imponere. Jura hoſpitij violare. Mors Annibalis. Cōmii & Pompeii Columnæ ἀπιστία.

CAP. X.

Supplicia Euſebij, Herdinij, Dolobellæ, Veſpini, aliorumq; Dominationis prouiſores. Imperiorum Artifices. Notorium. Elogium.

CAP. XI.

Sine cauſa bellum inferre. Jus in armis ponere. belli cauſas ementiri, alios inter ſe committere. Et nonnihil iniquitatis Romanis aſpergitur in occupanda Cypro. Ἀκυρεία.

CAP. XII.

Vectigalia tollere. res Imperij alienare. Vectigalia à Carolo IV. oppignorata. Et ἐν παρόδῳ an reuocari poſſint. Ærarium militare Auguſti, centeſima rerum venalium.

CAP. XIII.

Immenſæ Donationes ſiue potius profuſiones Principales & an à ſucceſſoribus retractari poſſint. Donationes à Pariſienſi curia abolitæ.

CAP. XIV.

Vectigalia inlicita exprimere. pro vmbra, pro aëre, pro vita Commentarij ſive rationaria Principum, Jura & artes ſenatoriæ. Pompeius ſcientiſſimus Juris publici.

CAP. XV.

Ὠτακουσταὶ. Auricularij. Delatores.

CAP. XVI.

Abuſus legis Maieſtatis. leges exercere. Inquiſitio pontificia: ſacra & cœleſtia arma, Virga autoritatis apoſtolicæ. affectus humanos tollere.

CAP. XVII.

Aliquot alia flagitiorum regiorum exempla. Jus gratiæ dare. Pontificis accuſatio apud Uniuerſale cōſilium.

CAP. XVIII.

Flagitia dominationis Ariſtocraticæ. Conſulum, dictatorum, decemvirorum, Triumvirorum regia Imperia. Regem eſſe & regio Imperio eſſe differunt. Aſpera Dominatio. Mors Si. cij. Proſcriptiones Syllæ.

CAP. XIX.

Flagitia Dominationis popularis. Libertas vitioſa. Fraus Manlij. rem inter alios controuerſam ſibi adiudicare: atque obiter diſcutitur, an rectè Cæſarem Brutus interfecerit.

CAP. XX.

Oſtenditur ratio diuiſionum & differentiarum in hac materia. Arcana mixtarum Rerump. Imperium Germanorum mixtum.

LIBER SEXTVS,

De ſimulacris Imperii, ſive de arcanis inanibus.

CAP. I.

QVID ſint ſimulacra Imperij ſive Arcana inania. quomodo differant ab arcanis, & jure Imperij, item ab arcanis Dominationis. Libertatis vmbra. Inania jubendi jura. Imperium ſine re, Imago ſine re. blandimenta. Vis ac vera potentia. ἀπεικόνισμα εἴδωλον. In Republ. quomodo ſimulatio locum habeat.

CAP. II.

Aliarum rerum ſimulacra. πτέλεγος. ἀπειρόκαλος. infrunitus. Specioſæ inſcriptiones librorum. tumores Poetici. Inania famę. inania honoris. τὰ κενὰ τοῦ πολέμου. Πανικά. belli ſimulacra. Tutanus.

CAP. III.

Quotuplicia ſint imperiorum ſimulacra: Simulacra Imperij regij. Magni tituli. Sacerdos Turcicus. regia ſepultura.

CAP. IV.

Tiridatis regis Parthorum inanis & fumoſa ambitio. ferrum non tradere. ꝓvinciales amplecti. in honore conſulari eſſe. Victis nomen, linguā, habitum & veſtes relinquere. ſuperba nomina. toruli fœminarum.

CAP. V.

Simulacra Ariſtocratici Imperij: non omnia momento immutare. Eadem vocabula Magiſtratus relinquere, paulatim καὶ ἐσχάτῃ ποδὶ inſurgere. cuncta per conſules incipere. ſpeciem priſtinæ Reipubl. relinquere.

CAP. VI.

Non vſurpare nouos aut faſtuoſos titulos. Princeps Senatus, ciuitatis. plebis princeps. Tribunatus: â regis, Domini, & Iouis titulo abſtinere. Servum ſeruorum ſe appellare. fratrem ſe profiteri ciuium. Superſtitio & curioſitas circa titulos.

CAP. VII.

Senatum principem facere comitiorum. habeat poteſtatem creandi minores magiſtratus, & gerendi. Quæſtura Romanorum. Pontifices horum arcanorum Magiſtri.

CAP. VIII.

Altercationes ſenatui prębere. de omnib. reb. ad P.C. referre. quædam ad ſenatū reiicere, vt coercitionē luxus, prouinciarū poſtulata, in ſpeciē etiam ea quæ maiora ſunt, offerre.

CAP. IX.

Decennalia Imperij. Senatui tradere regendas ꝓuincias imbelles. Exercitū appellare nō ſuum, ſed pop. Ro. Senatū appellare caput Imperij. P. cōſcriptos in oratione ꝑponere Cęſari. Senatui aſſurgere. via cedere. Senatū appellare dominos ſuos. Senatui jus vectigalium ad tempus demandare.

CAP. X.

Simulacra imperij Democratici. Varias voluptates vt ludos & ſpectacula præbere plebi. congiaria militibus & plebi dare. plebem laudare.

gratias

gratias agere. Hominum, rerum ac temporũ ratio in publicis negotiis.

CAP. XI.

Παῤῥησία & libertas dicendi, ſcribendiq;. Turcarum reuerentia erga Principem: plebs natura loquax, & verbis ſe vlciſcitur. rumuſculi & paſquilli fruſtra prohibentur.

CAP. XII.

Ad leuiora delicta conniuere: quomodo nimiis remediis delicta accendantur. paucorum ſupplicio contentum eſſe.

CAP. XIII.

Multa alia plebi concedere vel indigna. Annonæ curam habere. portoriis liberare plebem. multa alia indulgere, quæ poſtea reuocari poſſunt. Comitiorum Germanorum ſumma pecunia.

CAP. XIV.

Aliquot alia ſimulacra ꝓuinciã ſolito more intrare, ferias ꝓ more dare. laudes ſuas audire. ſumiſſi faſces. adulari. ſalutare, inuitare plebem.

CAP. XV.

Horum ſimulacrorũ vis ac dignitas in Rep. Alia quædam ſimulacra Ariſtotelica. Democratica & Ariſtocratica. Plebeios conſiliarios facere. ꝓmulgare aliorum decreta, reos abſoluere, nonnullas leges ferre. Non ciues, ciues appellare. ἀνισογενία IC.

CAP. XVI.

Arcana quædam militaria. Iura militaria. Iura ſpoliorum, Flagitia militiæ. Arcana militiæ. Signa dare è tribunali alloqui milites. ſigna militaria. aquilas corripere. Simulacra militaria. milites cõmilitones appellare. victores gẽtium. Ab hiſce arcanis quomodo differat ars militaris.

CAP. XVII.

Arcana quædam communis vitæ. blanditiæ. Oblata caſu flectere ad conſilium aliud agendo. Videri non intelligere. εὔφρων ἀπιστία. Inimicitiæ clandeſtinæ maximè noxiæ & implacabiles.

CAP. XVIII.

Arcanorum difficultas & circa has artes pericula ſi deprehendantur. quomodo hæc arcana adumbranda, vt colorem habeant. Et reſpondetur ad duo obiecta.

CAP. XIX.

Quædam recondita de Imperio Germanico. Mutuus ordinum metus. Membrorũ æqualitas & συμφωνία caput Imperij. Prærogatiua regis Bohemiæ. Supremũ imperij iudicium.

CAP. XX.

Quædam de Imperio Turcico aliisque Rebuſpub. Conſtantinopolis ſedes Imperij. preces publicæ. Alcoranum. Reſp. Veneta. De rebus decretis ad populum referre.

CAP. XXI.

Vſus & dignitas Arcanorum. arcanorum Artifices. Cautelæ ICtor. quid valeant in arduis negotiis Ratio interpretandi Ius publicum Deſtinctio officiorum in Repub.

FINIS.

ARNOLDI

ARNOLDI CLAPMARII DE ARCANIS RERVMPVBLICARVM, LIBER PRIMVS.

CAP. I.

CAP. I.

Occultæ & abſtruſæ artes Reipubl. conſtituendæ atq; conſeruandæ: Rationes & leges quid apud plebem poſſint: Simulacra Deorum.

DUo ſunt potiſſimum, quæ in conſiderationem veniunt in omni Republic. componenda conſeruandaque. Primum non eſt vnius generis, ſed ſpectat tum ſecuritatem eorum, penes quos eſt, vt ait Ariſtot. πολίτευμα, id eſt, ſummum Imperii Jus, tum etiam pertinet ad præſentem Reipubl. ſtatum confirmandum atque conroborandum. Nam præterquam quod, vt D. Auguſtus olim dicebat, *cũ omnia quæ præclara ſunt, tum inprimis ſummum Imperium cum invidia conjunctum eſt*, permulti vel ſatietate præſentis Reipubl. vel animi mobilitate novis Imperiis ſtudent, qui facile, niſi illis obex aliquis opponatur frenumque injiciatur, Rempubl. occupabunt, & iis qui principatum in Republ. obtinent, violentas manus adferent. Quæ cauſa eſt propter quam nonnunquam quibuſdam inſtitutis opus eſt, quæ & Juri communi derogant, & ſpeciem quandam iniquitatis repræſentant,

Salus Reip. cõſiſtit primo In ſecuritate eorum qui imperant, præſentisq; Reip. diuturnitate.

ad quam tamen conniuendum eſt boni publici cauſa: Quod ait Caſſius apud Tacit. 14. Annal. *Habet aliquid ex iniquo omne magnum exemplum, quod contra ſingulos utilitate publica rependitur:* & Jaſon ille apud Plutar. in Polit. ὡς ἀναγκαῖον ἀδικεῖν τὰ μικρὰ, τοὺς βουλομένους τὰ μεγάλα δικαιοπραγεῖν. *Aſſiſtitia in parvis negotiis nonnunquam deflectas, ſi vſurpatam eam voles in magnis.*

Secundò in quiete & patientia populi.

Alterum eſt vt iis quibus feneſtra ad Imperium atq; dignitates occluſa eſt, obtrudantur tamen imagines, ſiue ſimulacra quædam cùm Imperij, tùm libertatis, quorum ſpecie ſeſe nutrientes, & veluti lactantes ab ipſa Imperij vi ac dominatione abſtineant: quæ ſimulacra, ſi ſpecioſa ſunt, immane quantum plebis oculos mentemque perſtringant.

Rationes & præcepta legũ parum valent in populo.

Nam vt eos qui libertatis amantes ſunt, vel Imperij auidi, in officio contineas aperta ac regia viâ, fruſtra es; quippe apud quos nullus locus eſt rationis, nullus aut legum, aut philoſophicorum præceptorum vſus: quem cum ineptè ac ridiculè apud plebem quæreret Muſonius quidam ſtudia philoſophica & placita Stoicorum ſectatus, periculo & cachinnis ſe expoſuit.

Muſonij ἀκαιρία.

Venerant, inquit Hiſtoricus 3. Hiſtor. *Legati ad milites ſeditioſos de pace: Ibi Muſonius, (erat enim equeſtris ordinis) ſe Legatis miſcere, permixtus manipulis bona pacis ac belli diſcrimina diſſerere, armatos monere: verum id pleriſque ludibrio fuit, pluribus tædio, nec defuêre qui eum propellerent proculcarentque, niſi admonitu modeſtiſſimi cuiuſque, & aliis minitantibus omiſiſſet intempeſtiuam ſapientiam.*

Αἰνιγμοὶ adverſus plebem.

Etenim ἐν αἰνιγμοῖς, & veluti per ambages atq; ſimulacra plebs tractanda eſt, quæ vbi libertatis, aut imperij imagine teguntur, maiorem ſpeciem præ ſe ferunt, quam reipſa habent. Quo conſilio antiqui Scriptores ſimulacra Deorum & φάσματα illa vltra modum humanum deſcripſerunt, terriculamenti cauſa.

Simulacra & Sermones Deorum ſupra humanum modum.

Plinius: *Offertur ei*, inquit *mulieris figura humana grandior:* & Satyricus, *Tua ſacra & maior imago*

Humanâ turbat pauidum cogitq; fateri.

Hinc Virgil. *Simulacra modis pallentia miris.* Quod etiam de voce vſurpat Liuius lib. 5. *in Noua via vocem noctis ſilentio audiuiſſe clariorem humana:* Et de primoribus Romanorum ibid.

Externa maieſtas Senatus humani.

Galli inquit *venerabundi intuebantur in ædium veſtibulis ſedentes viros.*

viros præter ornatum habitumq; humano anguſtiorem, maieſtate Cap. II.
etiam, quam vultus grauitasq; oris præſeferebat, ſimillimos Diis, ad
eos veluti ſimulacra verſi cum ſtarent, &c. Eadem fuit ratio eorum, qui malas expandebant dentibusque colliſis crepitabant; vnde Manduci dicebantur: Græcis Μορμολυκεῖον, de quo Juuena. Μορμολυκεῖον, Manducus.

Tandemq; redit ad pulpita notum
Exodium, cum perſona pallentis hiatum
In gremio matris formidat ruſticus infans.

Ceterum ſunt hæc ſimulacra inania, caſſa, fumoſa, ac veluti hordeacea, vt Cœlii verbo vtar: Illa verò Arcana, occulta & valida Imperij fundamenta, & vt Curtius ait lib. 9. ex ſolido, quibus conuenit illud Poetæ: Solida Imperij fundamenta.

Sit ſolidum, quodcunq; ſubeſt, nec inania ſubtus
Indicet admotus digitis pellentibus ictus.

C A P. II.

Variarum ſcientiarum atque artium arcana, ſiue σοφίσματα. σοφίσματα τῶν χρωμάτων. Belli commenta. ἰνδίμυ-χν. Doli Medicorum, χωλισμοί, Fictiones Juris. Arcana parietum, Dialecticorum σοφίσματα, peccare in Repub. cum beneficio.

AC neſcio, an vlla ſit ſcientia, ullave in rebus humanis conditio, in qua non hujuſmodi reperiantur veſtigia. Hinc Niceph. Greg. 11. Hiſtor. *arcana* vocat *Theologia*, *quibus inhiat vulgus ut herbis & paſcuis armenta.* Et Juſtinianus: *Legitimis* inquit, *arcanis Jurisprudentiæ reſeratis*: & in l. 5. C. ad l. Jul. Mai. *Conſiliorum arcana.* Sic in mercatura ſive contractibus, ſunt doli; quibus aliud agitur, aliud ſimulatur agi, ut ait Servius l. 1. ff. de dolo. Ars pictoria habet ſua σοφίσματα τῶν χρωμάτων, ſive colorum fucos, quorum in adumbratione, ſive obfuſcatione uſus eſt. In rebus bellicis ſunt ſtratagemata circumveniendi hoſtis excogitata: Unde ab Ammiano appellantur *belli commenta*, à Tacit. *meditamenta*, & à M. Tullio & Livio lib. 4. omnium magnificentiſſimè *conſilia atque artes Imperatoriæ*. Quam calliditatis partem

Arcana Theologia. *Arcana Iurisprudentia.* *Doli in contractibus.* σοφίσματα τῶν χρωμάτων. *Commenta belli.*

Cap. II. Conſilia Imperatoria. Valerius Max. egregiam vocat, & ab omni reprehēſione procul remotam; veluti, ſuſpicionem fugæ inducere, hoſtis agros intactos relinquere, & id genus plura. Sic in re domeſtica eſt ἐνδόμυχον. ἐνδόμυχον, id eſt arcanum de re familiari, de quo Cic. ad Att. Epiſt. 14. lib. 5. Medici, qui, vt ait Plato, Reipublicæ imago ſunt, ſuos habent dolos, quibus ægros circumveniunt valetudinis reſtituendæ cauſa. Medicorum doli. Ideo *pueris*, ut canit elegantiſſimus Lucret. *abſinthia tetra medentes,*

Cum dare conantur, prius oras pocula circum:
Contingunt mellis dulci flavoq; liquore.
Ut puerorum ætas improvida ludificetur
Labrorum tenus: interea perpotet amarum
Abſinthi laticem, deceptaq; non capiatur.

Et Plin. in Epiſt. *Nam ſi Medici ſalubres, ſed voluptate carentes cibos blandioribus alloquiis proſequuntur, &c.* Sic Horat. lib. 1. Serm.

Ut pueris olim dant cruſtula blandi
Doctores, elementa velint ut diſcere prima.

Eodem fere modo ſtipendii dationem Tribuni apud Liuium, lib. 5. appellant, *donum inimicorum veneno illitum*. Mathematici χωρισμοὶ Mathematicorū. etiam quibuſdam utuntur fictionibus, quas Ariſtot. χωρισμοὺς appellat, à quibus tamen abeſt ψεῦδος: quibus etiam ſimiles ſunt Juriſconſultorum fictiones illæ, atque imaginariæ venditiones. Sed & parietes arcanorum conſcios eſſe ſcribit Marcell. lib. 14. & Tragicus in Octav. *Arcanus ſenſus*, ſicut & Virg. *arcanos etiam tibi credere ſenſus*. Porro omnium frequentiſſime Diſputatores, Dialecticorum aculeata ſophiſmata. ſiue Dialectici ſua uſurpant contorta & aculeata ſophiſmata, ut Cicer. appellat in Academ. quorum beneficio veritatis feneſtra panditur. Horum omnium exemplo viri πολιτικοὶ, & in qualibet Republ. Principes, utuntur arcanis quibuſdam ſophiſmatibus, quibus imponunt hominibus factioſis, & Reipubl. ſalutem ab eorundem iniuriis vindicant. Illud eſt quod M. Tullius, lib. 3. de Peccare in Republ. cum beneficio. Nat. Deo. appellat, peccare in Republ. cum beneficio; de quo etiam Paterc. lib. 2. *Cicero inſito amore Pompejanarum partium Cæſarem tamen laudandum cenſebat, quod aliud diceret, aliud intelligi vellet.*

CAP.

CAP. III.

CAP. III.

Arcanum, arcere, Arcivum ἀπόῤῥητον, arcana ſacra, βίβλια ἀπόῤῥητα, arcani milites, Arcanorum præfecti, Arcana principum quomodo obſignari ſolita, Arcanum Q. Ciceronis. πεχνόφυον, cella Imperatorum.

ARcanum, inquit Feſtus, *trahitur ab arce, tutiſſima pars urbis eſt, vel à genere ſacrificii, quod in arce fit ab auguribus, adeo remotum à noticia vulgari, ut ne literis quidem mandetur, ſed per memoriam ſucceſſorum celebretur: vel ab arca, in qua quæ clauſa ſunt, tuta manent, cujus ipſius origo ab arcēdo pendet.* Optime omniū ab arca & ar. endo. Unde etiam arcus ἀπὸ τοῦ ἀρκεῖν. Eſt enim arcere quod continere; quod Tac. coercere. *Coercendi*, inquit, *Imperii conſilium*. Unde Arcivum, vel archivum, alias Græcis Ἀρχεῖον, in quo hujuſcemodi arcana conſervantur. Arcanum in vet. gloſſ. *ἀπόῤῥητον. Arcanum ſecretum, inauditum, & ἀπόκρυφον, abſconditum, abditum abſconſum.* Ceterum arcana conſilia laxe ea dicuntur, quæ evulgari nefas eſt. Valer. Max. *Adeo autem magna charitate patriæ omnes tenebantur; ut arcana conſilia patrum conſcriptorum nullis ſeculis nemo Senator evulgaverit:* & Tacit. 12. Annal. *Arcanum fœdus*, & de mor. Germ. *Arcana ſacra & conjugales dii.* Unde arcana Veneris, & arcana Cereris apud Poetas. Horat. 3. od. 2.

Arcanum ab arcendo. Archivum. ἀπόῤῥητον. ἀπόκρυφον. Arcana conſilia. Arcanum fœdus. Arcana ſacra

Vetabo qui Cereris ſacrum
Vulgarit arcana,

Juſtin. lib. 5. vocat Cereris myſteria: Sic apud Suidam ſunt βίβλια τὰ ἀπόῤῥητα, τὰ ἱερά, hoc eſt, *arcani libri*, & apud Ammian. *Arcana piacularia.* Hinc quoque *arcani milites* olim, teſte eodem Marcell. dicebantur illi, qui ultro citroque per longa ſpatia diſcurrentes, vicinarum gentium ſtrepitus Romanis ducibus intimarent, quos alias *ſcrutatores* & *ſpeculatores* appellat Sueton. Græci κατόπτας: dicebantur & *ſcultatores*, ut emendavit Cuiac. Unde apud eundem Marcellin. *Arcanorum Præfecti.* Ideo Angli in bellum euntes, teſte Froſſardo, jurant ſe arcana conſilia non evulgaturos. Et Turca re quapiam

Arcana Cereris. Arcana piacularia. Arcani milites. Scrutatores. Arcanorum Præfecti.

CAP. IV.

decreta dicitur Baſſas, ſive Viſieros ſuos ſecum aliquamdiu in venationem ſolitudinemq; ducere, quo illis occaſio adimatur vulgandi decreta, ſiue arcana bellica. Et olim teſte Curtio lib. 4. moſerat. *Perſarum arcana regum mira celandi fide, non metus non ſpes eliciebat vocem, qua proderentur occulta.*

Arcana principii, quomodo obſignari ſolita.

Huiuſcemodi arcana ab Impp. Romanis duplicib. tabellis obſignabantur. Herodia. in Maxim. οἷς ἔδωκε κατεσημασμένα γράμματα ἐν πτυκτοῖς πίναξι δι᾽ ὧν τὰ ἀπόρρητα καὶ κρυπτὰ ἀγγέλλειν τοῖς βασιλεῦσιν ἐπιςέλλεται; *Quibus etiam dedit literas duplicibus obſignatas tabulis, per quas arcana occultaq; negotia ſignificare Imperatores conſueverunt.* Hinc identidem ſignificationem ſumſiſſe opinor illud prędium de quó Cic. Epiſt. 2. lib. 10. ad Att. *Suſtinui me in Arcano fratris, vt dum aliquid certius affertur, occultiore in loco eſſe poſſimus.* Quale etiam fuit πτχιόφυον Auguſti & cella Imperatorum de qua idem Herodia. in Max. ἐπισῆναι εἰς δικάζοντι, ἢ ἀνακεχωρηκότι τῷ βασιλεῖ ἐν τῷ τοῦ δικαστηρίου οἰκίσκῳ ἔνθα μόνος τὰ ἀπόρρητα καὶ κρυπτὰ δοκοῦντα ὑπὲρ σωτηρίας ἠρεύνα τε καὶ ἐξήταζε. *Iubet eum accedere intra cellulam vbi res ſecretas atq; arcanas ad ſalutem Principis pertinentes perſcrutari conſueverant:* de quo loco intellige illud Attij:

Arcanum Q. Ciceronis.
πτχιόφυον.
Cella Imperatorum.
Arcana urbis.

> *Ut omnes, qui arcana aſteumq; incolunt,*
> *Cives ominibus fauſtis auguſtam adhibeant faventiam.*

CAP. IV.

Σοφίσματα τῶν πολιτειῶν κρύφια. artes. delinimenta. blandimenta, tela patrum. Imperii arcana. Arcana Dominationis, arcana domus. arcana inania, jura regni. Fürſtliche Reſervaten vnd Hochheit.

EADEM ſignificatione dicuntur Arcana Rerumpublicarum, quæ tamen multifariam apud Scriptores appellari reperio. Ariſt. 5. Politic. c. 8. vocat ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ ΣΟΦΙΣΜΑΤΑ, alibi ΚΡΥΦΙΑ. item κατασκευάσματα. Interpp. verterunt *machinamenta, Rerumpublicarum figmenta, fallacias.* Sic Ariſtoph. τὸ γὰρ σόφισμα δημοτικὸν χρήσιμον. Liuius lib. 2. blandimenta: *Multa blandimenta,* inquit, *plebi per id tempus data:* Ibid. artem: *Arte agendum in exoleto iam vetuſtate odio:* Ideo qui hæc arcana callebant

τῶν πολιτειῶν σοφίσματα.
κρύφια.
Art.

vocat

vocat Artifices lib. 6. *Artifices tot iam annorum vſu tractandi plebis animos:* hoc eſt, vt ait Cic. *quorum tanquam manus opere, ſic animus vſu concalluit.* Idem Liuius appellat *delinimenta* lib. 4. Nonnunquam *Patrum* tela vt lib. 5. *aliud telum patres inventuros* eſſe. item *ludificationem* lib. 6. Cicero. *Arcana Reipubl.* Tacitus lib. 2. Annal. IMPERII ARCANA. *Haud dubium erat*, inquit *arcana Imperij tentari.* ibidem ARCANA DOMINATIONIS & ARCANA DOMVS; alibi *ſecreta Imperij.* Polyb. ἀπόκρυφα, vel vt eſt in gloſſ. ἀπόκρυφα. Eiuſdem farinæ ſunt illa apud Tacit. ARCANA INANIA, *ſubdola.* item *Imperij ſimulacra.* Gloſſ. ἀποκηρύγματα, ὑποκρίματα. item φαινόμενα. Quibus etiam non abſimilis eſt Platonica προσωπεῖα, & Mileſii lex ὑπόφθαλμος quaſi dicas perſonata lex. Item προσωπεῖα & Oſcilla Ariſtoph. Unde Nonius, *oſciculatim*, id eſt, *ſimulatim.* Sunt enim actiones publicæ veluti comœdiæ in quibus perſona ſumitur ac deponitur, & vt canit Satyr. *vera redit facies, diſſimulata perit.* Vulgo occulta conſilia, quamvis hæc plerumq; in malam partem accipiantur. Cic. de Aruſp. reſp. *Monent iidem ne occultis conſiliis reſpubl. lædatur:* & Tac. 2. Ann. *credidêre quidam data à Tiberio occulta mandata.* Hinc etiam Tac. tentare Imperij arcana. *Et vulgare Imperij Arcana:* & Juven. *Arcanum prodere*; & in privatis negociis, *nudare intima atq; ſecreta negotii aperire* l. 3. D. de recep. qui arbit. & ſecreta patrimonii pandere l. 2. C. de alim. præſt. Huc accedunt *Jura Dominationis*, ſive, vt Curt. JURA REGNI, Itali, *ragione de dominio:* Germani arcana Imperij non efferunt, quod ſciam, niſi forte per geheime Reichsſachen / neque arcana aut Jura Dominationis, niſi per Keyſerliche oder Fürſtliche reſervaten vnd Hochheit. Nullā enim cauſam video, quin hæc omnia inter Rerump. arcana referas: quæ tamen ſingula inter ſe plurimum differunt, adeoq; ſubtiliter diſcriminādа ſunt, vt ex ſequentibus liquebit.

Delinimenta. *Tela patrum.* *Ludificatio.* *Arcana Imperii.* *Dominationis.* *Domus.* *Arcana inania.* *Προσωπεῖα.* *Occulta conſilia.* *Vulgare Imperii arcana.* *Jura Dominationis.* Geheime Reichsſachen.

CAP. V.

Definitio Arcanorum, finis eorundem. Boni publici ſignificatio, τὸ κοινῇ συμφέρον, τὸ πάλαι ἀγαθόν. Egregium publicum, ejus dignitas, ſimulationis in magnis negotiis uſus & neceſſitas.

AR-

CAP. V. ARCANA Rerumpublicarum ſic definio; eſſe intimas & occultas rationes, ſive conſilia eorum qui in Republ. principatum obtinent, tum ipſorum tranquillitatis, tum etiam præſentis Reipubl. ſtatus conſervandi, idque boni publici cauſa, & ferè ſunt talia quibus, vt ait Vell. lib. 2. *aliud dicitur, aliud intelligitur*, ſive, vt de dolo ſcribit Seruius, *aliud agitur, aliud ſimulatur agi*. Quæ ſingula ſi lubet aliquāto putemus accuratius. Dico eſſe occulta conſilia, & ſunt certe δυσξύμβολα tum quod ea vulgus non facile perſpicit: quod enim de ſacris Poetæ, *od. profanum vulgus & arceo*, nos non immerito de Arcanis uſurpemus, tum etiam quod plerumq; clanculum iis imponunt, qui præſentem in ciuitate ſtatum videntur odiſſe. Porro finis eorum duplex eſt: ſalus & diuturnitas præſentis Reipublicæ: hoc eſt, ne in aliam formā mutetur; Et eorum ſecuritas qui imperant: Sic enim Herodia. in Maxim. τὰ ἀπόῤῥητα καὶ κρυπτὰ δοκοῦντα ὑπὲρ σωτηρίας τοῦ βασιλέως; *Secreta atque arcana ad ſalutem principis pertinentia*. Illud eſt Bonum publicum, vt à Vell. lib. 2. vſurpatur. *Gracchus Octavio collegæ pro bono publico ſtanti imperium abrogavit*: quaſi dicas bonum populi, vel vt eſt in vet. gloſſ. *bonum populicum*. Unde bona populi Rom. ſola dicuntur publica, l. 15. De V. ſignif. Et in l. 1. D. de uſurp. & uſuc. *Bono publico uſucapio introducta eſt*. Ariſtot. 4. Polit. cap. 8. vocat τὸ κοινῇ συμφέρον, τὸ πόλει ἀγαθόν. Tacitus 3. Annal. *Egregium publicum*. cui à Livio lib. 2. opponitur, *Peſſimum publicum*: à Vellejo *malum publicum*: Quinimo habent conſilia nonnunquam ſpeciem aliquam fraudis atque iniquitatis, à ſe & ſimpliciter conſiderata, ſed reſpectu publici boni, & ſtatus Reipub. tolerantur. Quid ni enim? cum boni publici tanta ſit religio atque cura, ut ei omnes humanas affectiones, omniaque conſilia merito poſtponamus: id quod minime metiendum eſt reſpectu rerum priuatarum, *quæ* teſte Livio lib. 2 *ſemper offecere officientque publicis negotiis*. Ceterum ſimulatio quædam ſunt arcana Rerumpublic. quæ veluti glaucoma obducitur civibus, ut illud quod nō habeant, tamen ſe habere putent, qua re fiet ei præſentem Reipublicæ ſtatum ne turbent: de quo Livius lib. 2. *Tanta inquit, tum gratia, tum arte præparaverant fæneratores, qua non modo*

Quid ſint arcana Rerump.

Finis arcanorum.

Bonum publicum.

Bonum populicum.

Bona publica.

τὸ κοινῇ συμφέρον.

τὸ πόλει ἀγαθόν.

Egregium publicum.

Peſſimum publicum.

Eius cura & dignitas.

modo plebem, ſed ipſum etiam Dictatorem fruſtrarentur: Sed eſt CAP. VI
ſimulatio honeſta, ſed licita; quæ ſi in priuatis contractibus locum habet, veluti Labeo dicit in d. l. 1. D. de dolo malo poſſe ſine dolo malo aliud agi, aliud ſimulari, quanto magis in publicis negotiis quorum maius momentum eſt, maiorq́; dignitas: quod monet M. Tullius lib. 10. Epiſt. 9. *Vt ad effectum conſiliorum ſuorum veniant, multa oportet ſimulent inviti, diſſimulentq́; cum dolore*, & Poeta 4. Æneid. *Simulationis vſus & neceſſitas.*

Arma parent, & quæ ſit rebus cauſa novandis
Diſſimulent.

Et apposite Livius lib. 5. *Comitijs* inquit, *Tribunorum militum patres ſumma ope evicerunt, vt M. Furius Camillus crearetur: propter bella ſimulabant parari ducem, ſed rogationi Tribunitiæ aduerſarius quærebatur.* Et de immortali Deo, qui nihil eſt niſi iuſtum ac bonum, Sacra ſapientia lib. 11. *Tu omnium miſereris quoniam potes omnia & diſſimulas hominum peccata vt reſipiſcant.* & de Saule Samuel 1. c. 10. *Filij impij deſpexerunt eum, neq; attulerunt ei vllum munus: ipſe vero erat veluti ſurdus.* Hinc Aeſchylus Ἀπάτης δικαίας οὐκ ἀποστατεῖ θεός. *A fraude iuſta nec Deus quidem abſtinet.* Quo pertinent illa Taciti: *Intelligebantur artes, ſed pars obſequij in eo ne deprehenderentur.* & alibi lib. 1. Annal. *Patribus erat vnus metus, ne intelligere viderentur.* & illud Comici Syri ad Dromon. *Tu quod ſcis, neſcis, ſi ſapis Dromo.*

CAP. VI.

Quomodo hæc intelligatur ſimulatio: duplex prudentia: καλὴ πανουργία. promontoria flectere. Simulatio Tiberij, παλιλλογία. Verborum involucra, oratio intorta, artes politicæ.

Duplex eſt apud Ariſt. prudentia, alia ſimpliciter ſic accepta, alia vero pro ratione Re publ. Hanc calliditatem ac ſimulationem appelles: Sicut etiam apud Medicos, teſte Galeno, aliud eſt ſalubre ſimpliciter, aliud febricitanti. Et in Juriſprudentiâ aliud eſt juſtum ſimpliciter, aliud pro hac, vel illa republ. hac, vel illa gente, vnde Ariſtoteli excidit illud δίκαιον πολιτικόν, & Baſilio καλὴ γὰρ ἐπαινετὴ πανουργία. Ceterum in trãquilla Rep. *Duplex prudentia.* ἐπαινετὴ πανουργία

CAP. VI. &, ut ait Cicer. in Platonis Politia prioris uſus eſt, poſterioris in turbata & in fœce populi, in qua multa fiunt *cum dolore agentium*, vt ait Cic. vel ut Tac. 3. annal. *cum pudore:* veluti ad multa facinora tacere, legatos diſſentientes mittere, diſcordias, ſive ut dicebat Cato oppoſitiunculas ſerere inter primates, principum facta attollere, velut Tac. ait de Burrho: *Burrhus mœrens ac laudans.* Ideo Liv. lib. 4. *Ut fortaſſe vere, ſic parum utiliter ad præſens certamen reſpondit:* Idq; haud abſurde vetus Poeta: *Cum contendi nequitũ eſt, clam intendenda plaga:* quod nautæ vocant promontorium flectere. Quibus artibus quod Tiberius inſtructiſſimus fuit, ideo ejus verba plerumq; Tac. appellat *obſcura, ſuſpenſa*, nũc *perplexa*, nunc *eluctantia*, nunc *verba in ſpeciem recuſantis cõpoſita.* Græci πλοκὰς καὶ παλιλλογίας, ἀμφιβόλους λόγους. in ver. gl. [illegible]. Plautus, *orationem intortam.* Cicer. *verborum involutra.* Dion. [illegible]: quorum nonnulla fortaſſe ſi accurate conſideras, quo loco tum ipſe erat Tiberius, tum Rom. Reſpubl. non tantopere deteſteris, quamvis ut Auguſtinus ait, ſine culpa non ſunt. At Plat. lib. 5. de Rep. συχνῷ τῷ ψεύδει, καὶ ἀπάτῃ δεῖσθαι χρῆσθαι τοὺς ἄρχοντας, ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν ἀρχομένων. *Crebro mendacio & fraude imperantes uti oportet ad commodum ſubditorum.* Et quis eſt adeo ſui potens, alterius vero ſalutis oblitus, qui à viro magno poſtulet, ut omnia ſenſa ex animi ſententia coram quovis expromat. Quanto rectius Philoſ. cap. 3. Eth. lib. 4. Vir magnus, inquit, utitur libertate in loquendo & veritate, non vero loquitur ad voluntatem aliorum; *reticet etiam & diſſimulat apud infimos, indignos nimirum, quibus omnia ſua conſilia dicta factave aperiat, aut communicet:* Ideo in vet. gloſſ. diſſimulare eſt σιωπᾶν. At enimvero ſunt limites hujus artis, quos egredi impune non licet, ut ſunt fides, honeſtas, virtus: quorum qui obliviſcitur, non amplius prudentis, aut politici nomen meretur, ſed vafri, aſtuti, ac nefarii hominis: Qui ſi politicus appellandus eſt, major eſt hoc tempore Politicorum proventus, quam magiſtellorum qui in ſcholis plorant, &, ut ait ille, *ternas docent.* Civilis autem ſcientiæ longe aliæ rationes ſunt, quam vulgus putat, veluti aliorum animos occupare, miris modis ſententiam extorquere, in ſuam ſententiam allicere,

Mœrere ac laudare tamẽ.

Suſpenſa, perplexa, eluctantia verba.

πλοκαὶ καὶ παλιλλογίαι.

Verborum involucra.

[illegible]

Mendacia in Republica.

Simulatio μεγαλοψύχου.

σιωπᾶν.

ψευδοπολῖται.

Variæ artes politicæ.

allicere, & id genus alia; quemadmodum apud Saluſt. Metellus illa *Legatos Jugurthæ, qui ad illum cum ſuppliciis venerant, alios ab aliis diverſos aggreditur, ac paulatim tentando, poſtquam opportunos ſibi cognovit, multa pollicendo perſuadet.* Hiſce nimirum artibus opus eſt in magnis & publicis negotiis. *CAP. VII.*

CAP. VII.

Temporum homines. Media via in negotiis publicis. Simulatio turpis. Simulatio aperta nimis preſſa. Simulandi difficultas, γεγῶα γυμνὰ. Diſſimulatio ſuſpecta, incompoſita.

DE Franciſco Soderino Cardinali & viro acuto memoriæ proditum eſt, eum dicere ſolitum, nihil homini petenti excelſa, & præſertim in aulæ fortuna verſanti, vel uſu melius, vel expeditius eſſe, quam duab. omnino ſellis ſedere, vel ut ait ille, τὴν μεταχαμὴν tenere, ſi abſq; certa offenſione fieri poſſit, quorum nihil unquam ex toto in alterum aleæ inventũ ſapienti periclitandum eſſe videretur: Itaq; reliquis Cardinalibus à Pontifice deficientib. hic Soderinus ſolus manſit, tanquam conſiliorum Pontificis Speculator. Hujuſcemodi *temporum homines*, ut à Cornel. appellantur, in quodam depinxit Claudianus, *Πολιτικῶς ſe gerere. ἢ τὴν χαμαμὴν tenere.* *Tempori inſidiari.*

Libravit geminas eventu judice vires
Ad rerum momenta cliens, ſeſeque daturus
Victori. Ardua ſane res ac periculoſa, præſertim in magnis & præruptis negotiis. Verius meo judicio Pontius ille apud Livium lib. 9. *Media via eſt, quæ neque amicos parat, neq; inimicos tollit.* Et apud eundem lib. 35. Quintus ille Cos. Romanus ad Achæos: *Quod*, inquit, *optimum eſſe dicunt, non interponi vos bello, nihil tam vanum, aut tam alienum à rebus veſtris eſt: quippe ſine gratia premium victori eritis.* Ubi addit Livius: *Nec inquit abſurde dixiſſe viſus eſt Quintius.* Idem ait Tacit. de Valente libro tertio Hiſtor. *Mox utrumq; conſilium aſpernatus, quod inter ancipitia deterrimum eſt, dum media ſequitur, nec auſus eſt ſatis, nec providit.* Atenim vero, quicunq; hanc ſcenam *Media via in præruptis negotiis perieuloſiſſima.*

CAP. VII. agere decenter volet, à duobus cavere debet: Primo à ſimulatione turpi; deinde ab aperta: Eſt enim ſimulatio, quæ non tantum in vitiorum confinio poſita eſt, verum etiam quę ipſas poſ-

Simulatio nimis preſſa erumpit. ſeſſiones intrat ſceleris & flagitij. Deinde opera danda eſt, tum ne nimia ſit ſimulatio, nimis enim preſſa erumpit, tum vt ſimulate tegatur. Nam ut ait Comicus:

Doli non ſunt doli, niſi aſtu colas.

Simulans ab omni parte ſibi conſtare debet. Et pulcre Lyricus: *Si quid inexpertum ſcenæ committis & audes*

Perſonam formare nouam, ſeruetur ad imum,

Qualis ab incepto proceſſerit, & ſibi conſtet.

Alias enim fiunt ἐργυῖα γελοῖα. Tiberius aſtutiſſimus ceteroquin princeps, occiſo Germanico, ut indueret luctum contra animi ſui ſententiam, laruam ſibi ipſi detraxit; partim quòd non ſimulate texit, neque vero tunc temporis potuit; *aberat quippe*, inquit Tacitus, *adulatio, gnaris omnibus lætam Tiberio Germanici mortem male diſſimulari*, partim quod nimis tegere ſtuduit, dum ingentem luctum ſuper Germanici obitu ementitur, inquiens: *Defleo filium meum ſemperque deflebo*: quod falſum fuiſſe ex eo conſtat, quod paulo poſt diſcuſſo hoc, ſi Dîs placet, luctu, ad mu-

Diſſimulandi difficultas. nia Reipubl. reverſus eſt. Ideo acer ſcriptor argute: *Periiſſe Germanicum nulli jactantius mœrent, quam qui maxime lætantur.* Sic cum quidam factum ſuum nimis diligenter & curioſe excuſaret, Plinius lib. 1. Epiſtol. *Reſpondi*, inquit, *nunc me intelligere maligne dictum, quia ipſe confiteretur, ceterum potuiſſe honorificum exiſtimari.* Difficulter enim vultus oratio atque actio ita tegitur, vt non appareat. Cœlius de Pompejo: *Quam orationem habuerit tecum, quamque oſtenderit voluntatem, ſolet enim aliud ſentire, aliud loqui, neque tamen tantum valere ingenio, vt non ap-*

Qui nimis ſe tegit indicat ſe. *pareat quod ſentiat, fac mihi perſcribas.* Ac ſæpe diſſimulatio ſeipſam prodit, veluti Vitellius nimiam ſecuritatem ementitus ſuppreſſo Veſpaſiani nomine, magis de Veſpaſiano famam aluit. Quanto melius Eumenes, ut Perdiccam occiſum, ſe ut

Simulatio damnoſa. hoſtem à Macedonibus judicatum bellumque Antigono decretum cognovit, ultro militibus ſuis indicavit, *ne fama aut rem in majus extolleret, aut militum animos rerum novitate terreret.*

Juſtin.

Juſtin. libro 14. Sic Galba ſeditionem duarum legionum ultro aſſeveravit, ne diſſimulans ſeditio in majus crederetur, ut eſt apud Tacit. Et Valens cum milites ſeditioſi mortem meriti eſſent, uſus moderatione diſſimulavit iram, & nullius ſupplicium popoſcit: *ac tamen ne diſſimulans ſuſpectior foret, incuſavit:* Idem ait Alexa. apud Curt. lib. 7. *Niſi quæ delata eſſent excuſſiſſem, valde diſſimulatio mea ſuſpecta eſſe potuiſſet.* Et Perdiccas cum nuptias Cleopatræ ſororis Alexandri ambiiſſet, prius tamē Antipatrum ſub affinitatis obtentu capere cupiebat; itaque fingit ſe in matrimonium filiam ejus petere, quo facilius ab eo ſupplemētum tyronum ex Macedonia obtineret. Verum hunc dolum præſenſit Antipater: Quare Perdiccas dum duas eodem tempore uxores quærit, neutram obtinuit. Juſtin. lib. 13. Sic nimirum ſecundum Poetam; *Eripitur perſona, manet res.*

Simulatio ſuſpecta.

Antipatri incompoſitus dolus.

CAP. VIII.

Arcanorum τύπος. Arcanorum varia genera: & totius operis partitio ſive diſtributio. Humanarum rerum lapſus & incertitudo.

SUnt autem Arcana hæc varii generis; omnia tamen, intima & recondita conſilia, tum ſtabiliendæ Reipublicæ præſentis formæ, tum etiam ſalutis, eorum qui dominantur, conſervandæ. Et ſunt triplicis generis: priora duo proprie ſic dicta; poſtremum improprie. Alia enim ſunt arcana Rerumpub. quæ ſpectant ad præſentem Reip. formam atq; ſpeciem conſervandam, & ſunt ſextuplicia, veluti arcana Ariſtocratica, contra plebem; Arcana Ariſtocratica, cōtra regnum; Arcana democratica contra Patricios; & arcana Democratica contra regnū; Arcana regia, ſive, ut Tac. vocat, Arcana Imperij cōtra plebem; & Arcana regia contra patricios: Quorum fundamenta ſunt, & veluti στοιχεῖα, vel ſi ita vis, cognata ſunt illa, quæ appellantur Jura Imperij. Alia Rerump. arcana ſunt, quæ ſpectāt ad ſecuritatem eorum qui principem locum in civitate obtinent, & proprie appellātur Arcana

Arcana imperii ſive ſophiſmata.

Jura Imperii.

Arcana Dominationis.

CAP. IX. Dominationis, ſuntque triplicia: alia arcana dominationis regiæ, alia dominationis ariſtocraticæ, alia dominationis popularis. Hiſque cognata ſunt, quæ vel appellantur jura Dominationis, quæ ſunt veluti reſtrictiones Juris Imperii, vel Dominationis flagitia, ſive, ut appellat Tacitus Arcana domus: & ſunt Imperij tranſgreſſiones, eaque facio totidem, id eſt, triplicia. Vel enim ſunt jura & flagitia dominationis regię, vel popularis, vel ariſtocraticæ. Tertij generis ſunt quæ appellantur ſimulacra Imperij ſive rerumpublicarum & improprie dicuntur Arcana: ideo Tacitus vocat Arcana inania: quæ identidem pro forma Reipub. variant. Vel enim ſunt Simulacra regia: tum in Ariſtrocratico, tum etiam in populari ſtatu; vel Ariſtocratica, in regio & populari; vel popularia in regno & Ariſtocratia. Quorum omnium quædam propria ſunt, & uni Reip. formæ conveniunt, quædam communia, & omnibus competunt. Quibus omnibus accedunt arcana quæ appellantur militaria: item arcana privata, hoc eſt, intima conſilia communis privatæque vitæ in luce hominum feliciter & decore inſtituendæ. His adde alia quædam abſtruſa & recondita Reipubl. adminiſtrandæ conſilia, quæ omnia & ab rationibus, & à multarum rerum eventu, qui, ut ait Livius, ſtultorum magiſter eſt, obſervata ſunt. Nam ut in omnibus publicis negociis, ita etiam hac in doctrina plerumque obtinet illud Taciti: *Non perinde diiudicari potuiſſe, quod optimum factu fuerit, quam peſſimum fuiſſe, quod factum eſt.*

Iura Dominationis.

Flagitia Dominationis ſive Arcana domus.

Arcana inania ſive Imperii ſimulacra.

Arcana militaria.

Arcana civilis vita.

Eventus Stultorum magiſter.

CAP. IX.

Arcanorum fundamenta atque στοιχεῖα, & quot modis differant arcana Imperij à Jure Imperij, διαφοραί. Arces ſive propugnacula Majeſtatis atque Imperij.

Iura Imperii ſunt fundamenta huius doctrina.

QUÆ Rerumpublicarum Arcana ut rectius intelligantur, precium eſt ſcire, quæ ſint ſumma illa Imperij jura quæ ſunt veluti στοιχεῖα atque fundamenta hujus doctrinæ. Ea circa

hæc quinque verſari tradit Ariſtot. lib. 4. Polit. circa comitia, magiſtratus, Judicia, arma, & armorum uſum. Arcana enim hæc nihil aliud ſunt, quam abſtruſæ artes per quas à jure Imperij, atque ab ipſa dominatione, homines ſeditioſi prohibentur. Quæ cognatio facit, ut multi hæc Imperiorum arcana cum jure Imperij confundant. Cæterum differunt non uno modo. Primum, quia jus Imperij, ſive πολίτευμα, eſt quod competit ei qui in Republ. primas tenet, eſtque extremum, ut appellat Cicero, & ſummum Jus. Arcana vero Rerumpubl. ſunt modi & rationes conſervandi illam Imperij Majeſtatem, ne ab aliis occupetur. Vis enim Imperij omnis in conſenſu obedientium eſt, ait præclare Livius lib. 2. Dicam clarius, Jus Imperij eſt, ne cuiquam liceat arma capere aut tractare abſque conſenſu Principis; Arcanum Imperij eſt excogitare rationes, quibus contenta plebs, & quaſi faſcinata, ab armorum uſu abſtineat. Sic jus comitiorum, eſt jus Imperij: Arcanum Imperij, eſt licita aliqua fraude alios à jure comitiorum prohibere. Jus enim Imperij eſt inſtar arcis vel palatij, Arcana vero Imperij ſunt veluti muri ac propugnacula, ſive cuniculi qui hanc arcem à factioſorum iniuriis defendunt: quemadmodum Icilius ille, apud Livium lib. 3. tribunitium auxilium & provocationem plebis Romanæ, *duas* vocat *arces tuendæ libertatis*. & lib. 6. *conſulatum* vocat *arcem & columen libertatis*. Secundo, Jus Imperij eſt fere unum & idem in omnibus Rebuſpubl. cujuſcunq; ſint generis, neq; variat. At vero arcana Imperij variant pro Reipub. forma. Alia enim arcana ſunt regni Turcici, alia regni Galliæ, alia Venetorum, alia Noricorum, alia Argentinenſium; hoc eſt, alia regni, alia plebis, alia Patriciorum. Poſtremo, jus Imperij, eſt purum putum non ſimulatorium: At Arcanum Imperij eſt cum aliud agitur, aliud ſimulatur agi; quod pulcre dicitur in gloſ. ἀφοσιοῦσθαι id eſt, perfunctorie agere, & non ex animi ſententia. Exempli gratia; Creatio magiſtratus eſt Jus Imperij, teſte Modeſtino & Zonara. At ne magiſtratus quinquennales fiant, eſt arcanum Imperij. Tac. 2. Annal. Quare Tiberius, quod intelligebat quinquennalib. comitiis arcana Imperij tętari, tamen quaſi augeretur poteſtas Imperatoria,

Extremum ac ſummum Jus.

Arcana Imperii ſunt veluti arx & propugnaculum principalis Maieſtatis.

Arcana Imperii variant pro varietate Rerumpubl.

Arcana εἰρωνικά.

Cap. X. peratoria, diſſeruit: Sic enim Tacit. *Favorabili*, inquit, *oratione vim Imperij tenuit*; id eſt aliud dixit, ſive ſimulavit, aliud egit. Haſce differentias qui non agnoſcunt, eos parum aceti in pectore habere oportet.

CAP. X.

Jura Imperij. Jura Majeſtatis, Sacra regni, Jura regni, ſumma rerum. πολίτευμα. Jura ſublimia Fürſtliche Land Obrigkeit/ Regalia. Imperium. Principatus. Regnum. Poteſtates. ἐξουσίαι ὑπερεχούσαι. Dignitas. Culmen dignitatum. Autoritas. Autoritates Senatus. Conſilium. Arbitrium. Autoritas Cæſaris.

SUNT igitur Jura Imperij, non Arcana Imperij, ſed horum ὀχυρὰ atque fundamenta; quæ M. Tull. appellat *Jura Maieſtatis*. Liuius JURA SVMMI IMPERII. *Proditum* inquit *à patribus ſummi imperij jus*. & lib. 3. *regia majeſtatis imperium*. Et Curt. lib. 10. *Jus Imperij Perdiccæ morte ſanciendum eſt*. Idem Liv. Jura conſulum, jura regni. Tac. *ſacra regni*, quomodo & ſacra legationis, ſacra fœderum, ſacra Larium, Livius nonnunquam appellat *ſummam rerum*. lib. 2. *Ad eos ſumma rerum ac majeſtas Imperij conſularis venerat*. JCti *ſacra ſacrorum*, *ſacra individua*, *Iura ſublimia*. Ariſtot. πολίτευμα Feudiſtæ Regalia, quæ tamen latius patent. Germ. ferè Fürſtliche Landtobrigkeit: Et quæ ſunt plura ſummi Imperij vocabula, quæ tamen plurimum inter ſe differunt. Majeſtas enim propria eſt ſummi Principis, & olim conſulum, Senatus, populique Romani l. 2. De orig. Jur. & Livius lib. 2. *Iam propè erat, ut ne conſulum quidem majeſtas coerceret iras hominum*. Hinc Cicero, *Majeſtas* inquit *eſt magnitudo ſummi Imperij*; Præſidi etiam majeſtas tribuitur, ſed abuſivè. Eadem etiam ſignificatione ſummum Imperium uſurpatur. Propriè tamen Imperium ſumitur pro Imperio militari, ut antea notavit Sigonius. Cicero, *Idem dies & victoribus Imperij & victis finem vitæ dedit*, & alibi: *Demus igitur Imperium Cæſari, ſine quo res militaris geri*

Iura ſummi Imperij.

Iura conſulum.

Sacra ſacrorum.

Sacra & iura individua.

πολίτευμα.

Maieſtas.

Maieſtas præſidis.

Imperium pro militari.

geri non poteſt, & in Oration. de Provinc. Conſ. *Bellum cum maximis Syriæ gentibus tyrannis conſulari exercitu imperioq; confectum.* Sic Curt. lib. 4. *Tuus miles adhuc inermis expectat Imperium.* Cap. X.

Tribuitur etiam Magiſtratui ab Ulpiano in l. 32. D. De Injur. *Minores* inquit, *magiſtratus neque poteſtatem habent.* Hinc Varro in Satyr. *Imperium populi petere & contendere honores.* Imperium itaque plerumque generale nomen eſt principatus, quod & Principium ſpeciale. Ideo Cæſ. lib. 6. de bello Gall. *Cingetorigi Principatus atque Imperium eſt traditum.* Indiſtincte tamen in gloſ. græci ἀρχὴ imperium, Magiſterium, Præſidatus, Principium, ponuntur; Sed & Principatus à regno diſtinguitur. Sueton. de Calig. *Nec multum abfuit, quin ſtatim diadema ſumeret, ſpeciemque principatus in regni formam converteret.* & Tac. 2. Annal. eum qui dominatur, diſtinguit ab eo qui regit: *Addidit,* inquit, *præcepta ut non dominationem & ſervos, ſed rectorem & cives cogitaret:* Ab Imperio etiam differt poteſtas. d. l. 32. De injur. Hinc poteſtates apud Ammianum aliosque dicuntur, penes quos ſunt Jura militaria. Itali retinent Poteſtat. Germ. der Gewaltige. Sed olim pro ſummo magiſtratu qui rerum imperium habebat ſumebatur l. 13. De Juriſdict. quod vel Paulo ad Rom. ἐξουσίαι ὑπερεχούσαι. Longe aliud eſt Dignitas. Quivis enim Urbani honores, teſte Caſſiodoro, appellantur dignitates. Pompon. & Tac. vocat dignationem: lib. 2. Annal. *Sed & locis, ordinibus, & dignationibus antiſtent.* In Eccleſiaſticis Hiſtoriis tribuitur iis qui hodie dicuntur Reverendi. Quare Pontificii interpretes, Pontificatum appellant culmen dignitatum, Sic Autoritas diſtinguitur ab Imperio. Liv. lib. 1. *Evander autoritate magis quam Imperio ea loca regebat.* Sed & Senatusconſulta, quæ abſente Cæſare fiebant, neque dum ad ærarium delata erāt, Autoritates dicebantur, ut alij notarunt ex Dione. Quinimo Tacitus SCta ſub Impp. facta non tantum autoritates, verum etiam adulationes appellat. 2. Annal. *Quorum autoritates adulationesque retuli.* Aliâs Autoritas plerumque Senatui tribuitur. Cic. 2. off. *cum dominatu unius omnia tenerentur, neque eſſet conſilio aut autoritati locus.* & Tac. 12. Annal. *An juſſis populi an autoritati Senatus*

Imperium. Magiſtratus. Principatus. Principium. ἀρχὴ. Regnum. Rector. Poteſtas. Dignitas. Autoritas.

Cap. XI. *cederet*.nonnunquam etiam Principi:Plin. 4. Epiſt. *Cæſare autore Senatus conſuluit* & in inſcriptione Brixienſi. *Ex SCto, & ex authoritate Cæſaris*.Sic Imperium à neceſſitate diſpungit Cæſar: *Quod abeſſe*,inquit,*à periculo viderentur,neque ulla neceſſitate,neque imperio continerentur.* Eodem modo Conſilium ſejungitur ab Imperio. Livius lib. 1. *Nec imperium illud meum,ſed conſilium & Imperij ſimulatio fuit*.Et lib.6.*Sed Imperium quam conſilium ſegnius fuit*. & lib. 22. *Non imperio modo ,ſed conſilio etiam ac prope precibus agens*.& Curtius lib. 5. *Sive Imperium magis, quam conſilium ſequentibus.* Sed & Imperium à Tacito Arbitrium appellatur 6. Annal. *Mox rei Romanæ Arbitrium tribus ferme & viginti annis obtinuit*: & Juſtin. lib.1.*Arbitria principum pro legibus erant*. Hinc *arbiter rerum*. 2. Annal. *ſi ſolus arbiter rerum ſi jure & nomine regni fuiſſet*: quos Livius lib. 9. appellat *Dominos rerum temporumque*. De quibus omnibus ago plenius in tumultuariis meis lib.5.cap.3.Subtiliter enim hęc principatus poteſtatumque vocabula diſtingui debent: Ceterum hanc Majeſtatem graphice deſcribit Gunterus lib. 4.

Neceſſitas. Conſilium. Arbitrium.

Scilicet hanc in ſe majeſtas regia juſti
Vim terroris habet,procul an prope, præſto vel abſens,
Semper terribilis,ſemper metuenda,ſuoque
Plena vigore manet, nullique impune premenda
Creditur,& ſemper cunctis & ubique timetur.

CAP. XI.

Definitio juris Imperij: Quibus in rebus conſiſtat Jus Imperij: Et quot ſint ſpecies ſive capita Juris Imperij.

JUS hoc Imperij definio, poteſtatem abſolutam atque extremum Jus omnium earum rerum, quæ ad majeſtatem Regni, & Reipubl. pertinent, vel belli titulo, vel ſubditorum patientia acquiſitum:quodve tale eſt, ut non facile aliis demandetur, &,ut ait Poeta ille, *Parteri quod nemo poteſt*. Illud eſt quod Salluſtius apud Tac. lib. 1. Annal. monuit Liviam, *ne vim Principatus reſolve-*

Iura Imperij penes eos ſolos eſſe debent, qui imperant.

reſolveret, cuncta ad Senatum vocando; eam conditionem eſſe imperandi ut non aliter ratio conſtet, quam ſi uni reddatur: quem locum Tacitus ex Ariſtot. mutuatus mihi videtur: ita enim in 4. Polit. cap. 4. καταλύονται αἱ ἀρχαί. hoc eſt, ut vertit Tac. reſolvi. quo identidem reſpexit poeta. *Clavumque adfixus & hærens,* Cap. XI.

Nuſquam amittebat, oculoſque ſub aſtra tenebat.

Ceterum majeſtas potiſſimum in duobus conſiſtit. Primum, ut princeps legibus ſit ſolutus, deinde ut civibus & ſubditis leges ponat. Quod utrunque fieri ex uſu eſt Reipub. inprimis in principatu & Republ. turbulenta. Quare cũ Conſules Romani increparentur, quod largitiones Sp. Melij, cœtuſque plebis in privata domo paſſi eſſent fieri, Titius Quintus *immerito Coſ. increpari dixit, qui conſtricti legibus, de provocatione ad diſſolvendũ Imperium latis, nequaquam tantum virium in magiſtratu ad eam rem pro atrocitate vindicandam, quantum animi haberent.* Itaque opus eſſe nõ forti ſolum viro, *ſed & libero exolutoq; legum vinculis.* Livius lib. 4. Idcirco *Dictator creatus eſt, adverſus cujus vim Tribuni pl. aut ipſa plebs ne attollere quidem oculos, aut hiſcere audebat.* Liv. lib. 6. Alterum eſt, ut legem det aliis. Quæ duo in regno obtinet rex, in Rep. populus, in Ariſtocratia Patricii, ſive ut eſt in gl. ἀρχοντοπολῖται. Ceterum majeſtas late patet: ad undecim tamen ſpecies plus minus adſtringi poteſt: ut ſunt; legem aliis dare non accipere; legibus ſolutum eſſe; magiſtratus creare, jus mittendi legatos ac recipiẽdi, Jus vitæ & necis, jus rerum ſacrarum, extrema provocatio, bellum inferre & pacẽ facere, monetam cudere, Jus Nundinarum, jus vectigalium. Quorum quædam Ligurinus ille lib. 8. hiſce verſibus comprehendit, quædam etiam addit, quæ proprie Regalia appellantur, eaque huc non refero:

Ius Imperii in duobus conſiſtit.

Quam neceſſe in Rep. aliquem eſſe ſolutum legibus.

Vndecim capita ſummi Imperii.

Ac primum Ligures ſuper hoc à rege rogati,
Vectigal, portus, cudendæ jura monetæ,
Cumq; molendinis telonia, flumina, pontes,
Id quoq; quod fodrum regali nomine dicunt.
Et capitolitium certo ſub tempore cenſum,
Hac Ligures ſacro tribuerunt omnia fiſco.

Harum enim fere rerum poteſtas penes illos eſſe debet, qui in

Cap. XII. Republ. imperant: ſuntque hæc paulo fuſius explicanda atque illuſtranda, ad naturam Arcanorum intelligendam.

CAP. XII.

Legibus ſolutum eſſe. Principatus Romanus ſolutus legibus ſcriptis. Quomodo dicitur lex vinci alios certis legibus ſolvere. Auguſtarum potentia in principatu Romano. Provocatio immortalis DEI ad populum.

Lex Gabinia. *Reges Romani aſtricti Legib.* *Principes Romani ſoluti legibus.* *Lex victa.*

HUJUS Imperij uſus in Republ. turbulenta maximus eſt, quicquid alii negent. Ideoque Pompejus lege Gabinia legibus ſolutus eſt. Quod tamen non potuit fieri, niſi ducenti Senatores adeſſent, ut notat Aſconius. De regibus quidem Romanis auctor eſt Tac. 3. Annal. iis leges ſcriptas fuiſſe: *ſed precipuus*, inquit, *Servius Tullius ſanctor legum fuit, queis etiam reges obtemperarent*; quarum tamen exemplum luculentum vix extat. Stante Republica, Dictatores aliique in bellum ituri, legibus ſolvebantur; ſed ad tempus tantum, Principatus vero Romanus in perpetuum ab omnibus legum vinculis exolutus eſt, teſte Dion. lib. 53. ἤδη δὲ καὶ ἕτερόν τι, ὃ μηδενὶ τῶν πάλαι Ῥωμαίων ἐδέδοτο, ἐσεκτήσαντο. λέλυνται γὰρ δὴ τῶν νόμων, ὡς αὐτὰ τὰ Λατῖνα ῥήματα λέγει· τουτέστιν ἐλεύθεροι ἀπὸ πάσης ἀναγκαίας νομίσεως εἰσί, καὶ οὐδενὶ τῶν γεγραμμένων ἐνέχονται. *Id vero ſibi uſurpaverunt, quod ante civium Romanorum datum eſt nemini, ut ſoluti legibus eſſe dicantur, hoc eſt, omni legis neceſſitate liberati, nec iis qua ſcripta ſunt ſubiecti.* Et poſtea. *Senatus*, inquit, *Cæſarem à quo magno honore afficiebatur, ut Imperatorem decreto liberavit omnibus legum vinculis, ut ea qua vellet faceret, & iis qua nollet abſtineret.* Hinc Ulpianus: Princeps inquit legibus ſolutus eſt, ſcilicet ſcriptis; quemadmodum cum ex Dione, tum ex Corn. Tacito liquet. Id ait Plato ἄρχοντα κατὰ νόμους ἐν ἀνυπευθύνῳ. Hoc ſenſu capienda ſunt illa Tac. 2. Annal. *Lætabatur*, inquit, *Tiberius cū inter filios ejus & leges Senatus diſceptaret; victa eſt ſine dubio lex: ſed neq; ſtatim & paucis ſuffragiis, quomodo etjam cum valerent leges vincebantur.* Eodem modo

Livi-

Livius libro 3. *Ut ſatis appareret, ſi ſic agi liceret, victam legem eſſe.* Quare Auguſtus alios etiam legibus ſoluit, veluti conjugem lege Voconia Dion. 58. liberos legibus annariis. Tacit. 1. Annal. *Auguſtum Cajum & Lucium nondum poſita* puerili *prætexta conſules deſignavit.* Et de Tiberio 3. Annal, *Tiberius Neronem ingreſſum juventam commendavit patribus, utque munere capeſſendi viginti viratus ſolveretur, & quinquennio maturius, quā per leges, quæſituram peteret poſtulavit, prætendebat ſibi atque fratri decreta eadem petente Auguſto.* Sic Pontifex Ambroſium, Nicolaum, & Severum ea lege ſoluit, ne ſacris initiarentur, ac tamen Epiſcopi fierent. Sed & Tiberius equiti Romano jurisjurandi gratiam fecit, ut uxorem in ſtupro generi compertam dimitteret, quam ſe nunquam repudiaturum ante juraverat. Suet. in Tiber. Auguſtas tamen legibus ſolutas fuiſſe nuſquam reperias, quod tamen multi exiſtimant: quamvis harum potentia fuerit maxima, cujus rei exempla, ut omittam alia, fuerunt in illa Virgulania, & Placina Piſonis uxore, quas judicio Senatus extraxit Livia; & hanc ſecutæ nonnullæ aliæ, ut Theodora Juſtiniani, & inprimis Agnes illa, mater Henrici IV. quæ Ducem Sueviæ accuſatum in conſeſſu Imperatoris & Archiepiſcoporum abſoluit, cujus rei autor Scafnaburgenſis. Ceterum aurea eſt illa Impp. ſententia: *Revera majus imperio eſt ſummittere legibus principatum.* Ideo Tacit. 3. annal. *Præcipuus*, inquit, *aſtricti moris Veſpaſianus fuit, antiquo ipſe cultu victuque; obſequium inde in Principem, & æmulandi amor validior, quam pœna ex legibus & metus.* & Plin. in paneg. *Nec tam imperio nobis opus quam exemplo.* Nam hæc legibus ſoluta poteſtas, quouſque extendi debeat, & intra quos terminos conſcribi, agendi locus eſt infra lib. 4. & 5.

CAP. XII. *Principes Romani alios certis legib. ſoluerunt.*

Auguſtæ legib. ſolutæ nō fuerunt.

Princeps exemplo maior.

Nam nihil, ut verum fatear, magis eſſe decorum
Aut regale puto, quam legis jure ſolutum,
Sponte tamen legi ſeſe ſupponere regem,
Gratia ſit magno, qui temperat omnia regi.

Ut canit Germanus vates lib. 8. de rebus geſt. Frider. Exemplo nimirum admirando illo juſtiſſimi Dei, apud Jerem. capite quadrageſimoquinto, *Cogite*, inquit, *omnes populos totius orbis terra-*

CAP. XIII. *rum, ut inter me ac populum meum judicent, ſi quid à me fieri debuit, quod non fecerim.*

CAP. XIII.

Leges dare non accipere. Legibus imperare. Legibus fraudem facere nemini licet. novi Juris repertor Tiberius. invictum legibus eſſe.

LEges ferre ſummi Imperii eſt, eſtque proprium ejus, qui in Republ. principem locum obtinet. Is enim leges dat, non accipit, niſi à ſummo Deo, quod ait Propheta & Rex: *Tibi ſoli peccavi.* Quam majeſtatem Romani curioſe exercuerunt adverſus hoſtes: quó modo Q. Cicero, teſte Cæſare libro quinto, de bel. Gall. reſpondit Nerviis; *non eſſe conſuetudinem populi Romani ullam accipere ab hoſte armato conditionem.* Et Curt. libro 8. *Quos equidem victores eſſe confiteor, ſi ab illis leges, queis vivamus, accipimus.* In quam idem dem ſententiam Carolus V. ad Pontificem ſcripſit: Non eſſe ex dignitate Auguſti longe maximi Principis, leges accipere miniſque terreri, ab his maxime, qui Imperio ſuo ſubiecti, & d'judicante fortuna, toties bello victi ingratique, demum graviore pœna digni cenſerentur. Iov. in vita Leon. X. Cujus autem eſt legem jubere, ejuſdem eſt abrogare; etiam ſubrogare; hoc enim eſt οὐ κατὰ τοὺς νόμους μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν νόμων ἄρχειν, non ſolum juxta leges, ſed etiam ipſis legib. imperare, ut ait Plutarch. in Flam. Ideo Tiberius in cauſa Piſonis, quod vetere Senatuſconſulto quæſtio in caput Domini prohibebatur, mancipari ſingulos ſervos actori publico jubet. Idem fecit in filiola Sejani, quæ, quod triumvirali ſupplicio virginem affici inauditum habebatur juxta laqueum & carnificem compreſſa eſt. Tacit. 6. annal. Sic Triumviri, ut impubes ſecundum legem ſupplicio afficeretur, prius eum induerũt toga virili. Quæ tamen exempla, quamvis ad ſecuritatem Principum pertinebant, tamen & in ludibrium legum excogitata ſunt, & cum crudelitate conjuncta, adeoque potius ad flagitia dominationis referenda. Unde Tac. Tiberium appellat callidum & novi Juris reper-

Princeps à Deo ſolo leges accipit.

Leges abrogare, ſubrogare.

Fraudem facere legibus nemini licet, vix etiam principi.

repertorem. Ceterum fraudem legi facere nemini licet. Ideo C. Licinius, teſte Livio lib. 7. à M. Popilio Lenate, lege ſua, decem millibus æris eſt damnatus, quod mille jugerum agri cum filio poſſideret. Id ait Fabius Max. lib. 10. apud eundem; *Quid ergo attinet leges ferri, quibus per eoſdem qui tuliſſent fraus fieret; jam regi leges, non regere.* Quare Tiberius, cum fœminæ famoſæ, ut ad evitandas legum pœnas, jure ac dignitate matronali exſolverentur, lenocinium profiteri cepiſſent, & ex juventute profligatiſſimus quiſque, quo minus in opera ſcenæ arenæque edenda Senatuſconſulto tenerentur, famoſi judicii notam ſponte ſubiſſent, eos eaſque omnes, *ne quod refugium in tali fraude cuiquam eſſet*, exilio affecit. Quo pertinet Senatuſconſultum apud Tacit. *ne ſimulata adoptio, in ulla parte muneris publici juvaret, ac ne uſurpandis quidem hæredibus prodeſſet:* Eadem enim majeſtas eſt, ne quis leges Imperii violêt: *Nec me regnante licebit*, ait Imperator ille apud Gunt. lib. 8.

Cap. XIII. Callidus & novi Iuris repertor Tiberius.

Has cuiquam noſtras impune laceſſere leges;
Ac ſi quis tumidus præſumſerit obvius ire,
Supplicium præſens manifeſtaque pœna docebit,
Non magis invictum bello, quam legibus eſſe.

Imperatoria Maieſtas legibus armata.

Idem Juſtinianus *Iſtorum*, inquit, *alterum alterius auxilio ſemper eguit, & tam res militares legibus, quam ipſæ Leges armorum præſidio ſervatæ ſunt.* Sic Conſt. dixit, *armari jura gladio*, & Livius lib. 6. *Ipſi cauſam plebis ingentibus animis armant.*

CAP. XIV.

Jura comitiorum: magiſtratus creare; candidatos commendare; creationem ratihabere. Deorum ſecundorum curæ, Cadileſqueri Turcarum.

Hoc jure comitiorû, & creandi Magiſtratus, apud Venetos, teſte Contareno, nullû ſanctius eſt atque antiquius: & merito, quippe quod in eo maxima Imperii majeſtas atq; dignitas elucet.

CAP. IV. *Ius comitiorũ.* eluceet. Ideo Decemviri, apud Livium, fœdus clandeſtinum fecerunt, ne comitia haberentur, perpetuoque Decemvirati poſſeſſum ſemel retinerent imperium. Fuit autem hoc fere ſemper populi Romani: *Mutata Republica e campo ad patres translatum eſt*, ut teſtatur Tac. tandem ad Principem: Modeſt. in l. vnic. ff. ad leg. Jul. amb. *Ad curam*, inquit, *Principis magiſtratuum creatio pertinet, non ad favorem populi.* & Zonar. *Creatio*, inquit, *magiſtratuum maxima pars eſt muneris Imperatorii:* Idque Mecænas apud Dion. multo ante Auguſtum monuit, *ut ſolus, ſine plebe, populo ac Senatu, magiſtratus crearet.* Quare Tiberius, teſte eodem Dion. lib. 58. omnium conſulum, quorum erat olim ſummum Imperij nomen, renunciationem ſibi ſoli attribuit, cęterorum tamen magiſtratui indulſit, commendatione ſua interpoſita. Eadem commendatione uſus eſt Cæſar. *Commendo vobis illum & illum, ut veſtro ſuffragio dignitatem ſuam teneant.* Verum enimvero hoc fuit ſophiſma tantum ac ſimulacrum, ne cruda adhuc ſervitute uno ictu totum Imperium populo Romano amputaret, de quo libro vlt. Habuit certe hæc commendatio neceſſitatem aliquam: *Hæc enim eſt conditio Principum*, ut ait Quint. Declam. 4. *ut quicquid faciant præcipere videantur.* Cajus etiam, vel dominandi imperitia, vel ſtudio ludificandi plebem, tentavit comitiorum more revocato, ſuffragia populo reddere. Nam id poſtea omiſit. Tranquill. in Calig. Sufficit tamen nonnunquam ratihabitio, in creandis magiſtratibus, ejus qui ſummum Imperium habet; veluti teſte Caſſiodoro Theodoricus rex Gotthorum ad Senatum ſcripſit: *Judicium veſtrum, Patres conſcripti, noſter comitatur aſſenſus.* Quemadmodum enim Plato in mundi gubernatione, facit Deum Deorum relinquere Diis ſecundis minora officia: ita etiam Principes conſulto, minorum magiſtratuum creationem relinquunt aliis, ceu Vicariis ſuis; veluti Imperatores Turcici ſuis Cadileſqueris, ut vocant. Ideo de Tiberio Hiſtoricus, eum per literas patres oblique caſtigaſſe, quod cuncta ad principem rejicerent, & M. Lepidum & Mœnium Blæſum nominaſſe, ex queis proconſul Aſiæ legeretur. Illud memoratu hoc loco digniſſimum eſt, de populo Ungariæ, qui patrocinii

Creatio magiſtratus eſt muneris Imperatorium.

Commendare candidatos.

Creationem ratihabere.

Dii ſecundi.

Vicarii principum.

-trocinii ſpecie in Turcarum ſervitutem redigi maluit, quam ſinere regis creandi poteſtatem ſibi extorqueri. Quod & in ſacro ordine locum habuit: mortuo enim Treverorum Archiepiſcopo Eberhardo, quidam conſilio & autoritate ſolius Colonienſis Epiſcopi Epiſcopatum ſuſcepit. Verum tam clerus quam populus, quod ſe non vocatis neque conſultis Epiſcopus electus eſſet, adeo grauiter ferre, ut è veſtigio electum ex altiſſima rupe præcipitarint. Poſtea tamen, conſentientiſſimis animis, tam clerus quam populus Epiſcopatum tribuerunt Utoni. Jacobus Scaffneburg.

CAP. XV. Certamina de hoc iure.

CAP. XV.

Jus rerum Sacrarum. ſupplicationes publicæ. Penes quos Rep. Rom. fuerit jus ſacrum. Summus Imperator. ſummus Pontifex; ἱεροφύλαξ. Quare Chriſtus inter Deos non relatus. Pontificum Jus. Eorundem profunda ambitio.

JUs rerum ſacrarum, quod Virgil. 2. Æneid. vocat Jus ſacratum, quodve ingentem majeſtatem ac reverentiam principibus conciliat, ad ſummum imperium refero. Idque antiquiſſimi reges & principes ſedulo coluerunt. Juſtin. de Judæorum Republic. *Poſt Moſen*, inquit, *ejus filius Arvas, ſacerdos ſacris Ægyptiis, mox rex creatur, ſemperque ex inde hic mos apud Judæos fuit, ut eoſdem & Reges & Sacerdotes haberent.* & de Rege Anio Poeta, 3. Æneid. *Rex idem hominum Phœbique ſacerdos.* Religio enim, ut Afer ille Epiſcopus dicebat, in Republ. eſſe debet, non contra. Quam fuiſſe cauſam exiſtimo, propter quam Turcarum Imperator, receptis in fidem Regibus, cum multa Imperii jura remittit, præter alia pauca ſacras & publicas preces, quæ pro ſalute Principis in templis concipiuntur, perpetuo excipit. Hinc etiam apud Romanos ſupplicationes, de rebus feliciter domi militiæque geſtis, à ſolo Senatu decerni potuerunt. Enimvero Jus hoc, in Republ. Romana, non reperio penes alios fuiſſe, quã penes reges & Impp. & penes ſummum illum ac maximum

Ius ſacratum.

Reges & Sacerdotes iidē.

Supplicationes de rebus geſtis.

CAP. XV. ſuga x 2, Regum Rom.

maximum Senatum: In LL. regiis. *Rex ſacrorum præſes eſto.* Pontificis enim tantum jus fuit, ſacra adminiſtrare, ſcireque, ut ait Liv. lib. 1. *quibus hoſtiis, quibus diebus, ad quæ templa ſacra fierent, atque unde in eos ſumtus pecunia erogaretur.* Ejectis regibus, penes

Senatus.

Senatum fuiſſe conſtat ex Senatuſconſulto, quo ædilibus remiſſum eſt, ne qui niſi Romani Dii, neve alio more quam patrio colerentur. Et quod M. Æmilius pro concione recitavit, ut quicunque libros vaticinos precationeſque, aut artem ſacrificandi conſcriptam haberent, eos libros omnes ad ſe deferrent, ne quis in publico ſacrove loco, novo aut externo ritu ſacrificaret. Liv. libro 15. Cumprimis vero ex illo apparet quo cautum eſt, *ne qua Bachanalia Romæ, neve in Italia eſſent: Si quis tale ſacrum ſolemne ac neceſſarium duceret, nec ſine religione ac piaculo ſe id omittere poſſe apud Prætorem Urbanum profiteretur, Prætor Senatum conſuleret, ſi ei permiſſum eſſet, cum in Senatu centum non minus eſſent, ita id ſacrum fieret, dum ne plus quinque ſacrificio intereſſent.* Mutata vero Rep. ut omnia, ita etiam quæ ad res divinas pertinebant, in

Et poſtea principum.

ſe tranſtulerunt Imperatores. Tac. 3. annal. *Nunc Deum munere ſummum Pontificem, ſummum hominum eſſe.* A primis tamen Imperatoribus, quædam Juris ſacri, Senatui indulta ſunt; quod

SCta de rebus ad religionem pertinentibus.

teſtatur Tacit. 2. annal. *factum Senatuſconſultum de ſacris Judaicis Ægyptiisq; pellendis.* Et ſub Claudio Senatuſconſultum factum eſt, *viderent pontifices, quæ retinenda firmandaq; Aruſpicum eſſent.* Nam Senatuſconſultum illud contra Tiberium latum, ne Chriſtus inter Deos referretur, ſingulare & μυστικὸν eſſe ſcimus. Simili-

SCtũ, ne Chriſtus inter Deos referretur.

ter, cũ Alexander Severus Chriſto unico Servatori noſtro, templum facere deſtinarat, eumque inter Deos recipere, (quod & Adrianus cogitaſſe fertur, qui templa in omnibus civitatibus ſine ſimulacris juſſerat fieri) prohibitus eſt ab iis, qui conſulentes ſacra, repererant, omnes Chriſtianos futuros, ſi id optato veniſſet, & templa reliqua deſerẽda. Æl. Lamprid. in Severo, ſed hoc, ut dixi, myſticum eſt. Jus enim ſacrum poſtea ſolius fuit ſummi

Imperator ſummus Sacerdos.

Principis. Leo ad Imp. Leon. *Debes,* inquit, *Imperator incunctanter advertere, regiam poteſtatem tibi non ſolum ad mundi regimen, ſed maxime, ad Eccleſiæ præſidium eſſe collatum.* Quo facit reſpon-

ſum

ſum illud Demetrii Chomateni, In reſp. Oriental. quod miror ab aliis negligi. *Imperator*, inquit, *ut communis* ἐπιστημονάρχης *exiſtens & nominatus, ſynodalibus praeeſt ſententiis, & robur tribuit; eccleſiaſticos ordines componit, & legem dat vitæ politiæque, eorum qui altari ſerviunt.* Et poſtea, *ut uno verbo dicam, ſolo ſacrificandi excepto miniſterio, reliqua pontificialia privilegia Imperator repræſentat.* At enimvero Jus hoc, Sacerdotes ſive Pontifices Romani, vel ambitionis æſtu inflati, vel lenitate & religione Principum adducti, involarunt; adeoque apposite illud Ottonis apud Tacit. huc convenit, *Imperium amore religionis ſeipſum exhauſiſſe.* Hinc ex uno capite biceps factum eſt, de quo Gunterus lib. 5. CAP. XVI. Biceps Imperium.

Quos laude ſerena
Infula vel gladius mundo facit eſſe verendos.

Quod tolerandum eſſet, niſi inſuper falcem in negotia Reipub. immitterent; imo ipſi Principi diem dicerent. Unde in Proverbium ivit, teſte Guicciard. in Comm. Polit. *Cæſares timere & odiſſe proprium eſſe Eccleſiæ.* Quam impietatem ambitionemque, Illuſtris Scriptor Otto Friſingenſis, Pontificius ceteroquin Epiſcopus, multis in locis graviter atque argute perſtrinxit. Et hunc ſecutus alter ille Auguſtorum Vates lib. 6.

Jam non ferre crucem Domini, ſed tradere regna
Gaudet, & Auguſtus mavult, quam præſul haberi.

Ac tamen hic ipſus eſt, qui olim Imperatorem Dominum ſuum appellavit, ut conſtat ex diplomate illo, cujus meminit Guicciard. in fragmentis, quæ dolo malo ex prudentiſſimi ſcriptoris Hiſtoriis detracta fuerunt, & nuper velut ex poſtliminio reſtituta, *Imperante Carolo Domino noſtro.*

CAP. XVI.

Monetas cudere. monetas ſua imagine ſignare. ſignatam monetam vultu Principis conflare. Religio Romanorum circa monetas.

Etiam monetas cudere jus imperii eſt. Quod jus cum olim eſſet penes Triumviros monetales, in ſe tranſtulerunt Cæ-

D 2 ſares.

CAP. XVI. Ius moneta.

ſares. Hinc in acclamationibus Principum: *Moneta nomen Antonini reddatur*: Ael. Lamp. in Seu. *Et Antonino Diadumeno ad Imperium evecto, ſtatim apud Antiochiam moneta Antonini nomine percuſſa eſt.* Sic Vopiſcus in Firmo: *Cum ille diceret Firmum latrunculum fuiſſe, non Principem: contra ego illum, & purpura uſum, & percuſſa moneta Auguſtum eſſe vocitatum; quinque etiam numos Severus Archontius protulit.* Præter enim Principem nemini licuit monetas cudere, vel ſua imagine ſignare. Quare Commodus Perennium familiarem ſuum pœna capitis affecit, quod numos publicos ſua imagine ſignaſſet, Herodia. in Com. Idem de rege Perſarum refert Herodot. qui eandem ob cauſam Ariandrum præfectum Ægypti ſecuri percuti juſſit: & de Ungarorum Politia Otto Friſing. *Nullus*, inquit, *in tam ſpatioſo ambitu, rege excepto, monetam vel telonium habere audet*: Unde Poeta lib. 3. de Frid. I.

Monetas ſua imagine ſignare.

Rege figuratam regis patet eſſe monetam.
Cæſaris, & Domino ſub Cæſare fulget imago.

Iura monetarum in Germania diſtracta ſunt.

Quod identidem Jus Turcæ, teſte Bonfin. nemini concedunt. Hodie autem, in Germania & Italia, in tot fere partes diſtractum eſt, quot ſunt Principatus, Comitatus, Civitates. Ceterum in principatu Romano tanta olim Religio fuit circa monetas, ut nefas fuerit vultu Principum ſignatam monetam conflare; adeoque qui hoc auſus fuerat, lege Cornelia tenebatur, ut teſtatur Paul. 5. Sentent. tit. 25. Imo cum in provinciis omnibus numos æreos & argenteos liquefieri permiſſum eſſet, aureos conflari vetitum fuit, teſte Procopio & Zonar. Hinc Statius,

Nefas ſignatã imagine Principum monetam conflare.

Quæ dudum in vultus igni formanda liqueſcat
Maſſa, quid Auſoniæ ſcriptum crepet igne moneta.

Unde etiam grauiſſime puniebantur illi, qui numorum circulos circumcidebant, de quo extat Conſtitutio Conſtantini in Cod. Theodoſij, & majeſtatis pœna tenentur, qui numos corruperunt. l. 2. C. de fal. mon.

CAP.

CAP. XVII.

Jus vitæ & necis. Pugio. gladius. condemnatos abſolvere. jura ordinis reddere. commeatum concedere. Conſilium magnum Venetorum. Pœnam differre. Sententiam in acta relatam mutare. Secunda deliberatio Principis. Judex Miri-dings.

SExta ſpecies eſt, Jus vitæ & necis: Curt. de reb. geſt. Alex. lib. 4. *Et cum in regali ſolio reſidebis vitæ neciſque omnium civium dominus.* Cujus teſtimonium ſive inſigne, apud Impp. Romanos erat pugio, & gladius. de Galba Imp. facto. *Iter*, inquit, *ingreſſus eſt paludatus, ac dependente à cervicibus pugione ante pectus*, & Tacit. lib. 3. Hiſtor. *Vitellium, ſolutum a latere pugionem, Cæcilio Simplici Conſuli in concione reddidiſſe, tanquam Ius vitæ & necis.* In inauguratione enim Principi pugio tradebatur velut inſigne Imperij: quo nomine Commodus Imperator à militibus ſalutatus, & circumlatus eſt per celeberrimos vicos, ſtrictum D. Iulij gladium tenens, detractum delubro Martis, atque in prima gratulatione porrectum ſibi à quodam. Unde exiſtimo conſuetudinem illam curiæ manſiſſe, ut regna per gladium tradentur, de quo Friſingenſis. Quare condemnatos, vel à ſe, vel à Senatu, abſolvere, jura ordinis reddere, ſolus poteſt is qui in Republ. Principatum obtinet, ut Vergobetti apud Gallos; de quo Cæſ. lib. 1. de bell. Gall. Item Tribuni, vel potius populus, teſte Livio, & Halicarn. & Imperatores Romani, quippe qui erant perpetui Tribuni. Tac. 14. Annal. *Tunc primum*, inquit, *revocata ea lex credebatur, quæ haud perinde exitium Antiſtio, quam Imperatori gloriam quæſivit, ut condemnatus a Senatu, interceſſione tribunitia, morti eximeretur.* Hinc Iulianus, *Scis*, inquit, *quam ſim lentus ad condemnandum, & quanto lentior, poſtquam condemnavi, ad ignoſcendum.* Et Auguſtinus de [illegible]to. *Imperatori ſoli licet revocare ſententiam, & reum mortis abſolvere, & ipſi ignoſcere.* & in l. 1. C. de ſentent. paſſ. & reſtit. ad Lic[illegible]num in Inſulam deporta-

Vitæ neciſque Dominus.

Pugio inſigne Imperij.

Gladius.

Regna per gladium traduntur.

Condemnatos abſolvere.

Vergobetti.

Interceſſio tribunitia.

CAP. XVIII.

Honoribus reſtituere.

tum Antoninus Auguſtus, *Reſtituo*, inquit, *te integrum provinciæ tuæ*: & adjecit: *ut autem ſcias, quid ſit integrum reſtituere; honoribus & ordini tuo, & omnibus ceteris te reſtituo.* Unde Carolus V. cum Senatui Mediolanenſi omnia pene jura Imperii concederet, hęc duo excepit. 1. ne poſſint delictorum veniam tribuere; 2. neve literas ſalvi conductus, ſive pacis publicæ, reis darent: teſte

Commeatum concedere.

Bodino. Nam, de commeatu remeatuq; concedendo exuli, cavit Marcianus in l. 4 ff. de pœn. ſic apud Venetos, nemo damnatus reſtitui poteſt, niſi à toto Senatu, quem appellant *Conſiglio maggiore.* Quam ob cauſam pœna eorum, quos Princeps juſſerat ſupplicio affici, differebatur in decimum, ut teſtatur Tac. 3.

Conſtitutio Theodoſii, de intervallo ad pœnam.

Annal. ſive, ex conſtit. Theodoſii, in 30. diem: l. 20. C. de pœnis. Judex vero ſententiam in acta relatam mutare nequit. l. quod juſſit. D. de Judic. & eius ſententia ſtatim executioni datur l. 15. C. de pœnis, idque duabus de cauſis. Prima eſt, quod ſæpe interjectu temporis dominantium ſeveritas mitigatur; quod de eo-

Iudex ſententiam executioni ſtatim dare tenetur.

dem Theodoſio Aurel. *Iraſci ſane*, inquit, *rebus indignis, ſed flecti cito, unde modica dilatione emolliebatur.* Ammianus vocat *ſecundam deliberationem*. lib. 15. Quod tamen de Tiberio fruſtra fuit. *Neque enim*, inquit Tacit. 3. Annal. *interjectu temporis mitigabatur.* Deinde, Judex ius vitæ & necis non habuit, ſed ſolus Princeps:

> *A quo ſæpe rei, nullo licet ære redemti,*
> *Accipiunt propriam donato crimine vitam,*

ut eſt in Liguri. lib. 4. Idque ait Tacit. 1. *Sed non Senatui libertas ad pœnitendum erat.* Et cauſa redditur: l. 18. C. eod. *ne ſit occaſio ſupplicandi, vel malignis artibus abſolutionem impetrandi.* Quomodo vero Judex ſententiam latam lenire poſſit, vide Cuiac.

Iudex Μετρίδικος.

in Obſer. Unde ab Ariſt. dicitur Μετρίδικος. Multo autem minus hoc ius populus habet, de quo cautum eſt l. 12. C. eod. *Vanæ voces populi non ſunt audiendæ; nec enim vocibus eorum credi oportet, quando aut noxium crimine abſolvi, aut innocentem condemnari conſiderat.*

CAP.

CAP. XVIII.

Legatos mittere ac recipere. Subditi non habent jus legationis. Oratores publicæ cauſæ. Inter diſſentientes cives jus legationis obtinet.

Legationis etiam jus extremum eſt ac ſummum; id quod propterea diis immortalibus tribuunt Poetæ. Virg. *Iura Legationis.*

Interpres Divûm fert horrida juſſa per auras:

Curtius lib. 10. ait regium eſſe. *Et priſtina quidem regia ſpecies manebat. Nam & legati gentium, regem adibant, & copiarum duces aderant, & veſtibulum ſatellites armatique compleverant.* Ideo ex hoc legationis Jure, Legati ſancti ſunt & inviolabiles, etiam hoſtilia tentantes, ut eſt quorundam ſententia. Et Livius de Legatis Tarquinij lib. 1. *Quanquam viſi ſunt commiſiſſe, ut hoſtium loco eſſent, jus tamen gentium valuit.* Ceterum Romani paucis hoc jus conceſſerunt. Galliæ tamen Reges olim ſub præfectis Prætorii retinuerunt. Quinetiam primi Imperatores, occupato Imperio, Senatui reliquerunt. De Auguſto Dion lib. 55. *Auguſtus*, inquit, *permiſit tribus viris conſularibus, ut legatos regum populorumque, qui ad ſe venirent, ipſi ſinguli audirent ſeparatim, iisque reſponderent; niſi forte quædam acciderent, in quibus ſuo & Senatus decreto opus eſſet.* & de Tiberio Tranquil. *Cetera quoque non niſi per Magiſtratus, & jure ordinario agebantur, tanta Coſſ. autoritate, ut Legati ex Africa adierint eos querentes, trahi ſe à Cæſare, ad quem miſſi forent.* Alioquin ſubditis legatos mittere, regulariter non licuit. Ideo Livius lib. 6. ſcribit, *Colonis Circeienſibus denunciatum Senatus verbis, faceſſerent propere ex urbe ab ore atque oculis pop. Romani, ne nihil eos jus legationis, externo non civi comparatum, tegeret.* Aliud eſt inter cives diſſentientes, & jure civitatis turbato; inter quos manet jus Legationis. Cicer. lib. 3. de finib. Et ſub Impp. civitatibus legatos mittere licuit, ſed non plusquam ternos, ex edicto D. Veſpaſ. ut eſt in l. 4. D. de Legation. *Milites tamen ſeditioſi Legatos miſerunt*, Blęſus apud Taci. 1. Annal. *Decernerent*

Sacra Legationis.

Cives diſſentientes habent ius Legationis.

Cap. XIX *legatos, ſeque coram mandata darent.* Hinc factum eſt, ut is qui à ſeditioſis militibus mittebatur, ut de poſtulatis ac deſideriis militum referret, non tam Legatus appellaretur, quam Orator publicæ cauſæ, Tacit. ibid. *Quod filius Legati*, (hoc eſt, Blæſi, qui erat Legatus militaris Germanici) *Orator publicæ cauſæ ſatis oſtenderet, neceſſitate expreſſa, quæ per modeſtiam obtinuiſſent:* quanquam ibidem etiam Legatos appellat. Legati enim dicuntur omnis generis: Oratores vero, qui deprecabundi veniunt, ut apud Maronem: *Orans mandata dabat:* Atque iterum ad milites mitti legatos, tralaticium fuit. Ideo Tacitus 1. Annal. *Cur venerint Legati aperit, Ius legationis, atque ipſius Planci gravem atque immeritum caſum, facunde miſeratur.*

Orator publicæ cauſæ.

CAP. XIX.

Extrema provocatio. Summus cauſæ judex. Claudere jura manu.

NOn minorem Majeſtatem præ ſe fert extrema provocatio; idque jus olim reges Romani uſurparunt, ut ab aliis erudite oſtenſum eſt: poſtea populus invaſit, cuius hoc, teſte Livio, firmiſſimum propugnaculum fuit. Ideo Appius apud eundem, *Minas eſſe conſulum, non Imperium dicit, ubi ad eos, qui una peccaverant, provocare liceat.* Idem Livius lib. 3. ex eo, quod provocatio ſublata erat, colligit libertatem ſublatam. *Nam,* inquit, *præterquam quod in populo nihil erat præſidii, ſublata provocatione, interceſſionem quoque conſenſu ſuſtulerunt; cum priores Decemviri, appellatione collegæ, corrigi reddita ab ſe jura tuliſſent.* Ad populum tamen raro appellabatur, & niſi in crimine majori. Dico extremam provocationem. Nam alias, etjam à prætore ad prætorem, item ad Tribunos appellatum eſt, ut notavit doctiſſimus Lipſius. Mutata demum Republ. Auguſtus, Jure Tribunitiæ poteſtatis, extremam appellationem ſibi reſervavit, ut conſtat ex Dione, & cumprimis ex Tacit. lib. 4. Annal. *Iiſque inſtantibus,* inquit, *ad Principem provocavit.* Nam quod poſtea Cajus mutavit, haud diuturnum fuit; ſicut etjam, quod Tiberius, ut refert

Provocatio ad populum.

Extrema provocatio ad Principem.

refert Tranquil. quædam adverſus ſententiam ſuam decerni paſſus eſt, ſimulacrum potius eſt ac larva priſtinæ libertatis. Tunc appellabatur ad Principem à toto fere terrarum orbe; l. 45. D. de cond. & demonſtr. ut mirum ſit, hoc tempore eſſe qui exiſtiment, Cameram Imperij imparem eſſe litibus Germaniæ decidendis. Hodie tamen etiam in Imperio, ut teſtantur Pragmatici, ab omnibus fere ordinibus ad Cameram provocatur; ut apud Gallos ad octo curias majores; apud Hiſpanos ad quatuor curias; apud Venetos ad quadraginta viros. Quod Jus reges Galliæ tanti fecerunt, ut, cum Carolus 5. rex Francorum, Joanni Duci Biturigum multa imperij Jura indulſiſſet, extremam provocationem, ſingulari exceptione, ſibi reſervarit. Sic Conradus rex Romanorum, Trajectenſes, quod à ſe ad Pontificem Rom. provocaſſent, pro reis Majeſtatis habuit. Otto Friſing. de reb. geſt. Frid. Et Julius 3. Pontif. cum per legatos apud Henric. III. regem Galliarum teſtatus eſſet, Deum fore ultorem, ad eumque ſe provocare dixiſſet; Rex annuit, ſeque pro tribunali Dei affuturum ſpoſpōdit; ceterum certo ſe ſcire, Pontificem vadimonium deſerturum. Hinc Princeps dicitur ſummus Judex, talis enim eſt, ad quem poſtremo appellatur. Plinius in præfat. ad Veſpaſ. *Adeo ſummum quiſque cauſæ ſuæ judicem facit, quemcunque eligit, unde provocatio appellatur:* & Gunt. lib. 2.

CAP. XX.

Suprema judicia.

Princeps ſummus Iudex.

Ut præſens quaſi maximus omnia Iudex
Claudere jura manu, cunctasq; recidere lites
Debeat, atque omnis Iudex omnisq; poteſtas
Atque magiſtratus, ipſo præſente quieſcant.

Claudere iura manu.

Unde illud de Paulo in Actis: *Hic homo ſervari poterat niſi provocaſſet.* Ait autem Poeta, claudere jura manu; quod eſt fere Pomponio, manu regia agere. Eſtque vox manus JCtis etiam familiaris. Unde in LL. 12. tab. *Si quei in jure manum conſerunt:* de quo alias.

Cap. XX.

CAP. XX.

Bella decernere. pacem facere. Pacta Caudina, Numantina. Majeſtas eſt, arma capere injuſſu Principis. Jura triumphi.

Bellum indicare. HOc vero vel omnium maximum Imperii Jus eſt. Certe apud Romanos bellum decernere non licuit, niſi comitiis populi centuriatis, id eſt, maximis. Nam, ut ait Plato 2. de LL. ἐὰν τις, ἰδίᾳ ποιῆται πρός τινας εἰρήνην, ἢ πόλεμον, ἄνευ τοῦ κοινοῦ, θάνατος ἔστω ζημία. *Si quis pacem vel bellum fecerit, privatim ſine publico ſcito, capitale eſto.* *Jura armorum.* Et mutata Rep. lege Julia Majeſtatis tenebatur, qui bellum injuſſu Principis geſſerat. l. 3. ad l. Jul. Majeſt. & l. unica C. Ut armorum uſus, &c. *Nulli*, inquit, *prorſus nobis inſciis atq; inconſultis, quorumlibet armorum movendorum copia tribuatur.* & Novel. 17. *Arma ferre, niſi militanti, non licet.* & Auth. de armis, Juſtiniani conſtitutione inhibetur Fabricenſibus, *ne arma privatis hominib. vendant.* *Fabricenſibus non licebat arma privatis vendere.* Quo nomine, præter alia, Piſo accuſatus eſt, *quod armis provinciam, unde ejectus erat, repetiiſſet.* Atque hæc cauſa fuit, propter quam Cato cenſuit, Cæſarem nudum & vinctum dedendum eſſe Germanis. quod tamen haud ſcio, an non nimis incleméter; de quo vide alios. *Jus pacis faciendæ.* Non enim libenter αὖτις ἀριζήλως εἰρημένα μυθολογεύειν. Eadem eſt ratio pacis faciendæ; quæ apud Romanos iniri non potuit, niſi conſenſu Senatus ac populi, & poſtea Imperatorum. *Fœdera inire.* Ideo Poſthumius ille, *ſponſione*, inquit, *quæ injuſſu populi Romani facta eſt, non teneri populum Romanum*, ut eſt apud Livium. & Tacit 15. Annal. *Donec referantur literæ Neronis, an paci annueret.* *Sponſiones Caudina & Numantina.* Quare pacta illa Caudina & Numantina, non fuerunt pax, ſed ſponſio, de quo vide Bodinum, & quæ notavi ad Tacit. Nam quod ajunt alii captiunculam hanc fuiſſe Romanorum, nego. Quin potius prudenter à Ducibus pacta componi noluerunt, ne hi neceſſitate adducti, ut ſunt momenta ac vices belli, infamia turpiaq; pacta inirent. *Quid ſi ſpoſpondiſſemus*, ait Poſtumius ille apud Livium, *urbem hanc relicturum pop. Romanum; ſi incenſurum; ſi magiſtratus, ſi Senatus, ſi leges non habiturum?* Debuit itaque pax, non aliunde peti quam Roma, quæ dicitur

urbs æterna, & caput rerum, & in quo Fortunæ ſedes; de qua Poeta 6. Æneid. *Cap. XXI. Vrbs æterna.*

En hujus, nate, auſpiciis illa inclyta Roma,
Imperium terris, animos æquabit Olympo.

Itaq; deceptio non fuit, ſed lex, & juſſum populi. Quid, quod, ut ait Plin. lib. 8. Epiſt. decipere pro moribus temporum prudentia eſt? Quin ergo imputant ſibi ſuæq; ignaviæ Samnites, quod juris *Ius fœciale.* fæcialis expertes fuerunt, ſtatumq; ejus Reipubl. qui cum bella gerebant, ignorarũt. Nam, ut eſt in l. 16. D. De Reg. Jur. *Qui cum alio contrahit, vel eſt, vel eſſe debet non ignarus conditionis ejus, aut ſibi imputet.* Et plerumq; in ſponſionibus Ducum adjungebatur illa clauſula, *ita id ratum fore, ſi populus cenſuiſſet.* Ideo ſapienter Helvetii, non aliter fœdus cum Tramulio inire voluerũt, quam acceptis qui capite punirentur, niſi Princeps rem ratam haberet: & laudabiliter Angli belli gerendi cauſa profecturi ad exteros, Regi ſuo ſancte promittunt & conceptiſſimis verbis, ſe nullas conditiones pacis cum hoſte firmaturos, citra regis ac procerum voluntatem. Froſſard. Similiter res habuit circa jus triumphi, *Ius triumphi.* quod cum inſolenter plebs Romana ad ſe rapuiſſet, Livius, *nunquam*, ait, *ante de triumpho per populũ actum ſemper exiſtimationem arbitriumq; ejus honoris penes Senatum fuiſſe; ne Reges quidem majeſtatem ſummi ordinis imminuiſſe.* quam etiã ob cauſam, Senatui reliquit Auguſtus ſanxitq;, ut de bellis triumphiſq; Senatus cõſuleretur. Sueton. in Aug. Hac nimirum ſpecioſa & inſidioſa modeſtia Auguſtus tot annos Imperium Rom. obtinuit.

CAP. XXI.

Jura vectigalium, ſive teloniorum. Imperiales & provinciales collectæ, Reichsſteur. Landt vnnd Tranckſteur. Jura Nundinarum. Regalia ut differant à Jure Imperii. Jus poſtarum, jus dandi civitatem, muniendi, &c.

PORro Jus vectigalium penes ſolum Principem eſt, vel eos qui in Republica principatum obtinent. Hermog. in l. 10. D. de pu- *Vectigalia indicere.*

Cap. XIX. de publ. & vectig. *Vectigalia, ſine Imperatorum præcepto, neque præſidi, neque curatori, neque curiæ conſtituere, nec præcedentia reformare, & his veladdere, vel deminuere licet.* & l. 3. C. vectig. nov. inſt. non poſ. & l. unic. §. 3. D. De l. Jul. Amb. Et fuit hic prætextus, ad mortem in Chriſto ſervatore noſtro, quod teſtatur Luc. cap. 23. *Hunc invenimus prohibentem tributa dare Cæſari, & dicentem, ſe Chriſtum Regem eſſe.* Quod etiam Jus, primi Imperatores conſulibus & tribunis aliquandiu conceſſerunt, acti tum pop. Romani libertate Tacit. 4. Annal. Reliqui enim acerrime exercuerunt. Ideo Galeacius ille Vicecomes Mediol. majeſtatis accuſatus eſt, quod tributa ſubditis, ſine Imperatoris arbitrio, imperaſſet. Multo minus à Principe tributa flagitari queunt. Gunt. lib. 4.

Improba Romano poſcunt à Rege tributa,
Cujus ad arbitrium diſponitur omne tributum,
Et Capitolitiam cogunt appendere ſummam,
Quo caput in toto non eſt mage nobile mundo.

Collecta Imperij. *Iura nundinarum.* *Regalia, & quomodo differant à Iure Imperij.*

Ceterum hiſce ſimilis eſt hodierna, ut appellant, imperialis collecta, Reichsſteur: item provincialis collecta Landt und Tranckſteur. Ejuſdem generis eſt Jus nundinarum, de quo eſt lex C. de nund. & mercat: Et Plin. lib. 15. Epiſt. *Solers vir Prætorius à Senatu petiit, ut ſibi inſtituere in agris nundinas permitteretur.* Reliqua enim, quæ Regalia dicuntur Feudiſtis lib. 2. Feud. tit. 56. huc non refero, quippe quæ à Jure Imperij multis modis differunt: partim quod regalia, ſive majora, ſive minora, non ſecus atque immobilia, aliis in feudum cōceduntur, Jura vero Imperii non facile, quippe quæ ſummo Principi, in modum ſuperioritatis, reſervantur: partim etiam, quod regalia præſertim minora, tantam majeſtatem minime præ ſe ferunt; quin potius patrimonio & rebus domeſticis augendis inſerviunt: ut ſunt ripatica, argentariæ; portus, ſalinarum reditus &c. Adde, quod rerum feudalium Regaliumque, finis eſt fere ſolus adminiſtratio belli: ideo is qui jus belli habet, regalia communicare poteſt. Atque hæc ſunt præcipua capita ſummi Imperij, è quibus eruuntur ea quæ nos indagamus Imperiorum Arcana; quæ ſunt veluti

propu-

propugnacula conſervandi Imperii, ad quod nonnunquam ſenſim, & quaſi obliquis gradibus, graſſari ſolēt cives factioſi, quorum aviditas adeo inſatiabilis eſt, ut cum particulam aliquam Reipubl. abſciderint, ſuoque, ut ita dicam, corpori adferruminatint, ſemper plura abradant nunquam quieturi. Ad hæc Imperii capita, plerique etiam referunt Jus inſtituendi curſus publicos; ſive, ut vocat Laconicus, *regios curſores*, hodie *poſtas*: de quibus vide C. de curſ. publ. Id enim ſolus habet Imperator, adeoq; non ita pridem, Duci cuidam Germaniæ, qui publicos curſus in Belgium & Italiam diſpoſuerat, ſevere interdixit. De quibus poſtis, ut vocant, intellige illud Cæſ. 3. de bel. civ. *Nuncios, per diſpoſitos* (hoc enim poſtæ) *equos, de victoria Cæſaris Meſſanam allatos*: & illud Capitolini, de nuncio qui mutatis animalibus cucurrit, ut cædē Maximini Romanis narraret. Enimvero hæc ratio maximam ſecuritatem præſtat Principi. Quare Auguſtus, quo celerius ac ſub manum annunciari cognoſcique poſſet, quid in provincia quaque gereretur, Juvenes primo modicis intervallis, per militares vias, dehinc vehicula diſpoſuit: commodius id viſum, ut qui à loco eodem perferrent literas, interrogari quoque, ſi quid res exigeret, poſſent. Hæc Tranquillus in Aug. Hiſce etiam adjungūt nonnulli Jus dandi civitatem, quod Juriſconſulti appellant ſpiritum & vitam dare civitatibus. Item Jura muniendi, & portis interdicendi. Quæ quidem ego malo ad Arcana Dominationis Regiæ referre; ſicut etiam purpuream illam Inſcriptionem, qua ſolus uſus eſt Imperator l. 6. C. de Diver. Reſc. De quibus, & id genus aliis vide in libro tertio.

Cap. XXII.

Jus inſtituendi curſus publicos.

Regii curſores.

Poſta.

Ius dandi iura civitatis.

Spiritum & vitam dare civitatibus.

CAP. XXII.

Imperium militare non eſt juris Imperii. Jura militaria Ducis. Romanorum ducum libera belli adminiſtratio. pro tempore conſulere. Vollige Gewalt haben. Hodiernus belligerandi mos ex directoriis. Militia Turcica.

Cap. XXII.
Iura militaria ſummi Ducu.

MUlto minus huc pertinet Imperium militare, cujus uſûs ac vis obtinet tantum in caſtris, extra Remp. & eſt penes duces belli. Sane Imperio militari comprehenditur Jus plectendi militem. Ita enim Agamemnon apud Homer, ut refert Ariſt. 3. Polit. πὰρ γὰρ ἐμοὶ θάνατος: & Venul. l. 9. de cuſt. & exh. reor *Is qui exercitum accipit, etiam jus animadvertendi in milites caligatos habet.* poteſtas pugnam pro libitu inſtituendi; caſtra metandi, obſidiones, expugnationes decernendi; captos ſervandi, edicta caſtrenſia proponendi, obſides accipiendi, denique faciendī omnia, quæ ad bellum expediendum pertinent: veruntamen excepto pacis faciendæ jure ac privilegio, quod eſt, ut dixi, in Rep. πολίτευμα. Reliqua enim jura militaria, Romani Duces ex-

Romanorum Ducum poteſtas ſupra Senatum.

excuerunt etiam contra Senatuſconſulta; ut in Hiſtoria Fabii, & Livii Marcati legimus: imo etiam contra Imperatorum mandata, de quo Procopius in Hiſtoria Beliſarii & Narſis. Uterque enim contra mandati fines pugnavit, adeoque victoriam obtinuit.

Legatorum libera adminiſtratio.

A Ducibus etiam legati nulla certa mandata accipiebant, ſed, *ut pro Republ. conſulerent*, Tac. in annal. item, *ut conſilium pro tempore & more caperent.* Id Germani efferunt mit vólligem Gewalt. Ulpian. *cum libera univerſorum negotiorum adminiſtratione.* Cæſar tamen hanc particulam addit: *ſi Reipubl. commodo facere poſſent.*

Pompeii, Corbulonis, Germanici extraordinarium Imperium.

Summum tamen, de quo nos dicimus, Imperium non habuerunt, ne Pompejus, aut Germanicus, aut Corbulo quidem, quorum tamen Imperium extra ordinem amplificatum eſt. Tac. 2. annal. *Tunc decreto patrum permiſſæ Germanico provinciæ, quæ mari dividuntur, majusq; Imperium quoquo adiſſet, quam his qui ſorte, aut miſſu Principis ſuſtinerent.* Quo loco mihi mirari libet hodiernum in Germania belligerandi morem, quandoquidem belli ducibus non tantum certi commentarii, &, ut vocant, directoria traduntur; verum etiam hora pugnæ, ſi Dis placet, ultro citroque miſſis literis præſcribitur; adeoque bella no-

Ex decretis pugnare.

ſtra ex decretis, ut Thucid. lib. 1. ait, vel ut Galenus, veluti naves, ex commentariis geruntur, quo nihil ſtultius fieri poteſt. *Neceſſitas*, ait Curt. lib. 7. *ante rationem eſt, maxime in bello, in quo raro permittitur tempora eligere.* Unde accidit, ut, teſte acerrimo Scri-

ptore,

ptore, *diſtantibus terrarum ſpatiis conſilia poſt res adferantur. At hercule Reges*, ait Livius lib. 9 *non liberi ſolum impedimentis, ſed domini rerum temporumque, trahunt cuncta conſiliis, non ſequuntur.* Quam comparationem Alexandri cum Romanis Imperatoribus, imitatus eſt Tacitus in comparatione Germanici cum Alexandro, lib. 2. annal. *Quod ſi*, inquit, *ſolus arbiter rerum, ſi jure & nomine regio fuiſſet, tanto promtius aſſecuturum gloriam militiæ.* In bello enim nihil magis præſtat, quam unius regimen. Id quidam collega ait apud Liv. lib. 6. *regimen omnium rerum, ubi quid bellici terroris ingruat, in viro uno eſſe, ſibique deſtinatum in animo eſſe, Camillo ſummittere Imperium; nec quicquam de majeſtate ſua detractum credere, quod majeſtati ejus viri conceſſiſſet.* Et lib. 4. *Tres*, inquit, *delectu habito profecti ſunt Vejos, documentoque fuere, quam plurium imperium bello inutile eſſet: tendendo ad ſua quiſque conſilia, cum aliud alii videretur, aperuerunt ad occaſionem locum hoſti.* Hinc apud Turcas, ſuperiorib. annis, Sinan Baſſa totum ſeptennium, etiam præſente Principe, ſupremum belli Imperium, ea poteſtate, qua Imperator ipſe, in caſtris exercuit, teſte Sorantio in Ottom. Quo etiam conſilio Britanniæ Princeps Procancellario ſuo chartas publicas tradebat, ſed ſigillo ſuo obſignatas, quibus in publicis negotiis pro arbitrio ſuo uteretur: Cominæ. lib. lib. 1. de hujuſmodi chartis Gunterus,

Cap. XXII.

πλῆθος τῶν στρατηγῶν.

Sinanis Baſſa ſupremũ belli Imperium.

Impreſſo plurima ſigno
Deprenſa eſt vacuis apud illos pagina chartis.

Hactenus de Jure Imperii pro hoc loco, de quo plenius à me expecta in libris de Jure publico. Hic enim obiter tantum ac perfunctorie egiſſe ſufficiat, ut monet inſignis tractandi Artifex Ariſtoteles, ád rem præſentem intelligendam, ποιητέον γὰρ ὅπως μὴ τὰ πάρεργα τῶν ἔργων πλείω γίγνηται.

FINIS LIBRI PRIMI.

ARNOL-

ARNOLDI CLAPMARII DE ARCANIS RERVMPVBLICARVM, LIBER SECVNDVS.

CAP. I.

Triplex civilis prudentia. triplex Reipubl.ſtatus. ex eo naſcuntur totidem Arcanorum Reipubl. ſpecies. Quare Ariſtot.arcana regia alto ſilentio præterierit. Arcanorum præcipui autores.

Cap. I.

Triplex prudentia. Popularis, Ariſtocratica, Regia.

ARCANA, in ſpecie ſic dicta, facio triplicia, ex triplici illo ſtatu Imperii. *Nam cunctas nationes & urbes,* ait Tacit. *populus, aut primores, aut ſinguli regunt.* Unde triplicem prudentiam notarunt Ariſtoteles, Cicero, & cumprimis Tacit. lib. 3. annal. *Olim,* inquit, *plebe valida, vel cum patres pollerent, noſcenda vulgi natura, & quibus modis temperanter haberetur Senatuſque & optimatum ingenia qui maxime perdidicerant, callidi temporum & ſapientes credebantur: ſic converſo Reip. ſtatu, neq; alio rerum, quam ſi vnus imperitet, hæc conquiri tradiq; in rem fuerit.* Hoc eſt, craſſa Minerva; aliud eſt noſſe rationem gubernandi popularem Rempubl. aliud ariſtocraticam, aliud regnum ſive principatum. Id quod notarunt Hiſtorici in civibus Florentinis: eorum quoſdam gratos fuiſſe tempore Reipubl. ſed Principibus inviſos; alios ſtante Republ.

Republ. minime gratos, principibus vero acceptiſſimos; alios vero neque ſub principatu, neque ſtante Republ. locum habuiſſe. Qua de re paucis puto conſtare. Pro hac Rerumpubl. varietate, & circa hanc prudentia, variant etiam Rerumpubl. arcana, ſive ſophiſmata. Vel enim ſunt Ariſtocratica, vel Democratica, vel Regia. In hac Rep. periculum eſt Regi, vel à plebe, vel à nobilitate, in illa, vel ab uno qui imperium invadat, vel à patriciis; in iſta, vel à plebe, vel ne unus totius Reipubl. ſummam ad ſe trahat. Hujuſcemodi enim civiles diſſenſiones, ait Cicero in Catil. Orat. non ad delendam, ſed ad mutandam Rempubl. pertinent. De prioribus duobus quædam tractat Philoſophus in Polit. regiorum vero vix meminit, an quod in occulto erant; an vero quod ea in vulgus dare, adeo Principum ſinus populo obnoxios reddere, dubitavit, ut conſuleret dominationi Alexandri Regis ſui? Quod ait Caſſiodorus 8. Var. Epiſt. 10. *Arduum eſſe meruiſſe Principis ſecretum, ubi ſi quid cognoſcitur, prodi vel ab alio formidatur.* & Tacit. 3. annal. *Arduos principis ſenſus, & ſi quid occultus parat, exquirere illicitum, anceps; nec ideo aſſequare.* Sunt tamen quædam lib 5. Polit. de Tyrannicis artibus, quarum nonnullas, recte intellectas, ad arcana dominationis regiæ, ſine periculo referas, de quibus poſtea. Ceterum Arcanorum popularium, & Ariſtocraticorum, exempla plurima ex Livio, Saluſtio, aliiſque Hiſtoricis excerpi poſſunt. Regia vero arcana omnium acertime atque frequentiſſime notavit Cornelius Tacitus, & hunc ſecutus Amm. Marcellinus: abſque quo Tacito eſſet, hæc doctrina maximam partem adhuc in obſcuro eſſet. Itaque quod olim de Timotheo ac Phrynide ſe tum eſt, Timotheum quidem artem fidicinam auxiſſe, & multis modis reddidiſſe locupletiorem: ſed abſque Phrynide fuiſſet, Timotheum artificem poſterior ætas non habuiſſet; identidem hac de re dici poſſet. Etenim abſque Ariſtotele & Tacito eſſet, nihil, vel parum, de Imperiorum arcanis poſteritati conſtaret.

Cap. I.

Arcanorum ſpecies.

Ariſtoteles cur omiſerit arcana regia.

Arcanorum præcipui auctores.

Cap. II.

CAP. II.

Arcana Ariſtotelica Optimatum ſive patriciorum adverſus plebem. plebis ſignificatio. plebs mavult decipi quam cogi.

ARcana igitur Patriciorum contra plebem, ſunt recondita conſilia per quæ in Reipubl. ita ineſcatur plebs, ut putet ſe habere id quod non habet. Hac enim fallacia lactandus eſt populus, cui invito aliquid imponere periculoſiſſimum eſt, quod ait Livius lib. 4. *Verumenimvero lege id prohiberi & connubium tolli patrum ac plebis, id demum contumelioſum plebi eſt.* Loquor de plebe, nó qualis fuit apud Gallos, quæ teſte Cæſare lib. 5. de bel. Gall. pene ſervorum habetur loco, quę per ſe nihil audet, & nulli adhibetur conſilio, & in quos eadem omnia ſunt jura, quæ dominis in ſervos: ſed de populo libertatis amãte, quive ut de Romanis Tacitus, Guicciard. de Florentinis, & Crantzius de quibuſdam Germaniæ Rebuſp. teſtantur, neque totam libertatem, neque totam ſervitutem ferre poſſunt. Ceterum Arcana Patriciorum adverſus plebem hæc fere ſunt apud Ariſt. lib. 4. Polit. c. 13. cujus verba huc referre jus & fas eſt.

Σοφίσματα Ariſtotelica.

Ἔστι δ᾽ ὅσα προφάσεως χάριν ἐν ταῖς πολιτείαις σοφίζονται πρὸς τὸν δῆμον πέντε τὸν ἀριθμόν. περὶ ἐκκλησίαν, περὶ τὰς ἀρχάς, περὶ δικαστήρια, περὶ ὅπλισιν, περὶ γυμνασίαν. Περὶ ἐκκλησίαν μὲν τὸ ἐξεῖναι ἐκκλησιάζειν πᾶσι. Ζημίαν δ᾽ ἐπικεῖσθαι τοῖς εὐπόροις, ἐὰν μὴ ἐκκλησιάζωσιν ἢ μόνοις, ἢ μείζω πολλῷ. Περὶ τὸ τὰς ἀρχάς, τὸ τοῖς μὲν ἔχουσι τίμημα, μὴ ἐξεῖναι ἐξόμνυσθαι. Τοῖς δὲ ἀπόροις ἐξεῖναι. καὶ περὶ τὰ δικαστήρια τοῖς μὲν εὐπόροις εἶναι ζημίαν, ἂν μὴ δικάζωσι τοῖς δὲ ἀπόροις ἄδειαν ἢ τοῖς μὲν μεγάλην, τοῖς δὲ μικράν, ὥσπερ ἐν τοῖς Χαρώνδου νόμοις. ἐνιαχοῦ δ᾽ ἔξεστι μὲν πᾶσιν ἀπογραψαμένοις, ἐκκλησιάζειν καὶ δικάζειν· ἐὰν δὲ ἀπογραψάμενοι, μήτε ἐκκλησιάζωσι, μήτε δικάζωσιν, ἐπίκεινται μεγάλαι ζημίαι τούτοις. ἵνα διὰ μὲν τὴν ζημίαν, φεύγωσι τὸ ἀπογράφεσθαι· διὰ δὲ τὸ μὴ ἀπογράφεσθαι, μὴ δικάζωσι μηδ᾽ ἐκκλησιάζωσι. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ περὶ τοῦ ὅπλα κεκτῆσθαι καὶ τοῦ γυμνάζεσθαι νομοθετοῦσι. τοῖς μὲν γὰρ ἀπόροις ἔξεστι μὴ κεκτῆσθαι, τοῖς δ᾽ εὐπόροις, ἐπιζήμιον μὴ κεκτημένοις. κἂν μὴ γυμνάζωνται, τοῖς μὲν οὐδεμία ζημία τοῖς δ᾽ εὐπόροις, ἐπιζήμιον ὅπως οἱ μὲν διὰ τὴν ζημίαν, μετέχωσιν· οἱ δὲ διὰ τὸ μὴ φοβεῖσθαι, μὴ μετέχωσι. ταῦτα μὲν οὖν ὀλιγαρχικὰ σοφίσματα τῆς νομοθεσίας.

Sophiſmata circa quinq; verſantur.

Sunt autem illa arcana ſive ſophiſmata, quæ ab optimatibus apud populum prætexuntur quinque: Comitia, Magiſtratus, Judicia, arma, & armorum uſus atque meditatio.

Circa comitia.

Circa comitia licere omnibus adeſſe, ſed pœna dicta majore patriciis ſive divitibus, ſi non adſint.

adſint, quam plebi. Circa magiſtratus autem, non licere his qui magnum cenſum habent, renunciare magiſtratus, plebi vero & pauperibus licere. Circa Judicia, pœnam decernere divitibus, niſi jus dicant civibus; plebi vero, impune ſit, ſive illis magnam, his vero parvam mulctam dicere, ut eſt in Charondæ legibus. Quibuſdam vero in locis licet omnibus qui deſcripti ſunt, ad comitia judiciaque adeſſe: qui niſi parent, pœnas luunt magnas, adeoque metu pœnæ, neq; nomina edunt, neque ad conciones & judicia veniunt. Eodem modo circa arma & gymnaſia ſtatuunt. Plebi & pauperibus non licet habere arma: patriciis vero pœna conſtituta eſt, ni habeant. Illi ſi ſe in armis non exerceant, minime plectuntur: Patricii vero puniuntur; adeoq; hi metu pœnæ arma tractare compelluntur, illi impuniti ab armis abſtinent. Hæc ſunt optimatum artes ſive arcana conſilia adverſus plebem. Idem Ariſtot. lib. 4. cap. 9. ἐν μὲν γὰρ ταῖς ὀλιγαρχίαις τοῖς εὐπόροις ζημίαν τάττουσιν, ἂν μὴ δικάζωσι· τοῖς δ᾽ ἀπόροις οὐδένα μισθόν, hoc eſt, *In paucorum poteſtatia pœna decernitur optimatibus*, niſi *jus dicant, plebi vero merces nulla*. Hactenus Philoſophus. Eandem rem innuit Livius cum ait lib. 4. *Patrum ambitione artibuſque fieri, ut obſeptum plebi ſit ad honorem iter:* Verum hæc ſingula in diſquiſitionem veniunt.

Cap. III. *Magiſtratus.* *Judicia.* *Arma & Gymnaſia.*

CAP. III.

Ut à Comitiis abſit plebs impune; Patricii vero ſi emaneant, ut puniantur. Plebi ad honores via minime occludenda eſt. Occulta ratio propter quam Tarquinius & Antonius, indictis comitiis, ipſi emanſerint. Campi Dominus.

IN Republica, in qua vel optimates, vel pauci, [neq; enim hos hoc loco diſcerno] principatum obtinent, maximum periculũ eſt à plebe, quæ ſi ab Imperio prorſus remota eſt, infenſiſſima eſt præſenti Reipubl. ſtatui, ut teſtatur Ariſtot. lib. 3. Polit. cap. 7. *Cum*, inquit, *multitudo inopum in civitate eſt, eademque ab honoribus excluſa eſt, neceſſe eſt eam civitatem plenam eſſe hoſtium Reip.* Hinc in omnibus hiſtoriis tot diſſenſiones ac bella civilia apud

Plebs expers Reip. hoſtis eſt ejuſdem.

Cap. III. omnes ferè gentes, ut in Romana Republ. cum plebs ab omnibus honoribus excluderetur, adeo contra Patres inſurrexit, ut maluerit Rempublicam Romanam armis hoſtilib. obrui quam à Republ. prorſus removeri. Cujus rei in Chriſtianorum etiam Rep. exempla fuerunt crebertima, ut de Florentina Rep. Guicciardinus, de Trevirēſ. Scaffn. burgēſis, & de aliis teſtatur Crantzius. Idq; ait Juſt. lib. 13. *Cum, inquit, Equites quoq; idem fe[illegible], pedites indignati nullas ſibi conſiliorum partes relictas, Aridæum Alexandri fratrem regem appellant.* Ceterū ne, in Ariſtocratia, plebi feneſtra patefiat ad magiſtratuum creationem, ita enim tādem mutatio atq; converſio præſentis Reip. futura eſt, obliquis artibus & lento niſu, à Reipubl. adminiſtratione arcenda eſt atque deterrenda. Primo enim non occludenda eſt via plebi; quin potius admittenda eſt, Livius lib. 4. *Et principes plebis ea comitia malebant, quibus non haberetur ratio ſui, quam quibus ut indigni præterirentur.* Verumenimvero pœna dicenda eſt patriciis ac divitibus, niſi ad comitia veniant, plebi vero & pauperibus pœna remittēda eſt. Qua ſpecioſa fallacia faſcinata plebs, operis domeſticis ſui ſuorumq; ſuſtentandorum cauſa occupata, facile eam nebit: ſufficit enim plebi copiam ſibi dari Reipubl. à qua tamen abſtinet propter negotia privata, quorum homines magis ſtatagunt, quam publicorum, quod ait Tac. 1. Hiſt. *magnitudine nimia communium curarum expertem eſſe populum*, & ibid. *Privata cuique ſtimulatio vile decus publicum.* Patricii vero ac divites, qui nõnunquam in Imperio ſuo exercendo remiſſiores ſunt, Rempub. adminiſtrare malunt, quam pecuniaria pœna puniri. Unde quod in rem eſt Reip. utrunq; fit, hoc eſt, patricii in adminiſtranda Reip. induſtrii ſunt, & plebs ab imperio lubēs abſtinet, Hanc artem, parum abfuit, quin animadvertiſſet plebs in Rep. Romana: quare tribuni pl. apud Livium ajunt lib. 4. *Fraudem profecto in re eſſe, & Sempronium comitiis plus artis adhibuiſſe, quam fidei.* Ceterum iis qui Rempubl. adminiſtrant, à comitiis impune ſe ſubducere non licet; id enim potius eſt δυναστῶν, quam ἀρχόντων, quo nomine Sylla à Val. Max. lib. 7. appellatur *campi Dominus.* Ideo Tarquinius cum Latinis indixiſſet comitia, ſe tamen non ſtitit: meo

Plebs indignatur ſe cõtemni & præteriri.

Plebs magis occupatur rebus privatis quam publicis.

meo judicio, ut exemplum eſſet ſuæ in Latinos dominationis & prærogativæ. Quam fallacem ſuperbiam animadvertens Turnus Herdinius ſuaſit Latinis, ut quoniam Tarquinius ſe non ſiſteret, domum abirent, neque magis obſervarent diem conſilii, quam ipſe qui indixiſſet, obſervaret. Idem etiam notat in Antonio Cicero in Philip. *Antonius*, inquit, *edixit, ut adeſſet ſenatus frequens, ipſe vero non adfuit.* In libera enim Republ. jura comitiorum omnes eos adſtringunt, qui Reipub. præſunt: quæ cauſa eſſe videtur inter alias, quod Cæſar Treviros, quod neque ad conſilia veniebant, neque imperio parebant, pro transfugis habuit.

CAP. I. Oſtenditur ratio, quare Tarquinius & Antonius indictis comitiis, abfuerint tamen.

CAP. IIII.

Ut plebi liceat renunciare Magiſtratui: Patricio vero non liceat. Sophiſma Romanorum adverſus Ap. Claudium. Magiſtratus ſummum Imperium non eſt: ac tamen de eo magna ſunt in Rep. certamina..

ARiſtotelis & omnium Politicorum ſententia eſt, magiſtratus officium non ſolum tribuendum eſſe volentibus, ſed & nolentibus, ſi digni ſint, duabus inprimis de cauſis. prima eſt, quod hæc recuſatio plerumque fucoſa eſt, veluti Tacit. de Auguſto expreſſit, cum ſpecie recuſantis flagrantiſſime cupiiſſe. Deinde, quod id communis Reipubl. ſalus poſtulat: adde, quod plerumque ij qui honores reiiciunt, eorum difficultatem atque onera ſentiſcunt, & vel ob hanc cauſam eligendi ſunt vel retinendi. Id obſervavit Galba, de quo Tranq. *Exiſtimabatur*, inquit, *Senatoria & equeſtria officia biennii ſpacio determinaturus, nec daturus niſi invitis ac recuſantibus.* Contra hanc regulam, in optimatum Republ. indulta eſt plebi licentia renunciandi Magiſtratui. Cum enim ex plebe magiſtratus fiunt, autore Liv. lib. 4. ibi non vulgari modo cum infimis communicatur, ſed prorſus aufertur à primoribus ad plebem ſummum Imperium. Idem lib. 7. *Dictatore obſtinato, tollere potius totum è Republ. conſulatum, quam.*

CAP. V.

quam promiſcuum patribus ac plebi facere. Quare tribus ex plebe creatis tribunis conſulari poteſtate, idem Livius lib. 5. ait; *non communicatum modo imperium cum plebe, ſed prope amiſſum ſummum Imperium.* Ceteroquin hac renunciandi licentia plebs, & inprimis illi qui pauperes ſunt, ſæpenumero a magiſtratu abſtinet, quippe qui plerumque cum oneribus conjunctus eſt. E contrario, ut optimates Rempubl. obtineant, pœna illis dicitur, qui magiſtratui renunciant. Quam rem facere ad præſentem Rempubl. ſtatum conſervandum, unicuique liquet. Huc refero ſophiſma illud Romanorum adverſus Appium Claudium; qui petebat prorogationem Decemviratus: itaque Patres comitiorum illi habendorum munus injungunt. *Ars hæc erat,* inquit Livius lib. 3. *ne ſemetipſe creare poſſet, quod præter Tribunos, & id quidem peſſimo exemplo; nemo unquam feciſſet.* Sed enim dices magiſtratum ſummum Imperium non eſſe: Summum enim Imperium aliquid excelſius eſt; ait Tacit. 3. Annal. Ceterum in Republica maxima ratio haberi debet ejus quod paulatim repit. *Latet enim* inquit Ariſt. lib. 5. Polit. *corruptio, quia non tanta apparet.* & eodem libro: *per negligentiam,* inquit, *mutatur ſtatus Reipublicæ, cum ad poteſtates aſſumuntur illi, qui præſentem Reipubl. ſtatum oderunt,* & Demoſt. 4. Philip. Quemadmodum in privata, ſic etjam in Repub. deſidia & ſocordia quotidiana, non in ſingulis ſtatim, ut quidque eſt neglectum, ſed in ſumma rerum apparet. Ac tamen de magiſtratu obtinẽdo ſemper maxima fuerunt certamina, adeoque teſte Livio lib. 2. *diſtrahitur laceraturq́; Reſpubl. per magiſtratus, magisq́; quorum in manu ſit, quam ut incolumis ſit, quæritur.*

Sophiſma Romanorum adverſus Ap. Claudium.

Magiſtratus non eſt ſummum Imperium.

τὸ παρὰ μικρόν.

CAP. V.

Immunitas plebis à Juriſdictione. Plebs tantum ſui rationem haberi cupit.

EAdem eſt ratio juriſdictionis. Magiſtratus enim eſt, qui deliberando, ſive, ut definit Cujac. juridicundo & adſidua juriſdictione ſervando, præeſt. Quicunque ergo magiſtratus eſt,

juriſdictionem habet;at non contra. In juriſdictione enim ſummum imperium non eſt. Veruntamen jus dicentis,ut ait Ulpi. ampliſſimum eſt; adeoque Patricii Romani plebi aditū ad conſulatum concedere noluerunt, niſi invicem impetrato à plebe de Prætore uno, qui jus in urbe diceret,ex patrib. creando. Liv. lib.6.Imo ipſe Tiberius Princeps imperādi ſcientiſſimus, patrū cognitionibus non ſat atus,judic is adſidebat, multaque eo coram adverſus ambitum & potentum preces conſtituta. Ubi Tacitus. *Sed dum*, inquit, *veritati conſulitur, libertas corrumpebatur*; hoc eſt,dùm jurid cundo operam dat Tiberius, imperiū populi Rom.occupat. Veritatem enim pro juſtitia uſurpari ab aliis annotatum eſt. Imperatores nimirum non contenti ipſo jure Imperii,cognitionem etiam & Juriſdictionem in ſe rapuerunt, ut videre eſt in Suetonii Nerone c. 15. Patricii ergo qui imperium obtinent,non facile ad Juriſdictiones admittūt plebem. Quod ut ſine periculo fiat, legem ferunt, qua patricii ac divites puniuntur,niſi poſtulati jus dicant, & quidem ſevere,plebeii vero non puniuntur,vel ſaltem leviter:eaq; lex olim fuit Charondæ. Qua fallacia ſoli patricii regnum judiciale obtinēt, excluſis plebeiis.Quare quibuſdā in locis,teſte Ariſtot. nomina edunt:quo facto, qui ſe à Judiciis ſubtrahit, in maximas pœnas incidit. A quibus pœnis ut ſecuri ſint plebeii, non facile nomē ſuum inter ordinem judiciarium profitentur,&impune emanent. Unde fit ut patricii & divites ſummam Reipubl.obtineant vel inviti:hęc eſt enim paucorum potentia,ut definit Ariſtot. lib. 4. Polit. c.5. Ceterum ea eſt natura plebis, ut tantum rationem ſui haberi velit, qua impetrata, reliqua tranſmittit. Arripuerat plebs Romana jus creandi magiſtratus: ubi Livius lib. 4. *Pleriſque haud dubium erat creaturos ex plebe ſeditioſiſſimū quemq;. Verum enimvero eventus eorum comitiorum docuit, alios animos in contentione libertatis dignitatisque eſſe, alios ſecundum depoſita certamina incorrupto judicio eſſe. Tribunos enim omnes patricios creavit populus, contentus eo quod ratio habita plebejorum eſſet.* Sic Romæ ingens fuit certamen rei Agrarię. Sententia tandem Fabii fuit, T. Quintii ductu & auſpicio agri capti priore anno aliquantum à Volſcis eſſe

Cap. V.

Prætor urbanus.

Imperatorum iuriſdictio. Veritas pro iuſtitia.

Plebs ſui tantum rationem haberi poſtulat, reliqua tranſmittit.

Cap. VI.

eſſe. Aretium, propinquam, oportunam & maritimam urbem, coloniam deduci poſſe. Ita ſine querelis poſſeſſorum, plebem in agros ituram, civitatem in concordia fore. Itaque juſſi ſunt nomina dare qui agrum accipere vellent: ubi Livius: *Fecit ſtatim, ut fit, faſtidium copia, adeoque pauci nomina dederunt.*

CAP. VI.

Ut plebi liceat arma nõ habere. Jus armorum Crimen ſumtorum armorum. Armorum poſitio. Armamentarium Romanorum. Venetorum Arſenale.

JUS armorum, ut dixi lib. 1. non eſt privatum, ſed publicum, de quo eſt l. unic. C. Ut arm. us. &c. et in novel. 17. arma ferre niſi militanti non licet. Arma intellige omnis generis, inprimis illas machinas fuſiles, quæ privatis interdici debent: quales hodie ſunt bombardæ, Colubrinæ, Salamandræ, Baſilici, Sclopi majores, Crocodili & arcus perforati, ſive arquebuſes, qui ad murorum demolitionem uſui ſunt. Quorum poſſeſſio ejus eſt, qui in Republ. ſummum imperium obtinet. Ideo Ariſt. 2. Polit. οὐκ ἔχοντες ὅπλα γίνονται σχεδὸν δοῦλοι τῶν τὰ ὅπλα κεκτημένων. Qui arma non habent, fiunt ſervi eorum qui habent. & lib. 3. cap. 5. In republica illa pars potentiſſima eſt, in qua robur belli conſiſtit, & qui ſunt in poſſeſſione armorum: quam ob cauſam ruſticus arma vel lanceam portare, vel gladium prohibetur. tit. 27. Feud. 2. De pac. ten. Quia in re Romani inprimis religioſiſſimi fuerũt. Quinimo in ſeditione ſervorum, ne quidem armare plebem voluerunt propter dubium animum plebis. *dant tamen arma*, inquit Livius lib. 3. *non vulgo*. Hinc Minucius Melium accuſat, de ſumtis armis. *Tela*, inquit Livius lib. 4. *in domum Melij conferri, eumque conciones domi habere, ac non dubia regni conſilia iniiſſe*. Nam, qui privatâ autoritate arma ſumunt, hoſtes Reipubl. judicantur. Hinc Tacit. 1. Annal. *paratum ab adoleſcente privato exercitum*. & 5. Annal. *Sed non arma, non rerum novarum ſtudium, ſed amores juvenum, & pudicitiam nepoti objectabat.* Quo modo hoſtes

Armorum poſſeſſio.

Privatim arma habere, aut ſumere, capitale eſt.

hoſtes in poteſtatem redacti arma ponere jubentur. Livius lib. 4. *Dedi imperatorem, arma poni jubet.* & lib. 5. Faleriorum legati ultro; *Mittite*, ajunt, *qui arma, qui obſides, qui urbem patentibus portis accipiant.* & Cæſ. lib. 2. de bell. Gall. *obſidibus traditis, omnibuſque armis ex oppido collatis, eos in fidem recepit.* & Tacit. 1. Hiſtor. *publice*, inquit, *armis mulctati.* & Gunth. lib. 7. *Cap. VII. Armorum poſitio.*

Armaq; victori caſtellaq; plena relinquens,
Nudus ad hoſtilem miſere compellitur urbem.

In Republ. igitur optimatum, arma habere oportet, & niſi habeant puniri; plebs vero impune armis carebit. Quin etiam patricios armamentario inſtructos eſſe convenit, quale fuit Romæ, cujus meminit Cicero pro Q. Rabirio, & quod cœlimontio continebatur in regione ſecunda, ut videre eſt in Noticia utriuſque Imperii, quale etiam eſt Venetorum inſtructiſſimum Armamentarium quod Arſenale vocant. Ac tamen ſub Imp. illuſtribus viris, quorum explorata fides erat, uſus armorum concedebatur. l. ult. C. de præp. ſac. cubic. *cum hoc ad implendum eorum deſiderium, & ad nullius læſionem reſpicere videatur*, ut ibidem ait Imp. Anaſtaſius. Et in tit. de pac. ten. & ejus viol. 27. Feud. lib. 2. Miles ad palatium Comitis ferre arma poteſt, rogatus à Comite. *Armamentarium pop. Rom.* *Venetorum Arſenale.*

CAP. VII.

Ut plebi liceat ab armorum exercitio abſtinere; & ἁπλῶς atque cum diſtinctione, an expediat cives armis exerceri. Artes patriciorum & Principum. Equitatus Romanus & Turcicus. Ludificatio M. Rutilii, & Germanici, in componenda ſeditione.

Controverſum eſt inter Politicos, an expediat cives armis exerceri, de quo diſſentiunt magni viri. Mihi conſtat cives, ſi à natura ſint feroces & Imperii impatientes, armis inſtru- *Cives feroces armis prompti facile rebellãt.*

Cap. VII. ctos ac manu promtos, facile rebellioni operam dare, & viam reperire ad Imperium. Quam ob cauſam Cretenſes, cum multa ſervis permitterent, ſolum illis vetuerunt armorum uſum atque poſſeſſionem. In Ariſtocratia certe eos, qui primas tenent in Republ. armis exerceri oportet, indicta gravi pœna, ni id faciant: plebeiis vero impune ab armis abſtinere licet. Hinc fit, ut illi artem militarem addiſcant, & plebem facile ferro à Republ. *Patriciorum & Principum artes.* prohibeant; hi vero, ocio & luxuria torpeſcant. Hanc ob cauſam Patricii apud Romanos ſcientia militari inſtituebantur, & *Ars Equeſtris.* inprimis arte equeſtri. Ideo Valerius Coſ. ad Equites: *Agite*, inquit, *Juvenes præſtate virtute peditem, ut honore atque ordine præſtatis.* Et Perſeus ille, apud eundem Livium, *Equites Romanos* appellat *Principes Juventutis, ſeminarium Senatus; inde lectos in primum numerum Conſules, inde Imperatores creari.* Adeoque, in *Equitatus Romanus & Turcicus.* equitatu tota militiæ Romanæ dignitas conſiſtebat, ut & hodie in militia Turcica: veluti hac de re egregie diſputat Scipio Admirates contra Machiavellum; & ego quædam ex Sorantio & Bonfinio annotavi ad Tacitum: habetque hoc locum non tantum in optimatum Republ. verum etiam in Principatu, circa Regum liberos. quo conſilio Cæſar Octavium ad imperandum exercuit, omniaque docuit, quæ convenire videbantur ei, qui ſummum Imperium occupaturus erat, Dion. lib. 45. & Tacit. de Druſo filio Tiberii: *nec multo*, inquit, *poſt Druſus in Illyricum miſſus eſt, ut ſueſceret militiæ, ſtudiaque exercitus pararet; ſimul juvenem urbano luxu laſcivientem, melius in caſtris haberi Tiberius, ſeque tutiorem rebatur, utroque filio legiones obtinente.* Patriciorum enim atque nobilium propria eſt, certe eſſe debet ſcientia militaris. Quod Tacitus de Agricola refert, eum in prima juventa ſtudio flagraſſe Philoſophiæ, ultra quam conceſſum Romanis ac Senatori; ni prudentia matris incenſum ac flagrantem animum coercuiſſet. Addit igitur Tacit. *Prima caſtrorum rudi-* *Scientia militaris.* *menta in Britannia, &c.* Relicta enim Philoſophia, ſtatim ſcien- *Scientia civilis.* tiæ militari operam navavit. His adde ſcientiam civilem, ſtudium dicendi, & hiſtorias; quibus artibus patricii facile præſtant vulgo. Ac tamen neſcio, cur mihi ad bellum etiam placeat Ma-

rius ille, de quo Saluſtius in Jugurtha. *Non didici literas, parum placebat eas diſcere, quippe quæ ad virtutem doctoribus nihil profuerunt. At illa multo optima Reipub. doctus ſum; hoſtes ferire, præſidia agitare, nihil metuere niſi turpem famam, hyemem & æſtatem juxta pati, humi requieſcere, eodem tempore inopiam & laborem tolerare: hæc atque alia faciendo majores noſtri Rempubl. celebrarunt.* Hæc ille de Mario, quantumvis homine novo. Ac quidem plerumque ita fit, inquit Ariſtot. 5. Polit. cap. 9. *Gubernatorum filii deliciis operam navant, tenuiorum vero Gymnaſiis, atque exercitiis militaribus. itaque & volunt magis, & poſſunt res novas moliri.* Porro hiſce non diſſimilis eſt ludificatio illa M. Rutilii, Coſ. Rom. Hic, cum milites Romani de Capua occupanda clam iniiſſent conſilia, exercitum purgat miſſionibus turbulentorum hominum; *aliis emerita dicendo ſtipendia eſſe; alios graves jam ætate aut viribus parum validos; quidam in commeatus mittebantur, ſinguli primo, deinde & cohortes quædam; per ſpeciem etiam militarium uſuum, cum alii alio mitterentur, magna pars ablegari: quam multitudinem Conſul alter Romæ, Prætorque, alias ex aliis fingendo moras, retinebat.* Hac eundi licentia milites, ignari ludificationis, fracti ſunt: ideo dicebant, *nervos conjurationis ejectos eſſe arte Conſulis.* Sic Germanicus, veteranos ſeditioſos in Rhætiam miſit, ſpecie defendendæ provinciæ: ceterum ut avellerentur caſtris trucibus adhuc, non minus aſperitate remedii, quam ſceleris memoria. Idem Tacitus 1. Hiſtor. *Longis ſpaciis diſcreti exercitus, quod ſaluberrimum erat.*

Cap. VIII. Eloquentia.

Quomodo ſeditioſi milites per artem diſiungendi ſunt.

Cap. VIII.

Aliquot alia arcana ſophiſmata. Interceſſio Tribunitia pro Patriciis. Hybernaculorum ædificatio. Agrorum diviſio. Coloniarum deductio, &c. Sedes ſervitutis.

Eadem fere ars fuit Patrum Romanorum adverſus plebem, in interceſſione impetranda à Tribunis apud collegas.

Sophiſmata Liviana.

Cap. VIII. Tribunorum interceſſio apud collegas.

Magnum erat certamen inter patres ac plebem de re Agraria. Itaque cum viderent Patres vi Imperii atque argumentis ſe parum proficere, ad haſce artes ſe contulerunt: quod prudenter Appius Claudius apud Livium lib. 4. *Facile homines novos, autoritate Principum, de ſententia deduci, ſi temporum interdum potius, quam majeſtatis memor adhibeatur oratio.* Quare prenſant, ambiunt ſex ex tribunis, ſuadendo, monendo, pollicendo, ſimulando, omnem ſpem poſitam eſſe in Tribunicio auxilio: ibi Livius. *Præclarum tribunis poteſtatisque eſſe, non ad vexandum ſenatum, diſcordiamque ordinum movendam, plus in tribunatu virium eſſe, quam ad reſiſtendum improbis collegis.* Quæ interceſſio plebis inſolentiam ſæpenumero fregit: idque ait Livius lib. 6. *Poteſtas tribunicia, jam ſuam ipſa vim frangit intercedendo.* Eodem

Hybernaculorum ædificatio.

tendit Hybernaculorum ædificatio, quippe quæ diſſolvebat poteſtatem Tribuniciam, ut hoc pacto plebi adimeretur copia uſurpandi libertatem, & creandi Magiſtratus, Livius lib. 5. Quo etiam nomine ſæpe bellum adornabatur Livius lib. 2. *Decernunt, ut delectum quam acerrimum habeant, otio laſcivire plebem.* Hinc Tribuni plebis tantopere conqueſti ſunt de ablegatione Juventutis ad Veliternum bellum. Idem Romani exa-

Diviſio agrorum.

ſperaſſent plebem, vindicatis ſeditionibus, diviſionem agrorum plebi objecerunt. Livius lib. 4. *Aptiſſimum*, inquit, *tempus erat, delinimentum animis Volani agri diviſionem objici, quo facto, minuiſſent deſiderium Agrariæ legis, quæ, poſſeſſo per injuriam agro publico patres pellebat.* Sic ad frangendum plebis impetum, deductio coloniarum inſtituta eſt, Livius lib. 10. *Romæ quoque ple-*

Coloniæ.

bem quietam & exoneratam, deducta in colonias multitudo præſtabat: quo nomine Tacito, in Agric. coloniæ dicuntur ſedes ſervitutis. Sed de uſu coloniarum vide alios. Sunt enim hæc omnia arcana conſilia Patriciorum, per quæ plebs oblique & per ambages à Jure Imperii atque adminiſtratione Reipubl. abſtrahitur, quippe ſimulatur agi de ſalute Plebis, cum interea plebs in ſervitutem redigitur: quod ait Tacit. idque apud imperitos humanitas vocabatur, cum pars ſervitutis eſſet.

CAP. IX.

Cap. IX.

Religione infatuare plebem. publice teſtari & cavere plebi de injuriis. Magiſtratus fingere damnoſos. non omnia nimis ariſtocratice agere: ἐκ περιαγωγῆς agere.

PRimores Romanorum cum omnia nequicquam egiſſent, ne plebeii magiſtratus gererent, tandem rem omnem ad religionē verterunt, quippe qua, veluti thyrſo, percutiuntur mentes humanæ. Quare cum dixiſſent, comitiis, auſpicato quæ fierent, indignum Diis viſum honores vulgari, diſcriminaque gentium confundi: ibi dictum factum, plebs religione attonita, patricios omnes tribunos militum cōſulari poteſtate creavit. Ubi Liv. lib. 5. *Patres*, inquit, *non vi agebant, ſed precibus, & inter preces multa Deorum mentio erat, religioſum parti id maxime fuit.* Eſt hoc arcanum, quo utebantur Patricii ad plebem veluti dementandam. Itaque interfecto Conſule qui plebeius erat, quaſi piaculo hoc expiato, indignantes, *irent*, inquiunt, *crearent conſules ex plebe, transferrent auſpicia, quo nefas eſſet, potuiſſe patres plebiſcito pelli honoribus ſuis; num etiam in Deos immortales inauſpicatam legem valuiſſe? Vindicaſſe ipſos ſuum numen, ſua auſpicia; qua, ut primum contracta ſint ab eo, à quo nec jus nec fas fuerit, deletum cum duce exercitum documento fuiſſe, ne deinde, turbato gentium jure, comitia haberentur.* Livius lib. 7. Atque hoc arcano aliud agitur, aliud ſimulatur agi. Unde idem Livius lib. 10. *ſimulabant ad Deos magis, quam ad ſe pertinere: ipſos viſuros, ne ſacra ſua polluantur; id ſe tantum optare, ne aliqua in Republica clades obveniat.* Religiò enim permultum poteſt apud plebem, & inprimis apud milites. Sic Germanicus ſeditionem compoſuit in defectu Lunæ, quo veluti ominoſo, militum vulgus terrebatur. Itaque Tacit. *Utendum*, inquit, *ea inclinatione Cæſar, & quæ caſus obtulerat, in ſapientiam vertēda ratus, &c.* Cujus rei, in Hiſtoriis omnium fere gentium, exempla ſunt. Adeo autem plebs religioni dedita eſt, ut etiam in Juramento Patriciorum acquieſcat: quale erat illud Athenienſium, & hodie multorum Principum; *Jurō, populū nullis*

Religionis thyrſo plebem percutere.

Superſtitio in plebe quātum valeat.

Juramentum de ſalute populi.

Cap. X.

injuriis affectum iri. Plebs enim juramento hoc contenta, & velùti ſecura, de reliquis non admodum erit ſollicita, etiamſi poſtea magnis injuriis afficiatur. Itaque Ariſtot. lib. 5. Politic. cap. 9. *In quibuſdam*, inquit, *civitatibus nunc jurant, & denunciant populo omne odium, expediret autem ſimulare, ac fingere contrarium, atque ita juramentum concipere: Non afficiam populum injuriis.* Quo magis onera adjungenda ſunt ipſis Magiſtratibus, quæ plebem à Reipub. adminiſtratione abſterreant, ut monuit idem Ariſtot. Hinc Senarius ille:

Onera magiſtratui addere.

Honus eſt honos, qui ſuſtinet Rempublicam:

Non nimis Ariſtocraticum eſſe.

Nonnunquam enim ἄριστον eſt, non omnia ariſtocratice agere. Romani certe, nimis undique libertatem minimis quoque rebus muniendo, modum exceſſerunt, teſte Livio lib. 2. adeoque *avide ruendo ad libertatem, in ſervitutem delapſi ſunt.* Livius lib. 3. Ideo Cœlius ille ad Ciceron. *Vide ne dum pudet te parum optimatem eſſe, parum diligenter quod optimum eſt, eligas.* Atque hæc ſunt ſophiſmata, ſive arcana Patriciorum adverſus plebem, quibus aliud ſimulatur aliud agitur, verbi gratia, Simulatur illud agi, ut plebi parcatur, ne ve nimia mulctarum indictione vexetur, atq; emungatur. At enimvero illud agitur, ut plebeI, quos hac in Repub. Imperiorum capaces eſſe minime oportet, à publicis negotiis abſtineant: idque obliquis hujuſcemodi artibus & ἐκ παραγωγῆς, ut loquitur Ariſt. 5. Polit.

CAP. X.

Alia conſilia Ariſtocratica adverſus plebem. Educatio Juventutis varianda pro forma Reip. Leges Ariſtocraticæ. Leges Romanæ. Quinquennalis Reipubl. redintegratio apud Florentinos. publica munificentia.

SIcut Servius definit dolum malum, machinationem quandam alterius decipiendi cauſa, cum aliud ſimulatur, aliud agitur: ſic nos Arcana Reipublicæ definimus, machinationem, ſive occulta conſilia conſervandæ præſentis Reipublicæ quibus

aliud agitur, aliud ſimulatur agi. At enimvero Labeo definitionem doli impugnavit, poſſe & ſine ſimulatione id agi, ut quis circumveniatur. Eadem ratio eſt hujus doctrinæ. Quædam enim ſunt arcana, in quibus aliud agitur, aliud ſimulatur: quædam etiam ſunt occulta conſilia, in quibus nulla eſt, vel ſaltem exigua ſimulatio: qualia fere ſunt hæc. Primum, cum juventus ſecundum hanc formam educatur. Id quod teſte Ariſtotel. plurimum facit ad præſentem Reip ſtatum conſervandum: adeoque Tacit. ponit inter fundamenta Principatus Romani. Extinctis enim, qui Republ. adhuc ſtante & libera vixerant, nemo amplius ſupererat, qui dulcedinem libertatis guſtaverat. Itaque Tacit. *quotus quiſque*, inquit, *reliquus qui Rempubl. vidiſſet*. Aliter enim imbuuntur Ariſtocratici Juvenes, aliter populares, aliter Regum ac Principum liberi, hoc eſt, aliter juventus educanda eſt in regno, aliter in optimatum Imperio, aliter in populi: de quo paucis conſtat. Quæ tamen res Brutum impuliſſe mihi videtur, ut parta libertate, ſuſtulerit liberos ſuos, qui in regno nati atq; educati erant. Deinde leges ad præſentem ſtatum conformandæ ſunt. Aliæ enim leges, reſte Philoſ. conveniunt regno, aliæ Democratiæ, aliæ Ariſtocratiæ. Quare de Auguſto Tacit. 3. annal. *eum, multis abolitis, dediſſe jura queis pace & principe uteretur Reſpubl.* Hinc liquet quandoquidem Imperium hodiernum à veteri illo Romano, permultum declinat, etiam leges quaſdam antiquæ Reipubl. Romanæ hodiernæ minime convenire; ut ſunt de imperio Principis, de dote, de ſucceſſionibus & id genus aliæ: quas tamen quidam Juriſconſulti valde inſruniti, promiſcue & veluti obtorto collo, ad præſentem Remp. torquere conantur. Tertio, ad principia ſua reſolvenda eſt ſæpe Reſpublica: quâ arte, nullam ad ſtatum conſervandum præſtantiorem eſſe notavit acutiſſimus Machiavellus. Hæc enim eſt natura Rerump. ut facile ultro aliquid attrahant, ſive ex progreſſu temporum, ſive ex incuria atq; negligentia eorum qui Remp. adminiſtrant: quod ſi ſerpat ulterius, neque abſcindatur, facile in aliam Remp. mutant. Nam, ut canit Poeta, *Si paulum ſummo diſceſſit, vergit ad imum.* Quare operam dabunt in Ariſtocratica viri Principes,

Cap. X.

Doli & conſilia abſque ſimulatione.

Juventus pro natura Reip. educanda eſt.

Ariſtocratica inſtitutio.

Quare Brutus ſuſtulit liberos ſuos.

Leges Ariſtocratica.

Reſpublica ad principia ſua revocanda eſt.

Cap. X.

Plebi minime cedendum eſt.

cipes, ne facile cedant plebi: quod ajunt ſeniores Patrum apud Liv. lib. 3. *ut nimis feroces juvenes patricios eſſe; ita malle, ſi modus excedendus eſſet, ſuis quam adverſariis ſupereſſe animos.* Deinde, ſicubi à jure ſuo diſceſſerunt, Rempubl. inſtar Chimicorum reſolvere, qualis apud Florentinos, teſte Machiavello, erat quinquennalis Reipubl. redintegratio. Idque in Italiæ urbibus fecit Fridericus Ænobarbus, de quo Gunt. lib. 8.

Quinquennalis Florentinorum redintegratio.

Sed veterum leges, edictaque regia, longo
Juſtitio ſuppreſſa ſilent, quæ Carolus olim,
Quæ noſter vulgavit Otho, veſtigia Juris
Pauca ſui Italicis agnoſcit fiſcus in oris.
Conſulite in medium, quas me, vel ferre recentes,
Vel ſenium paſſas leges renovare, velitis.

Inprimis autem populus doceri debet, pecuniam publicam in Reipubl. ſalutem atque ſplendorem converti. Ideo publica ædificia exſtruenda ſunt; Academiæ aperiendæ; pontes, portus, templa ad magnificentiam aliquam exædificanda. Quæ publica munificentia, ut Tacit. 3. annal. vocat, valde mitigat plebis ferociam. Qua in re Romani prudentiſſimi fuerunt, atque digniſſimi admiratione. *Voverat*, inquit Tacit. de Capitolio Romano, *Tarquinius Priſcus rex bello Sabino, jeceratq; fundamenta, ſpe magis futuræ magnitudinis, quam quo modicæ adhuc populi Romani res ſufficerent. Pulſis vero Regibus, Horatius Pulvillus iterum conſul dedicavit, ea magnificentia, quam immenſæ poſtea populi Rom. opes ornarent potius, quam augerent.* Sed de his ſatis, ταῦτα γὰρ ἄλλης πραγματείας.

Publica Romanorũ munificentia.

CAP. XI.

Arcana Ariſtocratica contra regnum. Virum nimis excelſi animi in bellum ablegare, ſed cito revocare. Offerre urbanos honores, & non niſi præſenti. Ne quis diu magnum magiſtratum gerat: imo ne bis gerat; eaque omnia ſimulatione minuendæ moleſtiæ. Nimis elatum non præcipitare, ſed ſinere ut à ſe ipſo ruat.

Sequun-

Sequuntur nunc Arcana Ariſtocratica contra regnum: ſuntque hæc occultæ rationes, ne unus aliquis in Republica optimatum nimis potens fiat, adeoque imperium invadat. Circa quam rem maxima cura opus eſt, quod facile inter tot potentes, non nemo ſpem capit occupandæ dominationis. Ideo Sueton. de Cæſare: *Unus*, inquit, *ex eo tempore omnia in Republ. & ad arbitrium adminiſtravit*: Idem *Cæſar ſocietatem cum Pompejo & Craſſo iniit, ne quid ageretur in Repub. quod diſplicuiſſet ulli è tribus.* In quo etiam Brutus recte increpavit Ciceronem, quod nimiis efferendo honoribus adoleſcentem Octavium, adverſus Rempublicam armaſſet. Quod ſi nunc aliquis nimia potentia creverit, is in bellum ablegandus, ſed ſpecie honoris, & cito revocandus, vel ſimulatione minuendæ moleſtiæ, vel offerendo honores urbanos, idque non aliter, niſi præſenti: quemadmodum etjam Tiberius Germanico conſulatum obtulit, cujus munia præſens obiret, quo eum à curſu victoriarum abſtraheret. *Itaque non cunctatus eſt ultra Germanicus, quanquam fingi ea, ſeque, per invidiam, parto jam decori abſtrahi intelligeret.* Hujus autem rei inprimis uſus eſt in Ariſtocratia, in qua nemini diu ſummum Imperium, ac præſertim bellicum, deſtinandum eſt. Ideo nefas fuit apud Romanos, Dictaturam ultra ſex menſes retinere, teſte Pompon. Quod identidem graviter M. Tullius in Epiſtola ad Attic. de Cæſare. *Nam quid impudentius? tenuiſti provinciam per decem annos, non tibi à Senatu, ſed à te ipſo, per vim & per factionem datos: præteriit tempus, non legis, ſed libidinis tuæ; fac tamen legis: ut ſuccedatur, decernitur: impedis & ais, habe mei rationem; habe tu noſtrûm. Exercitum habeas diutius quam populus juſſit, invito Senatu?* Quam etiam naturalem nobilitatis ſuperbiam, morandique in Imperiis cupiditatem, perſtringit C. Marius apud Paterculum. Quo magis cavendum eſt, ne quis eundem magiſtratum bis gerat: idque monuit Ariſtot. in Polit. Et M. Rutil. Cenſorinus iterum cenſor creatus, ad concionem populum vocatum, quam potuit graviſſima oratione corripuit, quod eam poteſtatem bis ſibi detuliſſent, cujus majores, quia nimis magna videretur, tempus coarctandum judicaſſent. Quare eo-

Cap. XI. Ne unus ſupra reliquos nimis creſcat.

In bellum ablegare.

Rurſum urbanos honores offerre.

Nemini diu magnum magiſtratū, præſertim bellicum, committere.

Naturalis nobilium morādi in Imperiis cupiditas.

Nemini bis deferre eandem poteſtatem.

Cap. XI.

re eodem cenſente, ut refert Plutarch. lata lex eſt, ne cui bis eum magiſtratum ambire liceret. Sic Athenis nemo potuit bis eſſe ἐπιστάτης, teſte Polluce lib. 8. Eodem pertinet S.Ctum de tribunis militum creandis: *ne cujus ratio haberetur, qui eo anno tribunus plebis eſſet, neve quis reficeretur in annum tribunus plebis.* Verum enimvero nonnunquam accidit, ut unus in Repub. vel propter res geſtas, vel per collegarum negligentiam, potentiâ nimia creſcat: ibi tum frangendæ ſunt ejus vires; ſed per ambages, & circumductione aliquâ; ne ſi continuo præcipitetur, cauſam habeat extrema, eaque præcipitia, ac Reipubl. periculoſiſſima, experiundi: idque Pericles monuit, teſte Valer. lib. 7. cap. 2. ut præcipuæ nobilitatis & concitati ingenii juvenes reſtenentur. Nimio vero favore ac profuſa indulgentia paſti, quo minus potentiam obtineant, ne impediantur: *quod ſtultum ſit & inutile, eas obtrectare vires, quas ipſe foveris.* Quare objiciendæ ſunt illi rationes, per quas à ſe ipſo ruat, *invidiæque flamma ac via*, ut loquitur Livius. *ſuggerenda*: veluti Manlius apud eundem: *Quin cum plebe aggredimur, quem per ipſam plebem tutius eſt aggredi, ut ſuis ipſe oneratus virib. ruat.* Sic Mecænas, teſte Paterculo, per ſummam quietem & diſſimulationem ſpeculatus eſt præcipitis conſilia juvenis, & mira celeritate, nullaque cum perturbatione aut rerum aut hominum, oppreſſo Lepido, novi ac reſurrecturi belli civilis extinxit incendium. Quam aſtutiam etiam calluit Alexander, à quo Philotas ad ultimas epulas invitatus eſt: & Rex, nó cœnare modo, ſed etiam familiariter conloqui cum eo quem damnaverat, ſuſtinuit. Et Tiberius, Libonem delatum affectati regni, ornavit præturâ, convictibus adhibuit, non vultu alienatus, non verbis commotior, cunctaque ejus dicta factaque, cum prohibere poſſet, ſcire malebat.

Elatum non præcipitare.

Suggerere flãmam invidiæ.

Vt ſuis oneratus virib. ruat.

CAP. XII.

Factiones alere; ſed cavere ne erumpant; vel arte dirimere. πολιτικὸν opus. πολιτικὸν σχῆμα. Ne duo ex una familia uno tempore in Senatu ſint. Ne magna Imperia in una familia continuentur.

Catonis,

Catonis, aliorumque prudentiſſimorum virorum ſententia fuit, expedire Reipub. ut factiones atque diſcordiæ ſint inter viros magnos & potentes. Quorum ego ſententiam non attenuabo. Ceterum diſcordiam ordinum, Livius ait, venenum eſſe Reipublicæ. Adeoque paucorum gubernatio, teſte Ariſtotel. 5. Politic. 6. ſi concors eſt, non facile à ſe ipſo ruit, quod inſtar oraculi eſſe debet optimatibus. Propter quam cauſam Fabius, Tiberius Gracchus, aliique, privata odia publicis utilitatibus remiſerunt. Quod ſi nunc factiones ſerpunt inter civitatis principes, hæ artificioſe ac prudenter dirimendæ ſunt. Quod ni fiat, hujuſcemodi æmulatio erumpit tandem, facitque ut alteruter, & à victoria potens, & à dominandi libidine efferatus, imperium & dominationem ſolus invadat. Quæ res poſtea, eum in ſtatum Remp. deducit, teſte Pomponio & Tacito, ut pacis interſit, omnem poteſtatem in unum conferri: idque ipſe M. Tullius vel invitus fatetur, cum ſtatum fuiſſe Reip. Romanæ, ut eam unius conſilio atque cura gubernari fuerit neceſſe. Verum hac in re arte opus eſt atque ſingulari prudentia: adeoque Cicero appellavit πολιτικὸν opus, veluti in dirimendis controverſiis Cæſaris & Pompeii. *Utinam*, inquit, *in hac miſeria Reipubl. πολιτικὸν opus efficere, & navare mihi liceat*, libro 9. Epiſt. 11. ad Attic. Et Balbus in epiſtola quadam ad Cic. *Quod ſi Pompejus & Ceſar conjungi poſſint, me ſatis vixiſſe putabo.* Eſt πολιτικὸν opus, arduum opus ac difficile. Sic idem Cicero πολιτικὸν σκέμμα: quæſtio politica, quæ difficultatem habet. *Eſt*, inquit epiſtola 1. libro 10. ad Attic. τῶν πολιτικωτάτων σκεμμάτων, *veniendum ne ſit in conſilium Tyranni, ſi is aliqua de re bona deliberaturus ſit.* Ceterum ad unius etiam potentiam, quæ in Republica optimatum formidoloſa eſt, infringendum, arcanum illud quod ab Æduis uſurpatum reperio apud Cæſar. in Comment. ne duo ex una familia, vivo utroque, non ſolum magiſtratus eſſent, ſed ne quidem uno tempore in Senatu, quamvis etiam hoc ipſum periculo non caret, ut innuit Ariſtot. 5. Polit. Eadem cauſa fuit, quare Pompejus Columna, Julianum Mediceum Pontificem fieri noluit; quod Pontificatum in una domo duobuſq; fratribus conti-

Cap. XII.

συμφωνία Patriciorum.

Factiones artificioſe dirimere.

πολιτικὸν opus.

σκέμμα πολιτικόν.

Ne duo vel plures ex una familia magnos magiſtratus gerant, eodem tempore.

Ne magna imperia ab una familia præſcribantur.

Cap. XII. nuari, parum æquum ac maxime ambitioſum putaret, autore Jovio. Atque olim apud Livium lib. 1. Sabini, ſui corporis regem creari volebant, *ne, quia poſt Tatii mortem, ab ſua parte non erat regnatum, in ſocietate æqua poſſeſſionem imperii amitterent.* Quanquam regulariter jura publica præſcribi nequeunt: Præſcriptio enim temporis juri publico reſiſtere non debet, l. 6. C. de operib. publ.

CAP. XIII.

Arcana plebis ſophiſmata contra Optimates: & quomodo ingenia Democratica diſcernenda ſint à patriciis & regiis. Lex Licinia. Lex repetundarum. liberæ accuſationes. ne plebs penuria laboret.

Arcana Democratica ſophiſmata.

ATque horum præcipuus uſus eſt in Ariſtocratico ſtatu. Ceterum arcana Democratica contra optimates, pene eadem ſunt; ſed inverſo ordine. Ita enim Ariſtoteles lib. 4. Polit. c. 11. ἐν δὲ ταῖς δημοκρατίαις, πρὸς ταῦτ' ἀντισοφίζονται, τοῖς μὲν γὰρ ἀπόροις, μισθὸν πορίζουσιν, ἐκκλησιάζουσι, καὶ δικάζουσι, τοῖς δ' εὐπόροις οὐδεμίαν τάττουσι ζημίαν. *In populari autem ſtatu, contra hæc, alia excogitant. Pauperibus enim ſalaria conſtituunt, concionantibus atque judicantibus; divitibus autem, ac Patriciis, nullam pœnam imponunt.* Unde plebs ad magiſtratus contendit, inlecta mercede ac præmiis; Patricii vero ultro à magiſtratu abſtinent. Et libro quarto, capite nono, ἐν ταῖς δημοκρατίαις, τοῖς μὲν ἀπόροις μισθὸν τάττουσι· τοῖς δ' εὐπόροις οὐδεμίαν ζημίαν. *In populari ſtatu, plebi mercedem, divitibus pœnam nullam conſtituunt.* Quod ait Livius lib. 4. *Eo impendi laborem atque periculum, unde emolumentum atque honos ſperetur.* Eadem eſt ratio circa arma & armorum uſum atque meditationes bellicas, quibus in Democratia cumprimis plebs vacare debet. Reſpublica enim, teſte Ariſtot. eſt eorum qui arma poſſident: quæ omnia ex ſuperioribus intelliguntur. Sunt & alia occulta conſilia in Imperio populi. Permagni enim intereſt in Democratia, eos imperare, qui & populares ſunt, & præſentē Imperii ſtatum amant.

amant. Qui diſtinctè diſcerni poſſunt in Hiſtoria Romana. Nam ſtante Republ. boni Ariſtocratici fuerunt App. Claudius, Coriolanus, Furius, Manlius, Cęſo. Contra, boni populares fuerunt & veluti magiſtri plebis, Servilius, Tit. Quintius, Menenius, Sicinius Virginius, aliique. hos libenter plebs in magiſtratu videt, illos Patricii: Quibus adde tertium genus eorum, qui regnum affectabant; quales erant Melius, & Manlius. De Manlio Livius lib. 6. *Vir, niſi in civitate libera natus eſſet, incomparabilis.* Sed & alia huc refero quorum familiam ducunt Lex Valeria, de qua Halicar. & Livius lib. 10. & lex Licinia, qua cautum fuit, ne quis civium plus poſſideret, quam quinquaginta jugerum. Ideo Tribuni pl. ad Patricios: *Auderent ne poſtulare, ut cum bina jugera agri plebi dividerentur, ipſis plus quingenta jugera habere liceret?* & Lex repetundarum: id quod identidem monuit Ariſtot. in populari ſtatu, rationem rerum geſtarum à magiſtratu ſæpenumero petendam eſſe. quibus adde populares leges, popularem educationem, liberas accuſationes, quæ veluti arma fuerunt plebis Rom. adverſus Patricios. Sicut enim illæ calumniãdi artes Reipubl. pernitioſiſſimæ ſunt; ita accuſationes liberæ maximum in Republ. uſum habent. Id tradit Livius lib. 2. *In exeuntem*, inquit, *Coriolanum è curia impetus factus eſſet, ni peropportune diem tribuni dixiſſent.* Ubi *ira eſt ſuppreſſa ſe judicem quiſque, ſe dominum vitæ neciſque inimici factũ videbat.* Aliud eſt enim calumniari, aliud prævaricari, aliud accuſare: quod docet Cuj. in obſ. lib. 4. & 10. & vide hac de re duos prudentiſſimos ſcriptores ac populares, Machiavellum & Ammiratem. Ac tamen rectè monet Ariſtot. in populari ſtatu magnam pœnam conſtitui oportere iis, qui crimen alicui ſternere intentaverint. Inprimis autem iis, qui in Republ. populari imperant, cavendum eſt, ne plebs penuria laboret, neve cogatur à divitibus opẽ petere, iiſdemq; ſe ſummittere. Ita enim primores Romani uſi ſunt occaſione annonę, ad diſſolvendam tribuniciam poteſtatem. Deinde opera danda eſt, ut divites & nimis potentes per vectigalia, tributa, alioſq; occultos ſed legitimos ſinus emungantur, adeoq; ſemper maneat penes populum & potentia, & ſumma autoritas atque majeſtas.

Cap. XIII. *Boni Ariſtocratici cives.* *Democratici cives.* *Cives Regii.* *Lex Licinia.* *Lex repetundarum.* *Libera accuſatio.* *Accuſare & calumniari differunt.* *Cavere ne plebs penuria laboret.* *Annonam ſufficere plebi.*

CAP. XIV.

CAP. XIV.

Arcana Democratica contra regnum. Jurare neminem paſſurum regnare; bona regia diripere; deſtruere domum ejus qui regnum affectat; Regum imagines abolere; memoriam damnare; ſtatuas frangere. Innominabiles. Imperia non prorogare; cavere inteſtina bella, ἰσ[illegible] Rerumpubl.

OMnium maximum periculum eſt in populari ſtatu, ab iis, qui vel animi mobilitate novis Imperiis ſtudent, vel dominandi libidine ipſi imperium adfectant. Hæc eſt natura mortalium, non contentum eſſe præſenti ſtatu. Qui in libertate vivunt, regnum exoptant, qui in regno, libertatem. Multi nullo contenti ſunt Imperio, nullo Reipubl. genere, qui vix, dum hodie unum experti ſunt, cras aliud affectant, quod poſtridie identidem evertant: adeo ipſos quidem Judæos non potuit non pœnitere recuperatæ libertatis, Exod. 16. Contra hujuſcemodi repetta etiam ſunt arcana conſilia ſtabiliendæ libertatis: quale eſt illud Bruti, qui omnium primum, avidum novæ libertatis populum, ne poſtmodum ſſ cti precibus aut donis regiis poſſet, jurejurando adegit, neminem Romæ paſſuros regnare, adeoque bona regia diripienda plebi dedit, ut contacta regia præda, ſpem in perpetuum cum his pacis amitteret, Livius lib. 2. Idem lib. 4. *Nec ſatis eſſe ſanguine ejus expiatum. niſi tecta parieteſque, intra qua tantum amentiæ conceptum eſſet, diſſiparentur, bonaque contacta preciis regni mercandi publicarentur. Jubere itaque quæſtores vendere ea bona, atque in publicum redigere; domum deinde, ut monumento area eſſet, oppreſſæ nefariæ ſpei dirui extemplo juſſit.* Quod etjam manſit ſub Imperatoribus. ita in lib. 2. tit. 53. De pac. ten. *bona ejus publicentur, & domus ejus deſtruatur.* Pulcra certe ratio confirmandi plebem alias inconſtantem, & vento mobiliorem. Quo nomine Ædui, ut refert Cæſ. 1. de bell. Gall. profectionem ſuam adverſus Gallos lege confirmarunt. Eandem ob cauſam nemi-

Arcana conſilia conſervandæ libertatis.

Iurare neminem paſſurum regnare.

Bona regia diripere.

Ædes diruere.

Lege confirmare.

nemini in Republ. Rom. licuit Tyranni imaginem habere. Ambros. 1. offi. *ſi Tyranni aliquis imaginem habeat, nonne obnoxius eſt damnationi?* adeoque memoria tyrannorum eorumque qui regnum affectaverant, damnabatur. Nam poſtquam Manlius regnum affectaſſet, gentis Manliæ, decreto cautum eſt, ne quis deinde M. Manlius vocaretur. & Cic. 14. Philip. *cujus totus conſulatus eſt ex omnium monumentorum memoria revulſus.* & hi in jure Canonico dicuntur innominabiles, ſicut & ſtatuæ eorum frangebantur: Juvenal. Cap. XIV. *Tyrannorum imagines abolere.* *Memoriam damnare.* *Innominabiles.*

Frangenda miſeram funeſtat imagine gentem.

Quibus atribus & plebi regnum inviſum redditur, & regni memoria perpetua oblivione ſepelitur. Præcipue autem illa imperiorum diuturnitas atque prorogatio, in populari Repub. periculoſa eſt: quod ait Livius lib. 4. *Libertatis magna cuſtodia eſt, ſi magna imperia diuturna eſſe non ſinas, & temporis modus imponatur, quibus juris non poteſt.* & lib. 9. clarius: *Triennium*, inquit, *& ſex menſes, ultra quam licet Æmilia lege, cenſuram geram, & ſolus geram, hoc quidem jam regno ſimile eſt.* & lib. 3. de Decemviris. *Idus Maiæ venere nullis ſubrogatis magiſtratibus, privati pro decemviris, neque animis ad imperium inhibendum imminutis, neque ad ſpeciem honoris inſignibus prodeunt; id vero regnum haud dubie videri, deploratur in perpetuum libertas.* Quod quidem proprie ſophiſma non eſt, eſt tamen occulta & neceſſaria ratio conſervandi democratiam, quarum aliquot alias vide apud Ariſtot. in Polit. ſicut & illud, cavendas eſſe inprimis in hac Republ. ſeditiones ac bella civilia, quæ componi vix poſſunt, niſi Imperio ad unum devoluto: quod Tacitus de Auguſto refert, eum Rempubl. diſcordiis civilibus feſſam nomine Principis ſub imperium accepiſſe. Quare ſcriptor quidam Gallicus hujuſcemodi bella civilia ex Plutarcho, ni fallor, appellat dolores, ſive ut Græci vocant ὠδῖνας Reipubl. parturientis magnum aliquod regnum. *Haud diuturna Imperia.* *Bella civilia avertere.* *Bella civilia parturiunt regnum.*

CAP.

Cap. XV.

CAP. XV.

Arcana regia ſive Arcana Imperii contra plebem. πρόφασιν ac titulum excogitare occupati Imperii, colorem quærere. Lex regia, ſive lex Imperii. Lex Valeria. Donatio Conſtantini. Solymanni prætextus ad occupandã Romam. Veneti quomodo ſint Domini maris.

Arcana Imperii.

HActenus de Ariſtocraticis & Democraticis Arcanis. De regiis vero, quæ Cornel. Tac. appellat *Arcana Imperii*, fruſtra apud Ariſtotelem quæras. Itaque operæ precium me facturum puto, ſi quædam etiam ex Scriptoribus aliis excerpſero, quæ latent, & vix ab ipſis autoribus exprimuntur: tum quod id à nemine hactenus factum eſt, tum etiam quod id maximum in Principatu uſum habet. Æque enim difficile eſt, atque haud ſcio an difficilius, populum natum libertati, cujus, ut ait Jovius, dulciſſimum nomen eſt, ad regni leges cogere atque aſſuefacere. Quo majori opus fuit prudentia illis, qui libertate plebi erepta, regni fundamenta valida jecerunt. Cujus rei multæ ſunt artes; qualis eſt illa. Excogitare prætextum ſive πρόφασιν occupati Imperij. Unde Salluſtius appellat legitimum Imperium, veluti de Romanis in bello Catilin. *Imperium legitimum, nomen Imperii regium habebant.* Tiberius certe famæ dedit, ut vocatus electuſque potius videretur, quam per uxorium ambitum & ſenili adoptione inrepſiſſe. Idem de Nerone Seneca in Octavia,

Colorem & titulum quærere accepti Imperii.

Licet ingratum
Diræ pudeat munere matris
Hoc Imperium cepiſſe.

Titulus invidioſus.

Pleraque enim regna vi & bello, nonnunquam per ſcelera, occupantur, qui titulus quandoquidem invidioſus eſt & violentus; conſultius eſt ementiti Imperii Leges, & SCta, vel ſaltem invitis extorquere, quæ poſtea omnibus aliis poſtpoſitis ſola & & veluti ἐν ἀνηγμοῖς magnifice oſtentaturi, ὅπως, vt ait Xiphil. μηδὲν δίκαιως λιὸς ἔχειν, δοκῶσι. hoc eſt, ut omnia habere videantur

conceſſu

conceſſu populi. Sicut etiam *in contractibus privatis color quæritur* ut ait Julian.l. 7.ff. de SCto Maced. Quo certior ſum legem regiam, quæ de Imperio Principis lata dicitur, quave populus ei,& in eum, omne imperium ſuum & poteſtatem conceſſit, ante Veſpaſiani imperium nullam fuiſſe, vel ſi fuit, aut emendicata eſt, aut vi extorta, quicquid alii ſentiant. Veluti Sylla, fretus exercitu ac legionibus in urbem admiſſis, Dictatorem ſe in annos 53. lege Valeria creari juſſit, quam tamen legem M. Tullius negat fuiſſe legem. Sic Auguſtus conſulatum 20. ætatis anno invaſit, admotis hoſtiliter ad urbem legionibus, miſſiſque qui ſibi nomine exercitus depoſcerent: cum quidem cunctante Senatu, Cornelius Centurio princeps legationis, rejecto ſagulo, oſtẽdens gladii capulum non dubitaſſet in curia dicere: *hic faciet, ſi vos non feceritis*. Tranqu. in Auguſto. Et Coſmus Medices poſt Alexandri cædem Senatum Florentinum coegit, ut ſe perpetuum ducem crearet. De donatione Conſtantini, nemo eſt tam bardus, quin idem ſentiat: & erudite nuper hoc præter doctiſs. Hottomannum oſtendit Gentilettus in Apologia. Quin etjam ingenue, καὶ ἀφιλῶς, ipſe Pontifex Paulus III. reſpondit, quærenti de Jure Pontificatus totque Principatuum titulo: *O te*, inquit, *hominem ſcholaſticum & omnium rerum ignarum, qui imperii jus quæris, quod jam à tot annis contra omnium vim poſſidemus ac ferro defendimus*: Eandem fraudem faſſus eſt Solymannus; Romam ad Ottomannos pertinere, propterea quod à Conſtantino, in præjudicium ſucceſſorum, alienata ſit. Veneti certe Dominatum maris nõ alio titulo ſe obtinere publice profeſſi ſunt, quam bello & victoria: ut conſtat ex arguta & ingenua reſponſione miſſa ad Pontificem.

Cap. XVI. *Lex Regia.* *Lex Valeria de Imperio Syllæ.* *Coſmus perpetuus Dux creatus ab Senatu invito.* *Donatio Conſtantini.* *Imperium Pontificum.* *Turcarum prætextus in occupanda Roma.* *Veneti Dominii maris iure victoria.*

CAP. XVI.

Ἀκκισμὸς ſive tergiverſatio in accipiendo imperio. ἀέκων ſemper deliberat. Ingerens ſe ſuſpectus fit. Blæſi inepta recuſatio.

EAdem ratio eſt infatuandi plebem, quoties ii, quibus imperia & dignitates demandantur, ita ſe fingunt atque com-

Cap. XVII.

ponunt, ut videantur inviti illud agere, quod agunt. Græci eleganter appellarunt ἀκκισμὸν, ab Acco illa, quæ quod cupiebat, curiosissime recusabat. Cujus rei duplex usus est. Nam hac recusatione cum aliorum sententia elicitur; quod de Tiberio scribit Tacitus, *eum ad introspiciendas procerum voluntates induxisse dubitationem*; tum plebs magis magisque accenditur ad rem, quam intendit, efficiendam. Id ait Livius lib. 6. *Licinius*, inquit, *Sextiusque cum tribunorum plebis creandorum indicta comitia essent, ita se gererere, ut negando omnia sibi velle continuari honorem acerrime accenderent ad id, quod dissimulando petebant, plebem.* Quam artem egregie calluit Augustus, de quo Tacit. 1. Annal. *eum specie recusantis flagrantissime cupivisse.* & de Tiberio idem Tacit. *Ambiguus imperandi*: & Sueton. *tandem* inquit, *quasi coactus, & querens miseram & onerosam sibi injungi servitutem, recepit Imperium, nec tamen aliter, quam ut depositurum se quandoque spem faceret.* Qualem dubitationem etjam belle finxit Otto Imp. [illegible] ctus: qui, teste eodem Sueton. *quasi raptus de publico, & suscipere Imperium vi coactus gesturusque, communi omnium arbitrio [illegible] tium petiit.* Hinc Arbiter:

Nolo, quod cupio statim tenere;
Nec victoria mî placet parata.

Eadem arte Joannes ille Basilides Muscoviæ dux usus fuisse legitur. Talis autem Theophrasto εἴρων dicitur. Ita enim in Characteribus: *Quicquid agit cavillator, clam id habet, & se adhuc deliberaturum dicit.* Unde etiam lege cautum est; ne magistratus, eos tutores crearent, qui se ipsos volunt ingerere; quive, ut creentur, pecuniam dant. hos enim pœnæ obnoxios esse promulgarum est l. 21. D. de tutor. & curat. & l. 25. D. de procurat. *Non ferendus est procurator, qui sibi adserit procurationem: nam hoc ipso suspectus est, qui operam suam ingerit invito.* Hinc Alexan. Imp. dicere solitus est invitos, non ambientes, in Rempubl. collocandos esse. Et vel ob hanc causam hujuscemodi accismum finxerunt primi Imperatores. Circa quam rem tamen magna difficultas est. Talis enim cunctatio, quamdiu non apparet, dignitatem & usum habet suum, ubi vero erumpit & palam fit, inepta est

Usus Accismi.

Dubitationem inducere.

Qui operam suam ingerit, suspectus est.

eſt atque ridicula. quales ſunt illi, qui quod cupidiſſime ambiunt, ita recuſant, ut ipſorum libido atque aviditas vel cæcis appareat. Idque Tacit. notat in Blæſo. *Hic Blaſus, cum legeretur Procos. Africa, reſpondit ſpecie recuſantis; ſed neq; eadem aſſeveratione & conſenſu adulantium auditus eſt: exin promtum quod multorum intimis queſtibus tegebatur, &c.* Cap. XVI.

CAP. XVII.

Otium plebi auferre. diſcernere contumaces ab obſequioſis. Ἀντίτυχοι. contumaces. Elati ſupra modum hominis privati. feroces. plus quam civilia agitantes. Recalcitrantes Majeſtati: Modeſti, obſequioſi, obſequio graſſantes, ἄρεσκοι, Placentini, Courtiſani, Hoffleute; & notatur ingeniorum diverſitas in magnis civitatibus.

SIcut autem cum in regno, tum in aliis Rebuſpubl. plebs ab Imperiis & armorum exercitio abſtrahenda eſt, ita è contrario nonnunquam expedit Reipubl. plebem, eoſque omnes qui præſentem Reipubl. ſtatum oderũt, in bellum mittere. Id quod maximi Imperatores ac Principes ſæpenumero obſervarunt. Quod ſi bello opus non eſt, ibi tum aliis modis plebs fatiganda eſt, veluti Herodes ille, de quo Joſephus lib. 15. cap. 13. *eum caviſſe conjurationes ac turbas, quod ocium abſtulerit plebi, eumque ſemper laboribus fatigaverit.* Idem Ariſt. lib. 6. Polit. innuit. Hinc Livius lib. 6. *Timor*, inquit, *inde Patres inceſſit, ne ſi dimiſſus exercitus foret, rurſus cœtus occulti conjurationesq; fierent.* & lib. 3. *Nunc cernentes, ex ocio illo brevi, multiplex bellum oriturum.* Ea enim eſt natura plebis, ut in periculo conſtituta citius & facilius officium ſuum faciat, quam ubi omnia feliciter eunt. Quo etjam nomine nonnunquam novos hoſtes quæſiverunt Romani vel inviti, ut videre eſt apud Livium lib. 3. *Secundæ* enim inquit, *res extemplo urbanos motus excitaverunt.* Sed inprimis diſcernere hic quoque operæ precium eſt civium animos, eoſque tanquam ſuſpectos notare, qui nimium popularitati ſtudẽt. hi enim facile plebis animos quoquo verſum torquent ac rapiunt; quod libertatis

Vulgus occupatum tenere bello aliiſque negotiis.

I 2 avidi

Cap. XVII. avidi, præſentem Rempubl. contemnunt, quos Ariſtot. appel-
πρὸς τὴν ἀρ-χὴν ἐμπόδιοι. lat [illegible] Corn. Tacit. nunc co[illegible]s
vocat, nunc *feroces*, nunc *turbidos*, nunc *violent[illegible]s*, item *plus q[illegible]*
Turbidi. *civilia agitantes*; Livius lib. 4 *elatos ſupra modum hominis pri[illegible]*
Violenti. Curtius, *Contumaciæ ſuſpectos*, lib. 6. de Philota. *non quidem, [illegible]-*
Contumacia ſuſpecti. *ris, ſed contumaciæ ſuſpectum*; Ammianus *recalcitrantes M[illegible]*
ti; Calpurn. *Sceleratos*. *[S]celeratis*, inquit *[i]ngenius & plus q[illegible]*
Scelerati. *vilia agitantibus, non dominari, inſtar ſer[vit]utis eſt*, poſte[illegible]
Impii. Impp. *impios & Maieſtatis hoſtes*. Hinc Tacit. de Druſo: *di[illegible]*
Populares. *regnantibus civilia filiorum ingenia*; & de Agrippina, *eam popul[ari]-*
bus ſtudiis inhiare dominationi, & de Aruntio, *eum plus quam [ci]-*
vilia agitare, Pollioniſque Aſinii patris ferociam retinere. Quali[s]
erat etiam Avidius ille Caſſius, de quo Volcatius: *oderat [illegible]*
principatum, nec ferre poterat Imperatorium nomen & de quo V[e]-
rus apud eundem. *Omnia et noſtra diſplicent, opes non me[illegible]*
parat, literas noſtras ridet. Contra vero magni facit Princeps e[os]
qui dominationi ſuæ & præſenti Imperio favent, &, ut cum H[o]-
ratio loquar, *obſequio graſſantur.* Hinc Tac. lib. 3. Annal. *Qu[illegible]*
claritudo ſua obſequiis protegenda erat. Hi enim præſentem R[e]-
publ. ſtatum amant. ideo Tacitus appellat *modeſtos, obſeq[illegible]*
Servitio promti. *ſervitio promptos*, Græci [illegible], Latini *bellos, placidos homines*, qua-
ſi dicas Placentinos. hodie ſunt Courtiſani ſive Hoffleute, A[ri]-
ſtot. [illegible]: quales erant Sabinus, Capito, Vit[el]-
Ingeniorum diverſitas in vaſtis Reſpub. lius, aliive quos vulgus hodie appellat Aulicos Politicos. Ce-
terum hujuſcemodi ingeniorum diverſitas in pleriſque magnis
& vaſtis civitatibus reperitur, in quibus alii Ariſtocratici ſun[t],
alii plebeij & populares, alii principum partibus favent, alii pa-
triciorum, & factionibus ſtudent, ut de urbe quadam Joniæ te-
ſtatur Ariſtot. 5. Polit. cap. 3. & Plutarchus de Athenis, & de Pa-
riſiis Monſtrolettus, & de Atrebatibus Cominæus: eamq;
rem naturæ locorum & intervallis
aſcribit Ariſtoteles.

CAP.

CAP. XVIII.

Cap. XVIII.

Arcana regia cõtra Patricios. Ne quis ſententiam dicat ſuper comitiis. Ne comitia Magiſtratuum in quinquennium habeantur. Ut conſul quinquennio poſt in provinciam eat. Ne quis proprio ſumtu ludos edat. Ut Præfecti Prætorio ſint viri togati, viri principales.

IN Senatu Romano, ſub Tiberio, Aſinii Galli ſententia fuit, ut magiſtratuum comitia in quinquennium haberentur, & ut princeps duodecim candidatos in annos ſingulos nominaret. Ubi Tacit. 2. annal. *Haud dubium*, inquit, *erat, eam ſententiam altius penetrare, &* ARCANA IMPERII *tentari*. Eſt hoc arcanum regium adverſus patricios. Primo, quod creatio magiſtratus ad Imperatorem pertinet. Deinde, quod prorogatio Imperiorum imminebat præſenti Reipubl. adeoque periculum erat, ne hac ratione Reſpubl. Romana in priorem ſtatum reduceretur. Itaque poſtea addit: *Superbire homines annua deſignatione, quid ſi honorem per quinquennium agitent?* Item, *Vix per ſingulos annos offenſiones vitari, quamvis repulſam propinqua ſpes ſoletur, quantum odii fore ab his, qui ultra quinquennium projiciantur?* Tertio facultas eripiebatur principi gratificandi pluribus, cum tamen princeps, & cumprimis novus, nulla re magis opus habeat, quam favore ac benevolentia civium. Ac quanta ſit poteſtas & autoritas ejus, qui in Republica largiendi gratificandique civibus occaſionem habet, videre eſt apud Ariſtot. lib. 2. Polit. c. 7. idq; Caſſiodorus innuit. *Ideo*, inquit, *antiquitas dignitatem provinciarum voluit annua ſucceſſione reparari, ne diuturna poteſtate unus inſoleſceret, & multorum provectus gaudia reperirent.* quare Ariſtot. Laconicam Rempub. reprehendit, quippe in qua diu durabant magiſtratus, & cum maximo imperio: quo nomine Auguſtus, ut plures partem adminiſtrandæ Reip. caperent, nova officia excogitavit. Eadem ratio eſt, quare, cum tribuni pl. peterent, ut ſibi liceret proprio ſumtu ludos edere; Tiberius inhibuit, decretâ pecuniâ ex ærario: quod hac privata populari-

Creatio magiſtratus.

Diuturnitas Imperiorum.

Cap. XVIII.

Sortitio provinciarum quinquennalis.

Præfecti præt.

Vt magna Imperia committantur potius togatis quam militaribus viris.

tate, ad priorem ſtatum vergere poterat Reſpublica. Ceterum illud callide juxta ac prudenter idem Auguſtus; quod cum, ſtante Republica, conſul Romanus provinciam ſortitus, depoſito conſulatu, ſtatim cum Imperio in provinciam iviſſet, primus inſtituit, ut depoſito honore, in urbe maneret quinquennium, antequam in provinciam abiret. Ita tam conſules, quam Prætores, in provincias ibant nō promiſcue, ſed ſecundum ordinem, quo eos magiſtratus in urbe geſſiſſent; hoc nimium conſilio, ut ſuperbiam illam animiq; ferociam, quam ex annuo illo & potentiſſimo magiſtratu conceperant atq; imbiberant, intra quinquennium iterum deponerent, ac privato vitæ genere quaſi depaſcerentur. Eadā etiam cauſa fuit, quod cum antea Præfecti Prætorio (quorum officium maximum fuit, & teſte Zoſimo. *proximum poſt ſceptrum*) ex hominibus militaribus legerentur; poſtea Juriſprudentia hunc locum ſibi vendicavit. intutū enim videbatur, militaris peritis, quamvis tenui origine natis, tantam poteſtatem tribuere. Quare Ulpiani, Papiniani, aliorumq; JCtorum induſtria factum eſt, ut ampliſſimū hoc munus, togata potius quam bellica arte adminiſtraretur. Unde & Pomponius Juriſconſultos appellat *Principales viros.* & Spartian. in Juliano; *nobiliorem fieri Juriſprudentia.* Ceterum ſententia illa Aſinii Galli, quamvis præſenti dominationi periculum intentare videbatur: Tiberius tamen, quaſi augeretur poteſtas ejus, diſſeruit, & honorabili in ſpeciem oratione vim imperii tenuit. hæc enim eſt natura arcanorum, & belliſſima ratio obtinendi quod velis.

CAP. XIX.

Quare Tiberius Magiſtratus & Juriſdictionis Præſidium continuaverit. Duo hominum genera in regno. Quibus potiſſimum in regno magiſtratus demandandi ſunt. Fideles, Liebe Getreuwen/gut Keyſeriſch.

Dixi arcanum Imperii eſſe, ne prorogentur Imperia, cumprimis in principatu recenter occupato. Quare Cæſar & Augu-

Auguſtos, omnes magiſtratus annuos fecerunt. At enimvero Tiberio id morum fuit, inquit Tacit. 1. annal. *continuare Imperia, ac pleroſque ad finem vitæ in iiſdem exercitibus, aut juriſdictionibus habere.* & lib. 4. annal. *Res ſuas Cæſar ſpectatiſſimo cuique, quibuſdam ignotis ex fama mandabat. ſemelque aſſumpti, tenebantur prorſus ſine modo, cum plerique iiſdem negotiis inſeneſcerent.* Cujus rei cauſæ variæ recenſentur, quæ merito in diſquiſitionem veniunt. Dion teſtatur, Tiberium rogatum reſpondiſſe, hirudines multo ſanguine hauſto quieſcere, recentium morſus eſſe acerrimos. Alii putarunt id factum à Tiberio tædio novæ curæ. Nam, ut ait Horatius: *Cap. XIX. Tiberii conſilia in continuanais Imperiis.*

Reges dicuntur multis urgere culullis,
Et torquere mero, quem perſpexiſſe laborent,
An ſit amicitia dignus.

Hinc Alexander Sever. dixit, magnum virum eſſe oportere, qui velit creare ſenatorem. Quidam dicebant, ad majeſtatem imperatoriam pertinere, ut ea quæ ſemel placita erant, pro æternis ſervarentur. Nonnulli ex invidia fieri, ne plures fruerentur. Fuerunt qui exiſtimarēt, ut callidum ejus ingenium, ita anxium judicium: neque enim eminentes virtutes ſectabatur, & rurſum vitia oderat; ex optimis periculum ſibi, à peſſimis dedecus publicum metuebat. Ab his enim Reipublicæ periculum eſt, ab illis Principi. Hi ſunt, quos Græci appellant [illegible]. Ulpianus perſonas in turpitudinem notabiles, Cicero deſperatorum hominum flagitioſos greges. Ac tamen illi, ut ait Saluſtius, quam hi, regibus ſuſpectiores ſunt, ſemperque iis aliena virtus formidoloſa eſt. Rationem reddit Tac. 4. an. *optimos quippe mortalium altiſſima cupere.* Hæc alii. Ceterum ut dixi, duplex erat Romæ hominum genus, quemadmodum etiam Athenis fuiſſe teſtatur Athenæus. Alii favebant dominationi Principum, quos Gunterus fideles appellat; hodie Liebe Getreuwe. Alii memores adhuc priſtinæ libertatis, antiquam Rempubl. reſtitutam cupiebant. Germani diſtinguunt per, gut Keyſeriſch / & gut Stättiſch. His imperia & Juriſdictiones nō dedit Tiberius, nedum prorogavit; quin potius eorum vitam, cōſilia, ſermones, publice privatimq; *Peſſimi in Rep. Duplex hominum genus. Fideles.*

nota-

Cap. XIX. notavit; præſertim quorum erat ſpectata virtus: quales Aſinius, Aruntius, Haterius, Piſo, Scaurus. Idque expreſſe Ariſtot. 3. Polit. cap. ult. monet, ut Principes ejuſcemodi circa ſe habeant, qui non tantum ipſius ſint amici, verum etiam Imperii; quive nolint præſentem ſtatum everſum. His ergo & dedit, & continuavit, præſertim mediocribus virtutibus præditis: quales erant Sabinus, Capiro, & ſub Claudio, Vitellius; in cujus ſtatua fuit hæc inſcriptio: *Pietatis immobilis erga Principem*. adeoque Poppæo Sabino non tantum provinciam Mæſiam prorogavit, verum etiam alias addidit, Achajam & Macedoniam: quas aliis, quorum ingenia nondum noverat, vel ſuſpecta habebat, & anxie, & cum periculo dediſſet. Sic Jovianus, ut refert Marcellin. lib. 25. *ut ſub initia ſe firmaret, Malarcham, ex familiaribus negociis, agentem etiam tum in Italia, Jovino juſſu ſuccedere armorum Magiſtro per Gallias; genuina utilitate præſpeculata, ut & dux meritis celſioris, ideoque ſuſpectus, abiret e medio, & homo inferioris ſpei, ad ſublimiora provectus, autoris ſui nutantem adhuc ſtatum ſtudio fundaret ingenti.* Quam ob cauſam Mecœnas Auguſto ſvaſit, ut ex equitibus tantum eligeret Præfectum Prætorio, ne quis generis nobilitate fretus, aliquid conaretur adverſus principem ipſum. Ceterum Sabino prorogata fuit provincia, nullam ob eximiam artem, ut ait Tacit. 6 Annal. *ſed, quod par negocius, neque ſupra erat.* Tales enim vere aulici ſunt; adeoque principibus grati. quippe apud quos, teſte eodem, *induſtria ac vigilantia haud minus noxiæ ſunt, quoties parando regno finguntur.* In quo laudat Tacitus ſocerum ſuum: *Nullus*, inquit, *in hoc ſuis ſermonibus, ſed quia par videbatur*, & alibi: *nihil compoſitum in oſtentationem*: & Piſonem Vellejus: *actu*, inquit, *otioſo ſimilimus.*

Quibus imperia commendanda & prorogandi ſunt.

Character boni Aulici.

Reliquis enim, magnitudo illa famæ exitio eſt.

CAP.

Cap. XX.

Cap. XX.

Extra Romam creari poſſe Principẽ. Peregrinum creari poſſe Pontificem. Roma ſedes Imperii æterna, pignus Imperii, auſpicato condita, Terrarum Domina, Fortunæ ſedes. Electio in Imperio. Electoris Palatini dignitas. Interregnum in Imperio.

DE Ser. Galba in Hiſpaniis Imperatore creato, ita Tac. lib. I. Hiſtor. *Finis*, inquit, *Neronis, ut lætus primo gaudentium impetu fuerat, ita varios motus animorum, non modo in urbe apud patres, apud populum, apud urbanum militem, ſed omnes legiones duceſq; conciverat; evulgato* IMPERII ARCANO, *poſſe principem alibi, quam Romæ, fieri.* Hæc ille. Ceterum magnum hoc erat præjudicium adverſus Romanam Rempubl. Roma enim non tantum dicebatur caput, & ſedes Imperii orbis æterna, ut eſt in l. 3. C. de Coſſ. [Unde etiam urbs æterna appellabatur: item terrarum Domina ab Ammian. lib, 14. & ab Athenæo ἐπιτομὴ τῆς οἰκουμένης; & Capitolium, ſedes Jovis Opt. Max. atque pignus Imperij; item auſpicato inauguratoque à maioribus conditum] verum etiam in ea ipſa Roma, fortuna Imperii putabatur habitare: quo nomine fortunam inter Lares patrios colebant Principes, credo, quod Ser. Tullius à Fortuna ex ſervo in regem eſſet evectus. Quare merito in tam auguſto loco principem orbis terrarum eligi oportebat. Quam etiam ob cauſam Conſul Romanus auſpicato fieri non potuit extra Romam, vel in provinciis, ut teſtatur Livius lib. 21. Verum ego puto illud factum, ad infringendam libertatem populi Romani. Sicut enim in eo libertas poſita erat populi Romani, quod non naſcebatur, ſed eligebatur princeps; quod ait Galba apud Tac. I. annal. *loco libertatis erit, quod eligi cœpimus:* ita in eo quædam ſervitus apparet, quod extra Romam creari potuit. Porro in Pontificio Imperio arcanum videtur, peregrinum, & qui in Hiſpania erat, creari poſſe Pontificem. Id quod ex Jovio colligo in vita Hadriani. *Creato*, inquit, *Pontifice Hadriano & in Hiſpania verſante, cum*

Ne extra Romam creetur Princeps.

Roma caput & ſedes Imperii æterna.

Terrarum Domina.

ἐπιτομὴ τῆς οἰκουμένης.

Pignus Imperii.

Conſul non potuit alibi, quã Romæ fieri.

Ne peregrinus fiat Pontifex.

 opifices,

Cap. XXI. *opificem, puerique, minacibus oculis, voceque & manibus obſtreperent Cardinalibus, nec a ſeditioſiſſimis probris abſtinerent; Sigiſmundus Gonzaga Cardinalis, renidenti vultu his egit gratias, quod adverſus extrema ſupplicia meritos contumeliis eſſent contenti, nec lapidibus publicam injuriam vindicarent.* Qua de re, apud eundem, hæc eſt Oratio ſeditioſorum. *Quaſi Romanæ civitati omnino erubeſcendum ſit, aut Chriſtiano orbi pœnitendum, quod Cæleſtinus comes, Honorius, Sabellus & Martinus Columna* (hi fuerunt cives Romani) *ſacris præfuerint.*

Electio in Imperio. Ejuſdem fere generis eſt electio hodierna Imperatorum. Juris enim Imperii apex eſt, (verba ſunt Friſingenſis) non per ſanguinis propaginem deſcendere, ſed per Principum electionem reges creare, idque ſibi tanquam ex

Electoris Palatini dignitas. ſingulari vendicant prærogativa Imperii ordines. Item cognitio illa Electoris Palatini, in cauſis gravatoriis ut vocant, in Imperatorem, ex pragmatica ſanctione aureæ Bullæ. Sicut & illud,

Interregnũ in Imperio. quod tempore interregni, Maieſtas Imperii ad Electores devolvitur: quemadmodum, mortuo Conrado Imp. Elector quidam apud Guntherum ait:

In manibus noſtris regnum eſt: ea quippe poteſtas
Ad nos, more ſuo, ſemper viduata recurrit.

CAP. XXI.

Ut certus ſit ſucceſſor, & heres Imperii. Conſortes Imperii. Adminicula Auguſti. Munimenta Imperii. Subſidia Aulæ. Subſidia Dominationis. Pacta gentilitia de mutua ſucceſſione, ἀλληλοκληρονομία. Erbverbrüderung. Omnis mutatio Principum periculoſa.

PErmultum autem facit ad regnum conſervandum, ut quo-

Certus heres. vis tempore Imperii heres ſit, & certus heres: inprimis hanc

Imperium ſine herede in aliã Remp: mutat. ob cauſam, quod principatus ſive regnum, mortuo ſine herede rege, facile in partes diſtrahitur, & in aliam Rempublicam mutatur, ut teſtatus eſt Ariſtotel. & exempla ſunt obvia in Alexandro, Philippo Maria, Joanna regina Neapolitana, aliiſque. De Alexandro ita Juſtinus: *Alexander*, inquit, *rogatus, quem heredem*

dem faceret Imperii, reſpondit, digniſſimum; qua voce veluti belli- Cap. XXI.
cum inter amicos ceciniſſet, aut malum diſcordiæ immiſiſſet, ita o-
mnes in æmulationem conſurgunt, & ambitione vulgi tacitum favo-
rem militum quærunt. & Curtius libro 10. *Sine certo*, inquit, *re-*
gis herede, ſine herede regni, publicas vires ad ſe quemque tractu-
rum. Sumo hoc pro arcano regio adverſus regni proceres. U-
bi enim ſucceſſor in incerto eſt, ibi facile ad priſtinum ſtatum
relabitur Reſpublica. Olim Caroli Magni ſtirpe ſublata, cum
poſtremus Germanorum rex neminem adoptaſſet, regnum
momento devolutum eſt ad quinquaginta quatuor Imperii
Principes. Sic Longobardi, mortuo ſine legitimo herede Cleo-
phonio, in populi poteſtatem lapſi ſunt: & in Polonia, poſtquam
ſtirps Lechi defeciſſet, comitiis de conſtituenda Republ. habi-
tis, regnum duodecim invaſerunt nobiles: & rurſum cum ſtirps
Craci defeciſſet, ad eandem oligarchiam eadem occaſione re-
verſi ſunt. Deinde præſentia & certitudo heredis aliorum ſpes
tollit: quod ait Tacitus lib. 3. annal. *ſic cohiberi pravas aliorum*
ſpes rebatur: & alibi *plena Cæſarum domus, juvenis filius, nepotes*
adulti, moram cupitis Sejani adferebant.: Sed hac de re accuratius
diſputo in Oratione de ſucceſſore Principis, & quædam vide in
libro tertio: propterea quod hoc potius ad dominationis arca-
na referendum eſt. Non enim tantum Reipublicæ præſentis ſa-
lus in eo poſita eſt, verum etiam ipſius Principis. qua ratione Se-
neca heredes appellat *adminicula Auguſti:* Sueton. *ſubſidia aulæ* *Adminicula Auguſti.*
& cõſortes Imperii: Plinius *ſubſidia dominationis*. Ideoq; Augu- *Subſidia Dominationis,*
ſtus Germanicum adſciri per adoptionẽ à Tiberio juſſit, *ut pluri-*
bus munimentis inſiſteret, ut recte legit Lipſius, nõ monumentis: *Munimenta Imperii.*
quo fere modo Livius, tribunitiam poteſtatẽ vocat munimen-
tum libertatis, & Curt. lib. 4. Tygrin. Araxen, & Hydaſpen vocat
magna munimenta regni. Unde etiam nata ſunt pacta illa gen- *Fœdera gentilitia mutuæ ſucceſſionis.*
tilitia de mutua ſucceſſione: Græci vocant ἀλληλοκληρονομίαν; nos
Erbverbrüderung / Erbeinigung: ut hujus gente exſtincta, illius *Erbeinigung.*
huic ſuccedat. quo nomine Coſmus Mediceus, poſtquam fun-
daſſet Epiſcopatum S. Stephani, lege cavit, ut eius adminiſtra-
tio penes gentẽ ſuam eſſet, qua deficiente ad eos devolveretur,

Cap. XXII. qui uterentur titulo magni Ducis Hetruriæ. Quæ pacta, utut juri civili contraria ſint, graviſſimis tamen de cauſis in regno Galliæ & Germania uſurpantur, accedente Imperatoria confirmatione, & cum hac clauſula, dem heiligen Reich / vnd männiglichen an ſeinem Recht vnnachtheilig: de quo vide Gailium in obſervationibus. Ac tamen omnis mutatio Principum periculoſa eſt, ſive heres ſit præſto, ſive non ſit: id quod argute Imp. Otto: *opportunos*, inquit, *eſſe conatibus tranſitus rerum*. & alibi Tacit. *totius orbis mutatione fortunam Imperii tranſiviſſe*: item, *agendum audendumque, dum Galbæ autoritas fluxa, & Piſonis nondum concaluiſſet*. & ſeditioſus ille Percennius, ad milites Romanos, apud eundem 1. annal. *Quando tandem*, inquit, *auſuri eſtis remedia petere, niſi novum adhuc & nutantem principem precibus vel armis adieritis?*

Mutatio Principis periculoſa.

CAP. XXII.

Jura Imperii abſque aliorum arbitrio tractare. Ne principatus in partes ſecetur. συμβουλία, & bonorum conſiliorum uſus atque neceſſitas.

VErum fuit effatum Saluſtii ſcriptoris illius florentiſſimi nepotis; *eam conditionem eſſe imperandi, ut non aliter ratio conſtet, quam ſi uni reddatur*: idque identidem uſurpo pro arcano quodam Imperii in regno; quod facile illa aſſidua relatione imperium diſſolvitur, atque in aliam formam redigitur; id quod idem Saluſtius dicebat, *vim principatus reſolvi cuncta ad Senatum vocando*: & Curt. lib. 10. *Quod imperium ſub uno ſtare potuiſſet, dum à pluribus ſuſtinetur, ruit*. Aliam rationem reddit Cornel. Nepos: *Non enim*, inquit, *poteſt reſpubl. bene geri multorum imperiis*; quod ut in militia locum habet, ita in omni magnarum rerum adminiſtratione, teſte Livio, ſalubertimum eſt. Ac tamen illa Liviana lib. 3. huc referri non poſſunt. In exercitu Romano, cum duo Conſules fuiſſent poteſtate pari, ſummam Imperii, concedente Agrippa, penes collegam fuiſſe, & præla[illegible]m illum, facilitati ſummittentis ſe comiter reſpondiſſe, communicando

Ne quis iura Maieſtatis tractet præter principem.

εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς.

čando conſilia laudeſque, & æquando imparem ſibi. Principa- *Cap. XXII.*
tus enim conſortem non patitur: & ut pulcre Seneca: *Nec regna ſocium ferre, nec tedæ ſciunt.* Quo nomine Nero recte fœminam, quamvis matrem, à negotiis publicis arcuit. Et merito Principem, omnia illa quæ ad majeſtatem regni pertinent, ſolum agere atque adminiſtrare, vel ſaltem moderari oportet, neque facile pati, ut alius principalem locum occupet: qualis fuit error illius Bibuli, qui cum actiones J. Cæſaris impedire vellet, majore parte anni domi ſe tenuit, quo facto, dum augere voluit invidiam collegæ, auxit potentiam. Eſt tamen boni principis, viros prudentes in conſilium vocare. Quod monet Micipſa apud Sal. *Non exercitus, neq; theſauri præſidia regni ſunt, ſed amici,* & Theodoſ. & Valent. Impp. præclare in l. 8. C. de LL. *Bene cognoſcimus,* *Boni Conſiliarii.*
quod cum veſtro conſilio fuerit ordinatum, id ad beatitudinem noſtri Imperii, & ad noſtram gloriam redundare: idque ait Plinius lib. 3. Epiſtol. *ſunt quidem cuncta ſub unius arbitrio, qui pro utilitate communi ſolus omnium curas laboresque ſuſcepit: quidam tamen ſalubri quodam temperamento, ad nos quoque, velut rivi ex illo benigniſſimo fonte decurrunt, quos & haurire ipſi, & abſentibus amicis quaſi adminiſtrare poſſumus.* Sed & illud cavendum eſt, ne *Diviſio principatuum pernitioſiſſima.*
principatus facile diſtrahantur, ſed ut penes unum ſit omnis vis Imperii, omnia regalia, omniaque feuda & publici reditus: alioquin ex illa partitione, & imperium, & ipſi ſubditi detrimentum capiunt. Rationem reddit Scaffnaburgenſis: *Ne,* inquit, *in plures diviſa provincia, claritas illius familiæ, per inopiam rei familiaris, obſoleret.* cujus rei exempla nimis multa ſunt in regno Galliæ, Poloniæ, aliiſque. Laudabiliter profecto majores noſtri, ut refert Tacit. de mor. German. omnia prædia, juraque prædiatoria uni deferebant, reliquis cum pecuniola abire juſſis; id quod adhuc obtinet in regno Galliæ ſecundum legem Salicam, & in aliis illuſtribus Germaniæ familiis; quod & Ariſtoteles alicubi innuit, ac probat. Quo magis vellem, eſſe qui Ariſtotelis Politicam cum aliis ſcriptoribus & Hiſtoricis, etjam cum Jure civili conferat, examinet, addat, illuſtret. Amplus eſſet campus induſtriæ, ingeniique exercendi, & quem ego decurrere conſtitui,

Cap. XXIII. ſed valde lento gradu: adeo impoſterum non tantum delicatis illis JCtorum ſcriptis omnem operam addixi, verum etiam horridulis illis Bartolorum Baldorumque dumetis.

CAP. XXIII.

Cenſus Senatorum juvare. nimias divitias, nimiamque inopiam in viro magno notare. novos & peregrinos non nimis attollere. Moderata gubernatio.

Pauperes ſenatores locupletare.

ANte omnia autem in principatu, præſertim novo, omni ope nitendum eſt, ut amoveantur illa, quæ Rempublicam ad priſtinum ſtatum reducere videntur: quorum illud præcipuum eſt, cavere ne viri atq; ſenatores magni inopia premantur: quod ut eſt acerbiſſimum, ita in memoriam revocat viris magnis priſtinam Rempub. ad eamque recuperandam animos eorum ſollicitat, ac veluti accendit; quod laudat Tacitus in Tiberio ceteroquin avariſſimo principe, eum *cenſus Senatorum juviſſe*: & 13. Annal. *Nerone*, inquit, *tertium conſule, ſimul iniit conſulatum Valerius Meſſalla, cujus proavum Oratorem Corvinum divo Auguſto abavo Neronis collegam in eo magiſtratu fuiſſe, pauci jam ſenum meminerant: ſed nobili familia honor auctus eſt, oblatis in ſingulos annos quingenis ſeſtertiis, quibus Meſalla paupertatem innoxiam ſuſtentaret. Aurelio quoque Cottæ, & Auterio Antonino annuam pecuniam ſtatuit Princeps, quamvis per luxum avitas opes diſſipaſſent.* Quo imprudentius mihi Claudius feciſſe videtur, qui pauperes ſenatores ordine movit, quo nihil acerbius viro egregio, Reipublicæ vero nihil periculoſius accidere poteſt. Idque fatetur Ariſtot. 5. Politic. *difficile eſt*, inquit, *pauperes qui divites fuerunt, aut nati ſunt è divitibus, res novas non moliri.* Et Cicero in epiſtol. quadam: *Itaque me nunc ſcito tantum habere æris alieni, ut cupiam conjurare, ſi quiſquam recipiat.* & Tacit. de Ottone: *Inopia vix privato toleranda*: & de Sylla: *Sylla inops, unde præcipua audacia.* Quemadmodum etiam nimiæ divitiæ principibus merito ſuſpectæ ſunt, ut de Aruntio notat prudens ſcriptor, quem Tiberius

Viri magni nimia inopia, & nimia divitiæ.

betius *ut divitem ſuſpectabat*, & Annal. 11. *caveri vim atque opes principibus inſenſus*: & de Caſſio Verus ille apud Volcat. *opes non mediocres parat*. Omnium vero imprudētiſſime faciunt, qui homines novos, vel ex plebe natos, nimis attollunt, & dignitatibus ornant, ceteris viris magnis & incolis à tergo relictis. Veluti Rixa illa regina Poloniæ, quæ, cum externos eveheret, neglectis Polonis, magnis ſeditionibus occaſionem dedit: quæ etjam præter alias, cauſa fuiſſe dicitur interitus Henrici III. Galliarum regis. deque eo recte exceperunt principes Germaniæ in electione Caroli V. Regis Hiſpaniarum. Ceterum non eſt præſtantior aut ſecurior ratio conſervandæ præſentis Reipubl. quam moderata gubernatio: quod divine Horatius: Cap. XXIII. *Ne peregrini præponantur incolis.*

Vim temperatam dii quoque provehunt
In majus: *Moderata gubernatio.*

& eleganti ſimilitudine expreſſit vetus Poeta Titinius

Sapientiâ gubernator navim torquet, non valentia:
Cocus magnum ahenum, quando fervet, paullâ confutat trua.

Id quod ego pro fundamēto regni inprimis novi capio, ex conſilio ſapientiſſimi Auguſti, qui initio principatus, teſte Sueton. *omnimodo nixus eſt, ne quem novi ſtatus pœniteret*. Sed hæc ſunt fere imperiorum arcana, quæ id cavent, ne Reſpubl. mutentur, vel in aliam formam fluant: quorum pleraque ſunt ſimulatoria, ficta, ἐ εἰρωνικά; ut ecce, Tiberius cenſus Senatorum juvit, non adductus amore erga ipſos, neque impulſus ſtudio liberalitatis, ſed ut viris magno animo præditis occaſionē adimeret, aliqnid moliendi adverſus ſe & præſentem Rempubl. itaque aliud ſimulavit, aliud egit. Eodem modo ſe habent reliqua fere omnia: quæ qui vellet, ſine negotio illuſtrare poſſet, multa etjam alia addere, & inſtar phrygionis attexere. Verum mihi hoc in opuſculo decretum eſt ſtudere breviati, & viam mihi aliiſque facere, ad hanc tam nobilem, tamque neceſſariam doctrinam magis magiſque inveſtigandam atque diſcutiendam.

FINIS LIBRI SECVNDI.

ARNOL-

ARNOLDI CLAPMARII
DE
ARCANIS RERVMPVBLICARVM,
LIBER TERTIVS.

CAP. I.

Arcana Dominationis qualia ſint. Quomodo differant tum ab arcanis Imperii, tum à Jure Imperii. Quotuplicia ſint hæc Dominationis Arcana.

VT reſpublica ſalva ſit atque incolumis, non ſatis eſt præſentem Reipublicę ſtatum integrum & ſalvum eſſe, niſi etiam eorum qui imperant & Reipubl. præſunt, habeatur ratio. De illis, quæ dicuntur Rerumpubl. arcana & proprie arcana Imperii atque σοφίσματα, quæve præſentem Reipubl. formam conſervant, hæc fere dicta ſunto. Sequuntur nunc Rerump. arcana, quæ appellantur ARCANA DOMINATIONIS, quæve à prioribus differunt; tum quod illa ſunt Reipubl. veluti præſidia, hæc vero illorum qui rerum potiuntur propugnacula atque munimenta; tum etiam quod illorum pleraque ſimulatoria ſunt, horum vero pauca quædam. quod diſcrimen luculentiſſimum eſt, & alii in Tacito erudite obſervarunt; idque Ariſtot. ait lib. 5. Polit. c. 10. *Inſurgi quandoque in corpus dominantis; quandoque in ipſam domi-*

Arcana Dominationis differunt ab Arcanis Imperii.

dominationem. Illud eſt, μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός. Sunt enim Cap. I.
Arcana iſthæc dominationis intima, occulta atque recondita conſilia, ſive rationes, non tantum priſtini ſtatus conſervandi, verum etjam & inprimis, eorum, qui in Republ. principatum obtinent, ſive ſit unus, ſive plures, ſecuritatis cauſa introductæ, & quidem contra eos, qui imperium ſtudent extorquere Principibus, ni prohibeantur. Quod ait Attius, *Multi iniqui atque infideles regno, pauci ſunt boni.* Adverſum quos merito Imperatores, & quivis in Republica civitatum principes, excogitarunt arcana quædam conſilia cum ſui tegendi cauſa, tum etjam plebis faſcinandæ gratia: quod ait Seneca, *Multi fallere docuerunt, dum timent falli.* Ac ſunt tamen Arcana hæc dominationis, & Arcana imperii, confinia valde atque conjuncta. Fieri enim non poteſt, ut Reſpubl. ſit ſalva, non ſalvo principe, aut Reipubl. proceribus, & contra. Ideo præclare Imperator ille, non ſalva Republ. ſe ſalvum eſſe negabat, jurabatque ſe ab amplexu ejus, niſi cum morte, diſceſſurum. Ubi vero Princeps laborat, qui caput eſt Reipubl. ibi omnia membra langueſcere ac confici oportet. Utraque hæc arcana intelligit Jovius quoque, cum ait ult. Hiſtor. *Franciſcus moriens Henrico filio arcana tuendo regno communicavit, & quibus maxime artibus ſubjectarum gentium ſtudium promereretur.* Porro totidem facio arcana dominationis, quot ſunt arcana Imperii. Vel enim ſunt Arcana dominationis Regiæ, vel Arcana dominationis Ariſtocraticæ, vel Arcana dominationis Popularis: hæc faciunt, ut plebeii ſint ſalvi; illa ut patricii ſecuri ſint ab inſidiis aliorum: iſta ut rex, ſive princeps ſalvus ſit atque inviolabilis. Ex quibus omnibus apparet, parum harum rerum intelligentes eſſe illos, qui hæc arcana dominationis cum iis, quæ appellantur jura imperii, confundunt, quippe à quibus multis modis differunt. Primo enim jura imperii, ut antea dictum eſt, ſunt unum & idem, neque variant pro Rerumpubl. varietate. At vero dominationis arcana alia ſunt in Regno, alia in Ariſtocratia, alia in Democratia, alia in aliis Rebuſpubl. Deinde arcana dominationis aliis remitti poſſunt, jura vero Imperii minime. Denique jura imperii ſunt in conſpi-

Affinitas Arcanorum Imperii, & Dominationis.

Arcana Dominationis triplicia.

Differentiæ Arcanorum Imperii, & Iuris Imperii.

CAP. II. cuo, & ab omnibus ſciri atque intelligi fas eſt; at vero arcana dominationis ſunt occulta atque abſcondita conſilia, & quibus convenit illud poetæ *hunc fida ſilentia ſacris*. Quarto, jura Imperii ſunt auguſta & majeſtatis plena, unde etjam appellantur jura majeſtatis; at arcana dominationis ſunt multo humiliora, contra quæ qui committit, non tam aperte majeſtatem lædit aut imminuit, quam lente & clanculum ad imperium repit: hic dicitur ferox, contumax, civilis; ille reus majeſtatis, perduellis, ut *Perduellis.* in veteri illo carmine C. Martii apud Livium, quod ſuo nitori reſtituit eruditiſſimus Scaliger:

Romulidæ, ſi perduelles expellere vultis,
Et vomicam, quæ gentium longe alienigenarum
Venit.

Poſtremo arcana dominationis, ſicut & arcana imperii, ſunt veluti propugnacula juris imperii, non ipſum jus imperii: quæ omnia ex utriuſque exemplis eorumque invicem collatione clariora fiunt.

CAP. II.

Dominatio, Herſchafft. Legitima ac juſta Tyrannis. Tyrannica Dominatio. Libertas. Modus libertatis. Diffluens licentia. Dominationis vocabula. Dominantia nomina. Imperator, Rex, Dominus, Cæſar, Κύριος τῆς δυνάμεως. Regalis ſenſus, inſtrumenta regni.

HAnc, de dominationis arcanis, doctrinam antequam aggrediamur, ante omnia conſtare debet, quid ſit dominatio, quam Græci appellant κυρίαν ἀρχὴν Itali Signorian, Germani *Signoria.* Herſchafft / Galli Alteſſe. quod dominationis vocabulum ſeverioris notæ homines difficulter concoquunt. Eſt autem ſumma *Dominatio.* illa vis imperandi, proprieque competit iis, qui noviter, vi & jure belli, ſive, ut Pomponius loquitur, manu regia imperium occupant vel tenent; quo tempore pauca admodum vi tractantur, ut Tacitus de initio principatus Auguſti, quo ceteris quies ſit.

ſit. Eſt enim conjuncta cum violentia quadam & ſuperbia, atq; à tyrannide prope abeſt, ac meo periculo legitimam ac juſtam appelles tyrannidem. vnde in veteri gloſſario: *dominatur*, δεσποτεύει, τυραννεῖ; & Virgil. 6. Æneid. *Unde genus longa noſtrum dominabitur Alba:* & in ſacra ſapientia interpretes retinuerunt. *quando dominantur juſti, lætatur populus, & cum dominantur impii, gemuit populus.* Tyrannidi tamen, quam Apulejus vocat *tyrannicam dominationem*, opponitur. De qua accipio illud Saluſtii: *poſt, ubi regium imperium, quod initio conſervandæ libertatis atque augendæ Reipubl. fuerat, in ſuperbiam dominationemque convertit:* & illud Curtii lib. 6. *illi pro libertate, hi pro dominatione pugnabant.* Quæ cauſa eſt, propter quam ſapientiſſimi Principes Romani, Domini vocabulum faſtidiverunt; quippe quod herile & violentum imperium præ ſe ferebat, veluti de Auguſto & Tiberio Suetonius, de Trajano Plinius, & Jovius de Juliano Medice teſtantur. Hinc illud Poetæ: *Tu domini nomen, principis ille tenet.* quod etjam ex illo verſu Martialis liquet,

Cap. 11
Iuſta Tyrannis.
Tyrannica dominatio.
Dominus.

E ſervo ſcis te genitum, blandeque fateris,
Cum Dominum appellas, Soſibiane, patrem.

Ac tamen dominatio, ſive principatus, civibus libertatem minime adimit: quod olim de Nerva ſcitum fuit, eum conjunxiſſe principatum & libertatem: Atque eſt hæc libertas, medium aliquod inter abruptam ſervitutem, qualis eſt ſub tyrannis, & inter diſſolutam licentiam, ſive corruptam libertatem. Pulcre Tacitus 4. Hiſtoriarum vocat *modum libertatis: quomodo peſſimis principibus ſine modo dominationem,* (intellige tyrannidem) *ita quamvis optimis, modum libertatis placere:* de qua Gunter. lib. 3.

Servitus.
Libertas, ſive modus libertatis.
Soluta licentia.

Quæ tibi libertas poterit contingere major,
Quam regi ſervire tuo? & lib. 8.
Libertas maxima nobis,
Tam placido parere viro.

Quod identidem Cicero intelligit: *Nihil*, inquit, *à me aſperum ſit, nec tamen quicquam populare ac diſſolutum.* Nimia enim libertas, libertas non eſt, ſed ſoluta quædam ac diffluens licentia:

Cap. III.

qualis erat apud Parthos olim teſte Tac. 2. Annal. *Incerti nimirum ſolutique, & magis ſine domino, quam in libertate:* & de Aboriginibus Saluſt. *genus hominum agreſte, ſine legibus, ſine Imperio, liberum atq; ſolutum.* quam libertatem Livius lib. 5. graviter perſtringit: *quoniam ea demum libertas Romæ eſt; non Senatus, non magiſtratus, non leges, non mores majorum, non inſtituta patrum, non diſciplinam vereri militiæ.* Eſt igitur Dominatio nihil aliud, quam legitimum imperium, ſed paulo violentius: quo tamen opus eſt, in republica præſertim noviter occupata, vel plena ſeditioſiſſimis ac ferociſſimis civibus, quam qui regia via gubernare volet, is præpoſtere faciet, & ſerpentem, quod dicitur, in ſinu alet. Sive ergo appelles arcana dominationis, ſive arcana principatuum,

Dominationis vocabula. *Dominantia nomina.*

ſive alio modo, perinde eſt. Illa enim *Dominationis vocabula*, ut Tacit. vocat, ſive ut Horat. *dominantia nomina*, ut ſunt Imperator, Dominus, Cæſar, Rex, Princeps, Κύριος τῆς δυνάμεως, & quæ ſunt plura, mihi unum & idem fuiſſe videntur; niſi quod glaucoma obducta fuit populo: quod aperte ac vere de Vitellio Tacitus: *Præmiſit*, inquit, *in urbem edictum, quo vocabulum Auguſti differret, Cæſaris non reciperet, cum de poteſtate nihil detraheret.* Neque eſt quod contradicat Plinius, cum etiam illa dominationis vocabula promiſcue à ſcriptoribus uſurpentur. Hinc Ju-

Regalis ſenſus. *Inſtrumenta regni.* *Rerum Dominus.*

ſtinia. *regalis ſenſus*, & Tacitus: *inſtrumenta regni* & 14. Annal *de quo opinio eſt, tanquam mutationem regis portendat.* apud eundem Tac. Veſpaſianus appellatur *rerum Dominus*; & Sueton. in Galba: *oriturum quandoque ex Hiſpania principem, dominumque rerum.*

CAP. III.

Arcana regiæ Dominationis. Ne Senatoribus aut Equitibus illuſtribus liceat intrare Ægyptum. Ægyptus clauſtrum terræ ac maris. Ægyptiorum artificia & manuprecia formidoloſa Principibus Rom.

Arcana Dominationis regia.

HInc igitur nata ſunt arcana dominationis. Ac primum quidem dominationis regiæ ſunt, occultæ quædam rationes

tiones ad ſecuritatem regis vel principis pertinentes, adverſus illos qui imperiis inhiant, non tam regni, quam regis odio, ut de Caſſio olim tritum fuit. quibus inprimis opus eſt in regno, propterea quod regum majeſtas, ut vere Livius lib. 37. *difficilius à ſummo faſtigio ad medium detrahitur, quam à mediis ad ima præcipitatur.* cui periculo prævenit Auguſtus lata lege; ne cui ex Senatoribus liceret intrare Alexandriam. Ita enim Tacitus lib. 2. annal. *Auguſtus, inter alia* Dominationis Arcana *vetitis, niſi permiſſu, ingredi ſenatoribus aut equitibus Romanis illuſtribus, ſepoſuit Ægyptum, ne fame urgeret Italiam, quiſquis eam provinciam clauſtraq; terræ ac maris, quamvis levi præſidio, adverſus ingentes exercitus inſediſſet.* Hæc Tacit. Quam etiam cauſam opinor eſſe, quod Gallienus, volens Theodoto imperium proconſulare in Ægypto decernere, prohibitus eſt cum hoc dicto; *faſces conſulares ingredi Alexandriam non oportere.* Reperio etiam aliam cauſam, ne ſi quis Romanus perturbidam & natura ſeditioſam intraret provinciam, quo eum natura ducebat, ſocietate quoque gentis duceretur. Quare Tiberius Germanicum, cum Ægyptum profectus eſſet, vel cognoſcendæ antiquitatis vel cura provinciæ, acerrime increpuit, quod contra inſtituta Auguſti, non ſponte Principis, Alexandriam introiviſſet, deque eo graviſſime in Senatu queſtus eſt. Quæ res Germanico cauſa mortis fuiſſe creditur, Suet. in Tiber. Nimirum in eo ſibi caverat Auguſtus, quod noluit ſenatorem eo ire, unde dominationi ſuæ periculum creari poſſet. Quo conſilio Veſpaſianus invaſurus Imperium Romanum, alias aliis provincias demandavit, ipſe clauſtra Ægypti obtinuit, Tacit. 3. Hiſtor. Et hoc nomine antea Julius Cæſar victor regnum Ægypti Cleopatræ fratrique ejus minori permiſit, vetitus provinciam facere, ne quandoque, violentiorem præſidem nacta, novarum rerum materia eſſet. Quo pertinet etiam illud Tac. 3 Hiſtor. *adjiciebat*, inquit, *imperio conſilium; quando Ægyptus clauſtra annonæ, vectigalia opulentiſſimarum provinciarum obtinerentur, poſſe Vitellii exercitum egeſtate ſtipendii frumentique ad deditionem ſubigi.* Hinc Diocletianus, teſte Suida, ſuſpectos habuit inprimis Ægyptios, eoſque variis modis

Cap. III.

Intrare Alexandriã clauſtrum terra ac maris.

Ægyptii feroces & ſeditioſi.

Clauſtrum annonæ.

Ægyptiorum artificia.

 puni-

Cap. IV.

punivit, propter nimia artificia, quæ callebant; adeoque veterum ſcripta, de fuſione argenti & auri, conquiſita combuſſit; peſſimo quidem exemplo, ſed tamen hoc conſilio, ne exinde ditati Ægyptii facile rebellarent. Eandem ob rationem, Ægyptiis alienæ civitatis civibus eſſe non licuit, ut teſtatur Joſephus adverſus Appianum.

CAP. IV.

Ne Senatori liceat pro arbitrio peregrinari, vel extra Romam ire, & ad exercitum. Libera legatio. Ne milites domos ſenatorias adeant: ne Legatus Pontificis in Germaniam veniat: ne quis Romam proficiſcatur. Ne quis curſiones publicas inſtituat.

Ne viri illuſtres iniuſſu Principis peregrinentur, neve ad exercitus eant.

ADeo autem conſuluerunt dominationi ſuæ Principes Romani, ut ne peregre quidem abire ſenatori, aut illuſtri viro, licitum fuerit, injuſſu permiſſuve Principis; multo minus ad exercitus commeare: quod hæc occaſio facilima videbatur aucupandi militum ſtudia. De Cæſare Suet. *Sanxit*, inquit, *ne quis civis major annis viginti plus triennio cõtinuo Italia abeſſet: neu quis Senatoris filius, niſi cõtubernalis, aut comes Magiſtratus, peregre proficiſceretur.* De Auguſto expreſſius Dion lib. 52. ἀπηγόρευσε πᾶσι τοῖς βυλεύυσι, μὴ ἐκδημεῖν ἔξω τῆς Ἰταλίας, ἂν μὴ αὐτός τινι κελεύσῃ: *Edixit omnibus Senatoribus, ne quis eorum peregrinaretur extra Italiam, iniuſſu ſuo* : imo non tantum extra Italiam, verum etiam ne extra Romam quidem, teſte Suida. Eſt hoc arcanum dominationis regiæ proprium, plurimumque facit ad ſecuritatem Principum, eorum inprimis qui recenter imperium invaſerunt, neque dum radices egerunt. Tales enim, facilimo concuſſu, è regno ejici atque exturbari poſſunt. Ceterum libera Republica Senatori licuit etiam privatæ rei cauſa peregrinari; tantum una petebat liberam legationem, quo majori iret & abeſſet cum dignitate. Quæ ratio fuit legis 15. Cod. de dignitat. Clariſſimis & Spectabilibus licebat ſine commeatu diſcedere, Illuſtribus non licebat, quod horum potentia major erat, adeoque Principi periculo-

riculoſior receſſus. Quam ob cauſam Claudius, commeatus à Senatu peti ſolitos, ſui beneficii fecit, Sueton. in Claud. Et dicebatur libero commeatu ire, qui, ubi vellet, morādi arbitrium impetraverat. l. filii eorum. §. 6. D. ad municip. Ceterum hoc jus ſingulariter indultum fuit Senatoribus Siciliæ & Galliæ Narbonenſis, ut eſt apud Dion libro 52. & Tacit. 12. annal. Eadem cauſa fuit Senatuſconſulti Claudiani, ne milites domos ſenatorias adirent ſalutandi cauſa. Unde etiam Fridericus Ænobarbus vetuit legatum Pontificis in Germaniam venire, niſi vocatum. Quin etiam prohibuit eos, qui ad Romanum tribunal provocaverant, Romam proficiſci, ut eſt apud Nauclerum: Et Gunth. lib. 6.

Cap. IV.

Libera legatio.

Liber commeatus.

Ne milites domos ſenatorias adeant.

Ne quis à Pontifice in Germaniam veniat.

Vetitoſque ultra procedere juſſus,
Turpiter ac trepidos ad limina ſacra remiſit,
Neve quis ad noſtram, toto de corpore regni,
Audeat ulla ſui deferre negotia ſedem,
Obſervare aditus, anguſtaque clauſtra viarum
Dicitur, & medium, poſitis cuſtodibus, Alpem.

Itinera obſidere.

Idem fecit Alexander occiſo Philota, de quo Curtius lib. ſexto: *Jam ad omnes aditus diſpoſiti equites, itinera quoque obſidere juſſi, ne quis ad Parmenionem, qui tum Mediæ magniſque copiis præerat, evaderet.* quo nomine identidem curſiones publicas prohiberi oportet. tot. titul. C. de curſu publ. omneſque occaſiones mittendi nuncios aut literas: qualis fuit illa de qua Cæſar libro 7. de bello Gall. *Ubi major atque illuſtrior res incidit, clamore per agros regioneſque ſignificant, hunc excipiunt alii, & proximis tradunt, ut tunc accidit. Nam quæ Genabi oriente Sole erant geſta, ante primam confectam vigiliam, in finibus Arvernorum audita, quod ſpacium eſt millium paſſuum circiter CLX.* De quibus vide etiam ſupra.

Ne quis publicas poſtas inſtituat.

CAP.

Cap. V.

CAP. V.

Ne quis ad ſenatum vel exercitum ſcribat præter Principem. Ne quis Principis manum imitetur. Ne acta publica evulgentur, neve penes alium ſint, quam Principem. Ne quis habeat nobiles ab epiſtolis, libellis, aut rationib. Nomina ſummæ curæ & meditamenti. Acta, geſta, ὑπομνήματα, δημόσια γράμματα registra publica, ſecretæ cartæ.

Ne quis publice ſcribat ſenatui, vel militibus.

EOdem conſilio cautum fuit, ne quis ad ſenatum neve ad exercitum ſcriberet, præter Principem. Tacit. lib. 3. *Miſerat,* inquit, *Mutianus epiſtolas, quæ materiam ſermonibus præbuere, ſi privatus eſſet, cur publice loqueretur, potuiſſe eadem paucos poſt dies loco ſententiæ dici.* Eſt hoc arcanum dominationis regiæ. In eo enim ſibi volebant conſultum Imperatores Romani, ne quis per publicas literas apud ſenatum res novas moliri poſſet adverſus ſe. Publice enim ſcribere eſt ſolius Principis, non alicujus privati, quod Tacit. ait: *ſi privatus eſſet, cur publice loqueretur.* & 2. Hiſt. *Recitatæ Fabii Valentis Epiſtolæ ad Conſules ſcriptæ aud immoderatæ: gratior Cæcina modeſtia fuit, quod non ſcripſiſſet.* Ideo Gordianus gerens ſe pro Imperatore, publice ad ſenatum populumque Rom. ſcripſit. Herodian. in Maxim. Deinde, ad exercitum etiam ſcribere nefas fuit: quare Tacitus hoc refert inter ſigna accepti Imperii: *literas,* inquit, *ad exercitus, tanquam accepto principatu miſit.*

Ne quis Principis ſcripturã imitetur.

Pari ratione nemini licuit Principis manum aut picturam imitari atque mutuari; de quo alias cautum fuit in l. 23. D. de l. Cornel. de falſ. & ſeveriſſime olim, non tantum Imperatores, verum etiam ipſi Pontifices vindicarunt. Unde Poeta 2. de Ponto.

Nec mea fallaci convicta eſt gemma ſigillo
Mendaces lignis impoſuiſſe notas.

Quippe eſt hoc non tantum improbum, verum etiam periculoſum ipſi Principi, quod is, qui eadem quâ Princeps utitur ſcriptura aut litera, Principem apud ſubditos miris modis ſuſpectum

ctum atq; inviſum facere poteſt; ſibi vero aditum patefacere ad Imperium. Quod ipſe Titus Imper. cum omnia chirographa poſſet imitari, profeſſus eſt, ſæpe ſe maximum falſarium eſſe potuiſſe. Tranquill. in Tito. Quo conſilio Auguſtus nihil æque laboraſſe dicitur, quam ut ii, quos heredes imperii deſtinaverat, imitarentur chirographum ſuum, ut refert idem Tranquill. in Aug. Quam fraudem imitati ſunt legati Manuelis Græci Imperatoris: de quo Gunth. lib. 5. *Cap. V.*

Gentilibus uſi
Fraudibus, impreſſas falſo ſub imagine regis
Mendaces cartas ſibi confecere ſigillo.

Similis religio fuit circa acta publica, ne evulgarentur. Intelligo acta publica ſenatus: de quibus Sueton. in Auguſt. cap. 36. *Auctor etiam aliarum rerum ſenatui fuit, in queis, ne acta ſenatus publicarentur.* Nam acta populi, quæ alias diurna acta, emanabant: de quibus Juven. *Fient iſta palam, cupient & in acta referri.* In actis ſenatus continebantur acta, ſive monumenta publica de Aſylis, de Diis receptis in Rempublicam de fœderibus initis, de legationibus miſſis & receptis: imo omnia illa, quæ in ſenatu de quavis re dicebantur agebanturve; de quibus Tacit. *Magna*, inquit, *ejus diei ſpecies fuit, quo ſenatus majorum beneficia, ſociorum pacta, & qui ante vim Romanam valuerunt decreta, ipſorumque numinum religionem introſpexit.* Quæ quidem ſtante Republ. in tabulario conſervabantur, teſte Livio libro 43. Poſtea apud neminem eſſe licebat, quam apud principem, vel ejus præfectum. Unde Tacit. 13. ann. *Princeps curam tabularum publicarum à quæſtoribus ad præfectos tranſtulit:* hinc actuarios habere, loco criminis fuit; idque ego pro arcano dominationis uſurpo. Tacit. lib. 15. annal. de accuſatione Junii Torquati: *juſſi*, inquit, *accuſatores objicere, eum nobiles habere, quos ab epiſtolis, & libellis, & rationibus appellet; nomina ſummæ curæ & meditamenti, &c.* Quid enim aliud ſunt nomina hæc ſummæ curæ, quam actuarii & cenſuales publici. Eadem fere Sueton. de Pompoſiano refert, eum interfectũ fuiſſe à Domitiano, *quod habere Imperatoriam geneſin vulgo ferebatur, & depictum orbem terræ in membranas, concioneſque*

Acta ſenatus ne emanent.

Acta publica qualia fuerint, & de quibus rebus.

Ne acta publica penes alium ſint quã principem, & in arcivo.

Ne quis habeat Actuarios vel cenſuales publicos, & nobiles ab epiſtolis.

Cap. VI. *Acta.* *Geſta.* *Monumenta publica.* *Tabulæ publicæ.* *Inſtrumenta publica.* *Secreta cartæ.* *νομοφύλακες.* *Cancellarii.*

regum ac ducum ex Tito Livio circumferret; quodve ſervis nomina Magonis & Annibalis indidiſſet. Ceterum varie hæc acta appellari reperio. In jure civili κατ' ἐξοχὴν *Acta*; ut in l. 45. de re judic. In veteri gloſſario *Geſta*, ſicut & in l. 31. C. de donat. l. 10. D. de probat. *monumenta publica.* Similiter Livius nunc *publica monumenta*; nunc *commentarios publicos*; nunc *tabulas publicas*, Polyb. ὑπομνήματα. Tacit. *acta patrum*; Ammian. *volumina publica*; Dion δημόσια γράμματα. Vopiſc. *regiſtra publica, inſtrumenta publica.* In reſponſ. Oriental. οἱ τῶν ὑφ' ἡμᾶς σεκρέτων χάρται. *ſecreta cartæ.* Quorum actorum qui curam habebant, apud Athenienſes dicebantur νομοφύλακες: poſtea Quæſtores. Chartophylacii, hodie Cancellarii, ſive Curiæ & Archivi præfecti. Quarum rerum tamen cura hoc tempore negligitur cum ſummo Reipubl. detrimento: de quo olim etiam Cicero conqueſtus eſt contra Rullum, & Plutarch. in Catone Uticen. Quo magis laudo Senatuſconſultum illud apud Capitol. Ut non ſcribæ, non ſervi publici, non cenſuales illis actibus intereſſent: ſenatores exciperent, ſenatores omnia officia cenſualium ſcribarumq; complerent, ne quid forte proderetur.

CAP. VI.

Ne quis Prætorianorum, aut exercitus ſtudia largitionibus ambiat. Ne cuiquam, præter Principem, alloqui liceat prętorianos milites. Ne quis præmia militibus det, excepto Principe; multo minus ſtipendia augeat. Prætoriæ cohortes. Janitſchari.

Vis prætorianorū militum. *Janitzari.*

MAgna vis atque autoritas fuit prætorianorum militum in Rep. Romana, & longe, meo judicio, major, quam hodie Turcicorum Janitzarorum: nec tantum prætorianorum, verum etiam reliquorum militum. Ideo ſeditioſi illi apud Tac. *ſua in manu ſitam rem Romanam, ſuis victoriis augeri Rempub. in ſuum cognomentum aſciſci Imperatores.* Certe horum ope multi imperium occuparunt. Ita enim de Auguſto Tacit. *Ubi militem donis,* popu-

populum annona, cunctos dulcedine otii pellexit, inſurgere paulatim: *Cap. VI.*
& de eodem Aurel. *inlectis per dona militibus, &c.* Quare merito Principes facti notarunt eos, imo odio proſecuti ſunt, qui favore militum pollebant, quo freti facilime res novas moliri poterant. Aurel. in Octav. *Avunculum quoque vehementer arguebat, qui milites commilitones novo blandoque more appellans, dum affectat charior fieri, autoritatem Principis emolliverat.* Quo nomine Piſo, teſte Tacit. 3. annal. accuſatus eſt, quod ſtudia militum per ambitionem quæſiviſſet: item quod vulgus militum, per licentiam & ſociorum injurias, euſque corrupiſſet, ut parens legionum appellaretur.

Ne quis militum ſtudia ambiat.

Quo ægrius tulit Tiberius de Junio Gallione qui cenſuerat, ut prætoriani, auctis ſtipendiis, jus adipiſcerentur in quatuordecim ordinibus ſedendi; adeoque ipſum vehementer per literas increpavit: *quid illi cum militibus, quos neque dicta Imperatoris, neque præmia, niſi ab Imperatore, accipere par eſſet?*

Ne quis alius, quã Princeps, ſtipendia militib. decernat.

Primum ait, *dicta:* Erat quippe arcanum dominationis, ne quis Prætorianos alloqueretur, præter principem. Julianus certe id noluit teſte Ammian. Marcellino, *ne videretur id affectaſſe, quod ſibi ſoli deberi Auguſtus exiſtimabat.*

Ne quis prætorianos alloquatur.

Sic Herodian. in Comm. ἐν ὅσοις δὲ περὶ τὴν κηδείαν τοῦ πατρὸς τὸ νέον ἀπησχόλουν, ἔδοξε τοῖς φίλοις προσαγαγεῖν τὸ μειράκιον εἰς τὸ στρατόπεδον· ὡς διαλεχθείη τε τοῖς στρατιώταις, καὶ χρήματα δωρησάμενος, (ὡς ἔθος ἐπὶ τοῖς βασιλείαν διαδεχομένοις) μεγαλόφρονι ἐπιδόσει οἰκειώσηται τὸ στράτευμα: id eſt, *celebrato funere Marci, viſum & amicis Commodum adducere ad exercitum, ut & milites alloqueretur, & (qui novis Imperatoribus mos eſt) pecuniis elargiendis illorum animos ſibi devinciret.* Ideo addit præmia Tacitus, quorum jus penes ſolum Principem erat. Quare milites illi ſeditioſi apud Tacit. lib. 1. annal. *novum,* inquiunt, *id plane eſſe, quod Imperator ſola militis commoda ad ſenatum rejiciat. eundem ergo ſenatum conſulendum, quoties ſupplicia aut prælia indicantur. an præmia ſub domino, pœnas ſine arbitrio eſſe?*

Ne milites præmia, niſi à Principe accipiant.

Ideo Philotas ille in defenſione ſua apud Curt. libro 6. *Et quis e vobis corruptus eſt donis? quem ducem, quem præfectum impenſius colui?* idque eſt quod Verus M. Antonium monet, ne talem inter præcinctos habeat, quem milites libenter audiunt, libẽter vident quo

Cap. VII. etiam pertinet illud Abſolonis, qui extorturus patri Imperium, primumdum omnium animos militum ſibi conciliavit. Ejuſdem criminis accuſatus eſt Silanus, quod nimis prodigus eſſet largitionibus, & corruptione ſtudia militum ambiret. Quam ob cauſam l. contra. C. de re milit. lata mihi fuiſſe videtur: ne milites à numeris, injuſſu Principis, ad alios numeros transferantur. Itaque additur in fine legis; *niſi hoc Auguſta majeſtas publicæ utilitatis cauſa fieri juſſerit.* Omnes enim clientelæ, & nimiæ amicitiæ, ſuſpectæ ſunt Principibus. Id quod monuit Philoſophus lib. 5. Polit. cap. 8. cauto opus eſſe, ne quis nimis potens fiat amicorum præſidiis: quin potius hujuſcemodi clientelas tollendas eſſe.

Nimia clientela ſuſpecta.

CAP. VII.

Ne quis ſponte civitatem muniat. Jus muniendi. Lex Romuli. Tranſilitio murorum; murorum deſtructio, & in tranſitu quædam de uſu propugnaculorum.

Lex regia de mœnibus.

LEx illa Romuli, *Mœnia ſancta exiſtimantor*, maximum mihi videtur ſapere arcanum dominationis. Certe Remus tranſilitione muri Imperium fratri adimere voluiſſe, vel ſaltem abjectum eum reddere viſus eſt. Ideo Poeta 4. Faſtorum:

Neve quis aut muros, aut factam vomere foſſam,
Tranſeat, audentem talia dede neci.

Eſt enim illud hoſtile & abominandum, ut ait Pompon. in l. 11. D. de rer. diviſ. Hinc jus muniendi nemini competebat, niſi cui illud indulſerat Princeps. Tacit. 5. Hiſtor. *Judæi*, inquit, *emto jure muniendi, ſtruxere muros in pace, tanquam ad bellum*. & Ulpian. l. 9. D. de rer. diviſ. *Muros municipales nec reficere licet, ſine principis vel præſidis autoritate, nec aliquid ejus conjungere vel ſuperponere.* Quare ædificia mœnibus ita ſociata, ut exinde inſidiæ metui poſſint, dirui ac poſterni debent, l. ædificia. C. de operib. publ. Eſt nimirum illud arcanum dominationis, ne cuiquam liceat arcē exſtruere, vel civitatē muris circumdare. Quare cū Marſus Syriæ Præſes Claudio Cæſari indicaſſet, Agrippam murū ingētis magnitudinis circa Hieroſolymā inchoaſſe, Claudius

Ius muniendi.

dius novarum rerum ac diſcordiæ ſuſpicionem captans, Agrippæ novum opus nunciavit: quo facto ſtatim ab opere deſtitit Agrippa, Ioſephus lib. 19. Antiquit. cap. 7. Et plerumque murorum demolitione puniebantur rebelles. Suetonius in Galba: *quaſdam*, inquit, *civitates Hiſpaniarum Galliarumque, quæ cunctantius ei acceſſerant, murorum deſtructione punivit*: & de Placentinis Gunterus: CAP. VII. *Pœna deſtructionis murorum.*

Talique reis eſt reddita pacto
Gratia, directis ut tota turribus urbe
Mœſta ruinoſis lacerarent mœnia muris:
Quaſque metu regis cepiſſent ducere, rurſus
Ingeſto patulas implerent aggere foſſas.

Neque alias exſtruere licebat: Idem lib. 4.

Terdona veteres, nobis prohibentibus, arces
Erigit, & vetitas audet ſarcire ruinas.

Et ibidem, *Ne claudere pergeret urbem,*
Juſſus ab incepto populus deſiſtere muro.

Quin etjam hodie multæ civitates, teſte Gailio, privilegium ab Impp. obtinuerunt, ne vicinis liceat, intra unum vel duo milliaria prope civitatem, caſtrum ædificare; quod hæc res vicinorum potentiam ac robur auget, ipſis vero periculum ac metum infert: idque refert de Rege Scytharum Curt. lib. 7. eum urbem, quam in ripa amnis Macedones condiderant, ſuis impoſitam cervicibus, emiſſa militari manu dirui juſſiſſe. Quo argumento cumprimis utuntur illi, qui tam hodierna, quam veterum propugnacula deprimunt. quæ tamen maximum uſum habent; & Romani ſæpenumero totam ſalutem in iis poſuerunt, ut videre eſt in illo Livii lib. 32. *Vides tu Aule Corneli cacumen illud ſupra hoſtem, arx eſt illa ſpei ſalutiſque noſtræ, ſi eam, quoniam cœci reliquère Samnites, impigre capimus*: & Cremonam Tacitus *propugnaculum* vocat, *adverſus Gallos trans Padum agentes, & ſi qua alia vis per Alpes rueret.* Neque Auguſtus, accepto nuncio de clade Vari, aliam ob cauſam tam fœde exterritus dicitur, adeo ut caput parieti alliſerit, quam quod nullum propugnaculum erat inter Germaniam & Italiam, quod Germanorum impe- *Vſus tam veterum, quam hodiernorum propugnaculorum.* *Metus Imperatorum à Germanis.*

Cap. VIII. tum & incurſiones retardare potuiſſet. quo etjam nomine Germanos, quos armigeros ſecum habebat, dimiſit ut ſuſpectos; Sueton. in Aug. Idem etjam metus à Germanis fuit Marci Imp. ut teſtatur Herodianus: ſed de his etjam vide quæ accurate diſſerit Florentinus ille Ammiratus, contra popularem ſuum Machiavellum.

CAP. VIII.

Ne quis arcem exſtruat, vel nimis ſplendide ædificet. Ne quis tribunal militare exſtruat, vel aſcendat. Ne quis in clypeo ſedeat. Signum dare prætoriæ cohorti. Annulus aureus. Fortuna aurea.

ARcanum etjam dominationis Regiæ videtur, ne quis nimis ſplendide ædificet. Quæ magnificentia privatorum, Principibus ſuſpecta eſſe ſolet. *Erat*, inquit Tacit. lib. 3. Annal. de Piſone, *inter irritamenta invidiæ domus foro imminens feſto ornatu, conviviumque & epulæ, & celebritate loci nihil occultum.* Idem 15. Annal. *Nero jubet prævenire conatus conſulis; occupare velut arcem ejus, opprimere delectam juventutem. quia Veſtinus imminentes foro ædes, decoraque ſervitia, & pari ætate habebat* Sic Lucas ille Pittus, qui adverſus Petrum Medicæum poſtea conjuravit, Florentiæ ad Romanam portam, editiore in loco, ad effigiem munitæ arcis ingẽtem domum exſtruxit, ut Coſmum magnificentiæ gloria ſuperaret, & hac via ad principatum graſſaretur. Ejuſdem notæ eſt, ne quis in caſtris ceſpititium tribunal exſtruat, vel aſcendat, & ex eo verba faciat: quod erat proprium Principis, & ab eo miſſi Ducis, ſive Imperatoris. Vopiſcus in Probo: *Undique ab omnibus acclamatum eſt: Probe Auguſte Dii te ſervent. Deinde concurſus, & ceſpititium tribunal, appellatusq; Imperator.* Quare cum milites ſeditioſi cõgeſſiſſent ceſpites, adeoque tribunal exſtruxiſſent: Blæſus vehementer eos objurgavit, ac veluti capitis reos, inquiens: *Mea potius cæde imbuite manus, leviore flagitio legatum interficietis, quam ab Imperatore deſciſcitis.* & Suetonius refert inter portenta mortis Galbæ, quod obliti mini-

Splendida ædificia, & celebria.

Arx exſtructa.

Ceſpititium tribunal.

miniſtri erant, adoptionis die milites allocuturo Caſtrenſem cellam , de more, pro tribunali ponere. Sic Commodus, patre mortuo, ad Imperium vocatus tribunal aſcendit; vide Herodianum in Commodo. quod etjam notat Joſephus in Archelai electione lib. 17. Antiq. cap. 12. Hiſce adde Principis poſitionem in ſcuto aut clypeo. Niceph. lib. 2. *Poſtea autem Imperator dictus eſt ſedens in clypeo, more recepto:* & Zonaras de quodam qui per ſeditionem electus erat καὶ ἐπὶ ἀσπίδος αὐτὸν μετέωρον ἄραντες, ἀναγορεύουσι βασιλέα. Idcirco factus Imperator, ſtatim ſignum dabat Prætorianis militibus, idque proprium erat Principis. Tacit. 1. Annal. *Defuncto Auguſto, ſignum prætoriis cohortibus ut Imperator dederat.* Sic apud Curtium annulus aureus eſt indicium, ſive ſignum traditi Imperii: & apud Imperatores Romanos, Fortunæ aureæ miſſio.

Cap. IX. — *Suppoſitio clypei vel ſcuti.* — *Signum dare Prætorianis.* — *Annulus Aureus.* — *Fortunæ aureæ miſſio.*

Cap. IX.

Ne Coſs. pecunias ſpargant. Ne quis regia vela ſuſpendat. Principales veſtes. Purpura, Inſcriptio Purpurea. Inſigniá Imperii. τὰ τῆς ἀρχῆς ἐπίσημα. Excubiæ, arma, comitatus militum. Diadema, Sella, Crux.

Libet in hoc capite tumultuarie congerere, καὶ ὕστερον πρότερον, aliquot alia hujuſce rei exempla. Nam illa conſtitutio Marciani, ne Conſules pecunias ſpargant, C. de Coſſ. & non ſparg. ab his pec. quid aliud eſt, quam præſidium aliquod dominationis Regiæ: quod ex ſuperioribus liquet. quam tamen legem Juſtinianus mitigavit; Leo vero in Novel. 94. prorſus abrogavit. Eadem ferme fuit cauſa Conſtitutionis, qua cautum eſt, ne quis privatos carceres habeat, quippe quod id ſpeciē quandam Imperii præ ſe ferebat: & Conſtitutio illa Honorii & Theodoſii, ne quis privatus titulos prædiis ſuis, vel alienis imponat, vel regia vela ſuſpendat: quāvis eo inprimis facit, ne quis nomine fiſci loca aliena invaderet, tamē huc etjam ſpectat, ne quis hac ratione ad imperium reperet. *Regia enim majeſtatis eſt*, ut ait Imper. l. 1. C. ut ne-

Ne Coſſ. pecunias ſpargant. — *Ne quis privatos carceres habeat.* — *Ne quis titulos prædiis imponat.* — *Regia vela.*

Cap. IX I. *Ne quis veſtes auratas gerat præter principem.* *Veſtes ſerica.*

ut nemo privat. &c. *ut noſtra tantum domus & patrimonia titulorum inſcriptione legantur*. Ejuſdem famnæ eſt Conſtitutio Valentin. C. de Veſtib. holoſ. & aur. Ne quis veſtes auratas gerat præter Principem: ne quis Vellera ſacro murice intingat: ne quis ſericas vel holopurpuras veſtes, & quibus Princeps utitur, vſurpet; quæ ut ait Imper. Theodoſ. in l. 4. C. eod. *ſoli Principi, ejuſque domui dicantur*. qua ratione identidem purpuræ nundinæ innumeris conſtitutionibus prohibitæ ſunt. l. ult. d. tit. Unde qui Imperatores ſalutabant, dicebantur *ſacram purpuram adorare*. l. 1. C. de App. præf. præt. Adeoque non licebat fucare purpuram, vel adulterino colore intingere. quod receptum eſt propter exiſtimationem hominum; & ne facile rebellibus foret, Tyrannum, Imperatoria majeſtatis purpura vel vera, vel fucata, amicire, quod ex Marcellino conſtat, & l. 1. C. Quæ res ven. non poſſint: Quo nomine l. 1. C. Quæ res export. non deb. quædam ad barbaros transferri vetat, ne hi ſuavitate frugum inlecti impetum faciant in Romanum Principem. quæ prima fuit Gallorum in Italiam adventus cauſa, teſte Livio. Idem Arcanum animadverto in Inſcriptione Purpurea, quæ ſolius erat Imperatoris, ut eſt in l. 6. C. de diverſ. reſcr. Ubi Imp. Leo *Hanc*, ait, *ſacri incauſti confectionem nulli ſit licitū aut cōceſſum habere, aut a quocunque ſperare: eo videlicet, qui hoc aggreſſus fuerit tyrannico ſpiritu, poſt proſcriptionem bonorum omnium, capitali pœna plectendo.* Hæc ille. Quinimo totus fere poſtremus liber Codicis nihil niſi hæc dominationis arcana continere mihi videtur, modo ſint qui enucleent; quæ tamen longe aliter à pleriſque interpretibus accipiuntur. Inſignia enim illa Imperii, ſive vt Dion, τὰ τῆς ἀρχῆς ἐπίσημα, quid ni huc referas? quippe quæ ſoli Principi tribuebantur. Inde Vitellius filium ſuum deſignaturus heredem Imperii, cunctis fortunę principalis inſignibus cinxit. Tac. 2 Hiſtor. Quæ inſignia idem Tac. notat 1. Annal. *Excubiæ*, inquit, *arma, cetera aulæ; miles in forum, miles in curiam comitabatur.* & Herodian. de Gordiano: *Sequebatur ipſum principalis pompa omnis, milites quicunque aderant; juveneſque urbani procera ſtatura, ad eorum ſimilitudinem qui Romæ Imperatorem comitantur, virgæ item laureata,*

Sacra purpura. *Inſcriptio purpurea.* *Fortuna Principalis inſignia.*

quo

quo inſigni Principes à privatis dignoſcuntur. Præterea ignis de more præferebatur,&c. Quibus acceſſit Diadema, corona, ſceptrum, ſella. Hinc Maro; *Et ſellam regni trabeamque inſignia noſtri:* quam occupare capitale fuit; quod & de ſella regum Perſiæ refert Curtius lib. 8. item crux. Hieronymus quam graphice? *Regum,* inquit, *purpuras, & ardentes diadematum gemmas, patibuli Salvatoris pictura condecorat:* quod jus poſtea ſolum Pontificem Romanum habuiſſe, memini legere. In quibus inſignibus magna plerumque majeſtas quædam poſita fuit. Quocirca Flandri hortabantur Anglos, ut inſignia Galliæ uſurparent, quo facto, putabant ſe liberari poſſe à juramento Gallo præſtito. Froiſſardus. Qui enim inſignia habet, imperium habet; nec ulla unquam, ut ſcribit Cujac. 20. obſer. 37. inſignium & imperii ſeparatio fuit.

Cap. X.

Ne quis ſella principali inſideat.

Ne quis cruci ferat in veſte.

C A P. X.

Ne mentio fiat heredis, duobus ad Imperium contendentibus & vivo Principe. Principes Juventutis, Auguſti, Cæſares. Reguli, Reges Romanorum, Delphinus, Infans. Σολοικισμὸς Galbæ, Corrhois, aliorumque in nuncupando herede.

INtereſt Reipublicæ, in principatu *ne ſucceſſor in incerto ſit,* ut cum Tacito loquar. At enimvero ipſi etjam Principi expedit, partim ut pluribus munimentis inſiſtat, partim etjam ut aliorum ſpes cohibeantur. Quod & Plinius ait lib. Epiſt. 2. *Malim hoc potius tempore me patrem fieri, quo futurus eſſem & ſecurus & felix:* idque vovet Pædo Auguſto:

Et tibi ſuccreſcant Juvenes bis Cæſare digni,
Et tradant porro Cæſaris uſque genus.

Auguſtus enim princeps ſapientiſſimus, ut dominationẽ quam occupaverat, inter tot factionum conjurationumque fluctus retineret, adque poſteritatem tranſmitteret, Cajum & Lucium nepotes à patre per æs & libram emtos in familiam Cæſarum induxit: quibus defunctis, rurſum Aggrippam Poſthumum &

N Tibe-

Cap. X.

Tiberium curiata lege adoptavit, eaque conditione, ut hic primum Germanicum arrogaret. Quæ veſtigia, ut multa alia, identidem inſtitit Tiberius, & Druſum adhuc ſummæ rei admovit, *ne ſi extra domum Auguſtam ſucceſſor quæreretur, memoria Auguſti nomenque Cæſarum in ludibria verteret.* Aliorum principum ac regum exempla ſunt trecenta; inter quæ hoc recens eſt & illuſtre in Carolo V. qui vivus adhuc impetravit, vt filius ſuus Rex Romanorum crearetur, id eſt, heres Imperii. Qui enim olim dicebantur Principes Juventutis, ſive, ut vertit Zonaras, πρόκριτοι τῆς νεότητος ſive διάδοχοι τῆς ἀρχῆς ut eſt apud Dionem; ſive heredes & conſortes Imperii, apud Sueton. ſive Auguſti & Cæſares apud Ammian. & Spartianum; ſive ut eſt in veteri gl. Regulli ſive Reguli, (Regullus inquit, υἱὸς βασιλέως) ii nunc ſunt reges Romanorum, quemadmodum in Gallia Delphini, in Hiſpania Infantes, in Scotia Principes Scotiæ. Quæ uti regulariter ita ſe habent, ita ſi duo ſint, vel plures, quibus ſpes eſt ad Imperium, ſatius eſt neutrum nuncupare, *ut ſine periculo vivere poſſis*, uti eadem de re ait lex 77. §. 24. D. De legat. 2. Altero enim nuncupato, alterius ſpes præciditur, atq; ex deſperatione temeritas & audacia additur. Sub Tiberio fuerunt Germanicus, & Druſus. Hic erat filius Principis, & pollebat amore patris: Germanicus vero progener Auguſti, adoptatus à Tiberio, & juſſu ejus qui Imperium dederat. Huc accedebat ſummus in eum favor populi ex patrui alienatione, poſtremo rerum geſtarum gloria. quinetjam claritudine materni generis anteibat, avum M. Antonium, avunculum Auguſtum ferens: *contra Druſo proavus eques Rom. Pomponius Atticus dedecere Claudiorum imagines videbatur*, ut commemorat Tacit. Quo tẽpore pro arcano dominationis ſumo, ne mentio heredis fiat vivo adhuc Principe: Itaq; Tacitus de Tiberio, *eum Judicium ſuſtinuiſſe.* Quod enim alterum præoptabat ille, alterum vero populus, neminem populo oſtẽdit; ne ſcilicet aut alterum firmando, ſuum abiiceret, aut hunc præferendo, ſtudia popularium in ſe concitaret; ut ſapienter hac de re diſputat elegantiſſimus Meſſerus. Quam ob cauſam etjã hodie Turcicorum Imperatorum filii, non prius è cuſtodia dimittũtur, quam mor-

Margin notes:
πρόκριτοι τῆς νεότητος, διάδοχοι τῆς ἀρχῆς.
Cæſares.
Reges Romanorum.
Duobus ad Imperium contendentibus ſuſtinendum eſt judicium.

tuo

tuo Principe. Qua in re turpiſſime erravit Galba, adeoque in adminiſtratione Imperii magnum, ut ita loquar, ſolœciſmum fecit. Piſonem enim nominavit, non ante abjecto Ottone, quæ res Ottonem animavit atq; incendit adverſus utrumque. Similiter Corrhoes ille II. cum duo eſſent quibus ſpes ad Imperium erat, Syroes & Medarſa, temere rejecto Syroe, Medarſæ regnum tradidit; quæ res utriq;, & Corrhoi & Medarſæ, occaſio fuit interitus. Quanto prudentius Auguſtus, antequam Cajum & Lucium ad ſpem imperii eveheret, Tiberium ablegavit Rhodum, & deſtinato Tiberio, Agrippam Poſthumum in exilium ejecit. neq; Tiberius prius Druſum nominavit, quam comperta morte Germanici. Sic Theſeus, ut ſcribit Pauſanias, cum Phędram vxorem duxiſſet, liberoſque procreaſſet, Hyppolitum, à quo merito ſibi timebat, ad Pytheum amandavit. Et Philippus rex Macedoniæ duos habebat liberos, Demetrium & Perſeum: utriq; erant ſuæ cauſæ, & favor ſuus. Perſeus ætate major, ſed ex pellice natus; Demetrius ex juſtis nuptiis, ſed minor. Quare, preſſo primum Demetrio, patet Perſeum regem declaravit. Et rex Ptolomęus, quod filium minorem præ omnibus amaret, primum reliquorum ſpem clanculum fregit, poſtea vero populo perſuaſit, ut ſuffragarentur minori: quo factum eſt, ut ſcribit Juſtinus, *ut populi non minor favor fuerit in accipiendo, quam regis in tradendo.* Idque non neſcivit Eliſabetha regina Angliæ, adeoque lege cavit, ne quis, ſub pœna capitis, mentionem faceret heredis regni: dicēs, ſibi ante mortem non eſſe fodiendum ſepulcrum. Rationem reddidit Tiberius Macroni, *Orientem ab eo Solem adorari, occidentem deſeri:* adeoque teſte Tacit. 1. Hiſtor. *ſuſpectus ſemper inviſusque dominanti eſt, quiſquis proximus deſtinatur.*

Cap. XI. Galba imprudentia in nominando Piſone nondum abjecto Ottone.

Cautio in nominando ſucceſſore Imperii.

C A P. XI.

Ne quis ſummam rei geſtæ ad ſe trahat: militiæ auſpicia & gloriam propriam eſſe ſummi Principis. Falſi triumphi.

Hujuſcemodi dominationis arcana, uti ſalutem regis vel Principis reſpiciunt, ita inprimis efficiunt ut ſalva maneat

Cap. XI. ejus majeſtas & autoritas. Quo nomine ipſi, legatis etjam in bellum miſſis omnia dirigunt; mittendo milites, arma, pecuniam, commeatum, ſubſtituendo duces, centuriones; & revocando, ut de Juſtiniano refert Procopius, hanc nimirum ob cauſam, ut gloria rerum geſtarum penes ipſos remaneat. Id vult Poeta Lyricus ad Auguſt.

Auſpicia apud ſolum Principem.

Te copias, te conſilium, & tuos
Prabente divos.

Et Alexander apud Curt lib. 6. *Quorum alia ductu meo, alia imperio auſpicioque perdomui.* Et eodem libro Curt. *Craterus*, inquit, *omnibus preparatis, regis exſpectabat adventum, capta urbis titulo, ſicut par eſt, cedens.* Hinc Tacit. de Tib. *Bellica Germanici gloria angebatur.* & alibi de Ottone. *Lato Ottone, & gloriam in ſe trahente, tanquam & ipſe felix bello, & ſuis ducibus ſuiſque exercitibus Rempub. auxiſſet.* Ubi enim rerum autores rei geſtæ famam ad ſe trahunt, & principis majeſtatem exiſtimationemque opprimũt, & hac militari gloria facile ad Imperium contendunt. Quare eſt hoc arcanum dominationis Regiæ, ne quis alius præter Principem famam gloriamque rei geſtæ ad ſe trahat. Itaque de Silio illo, qui ingentes exercitus ſeptem annos moderatus fuerat, cum immodice jactaſſet, ſuum militem in obſequio duraviſſe, cum alii ad ſeditiones prolaberentur, neque manſurum Tiberio Imperium, ſi iis quoque legionibus cupido novandi fuiſſet, ita Tacitus: *deſtrui per hac fortunã ſuam Caſar, imparemq; tanto merito rebatur.* Quo prudentius Mecænas, de quo Pedo,

Majus erat potuiſſe tamen, nec velle triumphos,
Major res magnis abſtinuiſſe fuit.

Et Agricola ille, teſte Tacito *nunquam in ſuam famam geſtis exultavit, ad autorem & ducem, ut miniſter, fortunam referebat.* Unde Curtius lib. 6. *Alexander*, inquit, *hoſtes vinci voluerat, Antipatrum viciſſe, re tacitus quidem indignabatur, ſua demtum gloria exiſtimans, quicquid ceſſiſſet aliena.* Quare Germanicus debellatis Germanis congeriem armorum ſtruxit, ſuperbo cum titulo, de ſe nihil addidit, metu invidiæ, an ratus cõſcientiam facti ſatis eſſe. & de Alberto Comite Tirolenſi Guntetus pulcre.

Alius

Aliis magni reputantibus, ipſe Cap. XII.

Negligit, & modico factum metitur honore:

Quo etiam reſpexit Conſtantius, qui, teſte Ammiano lib. 16. edictis teſtatus eſt, ſe cum geſtis non adfuiſſet, & dimicaſſe & viciſſe. Sic Domitianus, more quamvis ridiculo & inepto, ſed autoritatis conſervandæ ſpe falſos triumphos egit. Quod tamen crimen grave erat, & olim appellatum fuit crimen falſæ pugnæ. De Domitiani falſo triumpho, & Agricolæ victoria ita Tacitus: *Inerat*, inquit, *conſcientia deriſui, fuiſſe nuper falſum è Germania triumphum, emtis per commercia, quorum habitus & crines in captivorum ſpeciem formarentur; at nunc veram magnamque victoriam tot millib. hoſtium caſis ingenti fama celebrari; id ſibi maxime formidoloſum, privati hominis ſupra Principis attolli: fruſtra ſtudia fori & civilium artium decus in ſilentium acta, ſi militarē gloriam alius occuparet, & cetera utcunque facilius diſſimulari, ducis boni Imperatoriam virtutem eſſe.* Hæc ille. Militaris enim gloria proptia eſt, vel eſſe debet, ſummi Principis.

Crimen falſi triumphi.

CAP. XII.

Majeſtas in Principe. Ne quis effigiem alterius magis colat, quam Principis. Ut pro Principe ſolo vota fiant. Ne quis privata ſacra habeat, aut novos Deos. Ne quis quempiam de ſalute Principis conſulat, neu rogatus reſpondeat.

PRope abfuit, quod abominandum eſt, olim imperatoria majeſtas à divina. Unde Imperatoribus effigies, ſtatuæ, templa ſtatuebantur. Hinc ſigna, nomina atque imagines eorum in vexillis & ſcutis. Quare cum Vitellius de imperio periclitaretur, Tacitus ſcribit 3 Hiſtor. primores, Caſſiorum nomen, atq; imagines Vitellii amolitos fuiſſe. Qui honor poſtea Chriſto habitus: quo reſpexit Prudentius,

Imperatorum effigies & nomina in vexillis.

Chriſtus purpureum gemmato textus in auro
Signabat labarum, clypeorum inſignia Chriſtus
Scripſerat.

Cap. XII. Hinc qui alterius effigiem plus quam Principis coluiſſe dicebatur, contumaciæ, imo læſæ majeſtatis reus fiebat. quod crimen Marcello intentatum eſt, quod ejus ſtatua altius quam Cæſaris ſita eſſet. & Lucius Ennius ejuſdē majeſtatis poſtulatus eſt quod effigiem Principis promiſcuum ad uſum argēti vertiſſet. Et cum pop. Romanus effigiem Agrippinæ ac Neronis gerens circumſtetiſſet curiam, *Tiberius criminatus eſt, nihil reliquum eſſe, niſi ut caperent ferrum, & quorum imagines pro vexillis ſecuti forent, duces Imperatoreſque deligerent.* nam & Ducum imagines in vexillis conſpiciebantur. Ac tamen Tiberius Syriacis Legionibus munera dedit, quod ſolæ nullam Sejani imaginem inter ſigna coluiſſent. Sic Pontifices, cum pro incolumitate Principis vota ſuſciperent, & Neronem quoq; & Druſum iiſdem diis commendarent, Tiberius impatienter doluit æquari adoleſcentes ſenectæ ſuæ, adeoque ægre illis hoc condonavit. Refero hoc ad arcanum dominationis: tum quod pro ſolius Principis ſalute vota concipiebantur, l. 1. C. de oblat. Vot. & Plin. in Paneg. *Unum omnium votum eſt ſalus Principis:* tum etiam quod hac ratione majeſtas Imperatoris aliorum dignitate adæquabatur. Ceterum Imperatores id inprimis ſtudebant, ut non tantum fortes eſſent & exiſtimarentur, verum etiam ſancti ac venerabiles, quod nihil animos plebis magis percellit quam religio: quod Curtius de Perſis teſtatur lib. 8. *Perſas prudenter reges ſuos inter Deos colere, Majeſtatis enim imperii, ſalutis eſſe tutelam.* Unde illud Pauli, *Dico dii eſtis.* Quo nomine Imperatores Rom. etiam Chriſtiani, ſe æternos, ſanctos, divinos appellabant, ut in l. 2. C. de Fabric. *Qui adorent Fabricenſes noſtram æternitatem;* & paſſim. quam tamen hyperbolen Ammianus Marcel. non immerito irridet, & alij deteſtantur. Unde qui per Principem Romanum pejerabat, fuſtibus cædebatur, l. ſi duo. §. vlt. D. de jurejur. & Tiber. apud Tac. Jusjurandum per Principem, perinde æſtimandum eſſe ac ſi Jovem fefelliſſet. Quam etiam ob cauſam nemini fere licuit præter Principē, privata ſacra habere, aut novos Deos facere: ut ex Suetonio colligo, & Calliſthenes apud Curtium libro octavo: *Scilicet ego & tu, Cleo, deos fecimus?* & de Alcibiade

Pro ſolius Principis incolumitate vota.

Principes dii, Sancti, Æterni.

Æmil.

Æmil: Prob. *Aſpergebatur etiam infamia, quod in domo ſua facere myſteria dicebatur, quod nefas erat more Athenienſium; idque non ad religionem, ſed ad conjurationem pertinere arbitrabatur.* Itaque ſoli Principes in Larario ſuo colebant Fortunam, tanquam habitatricem indigenam & auctricem Imperii Romani: Simili etjam ratione nemini licuit, alium de ſalute Principis, vel Reipublicæ conſulere, Firmicus. *Cave,* inquit, *ne quando de ſtatu Reip. vel de vita Romani Imperatoris aliquid interrogatus reſpondeas.* & Tertull. 35. Apolog. *Cui opus eſt perſcrutari ſuper Cæſaris ſalute, niſi à quo aliquid adverſus illam cogitatur, vel optatur, aut poſt illam ſperatur, aut ſuſtinetur?*

Cap. XIII.

Ne quis privata ſacra habeat, aut novos Deos aſciſcat.

Ne de ſalute Principis conſilia fiant.

CAP. XIII.

Ne quis Magicam artẽ faciat. Mathematici. Chaldæi. Ne quis niſi apud regem vaticinia edat. Ne quis cum exule converſetur. Conventus & conciliabula in principatu.

MUlti namque ad Imperium contenderunt, vel hoc ſolum prætextu quod fato ſibi deberi arbitrati ſunt: veluti Lentulus, qui deſtinatum familiæ ſuæ regnum ex Sibyllinis verſibus vaticinatus eſt. Et de Telepho quodam Suetonius in Aug. *Ad extremum*, inquit, *Telephus quaſi debita ſibi fato dominatione, & Auguſtum & ſenatum aggreſſus eſt:* ut reliquos innumeros omittam. Quæ res Imperatores impulit, ut divinandi artem damnabilẽ fecerint l. 6. C. de mal. Et olim prohibita fuit interdictione ignis & aquæ, ut conſtat ex Ulpian. fragmentis; poſtea pœna capitis punita: quippe *quæ ipſam pulſat propemodum Majeſtatem*, ut ait l. 7. C. eodem. Dicebantur autem Mathematici qui futura prædicebant; Unde Juvenal. *Nota Mathematicus geneſis tua.* Non enim intelligo veram illam & genuinam Mathematicam; quam teſte Dioclet. diſcere atq; exercere publice intereſt, quæve permultum confert ad ædificandas urbes, propugnacula extruenda vel oppugnanda, unde Philo appellat ἀρχὴν καὶ μητρόπολιν omnium ſcientiarum: ſed illam artem Magicam quam Curtius *Vaniſſimi cujuſque ludibrium eſſe* ait, & de qua Tacit. 12. annal.

Ars divinandi periculoſa in principatu.

Cap. XIII. *molitur crimina & accuſatorem qui objiceret Chaldæos, magos, interrogatumque Apollinis Clarii ſimulacrum ſuper nuptiis Imperatoris.* & alibi: *Scribonianus in exilium agitur, quaſi finem Principis per Chaldæos ſcrutaretur.* item, *Mathematici, genus hominum potentibus infidum, ſperantibus fallax, quod in civitate noſtra & vetabitur ſemper, & retinebitur.* Unde Domitianus Pompoſianum interfecit, *quod imperatoriam geneſin habere vulgo ferebatur.* Quo etiam modo Tiberius Aruſpices ſecreto ac ſine teſtibus conſuli vetuit, Sueton. in Tib. Sic in regno Macedonico non licuit, niſi apud regem, vaticinia profiteri: Illud eſt quod Alexander Ariſtandrum increpat: *Non rex*, inquit, *ſed privatus ſum: ſacrificium ut faceres mandavi, quid eo protenderetur, cur apud alium quam apud me profeſſus es? Erigyius arcana & ſecreta, te prodente cognovit.* Curt. lib. 7. Ab hiſce artibus etiam ſibi timere dicuntur Turcici Impp. veluti eſt nobilis illa prædictio, fore, ut ex Tranſſylvaniæ rupibus prodeat Princeps, qui ad nihilum redigat Ottomanicum Imperium. Cui ſimile eſt illud reſponſum Aruſpicum apud Vopiſcum in Floriano. Hinc etiam periculoſum erat cum ejuſcemodi verſari; quemadmodum etiam nefas fuit cum exule diu multumque eſſe: de quo Plinius in Epiſt. quadam: *Equidem cum eſſent Philoſophi ab urbe ſummoti, fui apud illum in ſuburbano, & quo notabilius hoc periculoſiuſque eſſet, fui Prætor, pecuniam etiam dedi, &c.* Ideo Sejano accuſato majeſtatis, nõnulli qui una cum eo conſederant, ſurrexerunt, Dion 58. Quam etiam ob cauſam Mecænas ille Auguſtum docuit, quam pernitioſa ſint in principatu conventus & conciliabula: idque Tacit. notat in rebellione Galliarum: *Igitur*, inquit, *per conciliabula & cœtus ſeditioſa diſſerebant.* Unde Senatuſconſultis & Conſtitutionibus Principum prohibiti ſunt. tit. D. de colleg. & corporib. & tit. 53. Feud. libro ſecundo, §. Conventicula. Quod ſic reddit Poeta Auguſtus libro octavo:

Magi.

Ne quis apud alium quã regem vaticinia profiteatur.

Ne quis cum exule diu multumque ſit.

Conventus Principibus formidoloſi.

Non conventiculum, vel conſpiratio fiat,
Sine ſodalitii, ſeu juncti ſanguinis æſtu.

CAP. XIV.

Cap. XIV.

Præſidiis ſe munire, armatum, loricatum eſſe. Nimia ſecuritas Cæſaris, καὶ ἀπαμυδδωσία in dimittendis Prætorianis militibus. Regalis corporis cuſtodiæ.

SIcut jus armorum minime privato competit, ita contra Princeps ſe armis, contra factioſorum hominum inſidias, munire debet. Nam ut ait Livius lib. 2. *parum tuta eſt ſine viribus Majeſtas.* Ideo Romulus trecentos armatos ad cuſtodiam corporis, quos Celeres appellavit, non in bello ſolum, ſed etiam in pace habuit. idem ſedulo Livia Auguſtum monuit, ut ſui corporis cuſtodiam exquiſitiſſimam inſtitueret: & Mecænas ad eundem: *Suadeo*, inquit, *ut duos præſtantiſſimos ex equitibus, qui præſidio præſint, ſumas, ut ſint qui tui cuſtodiam gerant.* Non enim audio illos qui hoc plus quam tyrannicum eſſe exiſtimant. Enimvero horum arcanorum uſus, vel ipſo Ariſtot. teſte, non tam eſt in tranquilla & pacata Republ. quam in turbulenta ac ſeditioſa. Ac multum à tyrannide differt dominatio; illa ſuum commodum ſpectat, hæc & ſuum & civium; illa per ſcelera occupatur, hæc violenter quidem, ſed vi ac jure belli; illa armis munita eſt ad perniciem civium, hæc ad ſubſidium & cuſtodiam ſui. Quare recte Auguſtus, quod lorica ſub veſte munitus ferroque cinctus in curiam ivit: recte Tiberius, quod in funere Auguſti præſidia diſpoſuit, utut irriſus fuit à populo: quos ſecutus Coſmus Mediceus occupato imperio Florentino, non niſi armatus & cum manu militari in ſenatum venit. Quin etiam Maſiniſſa ille parum hominibus credens, canibus ſalutem ſuam vallavit, teſte Val. Max. Quænam enim, per fortunam Principum, alia cauſa fuit tam inopinæ & feſtinatæ C. Julij Cæſaris necis, quam quod neglexit excubias, prætorianoſque milites dimiſit firmiſſimum corporis regalis robur? Quare in quo Syllam increpat, quod Dictaturam depoſuerat, eum literas neſciviſſe; in eo multo magis objurgandus eſt Cæſar ipſe, quod, non depoſita Dictatura, prætorianos tamen milites dimiſit. *principatus enim armis.*

Celeres Romuli.

Dominatio differt à Tyrannide.

Auguſtus loricatus.

Coſmus armatus in ſenatum ivit.

'Απαμυδδωσία Iul. Cæſaris, in dimittenda prætoria cohorte.

O *quaſi-*

Cap. XV. *quæſitus*, ut monuerunt eum Panſa & Hirtius apud Paterc. *armis tenendus erat*: quo nomine eum merito Anglicus ſcriptor Henricus Savilis ſolæcum appellat & peſſimum Grammaticum. Vere Tragicus in Hercule furente,

Quod civibus tenere te invitis ſcias,
Strictius tuetur enſis.

Cuſtodia regalis corporis. Quare quod Auguſtus & Tiberius Germanorum cuſtodia uſi ſunt, Galba Euocatorum, Caligula Batavorum, Antoninus Germanorum equitum, atque alii aliorum; ideo & ſe ſecuros reddiderunt à ſceleribus civium, & nefariis hominibus terrorem incuſſerunt. Quam etiam ob cauſam antiquiſſimi reges, ut eſt apud Xenoph. & Juſtinum, circa ſe habebãt guſtatores, qui temperabant, ſive prægustabant potum propter periculum veneni. Qui mos regius adhuc hodie in uſu eſt. Ceterum ſtationem militum Suetonius vocat *vim Dominationis: Statione*, inquit, *militum, hoc eſt vi & ſpecie Dominationis aſſumta*: & Nævius *Regalis corporis cuſtodias appellat*.

CAP. XV.

Non omittere ſedem Imperii, id eſt, caput rerum: & diſcutiuntur rationes propter quas Tiberius, Antoninus, Juſtinianus, Carolus rex Galliæ, Ammurates, ab urbe non diſceſſerint. Imperatoriæ Majeſtatis eſt, præciſe agere. Gallorum imprudentia in deſerendo Mediolano.

ROma, ut dictum eſt, erat ſedes Imperii Romani, & caput rerum, de qua Romulus ille apud Livium lib. 1. *Abi nuncia*, inquit, *Romanis, cæleſtes ita velle, ut mea Roma caput orbis terrarum ſit.* Quo circa non facile eam deſerebant Principes Romani. De Auguſto Sueton. *Non diu*, inquit, *urbem reliquit*: alibi: *Biennio continuo poſt adeptum Imperium pedem porta non extulit.* Idem fecit Tiberius: Exorta enim ſeditione in Illyrico, vulgus incuſare Tiberium, ire ipſum, & opponere majeſtatem Imperatoriam debere: verum immotum adverſus eos ſermones fi-

Sedes Imperii.

xumque

xumque Tiberio fuit, non omittere caput, neque ſe remque publicam in caſum dare. Referas hoc identidem meo periculo ad arcana Dominationis: Ac quidem rationes non erant de nihilo, imo graviſſimæ; quamvis Tiberius alium prætextum excogitavit, magnitudinem Imperii extollens. Primo, quod urbs erat caput rerum, unde in omnia regimen, ut ait Tacit. 2. annal. *Neque decorum*, inquit alibi, *Principibus ſi una alterave civitas turbet, omiſſa urbe, unde in omnia regimen, &c.* Deinde, ne ſe & Rempubl. in diſcrimen conjiceret: maluit enim vulpecula ſedem Imperii premere, quam abſens Rempublicam adeoque Dominationem ſuam conjuratorum inſidiis obnoxiam facere. III. Quia ſi iviſſet, aut utrique exercitui, tam in Illyrico quam in Germania, ſatisfactū oportuiſſet, aut neutri, aut alterutri. Si utrique, futurum hoc erat contra ſalutem Reipublicæ, quę tantis oneribus erat impar: ſi neutri, metuebat ab utroque, ne ſibi vim intentarent, & quod ultro nequiſſent, neceſſitate exprimerent. ideo Tacit. 1. annal. *Periculoſa ſeveritas, flagitioſa largitio, ſeu nihil militi, ſeu omnia concederentur, in ancipiti Republ.* ſi alterutri, atque ita hunc exercitum alteri prætuliſſet, periculum erat, ne poſtpoſiti hac contumelia incenderentur. IV. Itaque conſultius erat filios mitti, Imperatoria majeſtate ſalva, *cujus ex longinquo major eſt reverentia:* & ut Cæſar ait, *omnia plerumque quæ abſunt, vehementius hominum mentes perturbant:* & Livius libro 35. *continuus aſpectus minus verendos magnos homines ipſa ſatietate facit.* V. Legatis licebat perplexe agere, & Senatus arbitrium prætendere, quædam etiam ad Imperatorem rejicere: at imperatoriæ majeſtatis eſt, præciſe omnia agere, & ad punctum, hoc eſt, ut Alciatus interpretatur, ſine tectorio aliquo & ſermonis involucro; vel ut Cicero libro octavo ad Attic. ſine ulla exceptione. Ideo Tacitus de Druſo, eum arbitrium Senatus & patris prætendiſſe. VI. Si milites reſiſtant Germanico & Druſo, mitigari & infringi poſſe; ſe vero, id eſt, imperatoria majeſtate læſa, quodnam ſubſidium ſperarent? Idem factitarunt Antoninus, Juſtinianus, Carolus ille rex Galliæ, Ammurates, aliique. Antoninus hanc cauſam aſſeruit, quod provincialib. comitatus

Cap. XV.

Rationes quæ Tiberium detinuerunt.

Imperatoriæ Majeſtatis eſt præciſe agere.

Cap. XVI. Principis nimis gravis futurus erat: ſed verius, judicio meo, Capitolinus, *ne Imperatore abſente, ſedes Imperii à conjuratis occuparetur*. Ideo Ammurates ille Turcarum Imperator gloriari auſus eſt, ſe ſedentem Conſtantinopoli majores res geſſiſſe, quam ullum ex Majoribus ſuis in ipſa acie: idque Tiberius dicebat, fide ac virtute Legatos, ſe conſiliis ſuperfuiſſe. Cujus rei tamen alia cauſa non fuit, quam quod Conſtantinopolis ſedes erat Imperii, & plena Chriſtianis hoſtib. Turcico nomini infenſiſſimis. Sic Carolus Gallus bellum cum Edoardo rege Anglię per fratres geſſit, ne reb. improſpere geſtis, ut eſt fortuna belli, abſente rege, Pariſienſes more ſuo ſeceſſionem facerent: ac tamen Edoardus dixiſſe fertur, cum nullo unquā hoſte ſibi rem fuiſſe, qui minus armaretur, & plus negotii ſibi faceſſeret: Froſſar. lib. 2. Unde Machiavellus merito ipſorum etiam Gallorum imprudentiam perſtringit, quod Mediolanū deſeruerint, ubi ſi aliquamdiu pedem fixiſſent, non tam cito exinde ab Hiſpanis fuiſſent ejecti.

Gallorum imprudentia in deſerendo Mediolano.

CAP. XVI.

Imperium intra terminos coercere. Metus, pro conſilio & prudentia. Limites Imperii Romani ſub Auguſto. Difficultas retinendi Imperii in remotis regionibus. Reipubl. diu ægræ neceſſaria quies. Occulta cauſa conjurationis Catilinariæ.

Moles Imperii prægravis.

FElicitas Reipublicæ, ut teſtatur florentiſſimus rei Romanæ ſcriptor, non conſiſtit in magnitudine, ſed in ſumma imperandi parendique prudentia: idque oraculi inſtar videtur mihi in Republ. præſertim turbulenta, & multis inteſtinis diſcordiis laborante. Architectus certe intelligens, non graviores pluresq; contignationes ſuperædificat, neq; altius domum tollit, quam ferendo eſt fundamentum. Quare Auguſtus Imper. occupato Imperio conſilium iniit coercendi intra terminos Imperii, ut refert Tacit. & Dion. Qui locus magnum mihi arcanum ſapere videtur dominationis. Non enim invidia id fecit Auguſtus, qualis

Limites ponere Imperii.

in Adria-

in Adriano fuit, neq; timore quodam, aut metu, aut etjam ignavia, ut fortaſſe vulgus hominum exiſtimavit; ſed ex ſumma prudentia, *ne*, ut teſtatur Dion, *ſi imperium dilatare voluiſſet, id difficilius tueretur, facilius etjam partum amitteret.* Erat enim Reſpublica Romana ægra, quæve vix cicatrices clade inteſtina acceptas obduxerat. Niſi forte apud Tacitum, cum Scipione Admirato, metum interpreteris prudentiam, ſive, ut alibi Tacitus appellat, conſilium, veluti in Agricolæ vita: *Ac longa*, inquit, *oblivio Britanniæ etjam in pace: conſilium id D. Auguſtus vocabat, Tiberius præcipue*, ſive, ut Lipſ. legit, præceptum: & alias metus pro prudentia ſumitur. Hinc Arbiter: *quantum quiſque timet, tantum fugit:* Metus enim tutos facit. Thucyd. τὸ δ' ἀντίπαλον δέος, μόνον πιστὸν ἐς ξυμμαχίαν: & Tacit. *Germania à Dacis mutuo metu, aut montibus ſeparatur:* ſic Ligurinus:

Cap. XVI.

Metus pro conſilio ſive prudentia.

Urget quippe metus, faciuntque pericula fortes.

Ac quidem hujus conſilii ratione etjam ſunt aliæ. Primo, quod varia eſt fortuna belli & alea, a deoque ipſius virtutis. Hinc Senec. in Herc. fur. *Poſt multa virtus opera laxari ſolet.* Quare Corbulo ille meritę tot per annos gloriæ ultra periculum facere noluit. Deinde, quod Imperium Rom. jam mole ſua laborabat. Erant enim termini, ab Oriente Euphrates, à Meridie Nili cataractæ, & deſerta Africæ; & mons Atlas ab Occidente, à Septentrione Danubius & Rhenus; unde magna difficultas erat retinendi. Ideo Tac. 1. Annal. *Mari Oceano, aut amnibus longinquis ſeptum Imperium; legiones, provincias, claſſes, cuncta inter ſe connexa:* quæ omnia pertinebant ad ſecuritatem principis: qua de re pulcra eſt Venetorum Oratio apud Guicciardin. lib. 3. Hiſtor. Civitatem Piſanam eſſe quidem peropportunam Venetis, ceterum quod niſi per alienam ditionem & portus eo appellere queant, difficulter, & non niſi magnis impenſis contra Florentinorum injurias conſervari poſſe. Et veriſſime Curtius lib. 4. *prægrave Imperium difficile eſt continere, quod capere non poſſis. Videſne, ut navigia quæ modum excedunt, regi nequeant? Neſcio an Darius ideo tam multa amiſerit, quia nimiæ opes magnæ jacturæ locum faciunt, facilius eſt quædam vincere quam hercule expeditius*

Limites Imperii Romani.

Difficultas retinendi remotas ditiones.

Cap. XVII. *manus noſtra rapiunt, quam cõtinent.* Hæ: eleganter Curtius. Taceo nunc ſingularem juſtitiam & patientiã Auguſti, quippe qui nulli, teſte Suetonio, bellũ intulit, niſi juſtis de cauſis; prætereo etjam illud quod legati apud Procopium dicebant, ideo geri bellum, ut pax videatur quæſita: de quo ſuo conſilio ipſe Auguſtus magnifice loquitur apud Julianum in Cæſaribus. *Bellis vero civilibus ſæpenumero in extremum diſcrimen adductam rem Romanam ſic compoſui, firmaviq;. Non enim, immoderatis cupiditatibus morem gerens, omnia undiq; parare, & dominio ejus adjungere ſuſcepi, ſed duos Imperio noſtro limites tanquam à natura datos, Iſtrum & Euphratem ſtatui. Deinde domitis Thracibus & Scythis, non bellum aliud ex alio ſum cõmentatus, ſed in Juris deſcriptione, & eorum quæ bellis civilibus depravata erant correctione incubui*: & quæ ſequuntur. Intererat nimirum Reipubl. ægræ & ſauciæ quieſcere, ne, ut ait Florus, *vulnera curatione ipſa reſcinderentur*: quod in Tiberio etjam laudavit prudens ſcriptor, *eum proferẽdi Imperii incurioſum fuiſſe*. Quam etjam cauſam Florus lib. 1. facit conjurationis Catilinariæ, *quod in extremis mundi finibus arma Romana peregrinabantur*: & Saluſt. *In Italia*, inquit, *nullus exercitus, Cn. Pompejus in extremis terris bellum gerebat*. Porro Claudius recte & ex dignitate Reipubl. Britanniam, & Trajanus Arabiam Imperio adjunxit, quippe quibus temporibus jam tum Reſpubl. convaluerat. Quare quod Juſtinus de Mithridate ſcribit, eum, cum ad adminiſtrationem regni acceſſiſſet, non de regendo, ſed de augendo regno cogitaſſe, facilius fuit Mithridati, occupato tranquillo Imperio: ac tamen à reditu veneno periclitatus eſt. Juſtin. lib. 37. Quomodo etjam intelligendum eſt illud de Friderico Barbaroſſa,

Credens hoc perdere tempus,
Quo nihil adjectum regni proventibus eſſet.

πολιτικὴ ἀρετὴ Auguſti.

Occulta cauſa conjurationis Catilinariæ.

CAP. XVII.

Ne quis impune Principem, etjam hoſtem, interficiat. Ut acta priorum Principum conſerventur, etjam Tyrannorum. Ne facile princeps ſupplicio afficiatur.

Cum

Cum reverentia civium erga Principes; tum etjam ipſius principis ſalus in eo poſita eſt,ne facile aliquis regii vel principalis ſanguinis interficiatur; imo etjam ne cædes principis,quantumvis hoſtis,impunita maneat; quod Laurentius ille Mediceus dixit, ſe nolle committere, ut opinio hæc in animos hominum illab tur, regium,ſive principalem ſanguinem licere effundere. Qui enim Princeps Principem interficit, exemplum dat ſui interficiendi,ſuumque ipſius latus denudat. Ideo ſanctus David: *Occidi, inquit, eum, qui nuncio allato de morte Sauli,præmium ſibi dari poſtulabat; quanto magis homines impios, qui interfecerunt virum juſtum in domo ſua & lecto dormientem?* Eodem conſilio Auguſtus percuſſores Cæſaris intra triennium ultus eſt: quod eleganter Guntherus:

Sic Auguſtorum primus ſummuſque Monarches
Eximiuſque nepos,crudelia Cæſaris olim,
Hoſtibus extinctis,pius ac fortiſſimus ultor,
Protinus accepto diademate fata piavit.

Cap. XVII. Non facile Principalem ſanguinem fundere.

Et Severus Imp. Pertinacis interfectores capitali pœna damnavit: *quod factum*, teſte Herodia. *incredibilem illi tum gloriam attulit, tum etjam diutiſſime imperandi ſecuritatem.* Sic Domitianus Neronis libertum, quod Neroni petenti jugulum opem tuliſſet, ad ſupplicium traxit. Unde acer ſcriptor: *Ultor eſt*, inquit, *quiſquis ſucceſſit.* Ideo Vitellius interfectores Galbæ, quantumuis hoſt s, omnes conquiri & interfici juſſit: *non*, ut ait Tacitus, *honore Galbæ, ſed tradito Principibus more, munimentum in præſens, in poſterum ultionem.* Cujus rei rationem præclare expoſuit Alexandro Darius à Beſſo letaliter vulneratus: *exempli, communemque omnium regum eſſe cauſam, quam negligere illi indecorum eſſe & periculoſum, quippe cum in altero juſtitiæ ejus, in altero etjam utilitatis cauſa verſetur.* Recte ait communem cauſam eſſe; ſic apud Senecam Amphyt. increpatus à Lyco, quod Jovem mentiretur patrem Herculis; reſpondit: *(communis iſta pluribus cauſa eſt deis.* Quæ etjam ratio videtur, propter quam Nero Pilato caput amputari juſſit, quod Chriſtum regem Judæorum ſupplicio afficere non dubitaſſet, ſi Suidæ credendum eſt. Sic Baja-

Exempli, communemque regum cauſam eſſe, ulciſci cædem Principis.

Cap. XVIII. Bajazetes Turcarum Imperator, Bernhardum Bandinum Juliani Medicis percuſſorem, qui in Aſiam uſq; perfugerat, dignitate hominis & ſceleris atrocitate permotus, ad ſupplicium tradidit, ut refert Jovius. Cauſam etjam expreſſit apud Sophoclem Oedipus, qui Laii cædem ulciſci cupit; ut ſuam ipſius vitam tueatur. non enim piget verſus egregios huc referre:

Υπὲρ γὰρ οὐχὶ τῶν ἀπωτέρω φίλων,
Αλλ' αὐτὸς αὑτοῦ τοῦτ' ἀποσκεδῶ μύσος,
Ὅστις γὰρ ἦν ἐκεῖνον ὁ κτανὼν, τάχ' ἂν
Κἄμ' ἂν τοιαύτῃ χειρὶ τιμωρεῖν θέλοι·
Κείνῳ προσαρκῶν οὖν, ἐμαυτὸν ὠφελῶ.

Quo fine etjam priornm Principum acta conſervantur. Sueton. in Auguſt. *nihil convenientius ducens, quam necem avunculi vindicare, & acta tueri*; imo etjam Tyrannorum. Cice. *nihil uſitatius, quam Tyrannorum acta valere.* De ſimili re Gellius lib. 18. ſic boni ſententia manſit, turpis auctor mutatus eſt. Idem fecerunt Arcadius & Honorius, & Maximino Tyranno cæſo legem tulerunt: *Quæ tyrannus contra jus reſcripſit, non valere præcipimus, legitimis ejus reſcriptis minime impugnandis.* Pari ratione Nerva & Trajanus beneficia Domitiani conſervarunt.

CAP. XVIII.

Arcana Dominationis Ariſtocraticæ. Nimiæ largitiones. Nimiæ affinitates. Ne quis munitam domum habeat. Ne patricius in arce, aut Capitolio habitet. Ne penes alios quam patricios auſpicia ſint. Ne quis impune Senatorem pulſet & injuria afficiat. Ne Patricius facile ſupplicio afficiatur.

ATque hæc ſunt dominationis Regiæ arcana: ceterum non minus in Imperio multorũ, hoc eſt nobilium, ſive patriciorum, id genus artibus opus eſt. Quanquam enim Senatus, ut Imp. ille dicebat, immortalis eſt, princeps vero mortalis, non minus tamen ille quam hic nefariorum civium injuriis obnoxius

Senatus immortalis.

xius

xius eſt, niſi ipſe obviam eat. Et exempla conjurationum adverſus ſenatum & patricios ſunt obvia; qualis fuit nobilis illa Catilinæ, qui univerſum ſenatũ trucidare inſtituerat, exceptis Pompeij liberis, cui facinori patrando una nox Saturnalium conſtituta fuit. Quemadmodum ergo arcana regię dominationis ſunt occulta conſilia pro ſalute Principis excogitata, ita Arcana Ariſtocraticæ dominationis, ſunt intima atque occulta conſilia ad ſalutem Nobilium, ſive patriciorum in Republ. pertinentia; quorum multa ſunt, quæ cum arcanis regiis communia ſunt; quale eſt illud, ne largitiones aut conventus fiant; quippe quæ teſte Livio, *temeritatis apud plebem ſunt invitamenta.* De conventibus idem Livius lib. 2. *tum vero plebs cœtus nocturnos, pars in Eſquiliis, pars in Aventino facere, ne in foro ſubitis trepidaret conſiliis, & omnia temere ac fortuito ageret. Eam rem conſules rati, ut erat, perniitioſam, ad patres referunt.* De Largitionibus idem Livius eod. lib. *Publica patribus ſollicitudo inerat, largitione conſulum periculoſas libertati opes ſtruere*: & paulo poſt: *agros illos ſervitutem iis qui acceperant laturos.* quo pulcre faciunt illa M. Tullii ad Attic. lib. 2. Epiſt. 17 *Nihil eſt quod non timendum ſit,* ὁμολογυμένως τυραννίδα συσκευάζονται; *quid enim iſtà repentina affinitatis conjunctio, quid ager Campanus, quid effuſio pecuniæ ſignificant? quæ ſi eſſent extrema, tamen eſſet nimium mali, ſed ea natura rei eſt, ut hæc extrema eſſe nõ poſſint. quid enim eos hæc ipſa per ſe oblectare poſſunt? nunquam huc veniſſent, niſi ad res peſtiferas aditus ſibi compararent.* quo modo apud Livium lib. 4. Patres increpant conſules quod Spurii Melii largitiones cœtuſque plebis in privata domo paſſi eſſent fieri. Deinde, ne quis ex Patriciis nimis ſplendide ædificet. Livius lib. 2. *Valerius,* inquit, *Cos. affectati regni in ſuſpicionem venit, quia ædificabat in ſumma Velia: ibi alto atque munito loco inexpugnabilem fore; itaque delata confeſtim materia infra Veliam, domus in infimo clivo ædificata, unde latum ad populum eſt, ne quis patricius in arce aut Capitolio habitaret.* Taceo quod hæc ædificiorum magnificentia egenorum animos perſtringit, & ad ſeditiones invitat. Catil. apud Saluſt. *Quis mortalium, cui virile ingenium eſt, tolerare poteſt illis divitias ſuperare, quas profundant*

Arcana Ariſtocraticæ dominationis.

Largitiones.

Affinitas.

Ne quis in munito loco ædificet.

Ne patricius in arce vel Capitolio habitet.

CAP. XIX. *in exſtruendo mari, & montibus coæquandis, nobis rem familiarem etjam ad neceſſaria deeſſe? illos binas aut amplius domos ædificare, nobis larem familiarem nuſquam ullum eſſe?* Idem Horat. increpat: *Structas in altum divitias, &, jactis in altum molibus:* & Petron. *Ædificant auro ſedesq; ad ſidera mittunt, Expelluntur aquæ ſaxis.* Cumprimis autem ad patriciorum ſalutem facit, ut ſenatores & patricii exiſtimentur ſancti & inviolabiles: unde apud Romanos penes eos ſolos auſpicia erant. Liv. lib. 6. *Penes quos igitur ſunt auſpicia more majorum? nempe penes patres.* & lib. 23. *Nec privatum auſpicia ſequi, nec ſine auſpiciis profectum; in externo ea ſola nova atque integra concipere poſſe.* Quare grande crimen fuit, virum ſenatorii ordinis pulſare, vel injuria afficere, quod ait Arnob. lib: 4. *Magiſtratum in ordinem redigere, ſenatorem convitio proſequi, ſuis eſſe decretis perículoſiſſimum pœnis.* Simili ratione patricii non facile ſupplicio affici debent: Id Decemviri poſituri Imperium orant ac monent Patres, *ut ipſis ab invidia caveatur, nec ſuo ſanguine ad ſupplicia patrum plebem aſſuefaciant,* Liv. lib. 3. Hujuſcemodi arcana conſilia in Ariſtocratica etiam Repub. opponenda ſunt iis, qui Nobilium ſanguine ſe polluere malunt, quam eorundem imperium æquo animo ferre.

Auſpicia penes ſolos patricios.

Severiſſime vindicare injurias patricio vel ſenatori factas.

Ne Patricius ſupplicio afficiantur.

CAP. XIX.

Dictatoris creatio, & poteſtas. Ut patricii ſoli cum gladiis ſint. Ciceronis Cos. Romani lorica. Lictores. Faſces.

INprimis autem arcanum dominationis Ariſtocraticæ ſapere videtur creatio illa Dictatoris Romani poſt latam legem provocationis: idque teſtatur Appius Claudius apud Liv. lib. 2. conſul revera ἄγριος & plebi infenſus. *id adeo,* inquit, *malum ex provocatione natum. Agedum Dictatorem, à quo provocatio non eſt, creemus, jam hic, quorum omnia ardent, conticeſcet furor: pulſet tum mihi lictorem, qui ſciat jus de tergo vitaque ſua penes unum illum eſſe.* Equidem hoc conſilio niſi fuiſſent uſi patres Romani, vix, ac ne vix quidem, plebejorum vim atque atrocitatem ſuſtinuiſſent.

Creatio Dictatoris.

ſent. Erat enim Dictatoris magna vis atque poteſtas, adeo ut ab eo & inprimis optima lege creato provocare minime licuerit. Unde Livius lib. 8. *Dictatoris* inquit, *edictum pro numine ſemper obſervatum*. Et Tribuni lib. 6. *Dictatorium fulmen in ſe creatum* ajunt. Ibid. *Nec adverſus Dictatoriam vim, aut tribuni plebis, aut ipſa plebs attollere oculos aut hiſcere audebat.* Neque ſolum tempore belli creabatur, ſed etjam in pace, Liv. lib. 7. *Dictatorem hic annus habuit M. Fabium, nullo terrore* belli, *ſed ne Licinia lex Comitiis conſularibus obſervaretur.* Ceterum illud ſalutariter in libera Republ. quod tanta vis atq; majeſtas ad ſex tantum menſes durabat; ne quis fretus diuturna potentia Rempubl. everteret: quod plerumq; accidit, ut hujuſcemodi Dictaturam ſubſequatur Principatus, uti videre etjam eſt in illo Taciti 11. Annal. *Exhauſtis, quas Dictator Cæſar lege Caſſia, & Princeps Auguſtus lege Senia ſublegere &c.* Quo etjam pertinet, ut in hac Republ. patricii muniti ſint, & cum gladio atque armis eant. quod quamvis parvi momenti eſſe exiſtimatur, mirifice tamen plebem deterret; patriciis vero vim atque autoritatem auget. Unde Cicero, quamvis gloriatus eſt ad Atticum, ſe firmiſſima hominum benevolentia munitum eſſe; tamen Conſul in campum aſcendit cum lata & inſigni lorica: qua re ſibi ſalutem attulit, Catilinæ vero & Antonio maximam invidiam conflavit. Qua de cauſa Coſſ. cum lictoribus & faſcibus incedebant: Itaque arcanum dominationis conſulum tentatum eſt, cum Livius ait: *violatos eſſe lictores, faſces fractos, &c.* ut ut Plinius lib. 3. Epiſt. vocet *faſces imaginarios*.

Cap. XX. Dictatoris majeſtas.

Dictatura diuturna cedit principatum.

Ut patricii armati incedãt.

M. T. Ciceronis Lorica.

Lictores. Faſces.

Cap. XX.

Ne Senatores, Coſs. vel Patricii urbem deſerant, aut urbe cedant. Ne pax alicunde quam Roma petatur.

AD ſalutem etjam patriciorum ſpectat, ne facile ſedem avitam relinquant: de quo Cicero graviſſime incuſavit

Cap. XX. *Conſilium optimatum Romanorum minime Ariſtocraticum.*

Pompejum, adeoque univerſum ſenatum Romanum, quod adventante cum exercitu Cæſare, Roma diſceſſerint, οὐ μάλ' ἀριστοκρατικῶς. *Nec ſum miratus*, inquit lib. 8. Epiſt. 1. ad Attic. *eum qui caput ipſum reliquiſſet, reliquis membris non parcere.* Et 7. Epiſt. 11. *Per fortunas, quale tibi conſilium Pompeii videtur? hoc quæro, quod urbem reliquerit: ego enim ἀπορῶ. tum nihil abſurdius: urbem tu relinquas? Ergo idem ſi Galli venirent. Non eſt*, inquit, *in parietibus Reſpubl. at in aris & focis, fecit idem Themiſtocles, fluctum enim totius barbariæ ferre urbs una non poterat. At idem Pericles non fecit, annum fere poſt quinquageſimum, cum præter mœnia nihil teneret. noſtri olim urbe reliqua capta arcem tamen retinuerunt.* & paulo poſt: *Multa hominum querela eſt, ſine magiſtratibus urbem eſſe, ſine ſenatu.* in quo etjam Pompejum perſtringit Petronius,

Neſcis tu Magne tueri
Romanas arces, Epidauria mœnia quære.

Quanto fortius olim, cum plebs Romana Vejos migrare vellet, optimates ita contenderunt, ut morituros ſe citius dicerent in conſpectu pop. Romani, quam relicta Roma tranſmigrare Vejos.

Abſentia Patrum. Adde quod patribus abſentibus facile nefarii cives res novas moliuntur. Livius lib. 3. de Terentillo, qui tempore capto inſidiatus eſt Reipub. *Is*, inquit, *conſulibus abſentibus ratus locum tribunitiis actionibus datum, per aliquot dies patrum ſuperbiam criminatus eſt*; & poſtea: *timebant patres ne abſentibus conſulibus jugum acciperent.* Quare in certaminibus hiſce civilibus, non facile patricii & inprimis qui imperia habent, urbe cedere debēt. Cujus rei exemplum eſt in exilio Cæſonis acerrimi defenſoris patriciorum. *Cum velut victores Tribuni*, inquit Livius lib. 3. *perculſis patribus Cæſonis exilio, prope perlatam eſſe crederent legem, & quod ad ſeniores patrum pertineret, ceſſiſſent poſſeſſione Reipubl.*

Romæ pax petenda eſt. Quin etjam propterea pax non alicunde petebatur quam ex urbe Roma: tum ne promiſcue ab exercitu in diſcrimen adducto extorqueretur, tum etjam ne unus extra Romam in periculum cum Reipubl. tum etjam ipſorum ſenatorum pacem facere poſſet, ut conſtat ex ſponſione Caudina & Numantina, de qua alias.

CAP.

Cap. XXI.

Cap.XXI.

Ne patricii cum plebejis matrimonia ineant. Ne familiæ deficiant, & ut novæ ſublegantur.

IN hac Ariſtocratica Republica, & in qua præcipuæ ac peculiares quædam familiæ rerum potiuntur, eadem ope niti decet, ne cum plebejorum ſanguine commiſceantur patricii, partim, quod hæc commixtio atque affinitas patriciorum nobilitatem exiſtimationemq; tollit, vel ſaltem minuit: partim etiam, quod plebeji hac affinitate moti & incenſi Reipubl. participes eſſe ſatagunt: de quo cautum eſt in LL.12.tab. *Patricii cum plebejis connubia ne jungunto.* Quã ob cauſam maximæ diſſenſiones fuerunt in Rep. Romana. quippe quod *hæc matrimonia* (verba ſunt Livii) *colluvionem gentium, perturbationem auſpiciorum publicorum privatorumq; afferunt. ne quid ſinceri, ne quid incontaminati ſit, ut diſcrimine omni ſublato, nec ſe quiſquam nec ſuos noverit; quam enim aliam vim connubia promiſcua habere, niſi ut ferarum prope ritu vulgentur concubitus plebis patrumq;, ut qui natus ſit ignoret, cujus ſanguinis, quorum ſacrorum ſit, dimidius plebis, ne ſecum quidem ipſe concors?* Hæc Livius. Eſt nimirum hoc arcanum dominationis Ariſtocraticæ. Nam plebs poſtquam gentem adepta eſt, omnia etiam quę ſunt patriciorum, ut magiſtratus, ſacerdotia, ordines, imperia & triumphos aſſequitur: qua ratione patricii Romani plebejis ſe mirifice obnoxios fecerunt. Sed enim inquies; ita nõnullas familias nonnunquam ad inopiam delabi. Quin igitur ex publico ærario accipiunt, quantum ad ſplendorem familię opus eſt? qua liberalitate uſus eſt Auguſtus erga M. Hortalum Hortenſii nepotem, *ne*, ut ait Auguſtæus ſcriptor, *clariſſima familia extingueretur.* Quod niſi fiat, periculum eſt ne plures Catilinæ in orationem erumpant, qualis eſt apud Salluſt. *poſtquam Reſp. in paucorum potentiam jus atq; ditionem conceſſit, ſemper illis reges, tetrarchæ, vectigales eſſe, &c. Ceteri omnes, ſtrenui, boni, nobiles atque ignobiles, vulgus fuimus ſine gratia, ſine auctoritate, his obnoxii, quibus, ſi Reſp. valeret, formidini eſſemus.* Quo magis opus eſt, ut vetuſtiſſimis familiis exſtinctis, novæ ſublegantur; quod ſæpenu-

Ne patricii cũ plebeiis matrimonia contrahant.

Ut familiis exſtinctis novæ ſubſtituantur

Cap. XXII. mero Romæ factum eſt, tum ne ſumma Reipub. elapſis temporibus, ad nimis paucos redigatur, tum etiam ne ipſorum patriciorum potentia diminuatur. Quæ res ſi in principatu uſum habet, quanto magis obtinet in Republica, in qua certæ familiæ principatum obtinent. De Claudio Tac. 11. annal. *Iiſdem diebus in numerum patriciorum aſcivit Cæſar vetuſtiſſimum quemque, aut quibus clari parentes fuerant: paucis jam reliquis familiarum, quas Romulus majorum, & L. Brutus minorum gentium appellaverant, exhauſtis etiam quas Dictator Cæſar lege Caſſia, & princeps Auguſtus lege Senia ſublegere.* Et olim Romulus ille rex diruta Alba, in patres, ut ea quoque pars Reip. creſceret, legit Tullios, Servilios, Quintios: quo etiam cõſilio Cajus, quamvis in principatu quibuſdam equitibus, teſte Dione lib. 59. laticlavium dedit, id eſt, ſpem dignitatis ſenatoriæ.

CAP. XXII.

Ne alterius quam vernaculæ linguæ uſus ſit. Crimen alieni ſermonis. Linguæ Germanicæ dignitas. Dæmagogi. Tribuni pleb.

AD autoritatem etiam Reip. conſervandam permagni intereſt, ut ſancte obſervetur & uſurpetur lingua vernacula. Valer. 2. c. 2. *Magiſtratus*, inquit, *priſci quantopere ſuam populique Romani majeſtatem retinentes ſe geſſerint, hinc cognoſci poteſt, quod inter cetera obtinendæ gravitatis indicia, illud quoq; magna cum perſeverantia cuſtodiebãt, ne Græcis unquam, niſi Latine, reſponſa darẽt. Quin etiam ipſa lingua volubilitate, qua plurimum valent, excuſſa, per interpretem loqui cogebant; non in urbe tantum noſtra, ſed etiam in Græcia & Aſia, quo ſcilicet Latinæ vocis honos per omnes gentes venerabilior diffunderetur. Nec illis deerãt ſtudia doctrinæ, ſed nulla non in re pallium togæ ſubjici debere arbitrabantur; indignum eſſe exiſtimantes, illecebris & ſuavitati literarum imperii pondus & autoritatem donari.* Hæc ille. Idq; Phavorinus dicebat, poſſe Imperatorem hominibus barbaris civitatem Romanam dare, vocabulis nominibusque barbaris nõ poſſe; quippe *quæ à naturali civium uſu, qui ut* eſt in l. D. de uſu. *autoritate ſenatus immutari nequit,*

Latinæ linguæ obſervantia apud Romanos.

nequit, vim atque proprietatem accipiunt. Cujus rei Philotam in reatu ſtantem, & alieno ſermone utentem incuſat Alexander. *Ecquid videtis odio etiam ſermonis patrii Philotam teneri? ſolus quippe faſtidit eum dicere: ſed dicat ſane utcunque cordi eſt, dum memineritis aeque illum à noſtro more atque ſermone abhorrere.* Eodem modo Turcici Impp. majeſtatem imperii ſui oſtentant, ut non alia lingua quam ſua vel legatos exterorum Principum audiant, vel iiſdem reſpondeant. quo etiam pertinet conſtitutio Imperii, ne in Camera lites alia lingua intendantur, quam Germanica, cujus linguæ, quidquid Ariæmontanus calumniatur, tanta eſt majeſtas, tantaque dignitas, ut cum aliis fere omnibus, non tantum de elegantia, verum etiam de exquiſitorum verborum circumductione, & periodorum decenti amplitudine atq; tractu, certare poſſit. Quo magis cavendum eſt, ne in Rempubl. irrepant homines loquaces & male diſerti, quippe qui veluti litui animos plebis adverſus patricios animant atque incendunt; quales fuerunt olim apud Athenienſes Dæmagogi, & apud Romanos Tribuni plebis, quorum locum hodie quidam ex ordine ſacro [qui pudor eſt religionis noſtræ] obtinent, veluti Kockiſanus ille, cujus concionibus & debacchationibus Georgius à Kunſtadt Podibradius regnum Boemiæ invaſit. Quo laudabilius, civitates nonnullę adeo eorum loquacitatē ambitionemq; comprimunt, ut iis nulla fere alia de re præterquam de morum corruptione, animarumq; ſalute, publice verba facere liceat.

Cap. XXIII. Philotas incuſatur de contemptu ſermonis patrii.

Lingua Germanica.

Litui & tubæ plebis.

CAP. XXIII.

Arcana Dominationis Democraticæ. Ne quis civem Romanum vinctum teneat. Lex Portia. Ut Tribuni ſint ſacroſancti: ne extra urbem abnoctent. Ut nunquam eorum poteſtas ceſſet. Tribunitia poteſtas. Ne patricii nimis multos lictores habeant.

PORro, nihil minus in hac rerum natura mortale eſt, quam populus. Itaque haud ſcio, an populari Reipublicæ arcana domi-

Cap. XXIII. dominationis accommodari queant. Ad libertatem tamen ac ſalutem populi Rom. pertinet edictum illud Conſulis Romani: ne quis civem Romanum vinctum teneret, aut clauſum, quo minus nominis edendi apud Coſſ. poteſtas fieret: ne quis militis, donec in caſtris eſſet, bona poſſideret aut venderet, liberos nepoteſque ejus moraretur. Inprimis vero huc pertinet lex illa Portia, qua ſancitum fuit: ne cui civem Romanum interficere liceret. adeoque hæc vox, *civis Romanus ſum*, multis ſæpe in ultimis terris opem inter barbaros tulit & ſalutem. Hinc Vell. Paterc. *Illud*, inquit, *unum nefarie proditum, quod capitis, non dicam Gracchi, ſed civis Romani, pretium ſe daturum, idque auro repenſurum propoſuit.* Quare ſæpenumero hæc lex renovata eſt. cujus rei nõ alia cauſa fuit, teſte Livio lib. 10. quam quod plus paucorum opes, quam libertas plebis poterant. Contra quam legem, cum Cic. Coſ. Romanus ſupplicium de hoſtib. patriæ ſumſiſſet, non injuſte in exilium ejectus eſt. Atq; hanc proprie ad dominationem popularem, imo ad jura populi de quibus ago lib. 4. referri oportere, vel ex eo liquet, quod mutata Republica, vim ſuam & valorem perdidit. Etenim Galba, ut refert Tranq. cuidam cruci affixo, implorantique leges, & civem Romanum teſtificanti; quaſi ſolatio, & honore aliquo pœnam levaturus, mutari, multoque præter ceteras altiorem, & dealbatam ſtatui crucem juſſit. Ceterum tribuni plebis arcana quædam dominationis ſuæ uſurpaſſe mihi videntur. primo, quod ſacroſancti fuerunt. Canulejus ille apud Liv. lib. 4. *quid tandem eſt*, inquit, *cur negent ſe manibus temperaturos; violaturosq; denuntient ſacroſanctam poteſtatem?* Deinde, quod Tribunis extra urbem abnoctare non licuit, teſte Gellio & Appia. 2. de bel. civ. adeoque ne quidem in continentibus licuit verſari diem unum, vel noctem unam; ne nimirum populi ſalus in tuta eſſet, & patriciorum injuriis obnoxia: quo etiam ſenſu legibus Æduorum iis, qui ſummum magiſtratum obtinebant, excedere ex finibus nõ licebat, Cæſ. de bel. Gal. Tertio, quod prehendendi poteſtatem habebant eos, qui plebi injuriam inferebant, eoſque in carcerem mittendi, unde appellabantur præſides, atque libertatis pop. Rom. cuſtodes.

Ne quis civem Romanũ vinctum teneat.

Lex Portia.

Lex Portia propria eſt dominationis popularis.

Sacroſancta poteſtas.

Ne Tribuni extra urbem pernoctent.

Quarto,

Quarto, quod creato Dictatore, cum reliquorũ magiſtratuum Juriſdictio ceſſaret, Tribunus plebis in poteſtate manebat. Adde, quod Tribunis licuit Senatuſconſultis intercedere; imo in curia ſubſellia habere, adeo ut Veturius, teſte Plutarcho, morte affectus fuerit, quod Tribuno in forum venienti non ceſſiſſet, quo facit illud apud Liv. lib. 3. *Aut plebs non eſt habenda, aut habendi ſunt Tribuni plebis.* Propterea Imperatores, occupato Imperio, momento tribunitiam poteſtatem uſurparunt, quod erat, ut ſcribit Tacit. 3. annal. *ſummi faſtigii vocabulum.* Quare Auguſtus eam triginta ſeptem annos continuavit, eandemque à Senatu principibus Juventutis petiit. Hinc Alexand. Imper. apud Lamprid. *Gratias*, inquit, *vobis ago de Caſareo nomine, de pontificatu maximo, de tribunitia poteſtate.* Sed & huius generis eſt illud: ne in populari ſtatu patricii multos lictores habeant. Liv. lib. 3. *Non pudet lictorum veſtrorum majorem prope numerum in foro conſpici, quam togatorum aliorumque.* Hiſce etiam ſimilia ſunt arcana quædam dominationis tum regiæ, tum Ariſtocraticæ, quæ huc referri poſſunt: ut ſunt nimiæ clientelæ patriciorum, nimis munita ædificia, & id genus alia: quibus etiam plura ex variis hiſtoriis addi poſſunt, quod nos identidem aliquando, cum Deo & ætate, faciemus.

Cap. XXIV.

Tribunitia poteſtas ſummi faſtigii vocabulum.

Nimis multi lictores Patriciorum.

CAP. XXIV.

Alia quædam famæ & exiſtimationis obtinendæ, & communia conſilia. Romanorum ſtupenda magnanimitas, externa corporis majeſtas; magnus animus in rebus adverſis.

ILlud vero ſtudium famæ atque reputationis, ut vocant, plurimum poteſt in omni republica conſervanda. Cujus rei Romani, ſupra alias gentes, peritiſſimi fuerunt, & digniſſimi admiratione: veluti illud, quod à ſenatu Rom. decretum eſt, *ne captivorum octo millia, quæ cladi Cannenſi ſuperfuerant, ullo pretio redimerentur.* Ejuſdem notæ eſt illud Cæſaris, *non eſſe conſuetudinem populi Romani, ullam accipere ab homine armato conditionem.*

Rationes occulta fama & dignitatis conſervandæ.

Q item

Cap. XXIV.

item illà magni animi vox eſt: *navibus tranſire Rhenum, neq; ſuæ, neque populi Romani dignitatis eſſe.* itaque pontem ſtruxit. Sicut etiam Romanorum magnanimitas in accipiendis munerib. in ſtuporem conjecit ſæpenumero vicinas gentes: qualis fuit Germanici, quod dum Galli, Itali, & Hiſpani arma, equos, aurum offerebant, laudato eorum ſtudio, armis modo & equis ad bellum ſumtis, propria pecunia militem juvit: quo facto magnanimitatem illam Philoſophi ad vivum expreſſit. Primo equos & arma ſumſit, aurum repudiavit *Magnanimi enim eſt*, inquit Ariſtot. lib. 4. cap. 3. *non tam utiles & fructuoſas res capere, quam egregias & elegantes, & Imperatore dignas.* nimirum equi & arma conveniebant Imperatori; aurum vero plebejo cuidam. Deinde, quod laudato ipſorum ſtudio, & quaſi cum pudore accepit. *Eſt idem magnanimi*, autore Ariſt. *conferre beneficia ſed cum verecundia accipere.* Unde Liv. lib. 2. *Legatis*, inquit, *gratiæ actæ pro munificentia, curaque, patera, quæ ponderis minimi fuit, accepta.* Ac quidem principem ipſa nonnunquam armat auguſta corporis ſpecies, atque majeſtas; qua multi deterriti atque obſtupefacti à cæde, quam deſtinaverant, abſtinuerunt, quemadmodum etjam de Auguſto memoriæ proditum eſt; à cujus facie, cum quidam miles ſe averteret, & interrogaretur ab Auguſto, cur ita faceret; reſpondit, *Quia, Cæſar, fulmen tuorum oculorum ferre non poſſum.* Adeo nihil magis conſervat ſalutem principum, nihilq; citius conjuratorū inſidias opprimit, quam ſarta tecta exiſtimatio atque majeſtas. Quod prudenter Tac. 4. annal. *(ceteris mortalium in eo ſtare conſilia, quid ſibi conducere arbitrentur: Principum diverſam eſſe ſortem, quibus præcipua rerum ad famam dirigenda.*

Magnanimitas Germanici.

Qualis magnitudo illuxit etiam in illo veterum Germanorum duce ac principe, qui fuſus à Catualda, ad Romanos cōfugit, Tiberioq; ſcripſit, *non ut profugus aut ſupplex, ſed ex memoria veteris fortunæ.* Rebus enim deperditis ſæpe magnus animus fortunam comminiſcitur, atque ab audacia mutuatur. Eadem gravitas fuit Cononis, qui regem, ad quem miſſus erat, adorare noluit, quod teſte Æmilio Probo προσκυνεῖν illi vocabant, ne civitati ſuæ, quæ antea ceteris gentibus imperare conſueverat, notam aliquam

Principū una cura fama.

inure-

inureret. Illa vero animi torpedo atque ſegnities principum latus veluti aperit, qualis ſtupor fuit in Vitellio Imp. cum de Imperio periclitaretur: de quo Tacit. 3. Hiſtor. *Tanta torpedo invaſerat animum, ut ſi Principem eum fuiſſe ceteri non meminiſſent, ipſe oblivisceretur.* Eſt enim cordati & magni principis, nihil committere quod ipſius dignitati famæq; detrahit, quam animi magnitudinem etiam in Friderico Primo notat Gunt. lib. 6. *Cap. XXV. Torpedo Vitellii.*

Ergo pudet, populo, quaſi debita, cogar avaro
Solvere, cui magni ſolvunt indebita reges.

CAP. XXV.

Omnium firmiſſima dominationis munimenta, pietas & cultus divinus; clementia; nullæ injuriæ; mitis gubernatio. Fati vis in interitu Principum & Rerumpubl.

CEterum omnia hæc arcana conſilia ſuperat, tum clementia eorum qui imperant, tum pietas & cultus divinus, ut eſt in veteri Vaticinio C. Martii antiqui vatis: *Pietas & Timor DEI.*

Hæc ſi faxitis, recte gaudebitis ſemper,
Atque ideo fiet melior Reſpublica veſtra.
Nam is Divus veſtros perduelles ſtinguet ad unum,
Qui veſtros campos placide nunc ruraque paſcunt.

Ubi enim nimiis vectigalibus aliiſque penſionibus onerantur cives, ibi conjurationes in caput Principis iniri oportet. Id eſt, quod monuit Piſonem Galba: *Cogita*, inquit, *quid aut nolueris ſub alio Principe, aut volueris.* & Mecænas ille apud Dion. *Nulla in re laberis, ſi ea ipſa libenter feceris, quæ velles alium facere, ſi ejus imperio ſubjectus eſſes.* Quare nemo temere injuria afficiendus eſt: quin potius imperandi auſpicium à clemětia fieri debet, ut recte Auguſtű monuit Livia. In quo prudenter Germanicus, qui, Cappadocia in formulã provinciæ redacta, quędam ex regiis tributis deminuit, *quo*, ut ait Tac. *mitius Romanum Imperium ſperaretur.* id quod inprimis obſervare debent illi, qui noviter Imperium occuparunt: de quo idẽ Tac. arguit Mithridatem, *eum atrociorem fuiſſe, quam novo regno conduceret.* Mihi corollarii inſtar erit illa *Iniuriis neminem afficere. Clementia.*

Q 2 Salu-

Cap. XXV.

Saluſtii ad Cæſarem Oratio auro magis aurea: *Equidem ego cuncta imperia crudelia, magis acerba, quam diuturna arbitror; neque quenquam à multis metuendum eſſe, quin ad eum ex multis formido recidat. Eam vitam, bellum æternum, & anceps gerere: quoniam neque adverſus, neque à tergo, aut lateribus tutus ſis, ſemper in metu aut periculo agites.* Quid, quod hujuſcemodi humanæ cogitationes & arcana conſilia, ſæpenumero turpiter fallunt, & in fumum eunt?

Fati vis, ſeu potius immortalis Dei decretum, in Principum & Rerump. interitu.

Uſque adeo, ut canit elegantiſſimus Lucretius, *res humanas vis abdita quædam*
Obterit, & pulcros faſces, ſævasque ſecures
Proculcare, ac ludibrio ſibi habere videtur.

FINIS LIBRI TERTII.

ARNOL-

ARNOLDI CLAPMARII DE ARCANIS RERVMPVBLICARVM, LIBER QVARTVS.

CAP. I.

Diverſitas Juris publici & privati. In illo magis dominatur vis & ſalus populi quam æquitas. Jus humanum. Jus belli. Belli commercia. Militaris Juriſdictionis ſumma lex pecunia. Quomodo Juri dominationis reliqua cedant jura.

Iura publica ex privato promiſcue decidi non debent.

QUi publica negotia, quæve ad regna & populos ſpectant, promiſcue ex jure civili ac privato ponderant atque decidunt, næ illi mihi perperam facere videntur; idque duabus inprimis de cauſis: quarum prima eſt rei diverſitas, atque dignitas. A cauſis privatorũ pendet uniusatq; alterius ſalus: à cauſis publicis populi, Reſpublicæ, imo aliquot regna, quæ reſpectu rerum privatarum, *quæ*, teſte graviſſimo ſcriptore, *ſemper offecere officientque publicis negotiis*, minime conſideranda ſunt. Hinc Poeta de arte Poetic.

Diverſitas iuris publici & privati.

Fuit hac ſapientia quondam,
Publica privatis ſecernere, ſacra profanis.

Cap. I. Non attenuo eorum ſtudium, qui de jure belli, de fœderibus, de legationibus, de magiſtratu, de imperio, non ſolum ex hiſtoriis & jure publico diſputant, ſed etjam ex jure privato.

Scimus & hanc veniam, canit Poeta, *petimus damusque viciſſim:*
Sed non ut placidis coeant immitia, non ut
Serpentes avibus geminentur, tigribus agni.

In publicis negotiis magis dominatur vis, quam æquitas. Deinde quod in publicis parva, imo nonnunquam nulla habetur ratio juris privati; quippe in quibus dominantur privilegia, fœdera, vis armorum, militum, pecuniæ. Adde quod obſcuritas *Obſcuritas Iuris privati.* rerum privatarum, quæ teſte Cicerone 2. de Orator. multo ſæpe obſcuriores ſunt quam publicæ: ſicut &, ut Ulpianus vocat, judicialis illa ſubtilitas in publica negotia minime cadit. Hinc factum eſt ut, regni cauſa, juri civili multis modis abrogatum ſit, *Iuris publici ſumma ratio, Ius populi.* juxta illud, ſalus populi ſumma lex eſto; neque hoc ſine ratione aut exemplo. Cum enim neque jus naturæ, ſive gentium &, ut *Ius humanum.* Tacit. appellat, jus humanum, neque jus civile pro ſua anguſtia omnibus temporibus accommodari poſſet, hinc evenit, ut ingruentibus bellis, juri civili; tum propter ſuperbiam pervicaciamque civium, tum etjam propter militum ſævitiam, detractum fuerit, novumque Jus conſtitutum, quod appellatum *Ius belli.* eſt jus belli: quemadmodum apud Liv. lib. 5. Camillus, *ſunt*, inquit, *pacis, ita & belli jura, juſteque ea non minus, quam fortiter ge-* *Belli commercia.* *rere didicimus*. & Tac. lib. 3. Hiſt. Sabini cæde diremta belli commercia, & Poeta in Cyr.

At belli ſaltem captivam lege necaſſes.

Hinc Curt. lib. 9. de geſt. Alex. adeo etjam naturæ jura bellum *Iniquitas Iuris.* in contrarium mutat. Unde jura militaria atrociora ſunt paganorum l. 5. §. 1. D. de re milit. quo tempore ſæpiſſime, quæ iniqua ſunt belli calamitas introducit, ut ait Iuſtinian. in l. unic. C. de *Militaris Iuriſdictionis ſumma ratio, pecunia.* caduc. toll. Quippe præfecti militares ſæpe non tam jus & æquum in cognitionibus, quam magnitudinem ſpectant pecuniarum; quæ, ut Mucianus dicebat, bellorum nervi ſunt: quæ tamen reſtituta pace iterum abolentur. d. l. C. de Cad. toll. Atque ita ea uſurpantur quæ contraria ſunt juri civili, fiuntque, ut

ait

ait Tacit. 1. Annal. bono magis exemplò quam conceſſo jure. Cujus rei exempla ſunt multa in ipſo jure civili, ut teſtantur interpretes ad l. 1. D. de offic. Procos. idque Julianus ait in l. 51. D. ad leg. Aquil. *multa jure civili contra rationem diſputandi, pro utilitate communi, recepta eſſe, idque innumerabilibus rebus probari poſſe:* id quoque vult Seneca in Epiſt. *JCtorum reſponſa valere, etiamſi ratio non reddatur.* ut Ulpian. *quamvis*, inquit, *id perquam durum eſt, tamen lex ſcripta eſt.* Sicut igitur jus naturæ corrigitur à jure gentium, jus gentium à jure militari, jus militare à jure legationis, jus legationis à jure civili: ita hoc jus civile iterum corrigitur, ſibique velut frænum injici patitur, à jure quod appello Regni ſive dominationis. cujus naturam deſcribit Cicero, cum ait pro Rabir. Poſt. *Regum autem ſunt hæc Imperia: animadverte & dicto pare, & præter rogitatum ſi quærare; & illæ minæ: ſi te ſecundo lumine hic offendero, moriere.* *Cap. II. Iuri dominationis omnia cedunt iura.*

Cap. II.

Jus dominationis quaduplicitur appelletur. Vis poteſtatis, vis regni, vis Imperii, vis Principis. ἐπανόρθωμα νομίμου δικαίου. ragion de ſtato. exceptiones regiæ, jura exorbitantia, diſpenſationes, juris hujus Definitio. Boni publici cura apud Deum & homines. Magnorum heroum dicta.

QUod jus dominationis varie appellatur. Cicero in Epiſt. ad Q. Frat. vocat *vim poteſtatis*. Ut *remoto*, inquit, *Imperio, ac vi poteſtatis & faſcium, publicanos cum Græcis gratia & autoritate conjungas.* Curtius interdum *Jus regni*. Attius vim Imperii: *neque*, inquit, *feræ hominum pectora frageſcunt, donec vim perſenſerint Imperii.* Tacit. nonnunquam *vim Principis*, alii, id quod de jure regni licet. Ariſtot. δίκαιον πολιτικὸν item δυναστευτικὸν, lib. 2. Polit. cap. 8. & 5. Polit. ἐπανόρθωμα νομίμου δικαίου & alibi. παμβασιλείαν Itali, *Ragione di dominio, di Signoria, di regno d' Imperio*, & omnium elegantiſſime, *ragionamento di ſtato.* JCti appellant nunc exceptiones regias, nunc reſtrictiones, nunc jura *Vis poteſtatis. Vis Imperii. ἐπανόρθωμα νομίμου δικαίου, παμβασιλεία.*

exor-

Cap. II. exorbitantia, quod ab orbita, hoc eſt, lata & communi via divertant, nūc diſpenſationes, nunc limitatoriam diſpoſitionem, nunc leges limitatorias, hoc eſt, quæ à regulis Juris communibus recedunt, legibuſque derogant. Id enim Ciceroni eſt limitare, ut in Epiſt. ad App. Pulc. *De tua prolixa beneficaque natura limitabit aliquid poſterior annus.* item jura de quibus nemini excepto principe, diſponere licet. Eſt autem tale, quo nihil excelſius, nihilve auguſtius in hac humana ſocietate excogitari poteſt, ſecundum eam, quæ eſt omnium princeps, quæ dicitur lex, ſive juſſum, immortalis Dei. Hujus enim Princeps veluti vicarius eſt atque beneficiarius, unde Horat. lib. 1. Carm. od. 1.

Limitatoria diſpoſitiones. *Limitare.* *Maieſtas iuris dominationis.*

Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipſos imperium eſt Jovis.

Et Gunth. lib. 6. *Nullum caput iſta ſuper ſe*
Aſpicit, excepto cœlorum rege, poteſtas.

Definitur ius dominationis. Quare ſic definio, eſſe ſupremum quoddam jus, ſive privilegium, bono publico introductum, contra jus commune ſive ordinarium; ſed tamen à lege divina non alienum, atque eſt jus veluti legitimæ Tyrannidis: ſive, ut Alciat. definit, eſt juris communis quædam relaxatio, ſive correctio, quod privilegium dici poteſt: quod quamvis ibi de privatis intelligitur, tamen huc accommodari poteſt. Sicut enim alias privilegia, in jure civili ſunt correctio legis, circa unius atque alterius commodum: ita jura dominationis ſunt correctio legum circa ſalutem & commodum multorum; hoc eſt, & ipſius principis, & civium. Addo boni publici cauſa, cujus tam ſancta tamque antiqua ratio haberi debet: cui omnia jura adeoque ipſe princeps cedere debet.

Cura boni publici apud Deum & homines. Quemadmodum Otto Imperator mortem elegit potius, quam ut pateretur tantum Romanæ pubis, tot egregios exercitus ſterni rurſum & Reipubl. eripi, ut refert Tacitus. *Noluit nimirum*, ut ſcribit Sueton. *tanto rerum hominumque periculo ſibi dominationem aſſerere.* quæ etjam cauſa traditur, propter quam Carolus rex in pugna à Montifortio ſuperatus eſt; quod id pleriq;, teſte Froſſardo, credebant ex compacto factum, quod alia ratione finis imponi bello non potuiſſet. ſed cur ego de mortalibus

bus

Cap. III.

bus ſolis agam? Inſpice ſis, ſummi atque immortalis Dei actiones atque conſilia, an non eadem ſunt? Quid? an non filiū ſuum unicum & innocentiſſimum neci dedit boni publici cauſa, id eſt, propter ſalutem humani generis, ſecundum illud Caiphæ Joan. cap. 8. *Expedit hominem mori pro populo.* de quo tamen exemplo, aliiſque id genus, quod μυστικώτερα ſunt, & ſupra captum humanum, reverenter & ſobrie ſentiendum eſt: quemadmodum & de illo Moyſis, *Dele me potius ex libro vitæ, & populo peccatum condona.* quam vocem hac ætate noſtra, bellicoſiſſimus atque incomparabilis Rex protuliſſe fertur; ſe pro ſalute populi vel ad infernos iturum. Magna vox, dii immortales! neque facile ex noſtro ingenio metienda, neque imitanda facile: Recte Non. Pedo.

Magnorum heroum dicta & facta non facile imitanda.

Non eadem, vulgusq; decent, & culmina rerum.

C A P. III.

Qua in re differant jura dominationis ab arcanis dominationis. Disjunctio honeſtatis & utilitatis. Inter jus dominationis, & jus Imperii quid interſit. Jus in manu poſitum, ἐν χειρὸς νόμῳ; manu gubernare; manu agere, manu obtendere, ἐγχειρίζειν τὰς ἐπαρχίας.

HÆc jura dominationis pleriq; adeo ad arcana Rerumpubl. referunt, ut cum arcanis dominationis confundant. Qui, ut in primo recte ſentiunt, ita in altero aberrant. Sane ſunt hæc jura dominationis occulta conſilia atque privilegia ſalutis principum rerumque publicarum conſervandæ; non ſunt tamen ea quæ appellavimus dominationis arcana. Primum enim, jura Dominationis ſunt, quæ de regni jure licent; quorum pleraque ſunt contra jus commune, ac, neſcio quam iniquitatis atque injuſtitiæ ſpeciem præ ſe ferunt, ut ſunt ſupplicio non damnatum afficere, aliorum regna invadere: ceterum in rem & ſalutem fiunt principis, reiq; publicæ. Et disjunguntur hæc nonnunquā,

Jura dominationis differunt ab arcanis dominationis.

Speciosa iniquitas iuris dominationis.

Cap. III.

In publicis negotiis, honeſtas cedit utilitati.

invito etjam quovis in Republica viro bono, honeſtas ſcilicet & ſalus Reipublicæ, ut in illo Taciti de Galba Imp. *acceſſit Galbæ vox, pro Republ. honeſta, ipſi anceps, legi à ſe militem, non emi:* Nam in hac materia, non tam jus, quam utilitas publica reſpicitur, de quo Livius lib. 3. *Neque ſuum cuique jus modum faciebat, ſed virium ſpe, & manu obtinendum erat, quod intenderet.* Arcana vero dominationis neque fiunt contra jus commune, & ſi maxime fiant, non tamen hujuſcemodi ſpeciem injuſtitiæ habent. Deinde, arcana dominationis proprie & pleraque ſunt de facto aliorum; ut ne cui liceat prætorianos publice alloqui, aut

Iura Dominationis ſunt de facto Principis.

Arcana dominationis, de facto civium.

caſtellum aliquod munitum ingredi: Jura vero dominationis ſunt de facto principis. Hæc ſunt quæ Principi licent, & iis qui in Repub. principatum obtinent: illa vero, quæ aliis non licent; ut ex. gratia. arcanum dominationis eſt, ne quis ſenatorum aut illuſtrium virorum nimio favore apud milites creſcat: jus Dominationis eſt eundem frangere, alaſque incidere, ne quid turbet. Quin hæc ita diſtingui, & ſubtiliter diſcerni debeant, mihi dubium non eſt. Sed enim, inquiunt alii: hæc jura dominationis

Ius dominationis, & ius Imperii, ut differant.

comprehendi ſub jure, quod dicitur, Imperii. Haud id quidem abſurde, ceterum ita comprehenduntur, ut jus dominationis, ex jure imperii natum ſit atque profectum. Diximus enim jus Imperii, ſive Majeſtatis, in duobus inprimis cōſiſtere; & ut Princeps ſit legibus ſolutus, & ut aliis leges ponat. Jus itaq; hoc dominationis eſt reſtrictio quædam earum legum quibus ſolutus eſt, earumque limitatio: nōn enim omnibus ſolutus eſt. Deinde, jus Imperii nihil iniqui habet, ſed cum ſumma æquitate conjunctum eſt. Deinde juris Imperii uſus proprie eſt in pacata & tranquilla Repub. at vero juris dominationis in violenta ac ſeditioſa, in qua jus in manu eſt poſitum, ἐν χειρὸς νόμῳ, ut loquuntur

Ius in manu poſitum.

ἐγχειρίζειν τὰς ἐπαρχίας.

Græci. Unde Pompon. *manu omnia gubernare.* & Tacit. in vita Agr. *manu agere*, & Livius *manu obtendere*, Græci eleganter ἐγχειρίζειν τὰς ἐπαρχίας: quo tempore multa fiunt, fieriq; oportet contra Jus commune, vel ipſo Ariſtot. teſte in Polit. unde Livius lib. 2. *Diſcordia inteſtina, & bellum externum facere, ut hoc magiſtratu opus eſſet.* ut nunc taceam, quod jura Imperii ſint genera-

lia, jura dominationis ſpecialia, & in hypotheſi pro forma Reipub. conſideranda: Quæ quidem omnia mihi ſic diſcernere libet, ne ſit veluti ἄτροπος ὄχλος. *Cap. IV.*

CAP. IV.

Quare tantopere hæc jura dominationis vapulent; & an merito? Iniquitas bono publico rependitur; & ponuntur limites ſive poſſeſſiones hujus Juris, religio, & fides: item Quotuplicia ſint hæc jura.

QUare fruſtra ſunt ac nimis ſuperſtitioſi, qui hæc jura tantopere deteſtantur atque damnant. Vere & recte Nicephorus: *Ii, qui in una Dei cognitione omnes cogitationes ponūt, huic montes & ſpelunca conveniunt; at qui cum virtute & pietate civilem etjam vivendi rationem edidicit, & notitiam ſibi comparavit rerum variarum; ille vero populum ad optima ducere idoneus eſt.* Ac primum dum omnium ita comparatum eſt, ut rariſſime, imo nunquam, Politiam aliquam Platonicam reperias: quin potius pleræque ſunt turbulentæ, vel ſaltem minus compoſitæ, in quibus omnia exacte & ad ungvem agere extremæ dementiæ eſt. Cato vir prudens & gravis, ut fuit, ita dum nimium præfracte ærarium atque vectigalia defendit, inque omnibus fere publicanis adverſaretur, in multis ſociis, equites à ſenatu alienavit, & diſcordem, imo bicipitem Rempubl. fecit: de quo conqueritur toties ipſe Cicero. Sic Pompejus, autore Tacito, *cenſor factus, dum nimis ſevere vulgi mores inquirit, & graviora remedia, quam delicta erant, inducit; ea quæ armis tuebatur, armis amiſit:* Quin potius hujuſcemodi morbi pro valetudine Reipub. curandi ſunt: quod Tacitus pulcre notat in Galba, qui dū nimium honeſtatis retinens eſſe ſtudebat, ſeq; Rempub. multum afflixit: itaque addit *neque ad hanc formam cetera erant.* Deinde, ſpecies illa iniquitatis, quam inſipidi illi olfaciunt, ſed devorare atque concoquere nequeunt, revera iniquitas non eſt, & ſi ſit publico bono recompenſatur. Quid? quod legum iniquitates & incommoda ſola conſectantur, omiſſo jure & utilitate? Mihi vero

Reſpub. pleræque minus compoſitæ.

Catonis ſtudium adverſus publicanos.

Iniquitas hujus iuris bono publico recompenſatur.

 ſempi-

Cap. IV.

Omnes leges bona ſunt, qua in ſumma proſunt.

ſempiterna lex erit, cujus iniquitates utilitate leviores ſunt. Atque eſt aureum illud, ne dicam divinum effatum Corn. Taciti. *habet aliquid ex iniquo omne magnum exemplum, quod contra ſingulos utilitate publica rependitur*, & illud Plutarchi: *à Juſtitia in parvis rebus nonnunquam abeas, ſi ſalvam eam voles in magnis.* & illud Nervæ, *æque malum eſſe principem, ſub quo omnia liceat, quam ſub quo nihil*, & Catonis, *Nulla lex ſatis commoda eſt, id modo quæritur, ſi majori parti, & in ſumma prodeſt.* Poſtremo minime contradicunt hæc jura legi divinæ, ceteroquin non eſſent jura, ſed flagitia. Sicut enim jura belli, jura fiſci, jura Reipub. legationis, ſuos certos habent terminos, è quibus ſi evagantur, non amplius jura ſunt, ſed ſumma injuſtitia: ut ſi fiſcus omnia rapiat, ſi naturæ vis infeiatur, ſi ſpecie legationis & Reipub. inſidiæ ſtruantur, jus gentium ac divinum violetur: ſic etjam Jura dominationis ſuos certos habent limites, è quibus ſi excurrunt, & in vitiorum confinia atque poſſeſſiones involant, non amplius jura ſunt, ſed ſcelera, ſed, ut Tac. appellat, *dominationis flagitia*: quale, præter cetera, eſt illud Ammiani lib. 14. *Quicquid Cæſaris implacabilitati ſediſſet, id velutí fas juſque perpenſum urgebatur.* Quid enim? Jus hoc ſit? Imo eſt extrema quædam immanitas atque Tyrannis, ne quis me injuſtitiæ patrocinari putet.

Limites & termini hujus iuris.

Quare duo ſæpimenta, ſive terminos huic juri ſtatuo: Divinum numen, ſive Religionem; & Fidem, ſive pudorem. Quæ ſi integra maneant, nihil prohibet, nonnunquam à communi jure recedere, pacis ac quietis cauſa. Ceterum non ſolum huic juri locus eſt in Principatu, verum etjam in aliis Rebuſpubl. Quarum cum tres potiſſimum ſint ſpecies, totidem etjam Jura conſtituenda ſunt: veluti ſunt jura dominationis Regiæ, Jura dominationis Atiſtocraticæ, & iura dominationis Popularis; quæ tamen in pleriſque concurrunt.

Religio. Fides.

Triplicia dominationum Iura.

CAP.

Cap. V.

Jura dominationis Regiæ, quæ & qualia ſint. Aperitio, & jus Aſylorum.

PRimum ergo, jura dominationis regiæ ſunt, quæ principi licent contra jus ordinarium; tum conſervandæ augendæque Reipublicæ, tum ipſius ſecuritatis cauſa. Quibus in recenſendis primo loco ſeſe mihi offert aperitio Aſylorum, in quibus recipiebãtur, ut refert Plutarchus, omnium ordinum homines; nec ſervus domino, nec creditoribus reddebantur noxii, nec magiſtratibus criminoſi: Nam hæc tria hominum genera ad Aſyla confugiebant: quod etiam notat Tacit. 3. annal. *Complebantur templa peſſimis ſervitiorum, eorum ſubſidio obærati aduerſum creditores, ſuſpectique capitalium criminum receptabantur.* In quo valde vapulat Romulus. Ideo Satyricus appellat infame Aſylum, & Auguſtinus facinoroſorum domus. alii durius: Qui quantum nimia pietate, nolo enim dicere ſuperſtitione excellere cupiunt, tanto ego illis Reipubl. communiſque ſalutis amantior videri volo, & quantum illi de civili jure atque æquitate dimicant, tantum mihi de ſalute populorum atque incolumitate libet decertare. Etenim Romulus, & laudabiliter, & pro dominatione ſua feciſſe dicendus eſt. Non enim modo Romanam Rempubl. civibus locupletavit, verum etiam alias civitates, quæ erga ipſum hoſtili erant animo, ejuſcemodi ferocibus hominibus deoneravit, ſibiq; devinxit; quæ non exigua jacti tanti fundamenti pars fuit. Quid? quod ipſe Moyſes Aſylum aperuit Num. 35. *De urbibus quas dabitis Levitis, erunt ſex urbes refugii, quas dabitis, ut fugiat illic homicida.* & Deuter. 26. *Ne trade ſervum domino ſuo, qui ad te confugit:* idque aliæ gentes ſecutæ ſunt, ut de Theſeo refert Plutarch. & Senon ille apud Cæſar. de bell. Gall. *Ut primum defecerat Gallia, collectis undique perditis hominibus ſervis ad libertatem vocatis, exulibus omnium civitatum receptis, latrocinus impedimenta & commeatus Romanorum intercepit.* Illa autem ratio videtur magni momenti eſſe, quod non tantum Rempub. ſuam hiſce gentibus roboravit, verum etiam inconditam multitudi-

Ius & utilitas Aſylorum.

Aſylum Moyſis.

Cap. VI. nem honeſtis legibus ad ſocietatem civilem traxit atque compoſuit: adeoque, ut de Orpheo Poeta:

Placitis hominum, fera corda mitigavit.
Doctaque vitam voce temperavit,
Juſtitiam docuit, cœtu quoque congregavit uno,
Moreſque agreſtes expolivit Orpheus.

Quo tamen jure Alexander, ceteroquin ſui juris non negligens, non eſt uſus. Nam exſtructa Alexandria captivos, quos incolas novæ urbi dedit, liberavit, ſed reddito pretio dominis, Curt. libro ſeptimo.

CAP. VI.

Stautæ Imperatorum. Aræ. Ædes ſacræ, Eccleſia, Jura civitatis & ordinis dare victis hoſtibus. Aſylorum abuſus.

Quin etiam circa ſtatuas Imperatorum idem jus fuit, cum, ut miſeris perfugium eſſent, tum etiam ut eo venerabiliores ſanctioreſque viderentur principes. Itaque in honorem Cæſaris edixere Duumviri, inquit Dion, μηδένα ἐς τὸ ἡρῷον αὐτοῦ καταφυγόντα ἐπ' ἀδείᾳ, μήτε ἀνδραποδίζεσθαι, μήτε συλᾶσθαι, ὅπερ οὐδενὶ, οὐδὲ τῶν θεῶν, πλὴν τῶν ἐπὶ τοῦ Ρωμύλου γενομένων ἐδεδώκεσαν, *ne quis qui in templum D. Julii impunitatis cauſa confugiſſet, inde extrudi, vel abripi poſſet, quod nemini Deorum conceſſum, exceptis iis qua ad Romuli Aſylum pertinent.* (*Templum D. Julii.*) Hæc Dion. Nec ſolum hoc jus ſtatuarum fuit, verum etiam imaginum principalium: idque Philoſtr. ſcribit lib. 1. de vita Apoll. *impietatis damnatum quendam fuiſſe, quod ſervum ſuum verberaſſet, qui drachmam argenteam Tiberii imagine ſignatam geſtabat.* (*Ius ſtatuarū.*) Sed & ad aras confugiebant. Plautus, *Ego interim hanc aram occupabo.* & Virgil. 2. Æneid. *Ingens ara fuit, &c.* (*Ius aræ.*)

Hic Hecuba, & natæ ne quicquam altaria circum
Præcipites, atra ceu tempeſtate columbæ,
Condenſæ & divum amplexæ ſimulacra tenebant.

& poſtea: *hæc ara tuebitur omnes.*

Abuſus hujus juris. Ceterum hęc miſerorum perfugia, quæ hoc jure nituntur, in abuſum trahi non oportet. Quo circa Tiberius nimiam licentiam

&im-

& impunitaté circa Aſyla abrogavit. & laudabilis eſt conſtitutio in l. unic. C. de his qui ad ſtat. conf. *Qui ad ſtatuas, vel vitandi metus, vel creanda invidia cauſa confugiunt; ſi certas habuerint cauſas, quibus confugere ad Imperatoria ſimulacra debuerint, jure ac LL. vindicentur: ſin vero probati fuerint artibus ſuis invidiam creare voluiſſe, ultrix in eos ſententia proferatur.* & Calliſt. in l. 28. §. 7. D. de pœn. Eum qui imaginem Cæſaris in invidiam alterius prætuliſſet, in vincla publica coerceri, D. Pius reſcripſit. Idem circa Eccleſiam jus eſt. l. 2. C. de his qui ad Eccl. conf. nec tamen promiſcue ad alias domos referendum eſt: ideoq; Pompejus ille Columna Salernitano Principi ſumma familiaritate ſibi cōjuncto, tanquam reo læſæ majeſtatis comminatus eſt, niſi extemplo maleficum hominem ad carcerem ſtatuiſſet, qui è manibus præfecti vigilum elapſus, tanquam ad Aſylum in domum ejus perfugerat. Sed de Jure Aſylorum & Eccleſiæ, quibus indulgendum ſit & quomodo, vide alios. Non enim libet actum agere, & quæ nimis vulgaria ſunt, recoquere. Porro quo jure Aſyla aperta ſunt, eodem Reges Imperatoresq; gentibus hoſtilibus jura civitatis & ordinis dederunt, contradicente quamvis Senatu. De Anco Liv. lib. 1. *Ancus ſecutus morem regum primorum, qui rem Romanam auxerant, hoſtibus in civitatem accipiendis, multitudinem omnem Romam traduxit.* & Claudius Imp. in pulcerrima de hac ipſa re oratione apud Tac. 11. annal. *Quid aliud exitio Lacedæmoniis fuit atque Atbenienſibus, quanquam armis pollebant, niſi quod victos pro alienigenis arcebant? At conditor noſter Romulus tantum ſapientia valuit, ut pleroſque populos eodem die hoſtes, dein cives habuerit,* & ibid. *Jam moribus, artibus, affinitatibus, noſtris mixti aurum & opes ſuas inferant potius, quam ſeparati habeant.* prorſus ad ſapientiam ſacram 14. Proverb. *Ex multitudine populi apparet magnitudo regis, & ex inopia infirmitas principis.* Reperio etiam occultiorem cauſam; ne ſenatus ex ſolis Romanis conſtaret, ſed intereſſent etiam, qui & natura magis obſequioſi eſſent, & principi devincti. Id ait Tac. 3. annal. *Simul novi homines è municipiis & coloniis, atque etiam provinciis, in ſenatum crebro aſſumpti, domeſticam parſimoniam intulerunt.*

Cap. VI.

Ius Eccleſiæ.

Iura ordinis hoſtibus dari.

CAP.

Cap VII.

CAP. VII.

Raptus Sabinarum Virginum, vis neceſſitatis. Repulſa. Caſtrenſis Juriſdictio fori expers. Reipublicæ *αὐτάρκεια*.

RAptus etiam Sabinarum virginum ex hoc jure defenditur. Neque enim hic audio Theologorum, Philoſophorumque voces; profanatum jus divinum; violatum jus gentium; ruptum jus hoſpitii. Age enim, quo ore, qua fiducia, petentibus Romanis matrimonia negarunt finitimi? niſi quod rati ſunt hac ratione deletum iri gentem omnium nationum fortiſſimam atque bellicoſiſſimam. Quare factum bene quod Romulus prævortit, artemque ut dicitur, deluſit arte. At dices ex Juriſconſultorum aditis: judicio peti oportuit. ita enim ait Paulus Juriſconſultus l. 176. D. de reg. jur. *non eſſe ſingulis concedendum, quod per magiſtratū publice poſſit fieri, ne occaſio ſit majoris tumultus faciendi.* Te vero ineptum! ne quid fortius dicam. Nimirum cum armato & feroci populo, imo cum publico hoſte, judicio experiundum erat? Ac tamen Romani pacifice & miſſis legationibus petierunt: ſed cum repulſa; qua, ut quidam Poeta Græcus ait, viro magno nihil acerbius accidit. Ideo Lycus ille apud Senec. in Herc. fur.

ἀλωπεκίζειν πρὸς ἑτέραν ἀλώπεκα.

Non equidem reor
Fore ut recuſet, ac meos ſpernat thoros,
Quod ſi impotenti pertinax animo abnuet,
Stat tollere omnem penitus Herculeam domum,
Invidia faſtum ac ſermo popularis premet.

Quare ni maluiſſet populus Rom. Rempubl. juxta atq; ſeipſum ire perditum, neceſſitate adductus, quod bono titulo nequivit, extra ordinem adeptus eſt. ita enim Poeta: *raptas ſine more Sabinas*: idque ait Seneca de clementia lib. 9. *Neceſſitas magnum imbecillitatis humanæ patrocinium, omnem legem frangit.* & Valer. lib. 7. cap. 6. *Abominandæ neceſſitatis amariſſimæ leges & truculentiſſima Imperia, tum urbem noſtram, tum etiam exteras gentes, multa non intellectu tantum, ſed etiam auditu gravia perpeti coegerunt.* Et

Vis neceſſitatis.

quidem

Et quidem neceſſitatis exempla ſunt in ipſo jure civili, ut in l. 2. Cod. de patr. qui fil. ſuos diſtr. l. 7. D. de admin. & per.tut.& in aliis: Et hæc omnia Romulus ſummus Nomothetes publicæ utilitatis cauſa uſurpavit; ne civibus deſtitueretur Reſpubl. Ea eſt enim neceſſitatis vis, ea dignitas, ut ſæpe rei non licitæ jus & æquum tribuat. Quamvis quomodo hoc illicitum fuit, contra fraudulentos homines, & capitales inimicos, ſui conſervandi cauſa nõnihil exorbitare, &, ut dicitur, manu agere; cumprimis Romanos, qui erant homines militares. *Credunt plerique*, inquit Tac. in vita Agric. *militaribus ingeniis ſubtilitatem deeſſe; quia caſtrenſis juriſdictio ſecura & obtuſior, & plura manu agens, calliditatem fori non exerceat*. Et ne quidem ipſæ raptæ admodum ægre tulerunt cum fortiſſimis viris conjungi: *Accedebant*, inquit venuſte Livius, *blanditiæ virorum, factum purgantium cupiditate atq; amore; quæ maxime ad muliebre ingenium efficaces preces ſunt*. Unde mos manſit apud Rom. rapiendi virginem ex gremio matris, cum ad virum ducitur. Ceterum ceſſante neceſſitate, nefas erit: & regulariter raptus virginum capitis ſupplicio puniuntur. l. un. C.D. rapt. virg. ſeu vid.

Cap. VIII.

Civium multitudo pertinet ad αὐτάρκειαν Reipubl.

Militaris iuriſdictio minus ſubtilis.

Pœna raptus.

CAP. VIII.

Fratris filiam in uxorem ducere. Imperator fons ac caput juris Civilis. Matrimonium cum fratris filia juri civili non repugnat. Princeps profanus.

MOrtua Meſſalina Claudii Imperatoris uxore, cõſilium habitũ eſt à tribus in aula Imperatoris potentiſſimis libertis, de ſecundis nuptiis Imperatori viduo conciliandis. Narciſſus favebat Æliæ Pætinæ: Pallas Juliæ Agrippinæ, Germanici, id eſt, fratris Imperatoris filiæ: Calliſtus Lolliæ Paulinæ, Lollii conſularis filiæ. *At Pallas*, inquit Hiſtoricus, *id maxime in Agrippina laudare, quod Germanici nepotem ſecum traheret, dignum prorſus imperatoria fortuna ſtirpem nobilem & familiæ Claudiæ, quæ poſteros conjungeret; ne fœmina experta fœcunditatis integram claritudinem Cæſarum aliam in domum ferret*. Itaque ejus ſententia

Cap. VIII. Claudii Imp. matrimonium cum fratris filia.

prævaluit. Sed enim dices, quo jure? Imo vero optimo hoc eſt, jure hoc regni, ſive dominationis. Primum enim Agrippina erat ex domo Auguſta; quæ ſi alii nuberet, periculum erat, ne is Imperio Claudii inſidias ſtrueret, fretus hoc conjugio cum nepte Imperatoris. *Eſt enim fœmina*, ut ait Plin. in Epiſt. *interdum peſtis generis humani.* Quo etiam nomine Ruffus Criſpinus in exilium pulſus eſt, inviſus Neroni, quod Poppæam quondam matrimonio tenuerat, Tac. 5. an. Et Aſinius ſuſpectus fuit Tiberio, tanquam ducta in matrimonium Vipſania M. Agrippæ filia, quæ quondam Tiberii uxor fuerat, plus quam civilia agitaret. Deinde, quod nefas erat Auguſtæ domus ſplendorem in aliam familiam transferri. id enim dedignationem aliquā & contemptum Cæſaribus inlaturum erat, quod teſtatur Tac. 5. ann. Romanam Rempubl. in luctu fuiſſe, *quod Julia Druſi filia, quondam Neronis uxor, denupſerat in domum Rubellii Blandi, cujus avum Tiburtem equitem Rom. plerique meminerant.* Adde, quod erat expertæ fœcunditatis, ſive ut cum Varrone loquar, nondum erat exparta. Ceterum expediebat tum Reipubl. tum ipſi *principi*, heredes naſci, de quo vide quæ dixi ſupra. Ac ne mihi quis opponat jus divinum: utut enim hoc ſit, Romani tamen reſpectu ſuæ ſectæ, ut Galenus alicubi tradit, adeoque pro religione ſua, tum in his, tum in aliis excuſationem mererentur. Juri enim Civili non repugnat, ut recte ex Ulpiani fragmentis tradit Cujac. lib. 13. obſer. multo minus juri gentium. At enim, inquit prudens ſcriptor, *nova nobis in fratrum filias conjugia, ſed aliis gentibus ſolennia.* Et ſi maxime ſit contra jus civile, Claudius juri huic, cujus ipſe velut fons erat ac caput, oppoſuit bonū publicum; id quod late patebat, adeoque tunc temporis totum ferme complectebatur terrarum orbem. Quin etiam alias in ipſo jure civili, propter excellentiam perſonæ à regula generali receditur l. 2. C. de ſenten. ex per. recit. ſicut & plura illuſtribus perſonis conceduntur quam inferiorib. l. 17. C. de dignit. Ut taceam nunc diſpenſationes Pontificum ſuper hac re, ut videre eſt in libro Taxarum Pœnitent. Apoſt. At enimvero quod de Ptolomæo Alexandro, Heraclio, nonnulli afferunt, fruſtra ſunt; quippe qui libidinis

Principum dignitas poſita eſt in ſplendidis nuptiis.

Princeps fons & caput legū.

ſaltem

ſaltem explendæ hujuſcemodi matrimonia affectarunt, non *Cap. IX.*
tranquillitatis publicæ conſervandæ. Quare poſteriores principes conſtituta pœna, haſce nuptias prohibuerunt, adeoque hodie regulariter nullam ex tertio gradu uxorem ducere licet, l. 17. C. de nupt. & l. ult. C. de inceſt. nupt. Neque enim illud probo, quod peculiari SCto in exemplum raptum eſt. Nam, ut ait JCtus in l. 14. C. de LL. *quod contra rationem juris receptum eſt, non eſt producendum ad conſequentias:* tametſi ideo factum eſt, ut puto, ne princeps videretur inceſtum committere, adeoque populus ſperneret Imperium profani principis; quod Seneca exprobravit Neroni, ut refert Tac. 14. annal. *pervulgatum eſſe inceſtum gloriante matre, nec toleraturos profani principis Imperium:* & vel hanc ob cauſam, ne heredes, ejus & Imperii, ex nefariis nuptiis dicerentur nati: id quod Princeps ille Waldenſis dicebat, filium illegitimum non oportere occupare regnum, fieri hoc peſſimo exemplo, ut præjudicio ceterorum regum ac principum, ut eſt apud Froſſard. Et Pompejus ille Columna Julium Mediceum Pontificem fieri noluit, indignum ratus eum Chriſtiano orbi & ſacroſanctis ceremoniis patrum judicio præfici, qui parum certa, neque propalam legitima Juliani patris uxore natus eſſe diceretur. Jovius in vita Pomp. Colum.

Iura dominationis ſtricte accipienda.

Profanus princeps.

CAP. IX.

Ne fœmina ex auguſta domo pro arbitrio nubat. Matrimoniorum cura in principibus. Via per matrimonia ad Imperium.

MAtrimoniorum magnorum Principum maxima cura eſt, atque eſſe debet, quod exinde & bella oriuntur, & rurſum deſinunt; quemadmodum Froſſardus venuſte dixit, *magnorum ducum bella comicos habere exitus.* Quæ cauſa eſt, quare cum alias matrimonia libera eſſe debeant, id mutet in fœminis Auguſtis. Etenim Agrippina vidua Germanici fœmina potétiæ avidiſſima; (quæ cum liberius quiddã queſta eſſet, Tiberius manu apprehenſa græcoque verſu εἰ μὴ, inquit, κρατεῖς τεκνίον ὑβρίζεσθαι δοκεῖς. ita enim Canterus conjicit fuiſſe verba illius, quod Sueton.

Principum cura circa matrimonia.

Cap. IX.

refert, *Si non dominaris filiola, injuriam te accepiſſe exiſtimas?*) hæc igitur Agrippina maritum petebat, ſed Tiberio negante, *nõ ignaro*, ut ait Tacitus, *quantum ex Republ. peteretur.* Eſt hoc jus dominationis & juri communi cõtrarium, adeo ut ex DD. Sententia, lex, ſive ſtatutum, prohibens matrimonium contra jus naturale, non valeat. Verumenimvero Cęſar metuebat, ne is cui fœmina, & à favore vulgi, & à familia potens nuberet, res novas adverſus ſe moliretur, ſibique imperium extorqueret, accedente uxorio animo dominandi avidiſſimo. Hinc Seneca in Octav.

Quantum valeant matrimonia ad occupanda imperia.

Mactata ſoceri concidit thalamis gener
Victima, tuis ne fieret hymenæis potens.

& Africanus, *Uxorem quære firmamentum familiæ. Eſt enim*, ut eleganter ait Tac. in Agric. *matrimonium ad majora nitenti decus ac robur.* Quam ob cauſam David rex ſanctiſſimus atque ſapientiſſimus, decem concubinas à filio ſuo conſtupratas, vinctas detinuiſſe mihi videtur, Sam. 2. c. 20. quippe quod erant concubinæ regiæ, quas non ſatis tutum erat dimitti, aut cuipiam elocari; quamvis nõ ignoro, quid hac de re ſentiat doctiſſimus Theologus. Qua identidem arte Octavia filia Claudii Imp. Neroni deſponſata eſt, quod ait Hiſtoricus, *majora patefacturum erat*, hoc eſt, aditum illi ad Imperium facturum. & Liv. lib. 1. de Servio: *Idem*, inquit, *affinitatibus, perq; nuptias filiæ, multos ſibi cognatos amicosque conciliat.* & Perdiccas, ut viribus autoritatem regiam acquireret, ad nuptias Cleopatræ ſororis Alexandri Magni, & alterius Alexandri quondam uxoris intendit. Juſtin. lib. 13. & lib. 1. de Dario, *Principio*, inquit, *regni, Cyri Regis filiam, regalibus nuptiis regnum firmaturus, in matrimonium recepit, ut non tam in extraneum tranſlatum, quam in familiam Cyri reverſum videretur.* Eodem conſilio Lycus ille apud Senecam in Hercule furente ambit nuptias Megaræ:

Davidis concubinæ in cuſtodia retentæ.

Alieno in loco
Haud ſtabile regnum eſt; una ſed noſtras poteſt
Fundare vires, juncta regali face
Thalamiſque Megara: ducet è genere inclyto
Novitas colorem noſtra.

Quam

Quam etjam cauſam eſſe certus ſum, propter quam Sejano petenti matrimonium Liviæ obſcure negavit Tiberius apud Tac. 4. Annal. *Falleris*, inquit, *Sejane, ſi te manſurum in eodem ordine putas, & Liviam, quæ C. Cæſari, mox Druſo nupta fuerit, ea mente acturam, ut cum equite Romano ſeneſcat.* Cap. X.

C A P. X.

Prævenire iis qui nocere poſſunt, Bella populi Romani. Diverſitas rerum privatarum & publicarum.

ILla vero omnium maximam iniquitatem præ ſe ferre videntur, quæ paſſim ad invidiam Romanorum, cum voce, tum ſcriptis circumferuntur, de ſtudio ipſorum juvandi ſocios: propterea, quod hac ſpecie pedem lento greſſu promoverint, aliarumque gentium agros atque poſſeſſiones invaſerint, ſine ullo jure atque titulo. Neque enim M. Tullius poteſt, quin publice fateatur, *populum Rom. juvandis ſociis totum terrarum orbem occupaſſe.* & rex ille apud Saluſt. *Namque Romanis*, inquit, *cum nationibus, populis, regibus cunctis una & vetus cauſa bellandi eſt, cupido proferendi Imperii.* At enim vero mihi in pleriſque, & pro magnitudine ſua, & pro jure dominationis ſuæ feciſſe videntur. Primum enim, merito cavebant, ne quis, hoſtili præſertim animo erga ſe, cum periculo magnitudinis Romanæ nimium creſceret: id quod ipſi Macedones prætendebant, *id agendum ne vis ac poteſtas ad unum populum deveniret.* Eſt enim, ut Lyricus Poeta canit, *ipſa utilitas juſti prope mater & æqui*; in magnis præſertim & prærupris negotiis. Alterum eſt, ne populus ſemel ſedatus, & in amicitiam populi Romani receptus, iterum arma caperet: id quod cum periculo Romanorum conjunctum erat. Cum enim Latini ab ſenatu Romano peterent, ut aut mitterent ſibi ſubſidium, aut ſeipſos tuendorum finium cauſa arma capere ſinerent, *Romanis tutius viſum eſt, defendi inermes Latinos, quam pati retractare arma*, Livius lib. 2. Addo quod ad dignitatem rei Romanæ pertinebat, ne ſocii injuriis adficerentur. Cæſar de bell. Studium Romanorum juvandi ſocios.

Cap. X. Gall. *Æduos fratres conſanguineoſque populi Rom. in ditione atque ſervitute Germanorum teneri, in tanto imperio pop. Romani turpiſſimum ſibi ac Reipubl. arbitrabatur.* Sic Guntherus lib. 4.

Hoc ſiquidem bellum quod juris amore coactum
Milite ſuſpicitur, meritum, non culpa vocatur.

Et Maro laudi id ducit,

Nunc aliam ex alia bellando quærere gentem,
Vincere & Oceani finibus ulterius.

Prævenire iis qui nocere poſſunt. Ecquis enim adeo nullius animi eſt, adeoque ſuæ ſalutis prodigus, ut expectare velit, donec alter à multis victoriis potens & efferatus, bellum transferat, & ferrum in ipſius viſcera ſtringat? Ut enim hoc in privatis negotiis, & religionis & patientiæ alicujus dem; quod do libenter: in publicis certe negotiis, quæ ad regna & populos pertinent, nequaquam tibi concedo, quemadmodum recte Crotognitates ille apud Cæſarem, *Atque ego,* inquit, *hanc ſententiam probarem, tantum apud me dignitas poteſt; ſi ullam præterquam vitæ noſtræ rationem fieri viderem: ſed in conſilio capiendo omnem Galliam reſpiciamus oportet, quam ad noſtrum conſilium excitavimus.* Quo verius Dionis. Halicarn. *Ratio imperiorum eſt ne nocere poſſit.* & Antonius ille: *non concedendum, ut Hiſpani ſub nomine pacis, moliri res novas poſſint:* & legati Campanorum ad ſenatum Romanum: *Pugnavimus*, ajunt, *verbo pro Sidicinis, re pro nobis, cum videremus finitimum populum nefario latrocinio Samnitium peti, & ubi conflagraſſent Sidicini, ad nos trajectum illud incendium eſſe*, Livius lib. 7. Neque abſurde apud Curtium lib. 6. Alexander recte intellectus, *ſicut*, inquit, *in corporibus ægris nihil quod nociturum eſt, Medici relinquunt, ſic nos quicquid obſtat Imperio, recidamus.* Qua de cauſa Florentini Pontificem Sixtum tantopere rogabant, ne pateretur Venetos Ferrariam occupare; ſic denique illos totam Italiam tandem occupaturos, novos homines, qui è paludibus in proximum continentem pedes extulerint, Jovius. Romani certe iſtac erga ſocios pietate toti terrarum orbi pacem conciliarunt: quod pulcre Cicero in Epiſt. prudentiſſima ad Q. Fratrem *Simul & illud Aſia cogitet, nullam à ſe neque belli externi, neque diſcordiarum domeſticarum*

carum calamitatem abfuturam, ſi hoc imperio non teneretur. & de Tyro Curt. lib. 4. *Eam civitatem multis caſibus defunctam, & poſt excidium renatam, longa pace cuncta refovente, ſub tutela Romanæ manſuetudinis acquieviſſe.* Cap. XI.

CAP. XI.

Ὀςρακισμὸς. Falſa legatio. Exilium Tiberii, Ottonis, Hadriani Pontif. Ludowici XI. Miris modis frangere nimis potentes; æmulos adjungere; pecunia exuere.

SAnguinis emiſſione & purgatione, ajunt Medici, plurimum etjam boni ſanguinis ejici & abradi. Expedit tamen, niſi voles vitæ periculum facere. Eadem eſt ratio in Republ. in qua nonnunquam reperiuntur, quorum virtus ita in conſpicuo eſt, ut facile ſtudia vulgi ad ſe trahant vel inviti; quibus Rempubl. evacuari oportet. *Oſtraciſmus in regno.* Fulſerat Romæ cometa, qui ex vulgi opinione mutationem regis portendebat: & omnium ore Rubellius Plautus celebrabatur. Quibus permotus Nero, literas ad Plautum componit, *conſuleret ſibi & turbis, ſeque prave diffamantibus ſubtraheret, eſſe illi per Aſiam avitos agros, in quibus & tuta & inturbida juventa frueretur.* Atque ita Plautus illuc cum conjuge Antiſtia, & paucis familiarium conceſſit. Humaniter mea ſententia & recte Nero, mõſtrum alioquin non homo: Nam & ipſi Plauto pepercit, & tranquillitati Reipublicæ conſuluit. Hæc enim eſt natura regni ut ait Seneca: *cedat, quicquid excelſum eſt.* & alibi haud abſurde, quanquam in perſona Tyranni:

Servare cives Principi & patriæ graves,
Claro tumentes genere, quæ dementia eſt?

Non enim moveor illorum ſermonibus, qui exclamant, iniquum id eſſe, cõtra leges eſſe, hac ratione virtutũ viam occludi. At enimvero tranquillitatis Reipublicæ intereſt, cui, quicunque volet vir bonus eſſe, æquo animo atque vultu pro tempore cedat; ſibi vero imputet, quod nimis virtutes ſuas exerit, quas non-

Cap.IX. nonnunquam diſſimulare, atque occultare, boni ac prudentis viri eſt. De Piſone Vellejus, eum in magnis negotiis otioſo ſimilem fuiſſe. & de Galba Sueton. *paulatim in deſidiam ſegnitiemque converſum eſſe, ne quid materiæ præberet Neroni.* Ac multi ſponte ſe ſubduxerunt. De Tiber. Sueton. eum *ultro ſeceſſiſſe & devitaſſe æmulationis cum Cajo Lucioque ſuſpicionem.* & Vell. Paterc. lib. 2. *Marcus,* inquit, *Agrippa ſub ſpecie miniſteriorum Principalium profectus in Aſiam, ob tacitas cum Marcello offenſiones, præſenti ſe ſubduxit tempori.* Quod ut ut iniquum ſit, utilitate tamen publica rependitur: Adeoque Reſpublicas antiquas & hodiernas intuenti apparebit, non poſſe aliter, quin nonnunquam à juſtitia recedatur: idque innuit Philoſophus 5. Polit. cap. 11. κοινὴ φυλακὴ πάσης μοναρχίας τὸ μηδένα ποιεῖν ἕνα μέγαν, & cap. 3. *Satius eſſe providere, ne aliquis in Repub. tantopere creſcat: ubi vero Reſpubl. in eum ſtatum pervenit, medicina utendum eſt.* Sic acer Hiſtoricus noſter: *Imputare perfidiam,* inquit, *non poſſunt, qui Vitellium Veſpaſiano prodidere, cum à Galba deſciviſſent? quamvis interfuit Vitellium vinci:* plane ex mente divini vatis, & Salvatoris noſtri, *expedit fieri ſcandala, ſed væ illis qui faciunt.* Illud vero omnium humaniſſime, quod ſpecie honoris, vel legationis, vel ſtudiorum, vel amicitiæ, vel aliorum miniſteriorum principalium emiſſi ſunt, qui nolentes volentes præſentem dominationem plebi inviſam faciebant. Hinc illud vulgatum de Ottone, qui per cauſam legationis in Luſitaniam ſepoſitus eſt:

Solum vertere ſpecie honoris, legationis ſtudiorum.

Cur Otho mentito ſit, quæritis, exul honore,
Uxoris mœchus cœperat eſſe ſuæ.

Actamen neſcio quo plerumque fato reduces Imperium ſortiuntur. Tiberius certe è medio quam longiſſime ſe amovit, ut vitato aſſiduitatis ſtudio, autoritatem abſentia tueretur, atque etjam augeret, ſi quando indiguiſſet ſui Reſpubl. Tranquil. in Tiberio. De quo tritum illud eſt,

Exilium Tiberii.

Regnabit ſanguine multo
Ad regnum quiſquis venit ab exilio.

Sic Hadrianus ille, moliente Carolo Ceurio, honoris ſpecie ablegatus eſt, & haud multo poſt pontifex creatus. Et notum eſt exilium

exilium Ludovici XI. Galliarum regis,apud Philippum Ducem Burgundiæ;item Medicæi, Allobrogum Principis,aliorumque. Sunt & aliæ rationes quæ nituntur hoc jure, quaſve uſurpant principes in frangendis iis,qui vel à nimia potentia, vel ab affectato imperio ſuſpecti ſunt; veluti Tiberius Germanico Piſonem adjunxit,qui eum coerceret: & mira arte Ferdinandus rex Hiſpaniæ emunxit Conſalvum Magnum: Sic Romani Capuanis omnia jura ademerunt, *ne Senatus, ne plebis conſilium, ne magiſtratus eſſent; ſed ſine conſilio publico, ſine imperio, & ut multitudo, nullius rei inter ſe ſocia, inhabilis eſſet, &c.* & Fridericus I. rebelles pecunia exuit: De quo pulcri verſus ſunt Guntheri lib. II.

Cap. XII.

Rationes frangendi nimis potentes & ſuſpectos.

Nec melius ſtulta furor atque ſuperbia plebis
Puniri poterat, quam tanti ut cauſa furoris
Eriperentur opes, ut quos opulentia rerum
Fecerat elatos, in ſe revocaret egeſtas.

CAP. XII.

An Sejanus, Cæcina, Parmenio, aliique juſte interfecti ſint? In quo caſu ordo judiciarius non obſervetur: & an quis poſſit non accuſatus damnari.

NOn una exempla in Hiſtoriis ſunt eorum, qui manu & imperio militari, in ipſa herba, quod dicitur, oppreſſi ſunt; è quibus quædam tantum excerpam, eaque quæ in regno licuerunt, (nam de jure dominationis Ariſtocraticæ & popularis poſtea) ex quibus de reliquis Judicium eſto. De Sejano, qui Germanici uxore & liberis, nefariis modis oppreſſis, non ſolum ſuſpectus, ſed etjam reus fuit affectati Imperii teſtantur Sueton. & Tac. eum ſine ullo ordinario proceſſu ad ſupplicium raptum, *& dolo magis*, (verba ſunt Suetonii) *quam principali autoritate.* Sic Titus Imp. Cæcinam conſularem vocatum ad cœnam, ac vix dum triclinium ingreſſum confodi juſſit, Sueton. in Tito: *ſane urgente diſcrimine, cum etjam chirographum ejus præparatæ apud milites conjurationis deprehendiſſet.* Eodem jure uſus eſt Alexander adverſus Parmenionem, de cujus tamen crimine ad huc

Supplicium Sejani, Cæcinæ, Parmenionis aliorumq;.

locum habere puto illud Marci apud Volcat. *non poſſumus reum facere, quem nullus accuſat.* Eſt enim hoc privilegium quoddam, quod derogat Juri communi, quodve merito indulgetur principi tanquam perſonæ publicæ, tum ipſius principis, tum etjam Reipublicæ cauſæ. *Cap. XIII.*

CAP. XIII.

Exaſperatio criminũ, & acris animadverſio. Quomodo crudelitati locus ſit in Republ. Punire conjurationis conſcios: punire voluntatem conjurandi.

EOdem jure nonnunquam atrocia ſupplicia ob rem levicu- lam decernuntur exempli ſtatuendi cauſa, quod appellat Tacitus *multa crudeliter agere, quo ceteris quies ſit*, & eleganter Gunth. lib. 1. *Atrocia ſupplicia.*

Plus ſæpe nocet patientia regis,
Quam rigor, ille nocet paucis, hæc incitat omnes,
Dum ſe ferre ſuos ſperant impune reatus.

Neque hoc ſolum locum habet in bello, in quo ſolenne eſt, teſte Polybio, *crudelitatem exercere terroris cauſa*, ſed etjam in Republ. quo nomine acutus ſcriptor ab Hetruria Florentinos ridet, quod, cum Aretinos rebellantes in ſuam poteſtatem redegiſſent, nimis leniter cum illis egerint: quaſi vero, inquit, urbs tota ſine dedecore Florentinorum deſtrui non potuiſſet, &c. Quare Cęſar exẽplo ſupplicii deterrendos reliquos ratus, omnibus qui arma tulerant, manus præcidit, vitamq; conceſſit, quo teſtatior eſſet pœna improborũ. Neq; enim bello finis facile imponitur, niſi hæc interdum frangendæ pertinaciæ uſurpentur. Sed hæc inquã ad jus belli pertinent. Atqui etjam tẽpore pacis, & quo inprimis ſeditiones gliſcũt, hujus ſeveritatis uſus eſt. Ideo Mimus ille: *Bonis nocet, quicunque parcit improbis.* Qua de cauſa Pompejus Columna juſſit manũ detruncari honeſtiſſimo Equiti Neapolitano, cum ex jurgio gladium, in atriis domus, in altercantis caput, ſine vulnere ſtrinxiſſet; atq; pœnam deprecantib. amicorũ præcipuis, ni ita faceret, velut alita auctaq; audacia, quę *Severitatis uſus in Repub.*

Cap. XIV. Neapolitanorum animis inſita videretur, non defuturum reſpondit, qui cubiculo ſuo ferrum inferre, & ad cædem enudare dubitaret. Nimirum recte Symmachus in quadam Epiſt. *Tantum legibus ſeveritatis addendum eſt, quantum flagitia creverunt.* Quare idem Columna, cum ab Hiſpano, per præconem, ignominioſo tubæ cantu, duellum detrectaſſe proclamaretur, è veſtigio hominem trucidari juſſit, & cum apud Julium Pontif. hac de re cōquereretur Hiſpaniæ Regis legatus, Pontifex nihil aliud reſpōdit, quam rectiſſime factum, quod ſervi à pedibus, ut tantam injuriam vindicarent, Hiſpanicam inſolentiam Romana ſuperbia contudiſſent, hæc Jovius. Eadem ſeveritate conſcii etjam conjurationis in principem puniuntur l. 5. C. ad l. Jul. Majeſt. ut eo citius inſidiæ detegantur: de quo varia vide apud Curtium lib. 6. Sed & quæ animum alicujus percutiant: adeo periculoſum eſt in hujuſcemodi tempora & veluti noctes incidere: quod dicebat Philotas: *Si, & cum indicamus, invisi, & cum tacemus, ſuſpecti ſumus, quid facere nos oportet?* Et quamvis regulariter ratione ſolius conſenſus nemo ad pœnam obligatur l. 18. D. De pœnis: ſed ſecuto demum actu l. 225. D. De verbor. ſignific. illud tamen obtinet in crimine in principem, in quo voluntas punitur d. l. 5. C. ad l. Jul. Majeſt. ſed intellige talem voluntatem ut recte docet Cujac. ad d. l. D. De verb. ſignific. cum qua conjunctum eſt initium facti, id eſt, factio vel conjuratio: ſola enim & nuda voluntas puniri nequit: atque ita intelligo illud Guntheri lib. 8.

Conſcii conjurationum.

Voluntas pro initio facti.

> *Quicquid in auguſtos auſus committere reges*
> *Vel meditatus erat,*

Illud enim Poëtæ,

> *Et ſcelus intra ſe tacitum qui cogitat ullum,*
> *Facti crimen habet, &c.*

Juris conditores, teſte Cujac. minime probant: Sicut & vix illud Paterculi lib. 2. *Adeo illi viri magis voluntatem peccandi intuebantur, quam modum; factaq, ad conſilium dirigebant, & quid, non in quantum admiſſum foret, æſtimabant.* Quorum nonnulla, quæ ſævitiam aliquam præ ſe ferunt, ſalute publica cōpenſantur, & me-

& merito, ad terrendos nefarios perditorum hominum conatus, pro ſalute principis conſtituta ſunt. Cap. XXII.

Cap. XIV.

Imperialis abolitio. Vindicta noxia. Ne in omnia delicta, & in ſingulos autores inquiratur. locus pœnitentiæ.

Nonnunquam etiam hoc iure nocentes abſolvuntur, nam, ut ait Claudianus:

Ignoſcere pulchrum

Jam miſero eſt, pœnaque genus vidiſſe precantem.

Et Tacit. in Agric. *Omnia ſcire, non omnia perſequi, parvis peccatis veniam, magnis ſeveritatem accommodare, nec pœna ſemper, ſed ſæpius pœnitentia contentum eſſe.* Quod & Germanicus cenſuit Annal. *Dandum adhuc ſpatium, ſi recenti exemplo ſibi ipſi conſulerent:* idque facit ad ſecuritatem principis, ne nimiis ſuppliciis exacerbentur ſubditi. Quæ ratio fuit imperialium abolitionum, quæ fiebant vel in auſpicio regni, vel ob feſtum diem, ut ait Juriſconſultus in l. 8. D. ad Senatuſconſultum Turpilian. adeoque obſervatum eſt, ne quoties princeps introiret urbem, ſupplicium de quoquam ſumeretur, Tranquill. in Auguſt. Sed dices, hoc modo delicta impunita abire. Mihi vero Thraſeæ illud ſemper probabitur: *Non quicquid nocens reus pati meretur, id egregio ſub principe ſtatuendum eſt.* & apud Senecam Amp. *Tacita ſic abeant mala:* *Locus pœnitentia.* *Criminum abolitio.*

Her. *Ut inultus ego ſim?* Amp. *ſæpe vindicta obfuit.*

Adeo nonnunquam delicta nimis aſperis remediis atque ſuppliciis magis magiſque augentur: quod potiſſimum locum habet in conjurationibus, idque Tacitus de Tiberio: *Quanquam multi è domo principis equiteſque ac Senatores, ſuſtentaſſe opibus, juviſſe conſiliis dicerentur, haud quæſitum.* Sic Theodoſius militari ſcientia futura conjiciens, de conjuratis quæſtiones agitari prohibuit, ne, formidine ſparſa per multos, reviviſcerent provinciarum turbines incompoſiti. Et Trajanus reſcripſit autore Plin. libro 10. Epiſt. *Chriſtianos conquirendos non eſſe, ſed ſi defe-* *In omnes conjurationum ſocios non anxie quærendum.*

 ran-

Cap. V.

rantur & arguantur, puniendos. Ceterum qui iterum delinquit,&, quod dicitur, ad nauſeam redit, principis generali abolitione nôn fruitur. l. 3. C. de epiſ. aud. Quin etiam Fridericus I. cum in inauguratione ſua quidã ex miniſtris, qui propter ingens aliquod crimen gratia exciderat, ad pedes ejus ſe projeciſſet, ratus ob præſentis diei hilaritatem Imperatoris animum emollitum iri, tamen negavit, inquiens, non ex odio, ſed amore juſtitiæ eum à ſe puniri.

CAP. V.

De cõjuratorum filiis & propinquis pœnas ſumere, ne ad parentum exempla ſuccreſcant. In nomina damnatorum ſævire. Extrema conſilia. Obſides punire.

Cõiuratorum ſobolẽ punire.

UT autem hæc omnia cum iniquitate aliqua conjuncta eſſe videntur, ita inprimis illud iniquiſſimum videtur, quod in conjuratorum ſobolem nonnunquam æque ſevere atque in autorem, animadvertitur, etiam innocentiſſimam. Regulariter enim crimen vel pœna paterna nullam filio maculam infligere poteſt: namque unuſquiſque ex ſuo admiſſo ſorti ſubjicitur, nec alieni criminis ſucceſſor conſtituitur. l. 26. D. de pœnis. & peccata ſuos debent tenere autores. l. 22. C. eodem. Ceterum id fit, partim ut parentes amore liberorum à cæde principum abſtineant, partim quod paterni, hoc eſt, hereditarii criminis exempla in filiis metuuntur, ut ajunt Impp. Arcad. & Honor. & Tertullianus,

Filii hereditarii criminis heredes.

Autores ſcelerum, facinus ne creſceret ultra,
Extinxit, ſobolemque patrum peccata ſequentem.

Et Cicero in Epiſt. 11. ad Brutum: *Itaque cum rogamus, ut miſericordiam liberis ejus impertiamus, nihil affertur quo minus ſumma ſupplicia, ſi, (quod Iupiter omen avertat) pater puerorum vicerit, ſubeunda nobis ſint. Nec vero me fugit, quam ſit acerbum parentum ſcelera filiorum pœnis lui: ſed hoc præclare legibus comparatum eſt, ut charitas liberorum amiciores parentes Reipublicæ redderet.*

Itaque

Itaque Lepidus crudelis in liberos, non is qui Lepidum hoſtem judicat. Inprimis vero propter cupidinem vindictæ paternæ, qua æſtuant liberi, hoc conſtitutum eſt. Non aliter atque Dido illa imprecatur: Cap. V.

Exoriare aliquis noſtris ex oſſibus ultor,
Qui face Dardanios ferroque ſequare colonos.

Sed ita eſt, ſed iniquum eſt, quis negat? Sed & hoc terrore tyrannicidæ citius à ſanguine regio abſtinent. Ac tamen vix etiam his ſuppliciis capiuntur parentes in tot conjurationum exemplis. Itaque Tac. lib. 5. Annal. de liberis Sejani: *placitum poſthac, ut in reliquos Sejani liberos adverteretur.* & Ammian. Marcel. *Intercepti imperiali motu interiere omnes ad unum, eorumque ſoboles parva etjam tum, ne ad parentum exempla ſubcreſceret, pari ſorte deleta eſt.* Quod etiam in hoſtium filiis locum habebat. Tacit. *Mutianus*, inquit, *Vitellii filium interfici juſſit, manſuram diſcordiam obtendens, ni ſemina belli reſtinxiſſet.* Unde Senec. in Herc. *Gnatos paterni regni vindices:* ſic apud Venetos, mortuo Duce, ejus adminiſtratio examinatur, & in cognitionem trahitur, quæ ſi paulo iniquior & ferocior fuit, ſævitur in mortuum ejuſq; propinquos. Porro non tantum in filios ſæviebatur, verum etiam tota memoria damnabatur, de quo ſupra. Hinc Guntherus,

Atque feros manes & nomina ſæva nocentum
Damnat, & irati natos odere parentes.

& Seneca in Octavia: *Sævit in nomen ferus*
Matris Tyrannus, obrui meritum cupit,
Simulacra, titulos deſtruit mortis metu,
Totum per orbem.

Et Curtius: *Nihil*, inquit, *ex omnibus inconſulto ac temere actis, regem magis moverat, quam Parmenionis cum honore mentio illata.* Ne damnatorũ mentio fiat.

Quanquam multi Imperatores, tantum abeſt, ut conjuratorum filios ſupplicio affecerint, ut potius eos multis beneficiis ſibi devinxerint. Alexan. apud Curt. lib. 8. *Olim iſtum morem occidendi cum ſceleſtis inſontes propinquos parenteſque ſolvi, & profiteor in eodem honore futuros omnia eos, in quo fuerunt:* idque dicebat Verus: *nemo ſucceſſorem ſuum occidit.* Unde Diocletianus Lex Macedonum.

Caſſii

Cap. XVI. Caſſii liberos non tantum non occidit, verum etiam honoribus affecit. In hujuſcemodi enim rebus extrema conſilia omnium optima ſunt: aut enim interficiendi ſunt, aut præmiis multis emolliendi, tertia via nulla eſt. Paulo aliter atque Amphytruo ad Herculem apud Senec.

Extrema conſilia omnium optima.

> *Sic ſtatue, quicquid ſtatuis, ut cauſam tuam*
> *Famamque in arcto ſtare, & ancipiti ſcias:*
> *Aut vivis, aut occidis.*

Quo conſilio Solymannus Turcarum Imperator illuſtrem illum piratam Ariadinum Barbaroſſam ſplendidiſſimis & pretioſiſſimis præmiis ad ſe allicere ſtuduit, oblato etiam ei Archithalaſſi officio, ut quem bello vincere non poſſet, beneficiis expugnaret, ne amplius damnum rebus Ottománnicis inferre poſſet. Eodem Jure obſides puniuntur, quamvis innocentes, ut eſt, etiam fœminæ, quas à Romanis Germaniſque, pro obſidibus traditas legimus.

Obſides punire.

CAP. XVI.

Civibus res adimere cauſa Reipubl. Hæc jura non tam ex plenitudine poteſtatis, quam ex communi utilitate metienda eſſe. Res populi hoſti addicere, cenſus agere, vectigalia indicere. Cenſus, ſive, Loſungen/anima Rerumpubl.

UTilitas publica, ait Imp. in l. 3. C. de Primip. *præferenda eſt privatorum contractibus.* Quod quamvis alia ibidem merito dicitur, tamen huc referri poteſt. Quoties enim Reipublicæ intereſt, privatas res in uſum publicum deſtinari, toties cives ac ſubditos à jure ſuo diſcedere oportet, & niſi volent, à principe cogi, hoc nimirum Jure dominationis. Iniquum id ſane videtur, imo miſerabile, ſed in favorem Reipublicæ indultum, veluti Levinus Conſul Rom. apud Livium ait lib. 26. *Reſpublica incolumis, & privatas res facile ſalvas præſtat, publica perdendo, tua nequicquam ſerves.* De tempore belli liquidum eſt Jovius: *Galli*, inquit, *obſeſſo à Cæſare Mediolano, adhortante Gritto Veneto neceſſaria, ſed miſerabili ratione, ſuburbana ædificia incenderunt, ne*

Bona civibus auferre.

hu

bis ad ponenda caſtra uteretur Cæſar, & propius & tutius tegentibus tectus muro ſuccederet: idque Vercingetorix ait apud Cæſ.lib.7. de bel.Gal. *ſalutis cauſa res familiaris commoda negligenda eſſe,* adeoque ſuadet Gallis, ut æquo animo ſua ipſi frumenta corrumpant, ædificiaque incendant, qua rei familiaris jactura, perpetuum imperium libertatemque ſe conſequi videant. Sed an etiam extra bellum? Ita vero ſerio, ſuadente id utilitate publica: nec tamen vix aliter, quæ eſt benignior ſententia, niſi refuſo aliquo pretio l.2. C. pro quib. cau. ſer. præm. lib. acc. Quippe quod omnia princeps poſſidet, *non tamen Dominio,* ut ait Seneca *ſed imperio.* Et Poeta Ligurin. lib.3. — Cap. XVI. *Princeps omnia poſſidet imperio.*

Quicquid habet locuples, quicquid cuſtodit avarus,
Jure quidem noſtrum eſt, populo concedimus uſum.

Ac tamen id, quod ajunt nonnulli, licere principi ſine ulla cauſa alicui rem ſuam auferre; non tam ad Jus dominationis refero, quam ad dominationis flagitium, ut Corn. appellat: quæ ſententia nō ex alio fonte promanavit, quam aſſentationis & emerendæ gratiæ, quo nihil turpius de juſtitiæ ſacerdote dici poteſt. Nam hæc, & id genus alia, nō tam ex plenitudine poteſtatis metienda ſunt, quam ex ſalute atque utilitate publica: *Quaſi vero,* inquit Salluſt. *injuriam facere, id demum eſſet imperio uti:* & laudabile eſt illud de Tito apud Sueto. *abſtinuit alieno, ut ſi quis unquam.* Sed licetne Principi, jure dominationis vel belli, icto fœdere, civium bona hinc & inde direpta remittere? Ita certe, inprimis ſi aliter pax fieri nequit: adeoque cives perpetuo omni actione excluduntur. Nam quod gloſſa ait, compoſitiones Dominorum non officere juri ſubditorum: haud iis convenit, qui pro arbitrio ſuo, & ut Curtius ait, regio more imperant; ſed quorum Imperium variis conditionibus reſtrictum eſt. Sed ὁδὸς πάρεργον: Nam ſobrie hæc & circumſpecte aget prudens Princeps, quod, ut docet Philoſoph. libro 5. Politic. capite 6. *per ablationes rerum conjurationes inſtituuntur.* Et hæc fere jura ſunt dominationis regiæ, quibus alia id genus addas licet. Nam ratio illa agendi cenſus, ex qua non tantum facultates civium innoteſcunt, & in tabulas cenſuales referuntur; verum etiam ex — *Iura dominationis ex ſalute Reip. metienda ſunt, non ex plenitudine poteſtatis.* *Civium bona hoſti remittere pacis cauſa.* *Cenſus agere.*

V cujus

Cap. XVII. cujus modo tributum & vectigal penditur, adeoque reſpublica locupletatur, haud ulla, ut opinor, excuſatione opus habet. Cum enim Imperium ſine vectigalibus nullo modo retineri poſſit, æquo animo cives parte aliqua ſuorum fructuum, pacem ſibi ſempiternam, atque otium redimere debent, ut ſcribit Cicero ad Q. Fr. Atque eſt hujuſcemodi cenſus, nos Schatʒungen appellamus, anima magnarum Rerumpublic. Unde Livius non immerito vocat *rem ſaluberrimã magno futuro Imperio*. & Claudius vocavit opus arduum. *Quod opus*, inquit, *quam arduum ſit, nobis cum maxime, quamvis nihil ultra, quam ut publice notæ ſint facultates noſtræ, exquiratur, nimis magno experimento cognoſcimus.*

Cenſus anima Rerumpubl.

CAP. XVII.

Jura dominationis Ariſtocraticæ. Ne quis ex patriciis, regis, vel principis filiam ducat. Ejicere cives nimis potentes. Ut interfecto domino omnes ſervi puniantur. Decimatio militum.

EAdem fere ſunt Jura dominationis Ariſtocraticæ & à quovis huic accommodari poſſunt. Sunt tamen etiam peculiaria quædam. Nam ſicut jura regia ſaluti regni & unius inſerviunt, ita quoque jura Ariſtocratica ad ſalutem & dignitatem nobilium, eorumque qui imperant, comparata ſunt, ſicut & jura populi ad ciuium: quale eſt illud: Ne quis ex optimatibus principis alicujus, vel regis filiam in uxorem ducat, quod is fultus fretuſque hac nuptiali dignitate, facile animum dominandi ſumit: id quod ex præcedentibus liquet; quod tamen potius ad arcana dominationis, quam ad jura referendum eſt. Magni enim periculi res eſt in libera Republica principem naſci, non ſecus atque, ut Senec. ait, *ſemper magno conſtitit naſci Deum*. Adeoque cavendum eſſe exiſtimo in Ariſtocratica Reipublicæ ab iis, qui originem ducunt à regibus: quæ res Cæſarem ad invadendam Rempublicam exſtimulavit, ut conſtat ex funebri oratione de Julia amita: *Eſt in genere & ſanctitas regum, qui plurimum*

Principales affinitates.

mum inter homines pollent, & ceremonia Deorum, quorum ipſi in poteſtate ſunt reges. Tales autem, & qui hujuſcemodi, & id genus aliis dignitatibus nimium creſcit, ex Republica libera ejici poteſt, & quidem hoc jure dominationis. Qua ratione Scipio Africanus lubens, & merito, civitate ceſſit. Nam, ut teſtatur Livius, *periculoſum erat, in Republica præſertim libera, unum hominem eſſe caput, & columen Imperii: ſub umbra Scipionis urbem terrarum orbis dominam latere, nutus ejus pro decretis patrum eſſe, &c.* Quo facit Athenienſium & Epheſiorum Oſtraciſmus: *Nemo de nobis unus excellat, ſed ſi quis exſtiterit, alio loco & apud alios ſit.* Quo nomine Romani omnes Tarquinios è civitate Romana expulerunt, *ne quam*, ut ait Varro apud Non. *ſeditionis per gentilitatem ſpeciem haberent*; veluti fortiter & præclare Brutus ad Tarquinium Cos. *Hunc tu*, inquit, *tua voluntate remove metum, meminimus, fatemur, ejeciſti reges, abſolve beneficium, aufer hinc regium nomen*: & apud eundem Livium libro quadrageſimoprimo, C. Sempronius. *Nec ſenatui tanti ſe civem aut quenquam alium debere eſſe, ut in parendo uni malum publicum fiat.* Illud eſt quod Catulus de Pompejo dixit; eſſe quidem præclarum virum, ſed nimirum jam liberæ Reipublicæ, neque omnia in uno reponenda Vell. libro ſecundo. Idem teſtatur Jovius lib. 1. Hiſtor. de Venetorum Rep. *Neminem*, inquit, *temere ex optimatibus, qui vel inſigni virtute, vel ſpiritu in gerendis rebus ceteris antecellat, nimio plus creſcere, vel collecta gratia potentem & clarum fieri patiuntur.* Sed hæc palam ſunt, & à multis exemplis obvia. Ille vero mos animadvertendi in ſingulos ſervos ob unius domini necem, maximam crudelitatem referre videtur; verum ſpectabat, tum ad ſalutem clariſſimorum hominum, tum etiam ad contundendam ferociam mancipiorum: de Marcelli cæde Servius Sulpicius. *Ego tamen ad tabernaculum ejus perrexi; inveni duos libertos, & pauculos ſervos: reliquos ajebant profugiſſe metu perterritos, quod dominus eorum ante tabernaculum interfectus eſſet.* Quam ſeveritatem confirmavit Auguſtus, & Nero, viro conſulari, & præfecto urbi à ſervo occiſo: qua de re ita Caſſius in Tac. 14. Ann. *At quidem inſontes peribunt.*

Cap. XVII.

Oſtraciſmus Athenienſiū & Epheſiorū.

Venetorum Oſtraciſmus.

Omnes familiares punire ob unius necem Domini.

V 2 *Nam*

Cap. XVIII. Decimatio militum.

Nam & fuſo exercitu,cum decimus quiſque fuſte feritur,etiam ſtrenui ſortiuntur. De qua decimatione Livius libro 2. *Centuriones, duplicarioſque, qui reliquerant ordines, virgis caſos ſecuri percuſſit cetera multitudo ſorte decimus quiſque ad ſupplicium lecti.* Utrumque hoc cum iniquitate conjunctum eſt, ſed, ut idem ait Caſſius, *contra ſingulos utilitate publica rependitur*; neque enim pudet me hanc ſententiam toties repetere, cujus rei rationem reddit M. Tul. in Cluentiana, *Statuerunt*, inquit, *ita majores noſtri, ut ſi à multis eſſet flagitiũ rei militaris admiſſum, ſortitione in quoſdam animadverteretur, ut metus ad omnes, pœna ad paucos perveniret. Nam qui miles locum non tenuit; qui hoſtium impetum vimq; pertimuit; poteſt idem poſtea & civis eſſe melior, & vir bonus & civis utilis. Quare ne in bello propter hoſtium metum delinqueret, amplior ei mortis & ſupplicii metus eſt à majoribus conſtitutus; ne autem nimium multi pœnam capitis ſubirent, idcirco illa ſortitio comparata eſt.* Hæc Cicero.

CAP. XVIII.

Proſcriptorum liberos à jure ordinis prohibere; & perfunctorie oſtenditur differentia inter hæc jura Ariſtocratica & jura regia.

SYlla, ejectis & proſcriptis quãplurimis Senatoribus, & equitibus Romanis, lege lata proſcriptorum liberos à jure petendorum honorũ prohibuit, ſimulq; *ut Senatorum filii*, (verba ſunt Velleii) *& onera ordinis ſuſtinerent, & jura perderent.* Quæritur an recte? Sane Vellejus indigniſſimum eſſe cenſuit. Mihi vero & jure dominationis, & ad ſalutem atque tranquillitatem præſentis Reipubl. feciſſe videtur: quemadmodum Ci er. ait 1. Philip. *non quod probem; ſed quod rationem habendam eſſe cenſeo maxime otii & pacis.* Et Quintil. lib. 11. c. 1. *Molliendа eſt*, inquit, *in pleriſque alio colore aſperitas orationis, ut Cicero de proſcriptorum liberis fecit. Quid enim crudelius, quam honeſtis parentibus ac majoribus natos à Republ. ſummoveri? itaque durum id eſſe, ſummus ille tractandorum animorum artifex fatetur: ſed ita legibus Syllæ cohærere ſtatum civitatis, ut his ſolutis, ſtare ipſa non poſſit. itaque*

Proſcriptorum liberos ab honoribus excludere.

eſt,

eſt, ut aliquid eorum quoque cauſa videretur facere, contra quos diceret. Hæc Quintilianus egregie. Ideo enim jura ordinis perdiderunt, ne copiam haberent amore vindictæ Rempubl. perturbandi. Eadem ratio fuit in Bruti filiis, quos occupata libertate neceſſe fuit è medio tolli, de quo vide Machiavellum. Proprie autem hoc convenire dominationi Ariſtocraticæ ex eo liquet, quod, imperio poſtea in unum devoluto, honoribus reſtituti ſunt. Ita enim Sueton. de Cæſare: *Admiſit ad honores & proſcriptorum liberos.* Unde Cicero appellat *legem temporis, non hominis.* Eodem modo Alexander, cum reverſus ex India Epiſtolas in Græciam ſcripſerat, quibus omnium civitatum exules, præter cædis damnatos, reſtituebantur, magni motus exorti ſunt, quod plurimi non legibus pulſi patria, ſed per factionem principum fuerant, verentibus iiſdem principibus, ne revocari potentiores in Republ. fierent, Juſtin. lib. 13. Non enim omnia hæc jura omnibus Rebuſpublicis promiſcue, omnibuſque temporibus conveniunt, ſed ſuo modo ſingulis accommodanda ſunt. *Cap. XIX.*

Cap. XIX.

Lupanaria admittere. Fœneratoribus atque uſurariis locum dare. Tyranno interfecto de crimine demum cognoſcere. Supplicium S. Melii.

Porro hoc quoq; jure lupanaria colorari poſſe exiſtimo, quæ paſſim propter hominum libidinem in vaſtis Rebuſpubl. conceduntur, ut nimirum avertantur ſtupra honeſtiſſimarum fœminarum; & quod alias, ut feſtive JC. ait l. 27. D. De hered. pet. *etjam in honeſtorum virorum prædiis lupanaria exerceantur:* quo etjam alludit Catullus; *ille domum nobis atque dedit dominam.* Quare Nerone delapſo in amorem libertæ Actę, & abhorrente ab uxore Octavia nobili fœmina & probitatis ſpectatæ, ne quidem ſeveriores amici principis averſabantur. *Metuebatur enim,* inquit Tacitus, *ne in ſtupra fœminarum illuſtrium prorumperet, ſi illa libidine prohiberetur.* Ceterum erat hoc bono fiſci atq; ærarii. Nam ſub Severo Imp. hujuſcemodi proſtibula, ſicut *Lupanaria.*

Cap. XX. & ipſi Lenones ſolvebant vectigal à queſtu meretricio, idque in ærarium referebatur, ad refectionem publicorum ædificiorum, ut amphitheatri, circi, aliorumque. Cui ſimile eſt illud Deuteron.23. *Extraneo tuo fœnerabis; at fratri tuo non*; idque Judæis indultum fuit propter duritiem eorum: & illud Chriſti ad Phariſæos apud Matth.cap.19. *Moyſes, pro duritia cordis veſtri, permiſit vobis dimittere uxores veſtras; ceterum à principio non fuit ita.*

Fœneratores.

Διγαμία.

Lex Valeria. Ejuſdem farinæ eſt Lex Valeria, quæ permittebat Tyrannum interficere, & poſtea cauſam dijudicare; idque propter periculum moræ: ſicut & latronem & ſeditioſum ſtatim licebat interficere, & poſtea ad principem ſcribere, l. 6. D. De injuſt. rup. irr. teſtam. Ceterum, ut dixi, pleraque jura dominationis Regiæ huc referri poſſunt. Eadem enim fuit ratio in Spurio Melio; quæ in Sejano & Cæcina: Spurius Melius ille quod in libera Repub. regnum affectaverat, & à Dictatore ad cauſam dicendam vocatus minime paruerat; quin potius quiritando multitudinem concitaverat, à magiſtro equitum in publico obtruncatus eſt. Sed rurſum inquies; inique vero, non auditus, non damnatus. At enimvero publico judicio cum illo agi non potuit, niſi cum ſeditionis periculo: & fortaſſe partium favore è reatu fuiſſet elapſus. ne repetam illud, quod hæc iniquitatis ſpecies utilitate publica tegitur & recompenſatur. Ut enim in omnibus actionibus politicis, ita cumprimis in hac materia locum habet illud elegantiſſimi Poetæ:

Iniquitas magnorum exemplorum.

Medio de fonte Leporum
Surgit amari aliquid, quod in ipſis floribus angat:

Quibus multa alia addi poſſunt, multa etjam exemplis illuſtrari: Mihi, ut ait Plinius in Epiſt. *harum rerum difficilior fuit electio, quam inventio.*

CAP. XX.

Jura dominationis Democraticæ. Parricidium Timoleontis; cujuſvis parricidii deteſtatio.

PLeraque ex his omnibus competunt etjam populari Reipublicæ, in qua multa cum ſingulorum ſalutis cauſa, tum etjam

Jam præſentis Reipubl. conſervandæ gratia fiunt, ac paulo quidem iniquius: quibus tamen iterādis ſuperſedeo, quod ex prioribus ſumere, & huic formę accommodare cuivis in proclivi eſt. Non tamen poſſum mihi imperare, quin huc referam parricidium illud Timoleontis. Hic fratrē ſuum Timophoontem, qui tyrannidem moliebatur, multiſque adeo viris magnis in Rep. extrema quæque minitabatur, nequicquam monitum ut abſiſteret, cōfeſtim confodi juſſit, & quidem intra parietes. Cujus rei cum Timoleontem pœniteret, & idcirco ſe à publicis negotiis ſubduceret, Teleclides eum vehementer increpans; *ſi*, inquit, *decertaveris præclare, tyrannum te occidiſſe arbitrabimur, ſin minus, fratrē.* Sane haud id fecit odio fratris incitatus, ſed incredibili amore patriæ impulſus, neque tam privata autoritate, quam publica: erat enim ex principibus Senatus. Ac quidem legibus Romanis tantum abeſt, ut in eos, qui vel parentes vel filios hoſtes patriæ interfecerāt, animadverſum ſit, ut potius præmiis fuerint adfecti, ut eſt in l. 25. D. De relig. & ſumpt. fun. Quare mihi Timoleon non magis parricida erit: quam Manlius ille, qui filios perduelles interfici juſſit, vel Servilius Hala, qui Melium affectati regni accuſatum obtruncavit. Et quidem dolorem, quem ex morte fratris conceperat Timoleon, vehementer perſtringit Plutarchus: *Uſque adeo*, inquit, *judicia hominum vacillant, & quibuſvis laudibus vel probris in tranſverſum rapiuntur: ſicut edones illi ingenti eſurie capti ingluttunt cibos, ſed ſatiati nauſeant, ita nos rebus perpetratis animum abiicimus.* Hæc ille in Timoleon. Ac neſcio, an non aliquo pacto excuſari poſſit Nero de cæde matris. Conſideranti enim mihi hiſtoriam totam, occurrunt multa ſcelera & affectati regni indicia: veluti, quod, præter alia, tribunos & centuriones comiter excepit; quod nomina & virtutes nobilium in honore habuit; quod ducem quæſivit & partes; aliaque id genus dominationis arcana invaſit. Imo ipſe Burrhus & Seneca, teſte Corn. Tacit. eo deſcenſum credebant, ut niſi præveniretur, Neroni pereundum foret. Id quod carpit Octavia illa apud Senecam:

Cap. XXI.

Fratricidium Timoleontis.

Matricidium Neronis.

Extin-

Cap. XXI. *Extinguat & me, ne manu noſtra cadat:*

Ceterum eſt tamen res atrox, & ab affectione atque naturali pietate alieniſſima. Neque aliquis facile in necem ſuorum juraverit, niſi qui omnibus affectibus bellum indixerit. Recte Juſtinus lib. 16. *In parricidio, nulla ſatis juſta cauſa ad ſceleris patrocinium prætexi poteſt.*

CAP. XXI.

Quomodo hæc jura inſerviant religioni. Hæc jura dominationis cedunt divino juri: Prætextus religionis. Αὐτονομία. varietas religionum.

HÆc dominandi jura, tantum abeſt ut religionem depravent, vel pietati adverſentur, ut potius ei inſerviãt. Id enim efficiunt, ut religio in Republica ſarta tecta ſit, & rite colatur. Neq; hercule juris nomine dignum eſt, quod divinæ legi, quod religioni contrarium ſit. Sunt equidem hæc jura inſtar clypei, & veluti propugnaculum ſummæ potentiæ, ad ſecuritatem præſtandam civitatis principi, veluti perſonæ publicæ, quive rerum caput eſt, & cui fas eſt omnia Reipubl. membra cedere faſceſque ſummittere: Verumtamen habet hæc majeſtas terminos ſuos; ut ſunt religio, pudor, fides. Hæ enim veluti victrices Deæ finium iniiciunt potentiç humanæ, cohibentque, ne ulterius progrediatur, quam lex divina patitur. Hinc Poeta: *Dis te minorem quod geris, imperas.* Quare in Romana Republ. cum de Campanorum petitione Senatus conſultus eſſet, & ſi magnæ parti vrbs maxima opulentiſſimaque Italiæ, uberrimus ager, mariſq; propinquus ad varietates annonæ, horreum populi Romani videbatur; tamen tanta utilitate fides antiquior fuit, ut præclare refert Livius lib. 7. Et fortiter Achæorum ille Prætor, *Veremur*, inquit, *vos, Romani, & ſi ita vultis etiam timemus, ſed plus veremur & timemus Deos immortales*, Livius lib. 39. Quare in eos etiam merito hoc jure animadvertitur, qui abſque ulla probabili cauſa, vel ambitione quadam incitati, vel ſtudio novarum rerum inducti, in religione temere aliquid mutant, novas, neque dum tot

Iura Dominationis cedunt iuri divino.

tot quantumvis conſiliis habitis, deciſas quæſtiones obtrudunt, animas curioſorum hominum cruciant, cœlum terramque miſcent. Quæ inſolentia compeſci debet in iis, qui ut cum Tacito meo loquar, *religionis ſpecie in ambitionem delabuntur:* de quo cavit l. 2. D. De extraord. crimin. Eſt equidem Religio, pura ceteroquin atque incorrupta, veluti puella, verum tot fucis, totque ceruſſarum generibus inficitur atque obfuſcatur, ut quicquid agitur, hæc ſola obtentui ſumatur. Unde Lucretius: *Cap. XXI.* *Religionis obtentus.*

quod ſæpius olim
Relligio peperit ſceleroſa atque impia facta.

& Tacit. 1 Annal. *Pietatem erga parentem & tempora Reipubl. ſumta:* qua ſpecie etjam Sinon ille utitur apud Poetam 2. Æneid.

Hanc pro Palladio, moniti, pro numine læſo
Effigiem ſtatuere, nefas quæ triſte piaret.

Profecto libido dominandi unicum fere hoc pallium ſumit; cum tamen Religio populo invito obtrudi nequeat, nedum cogi, ut quod non credit, credat tamen. Vere enim Tertullian. *Hoc ad irreligioſitatis elogium concurrit, adimere libertatem Religionis, & interdicere opinionem divinitatis; ut non liceat mihi colere quem velim, ſed cogar colere, quem nolim:* & Curtius, quantumvis profanus ſcriptor, lib. 8. *tanquam perinde animis imperari poſſit ac linguis.* Quod enim ajunt, ex hac religionum differentia oriri ſeditiones; quin ergo puniunt eos, qui Rempub. turbant, iis vero parcunt, qui Reipub. pacem diu noctuque moliuntur, Deumque immortalem de ſalute publica precibus ſuis fatigant. Non enim Religio, hæc, vel illa, ſeditionis cauſa eſt; ſed depravatiſſimorum hominum vecors, atque corruptus animus. Ideo Oroſius: *Rerumpublicarum mala non naſci ex religione, ſed fuiſſe ſemper in univerſo terrarum orbe.* Mihi hoc caput concludere libet pulcerrima atque vere Chriſtiana ſententia Scipionis Ammirati in Tacit. *Et perche,* inquit, *la religione è coſa maggiore come habiam detto, della ragione di ſtato, & fuſi conti ſuoi diverſamente, da quelli de gli huomini, & non ſi da proportione dalla* *Αὐτονομία.* *Religio non eſt cauſa ſeditionum.*

Cap. XXII. *coſe temporali all' æterna: conviene, in tali accidente, te ricorrer primieramente alla religione, & veder, ſi ella ti ſi oppone; perche in tal caſo, biſogna accommodar la ragione di ſtato alla religione, & non la religione alla ragione di ſtato.* Et quæ plura hac de re diſſerit prudens ſane ac diſertus ſcriptor.

CAP. XXII.

Similia exempla, cum ex ſacris, tum ex jure civili deſumpta. Sacrilegium Friderici Barbaroſſæ. Modus non legitimus, non ordinarius. Quomodo Princeps confirmet ea, quæ non jure facta ſunt.

SEd & multa alia, tam in ſacris literis, quam jure civili, reſpectu tum publici boni, tum etjam aliarum circumſtantiarum, contra æquitatem naturalem, atque jus ordinarium ſive commune conſtituta ſunt, quorum nonnulla huc referre libet. Olim nefas erat pane propoſitionis veſci præter Sacerdotes & Levitas: ſed cum David fame periclitaretur, non veritus eſt à Sacerdotibus petere, neque Sacerdotes abnuerunt. Quo argumento utitur Salvator noſter adverſus Phariſæos, cũ quidam fame coacti die ſabbati ſpicas vellerent, & fricata grana comederent. Quorum exemplo Fridericus Ænobarbus, cum premeretur inopia commeatus, loca ſacra invaſit: poſtea vero Epiſcopatus illos inſigni & ampliore remuneravit beneficio, ut refert Friſing. Qua de re Guntherus lib. 2.

Panis propoſitionis.

Sacrilegium Friderici Ænob.

Mentis quippe bonæ proprium eſt, agnoſcere culpam,
Culpa ubi nulla ſubeſt.

Secundum quæ limitandam eſſe exiſtimo l. 9. D. Ad L. Jul. pecul. Sic Jure Canon. adventante hoſte, divinam domum, vel ſacram turrim munire licet, & loco propugnaculi habere. In jure porro civili quot & qualia ſunt? Nonne lex generaliter vetat, cogi invitum, ut rem ſuam vendat. l. 11. C. de contrahen. empt. ac tamen difficili tempore ad Ædiles ſpectat, ut annonam urbi ſuffi-

Leges repugnantes Iuri ordinario.

ſufficiant, poſſeſſoreſque, ceteris juſto pretio copiam ejus facere jubeant. l. 6. D. De extraordin. criminib. lex enim quamvis ampliſſimis verbis concepta, interpretatione reſtringitur, ne publicæ utilitati deſit. Quid? nonne adverſus leges rationemque naturalem receptum eſt, ut filius, tametſi non heres, pro principali debito teneatur, atque uxor in pignore poſteriorem cauſam habere cenſeatur. l. 4. C. De primipil. Sic in l. 31. D. Depoſiti. pugnant jus naturale, ſive gentium, & jus civile. *Si*, inquit, Triphoninus, *naturale & gentium jus intuemur, ei qui dedit, reſtituenda ſunt; ſi civile jus, & legum ordinem magis, in publicum deferenda ſunt.* Sic lege conſtitutum eſt, ne quis ſibi jus dicat; ac tamen ſi judex copiam ſui non faciat, propria autoritate illatam injuriam ulciſci nihil prohibet. Similiter tutor ſuſpectus removetur, etjamſi non dubitet, finita tutela, rei malæ geſtæ rationem reddere. Eodem modo impuberes matrimonio conjungi prohibentur; quod tamen admittitur, ſuadente pacis utilitate. Ejuſdem notæ eſt l. 11. D. ad l. Jul. Majeſt. l. 10. §. 16. D. Quæ in fraud. cred. fact. ſunt. Qua ratione judex famoſum latronem neci dat, tametſi ad ejus Juriſdictionem non pertineat. Cui ſimile exemplum eſt apud Tacit. 1. Annal. juſſerat Menius Caſtrorum præfectus duos ſeditioſos ſupplicio affici, contra jus militare: Nam ut teſtatur Vegetius lib. 2. ad præfectum caſtrorum ſolum pertinebat caſtrorum poſitio, valli & foſſæ deſignatio, impedimentorum militarium cura: jus vero plectendi militis, erat prætoris, vel legati, quem gladio ſuccinxerat princeps, hoc eſt, ductoris exercitus. l. 9. D. de cuſtod. reor. Itaque addit Hiſtor. *factum id eſſe, bono magis exemplo, quam conceſſo jure*: & ut vulgariter loquimur, extra ordinem. quod enim lex omiſit, religio magiſtratus omittere non debet. l. 13. D. De Teſtibus. idque recte voces modum extraordinarium, quemadmodum Suetonius in Auguſto *non legitimum & ordinarium modum*: & Maro, *ſine more*, quod Græcis eſt *παρανόμως*. Omitto nunc alias circumſtantias, quas *appendices & momenta* appellat Agellius; ut ſunt levium delictorum frequentia, contumacia, locus, tem-

Cap. XXII.

Modus extraordinarius.
Modus non legitimus.

Cap. XXII pus,& id genus alia, quorum reſpectu jus ipſum, non tantum à Philoſophis, verum etjam ab ipſis legum autoribus, ſæpenumero vel reſtrictum vel ampliatum fuit: idque D. Auguſtinus ait. *Imperatorem habere poteſtatem alias leges ferendi; non temere quidem, ſed ex juſta cauſa, & Reipublicæ ſalute; atque adeo confirmandi etjam, quæ non jure facta ſunt.* Unde etjam in iure civili, contractus principales, pro juſtis & legitimis habentur, etjamſi non legitime facti ſint. Et hactenus de Jure Dominationis.

FINIS LIBRI QVARTI.

ARNOL-

ARNOLDI CLAPMARII DE ARCANIS RERUMPUBLICARUM, LIBER QVINTVS.

CAP. I.

Cap. I.

Quid ſint dominationis flagitia: quomodo appellentur. Conſilia Machiavelliſtica. Vis dominationis. Jus concinnatis mendaciis adumbratum: callidæ & malitioſæ juris interpretationes: ſanguinaria Juſtitia: voluntas cruenta, la cattiva ragione de ſtato, gefährliche Rechten. Domus auguſta, Hauß Oeſterreich/ſecreta noctium.

EA eſt natura ſummi ac vaſti Imperii, ut nonnunquam permagni interſit, ab æquitate recedere, ut ex præcedenti libro conſtat. Verum tamen haud adeo longe deflectendum eſt, ut res ad Tyrannidem deveniat. Eſt enim Dominatio medium quiddam inter civile Imperium, & Tyrannidem, quæ, ſi omiſſo altero, ad Tyrannidem vergit, non amplius eſt Dominatio, non Jus, non Imperium, ſed ſumma injuſtitia atque extrema tyrannis; & ut appellat Tacit. *Flagitium Dominationis.* lib. 14. annal. *Temporum Claudianorum obliqua inſectatione, cuncta ejus* DOMINATIONIS FLAGITIA *in matrem tranſtulit.* ſicut & alibi, *militiæ flagitia:*

Tyrannis.

Dominationis flagitia.

Cap. I.

tia: Itali la cattiva ragione di ſtato. Ac rectè quidem jura illa dominationis inter odioſa referas, à quibus, ſecūdum interpretes, omnino recedere non oportet, ſed quæ præfractè & ad literam accipiuntur: ceteroquin non eſſent limitatio, nōn exceptio, ſed tranſgreſſio, ſive ut Ariſt. vitioſas Reſpubl. eleganter appellat, παρεκβάσεις quædam; ſed fœdæ atque barbaræ rationes, atq; ſcelera dominationis conſervandæ atque augendæ; & ut uno verbo hodie loquimur, conſilia Machiavelliſtica, quæ Principes, quantum poteſt, vitare debent. Vere ac ſupra ſexum, Livia illa ad Auguſtum, *Oportet te*, inquit, *nihil facere per injuriam; ſed nec omnino facere videri. Nam privatis quidem hominibus ſatis eſt nihil delinquere; principibus ne quidem ſuſpectis eſſe licet.* Et Theſeus apud Senec. in Herc. fur.

Conſilia Machiavelliſtica.

Scelera taxantur modo majore noſtra.

Ac tamen juris nomine teguntur. Hinc Tacit. *Nam quæ alii ſcelera, hic remedia vocat, dum falſis nominibus, ſeveritatem pro ſævitia, parſimoniam pro avaritia, ſupplicia & contumelias veſtras diſciplinā appellat.* Ceterum hujuſcemodi flagitia Tacit. alibi appellat *vim Principis*, lib. 5. Annal. *ſed paratos ad ultionem vi principis impediri:* alibi, *vim Dominationis*; ſicut & Paterc. lib. 2. *Marullus pene vim Dominationis expertus eſt.* Cicero 1. offic. *callidas & malitioſas juris interpretationes.* ſcriptor Dialogi de Orat. *ſanguinariam ſententiam.* Ammian. *Jus concinnatis mendaciis adumbratum*; item, *Jus cruentum*; item, *voluntatem cruentam*, quam opponit civili ac juſto Imperio. 15. lib. *Civili*, inquit, *juſtoque imperio ad voluntatem converſo cruentam.* Germani efferunt per geſāhrliche Rechten. Cujus farinæ eſt illud Cæſaris, *regni cauſa ſceleratum eſſe:* & illud Euphemi apud Thucyd. ἀνδρὶ τυράννῳ ἢ πόλει ἀρχὴν ἐχούσῃ, οὐδὲν ἄλογον, ὅ τι ξυμφέρον: *principi nihil eſt injuſtum, quod fructuoſum,* Et Eteoclis apud Euripid, *regni cauſa jus violandum eſſe*, & Senecæ, *ubi honeſta tantum dominanti licent, precario regnatur*; & illud Taciti de Agrippina: *Nihil domi impudicum, niſi quod dominationi expediret*; & Lepidi apud Salluſtium: *nihil glorioſum, niſi tutum; & omnia retinendæ dominationis honeſta eſſe*; & Luciani illud:

Vis dominationis.

Malitioſa juris interpretationes.

Jus cruentum.

Voluntas cruenta.

Sceptrorum vis tota perit, ſi pendere juſta
Incipit. Cap. II.

Differunt ergo jura dominationis, à flagitiis dominationis, imo hiſce veluti oppoſita ſunt. Primo, quia in his tantum utilitas privata ſpectatur; in illis & privata & publica: hæc fiunt explendæ crudelitatis & libidinis gratia; illa tranquillitatis publicæ conſervandæ. Deniq; in illis habetur ratio divini numinis, honeſtatis, fidei, pudoris; in hiſce hæc omnia læduntur ac pedibus conculcantur. Utraque tamen ſunt occultæ & reconditæ rationes imperii firmandi, augendique. Quo minus mirum alicui videri debet, hæc à me referri ad arcana Rerump. Addo, quod ipſe Tacit. lib. 1. Annal. appellat *arcana domus*, vel ut noſtro ritu loquar, arcana Aulæ. Domus enim pro aula uſurpatur, ſicut & Dominatio pro Imperio. Tacit. *gravis domui Cæſarum noverca:* quod etjam nos retinemus, Hauß Oeſterreich / Hauß Sachſen: ſic alibi libidines auguſtæ domus, Tacit. vocat *ſecreta noctium*.

Differentia inter jura, & flagitia dominationis.

CAP. II.

Arcana domus: quomodo differant à flagitiis dominationis. Dominationis Magiſtri. Plebis Magiſtri. Particeps ſecretorum, Arcanorum arbiter. Imperii æmulos è medio tollere: conjunctam domum, ſive aulam cum Republica habere.

ARcana domus à Corn. Tac. non aliter, niſi in malam partem accipiuntur. Non enim ſunt jura illa aulæ, vel leges & jura Palatina, quorũ à ſcriptoribus rei Germanicæ toties mentio fit; ſed mera Dominationis flagitia. Differunt tamen identidem inter ſe; quod illa proprie ſunt occulta, & quaſi domeſtica ſive privata conſilia, hoc eſt, occultæ artes atque aulica ſcelera in domo Auguſta dominationis conſervandæ, & per quas illi quovis modo opprimuntur, qui præſenti dominationi obſtare atque inhiare videntur, & committuntur fere in fratres, conſanguineos, aliúſque neceſſitudinibus conjunctos; de quo cape illud Tac. 12.

Iura Palatina aulæ.

Differunt inter ſe arcana domus, & dominationis flagitia.

Cap. II.

Annal. *Nihil domi impudicum, niſi dominationi expediret.* Flagitia autem dominationis ſunt generaliora, & totam imperandi rationem reſpiciunt. Exempli gratia. In domo Turcica videntur arcana domus eſſe perpetua illa parricidia: flagitia vero Dominationis Turcicæ foras exeunt, & ſunt ipſa violenta ac nefaria dominandi ratio. Unde Tacit. qui hæc callebant, appellat *Dominationis Magiſtros,* vulgus hodie Machiavelliſtas: veluti in populari Reipubl. Livius Tribunos appellat *plebis magiſtros:* qui illa; *participes ſecretorum: Particeps,* inquit, *ſecretorum Salluſtius;* & Sueton. de Ottone, in eadem cauſa, *conſiliorum ſecretorumque particeps;* & de Hepheſt. Curt. lib 3. *ſecretorum omnium arbiter.* & de Philota libro 6. *omnium arcanorum regis arbiter;* Ejus exemplum eſt illuſtre in lib. 1. Annal. apud Tacit. Defuncto enim Auguſto, poſtquam Tiberius imperium occupaſſet cum magna, ſed ſimulata tergiverſatione; primum dum omnium æmulum & ſocium Dominationis, ac veluti conſortem Imperii, P. Agrippam, immiſſo centurione interfici juſſit. *Nuncianti enim centurioni, ut mos militiæ, factum eſſe quod imperaſſet; neque imperaſſe ſeſe, & rationem facti reddendam apud Senatum reſpondit, quod poſtquam Saluſtius Criſpus particeps ſecretorum comperit, monuit Liviam, ne* ARCANA DOMUS, *ne conſilia amicorum, miniſteria militum, vulgarentur; neve Tiberius vim principatus reſolveret, cuncta ad ſenatum vocando.* De eadem re Plinius: *Juxta hæc,* inquit, *Poſtumi Agrippæ poſt adoptionem, deſiderium poſt relegationem: inde ſuſpicio in Fabium,* ARCANORUMQUE *proditiones.*

Dominationis Magiſtri.
Plebis Magiſtri.
Secretorum particeps.
Arcanorum. Secretorum arbiter.
Arcana Domus.

Primum, intererat, & ad ſecuritatem Tiberii pertinebat, æmulum, & quaſi obicem imperii propter ingenii ferociam removeri. Quod tolerari poſſet, ſi alio leniore uſus fuiſſet remedio: quod ipſe Auguſtus perfecerat, ut ſancito Senatuſconſulto in Inſulam Planaſiam relegaretur: verumtamẽ in nullius unquam ſuorum necem duravit. unde Tacitus in Tiberio appellat *primum facinus novi principatus.* Deinde ait, arcana domus non eſſe vulganda, ne nimirum diſcreta ſit aula à Republ. De quo idem Tacit. *non data,* inquit, *Senatus copia, intra cubiculum auditur.* At vere de Neronis initio; *diſcretam,* inquit 14. Ann. *ab illo domum*

& Rem-

& Rempubl. fuiſſe: item, *non ſe negotiorum omnium judicem fore, ut, clauſis unam intra domum accuſatoribus & reis, paucorum potentia graſſaretur*: hoc eſt, boni Principis, illud vero Tyranni. Quam enim diverſa ſunt à Tarquinii illius Superbi imperio, de quo Livius lib. 1. *L. Tarquinius regum primus, traditum à principibus morem, de omnibus Senatum conſulendi, ſolvit; domeſticis conſiliis Rempubl. adminiſtravit*: & poſtea, *cognitiones capitalium rerum, ſine conſiliis, per ſe ſolus exercebat*: & Cicero: *in interiore ædium totius Reipublicæ nundinæ*. Eadem fuit fraus Neronis: de qua Sueton. *conſcriptas ab unoquoque ſententias, tacitus à ſecreto legebat; quid ipſi libuiſſet, perinde atque pluribus idem videretur, pronunciabat*. *Cap. III. Domeſticis cōſiliis Rempub. adminiſtrare.*

CAP. III.

Flagitia dominationis regiæ. Inceſtus, nuptiæ illegitimæ. Adulteria perpetrare regni cauſa. Divortia; Diſpenſationes Pontificum: regio more agere, ſine legum metu. regia verba.

SUpra triplicia feci Dominationis Jura: nunc totidē facio flagitia; ut ſunt flagitia Dominationis Regię, Dominationis Ariſtocraticæ, & Dominationis popularis. Eſt enim, inquit M. Tul. etiā in populo tyrannis. Sed primū videamus de flagitiis regiis; qualia ſunt eorum, qui inceſtas nuptias contrahunt, vel divortia pro lubitu faciunt, cū dominationis augendæ, tum libidinis excercendæ cauſa. Illud puto fuiſſe, quod Abſolon cum concubinis patris, hoc eſt, regiis, concubuit; & quod Sueton. de Auguſto refert. *Auguſtus*, inquit, *adulteria exercuit, non libidine, ſed ratione commiſſa, quo facilius conſilia adverſariorum, per cujuſque uxores exquireret*: & illud Taciti de eodem. *Abducta Neroni uxor, & conſulti per ludibrium pontifices, an concepto, nec dum edito partu, rite nuberet*; & de Tiberio: *ſceleribus & libidinibus adeo indomitis exarſerat, ut more regio, pubem ingenuam ſtupris pollueret*: & poſtea: *tunc primum ignota ante vocabula reperta ſunt, ſellariorum, & ſpintriarum, ex fœditate loci ac multiplici patientia: prępoſitiq; ſervi, qui quærerent, pertraherēt, dona in promptos, minas adver-*

Triplicia Dominationis flagitia. *Flagitia regia.* *Auguſti adulteria.* *Tiberii libidines.*

Cap. III. *adverſus abnuentes, & ſi retinerent propinquus aut parens, vim raptus, ſuaque ipſi libita, velut in captos, exercebant.* Sic, quod Ptolomæus ſororem ſuam in matrimonium duxit, hoc flagitio fecit dominationis: quo pertinent omnes fere diſpenſationes Paparum repugnantes Juri Divino, & cumprimis Martini V. ut quis poſſit impune matrem aut conſanguineam carnaliter cognoſcere, ſororem in matrimonio habere: ut Monacho liceat uxorem ad tempus habere, & prole ſuſcepta, ut tum pater patratus, demiſſis auriculis, ad ſuum cucullum redeat, de quibus vide Hotromannum in Bruto fulmine. Idem flagitium committunt, qui pro libidine ſua divortia faciunt. Quanto modeſtius Henricus III. Imper. poſtquam juraſſet, ſe cum uxore ſua nullas nocturnas aut maritales operas habuiſſe, ac fruſtra tamen diſſidium peteret, reſpondit: *Si id fixum obſtinatumque vobis eſt, imperabo egomet mihi, feramque hoc onus ut potero, quod deponere non valeo.* Aurea profecto ſententia, & quanto melior illa? *Si libet, licet.* Ceterum Tacitus in dicto loco morem regium appellat, quod alias flagitium dominationis. Similiter Salluſt. *de vita atque tergo, more regio conſuluit:* quo & alludit Juvenal.

Diſpenſationes Papæ.

Mos regius.

Regia verba.

Scripturis leges, & regia verba laniſtæ.

Id Seneca paulo aliter in Herc. fur.

Regamque cuncta ſine legum metu.

Quorum immania atque infinita ſunt exempla, utique eorum, qui per adulteria ad regna graſſati ſunt; quemadmodum Sejanus ille, Livia uxore Druſi cognita, Druſo inſidias vitæ ſtruxit, ſibique viam ad imperium fecit: ut innumerabilia omittam, quæ odioſa ſunt. Neque enim tot turpiſſimorum exemplorum commemoratione capitur liberalis Lector.

CAP. IV.

Atheiſmus. In fidei negotiis velificari. Sacra diripere: & per ſatyram, An Romani pro tempore religionem interpretati ſint? Superſtitio præſtat Atheiſmo.

Apud

APud Romanos, ceteroquin Ethnicos, magna fuit religionis reverentia; atque haud ſcio, an uſpiam major. Valer. Max. *Omnia*, inquit, *poſt religionem ponenda ſemper duxerunt, etiam in quibus ſumma majeſtatis decus conſpici voluerunt. Quapropter non dubitarunt, ſacris Imperia ſervire; ita ſe humanarum rerum futura regimen exiſtimantia, ſi divinæ poteſtati bene & conſtanter fuiſſent famulata.* Quo magis falſo inſimulantur religionis neglectæ, & quod pro tempore religionem ſuam interpretati ſunt: hujus enim irreligioſitatis eos arguit Machiavellus, eamque probare nititur. Atque & in hoc impius eſt, & in illo falſus. Equidem nulla gens religionis tenacior fuit Romana; quo nomine nunquam ad Senatum retulerunt de rebus humanis, niſi prius excuſſis ſacris. Varro. *Prius de divinis, quam de humanis rebus ad Senatum referendum eſt*; & Livius libro ſexto: *Conſules nulla de re prius, quam de religionibus Senatum conſuluere.* Multo minus Papirius pro libidine ſua augurium interpretatus eſt, ſed prout nunciaverat pullarius. Qui enim auſpicio adeſt, ſi quid falſi nunciat, in ſemetipſum religionem recipit. Itaque illud Livii, de Papirii filio; *ante doctrinam Deos ſpernentem nato*, non intelligere reſpectu Imperatoris, qui interpretabatur tripudium, ut nunciatum erat, ſed reſpectu pullarii, qui propterea inter prima conſtitutus, emiſſo temere pilo, ante ſigna cecidit, & ſuum ipſius ſcelus expiavit. Sic Gabinius, quod contra religionem & Senatuſconſultum Ptolomæum in regnum cum exercitu Romano reduxiſſet, damnatus eſt, ut refert Dion lib. 39. in quam ſententiam recte diſputat Ammiratus adverſus Machiavellum, politicum magni acuminis & judicii, ſed minus ſanæ ac piæ mentis. Quę cum ita ſint, pudor eſt noſtræ gentis, religionē pro libidine uniuſcujuſque, in hanc vel illam ſententiam torquere, adeoque ſuſque deque habere regni cauſa. Iſti enim magnorum Heroum ſermones, regnum aliquod uno errore dignum eſſe; & id genus alii, non facile in exemplum rapiendi ſunt. Equidem in rebus civilibus licere promontorium flectere; atque ut Ulpianus ait, *alio atque alio modo agere*, non nego; imo laudi duco: an vero hoc liceat promiſcue, & unicuique, in cauſis religionis ac fidei

Cap. IV.

Romanorum religio & pietas.

Arguitur Machiavellus.

Tripudium falſo nunciatum.

In negotiis fidei τὴν ναῦν tenere.

Cap. IV. noſtræ, mihi, ut verum fatear, neque dum exploratum eſt: cum præſertim magnorum Principum ea ſit conditio, ut exemplo ſuo alios trahant. Scio ego, & probo dictum illud magni & pii Theologi, *Eccleſiæ vulnera leniter tractanda eſſe, verumtamen ita leniter, ne nimis molli & perfunctoria cura, pus contrahant, atque inflammentur.* Pudendum etiam illis eſt, qui promiſcue, jure, ut ajunt, vel regni vel belli, ſacra hoſtium diripere audent, atque depopulari: & veluti Guntherus de Cardinalibus Pontif. refert lib. 6.

Sacras ædes ſpoliari.

Divinas ſpoliare domos, ſacra tollere vaſa,
Excoriare cruces, abrumpere textibus aurum,
Omnia, quæ poſſunt avide corradere ſævis
Unguibus, & ſecum collecta referre, &c.

Atqui non hoc jus eſt, ſed ſumma impietas. In qua, Romani aliæque gentes nobis, Dii immortales, quanto humaniores. Livius lib. 1. *Templis tamen Deûm, ita enim edictum ab rege fuerat, temperatum eſt*; & alibi: *Edictum fuit, ut auro ſacro abſtineretur.* Sic Solymannus præſtātiſſimus Turcarum Imperator, in omnibus expugnationibus, à ſacris etiam hoſtilibus, & ſecundum ſuam religionem profanis, abſtinuit: cujus rei duæ mihi occurrunt cauſæ. prima eſt, ut ſua ſacra hoſtimento veluti fruerentur, & eodem in urbium vaſtationibus jure: altera, ut hac pietate, ſe & ſuis, & ipſi hoſti venerabilem faceret: idque aſſecutus eſt prudens; talis enim fuit, & cum quovis veterum comparandus princeps. Quare Cæſar, ut ſibi laudem, Pompejo vero invidiam conciliaret, Pompejum coarguit, quod ſacram pecuniam, omniaque ornamenta ex fano in oppidum Gades intulerit, & divina humanaque jura permiſcuerit: quamvis nec ipſe Cæſar à ſacris abſtinuit, ſi Suetonio credendum eſt: Sed, ajunt hodierni noſtri illi Stratiotæ; nimis hoc ſuperſtitioſum videri: quibus mihi reſpondere libet verbis magni ilius J. Cæſar. Scaligeri, quive mihi inſtar veterum eſt. *Nulla humana opera melior, ad cultum divinum augendum, quam ſuperſtitio. Quemadmodum ambitio vitium eſt ipſa, maximarum autem virtutum mater; ita ſuperſtitio; de qua paulatim cum aliquid auferas, quaſi*

Solymanni pietas.

Superſtitio præſtat Atheiſmo.

urſa

u ſe catulum lambendo formas. Ac qui nudam illam ac ſimplicem religionem ab initio hauſerunt, minime quoque argumento labefactantur, leviſſimo attritu graciléſcunt, atque tandem ἄθεοι fiunt. Ex his numerum novimus nos pene infinitum. Hæc incomparabilis Scaliger. *Cap. V.*

C A P. V.

Tarquiniana papaverum decuſſio. Sceleſtum conſilium Alexandri Pontif. Fratricidia Turcarum.

IMmania ſunt exempla conjurationum adverſus Principes; & de re literaria meriti ſunt, qui ea omnia collegerunt quos valde vellem, etjam in ipſorum Principum ſceleribus, & veluti conjurationibus adverſus viros egregios conſcribendis, operam vel tralaticiam conſumere, & fortaſſe centuplo majora & atrociora reperirent. Nota eſt Hiſtoria Lucii Tarquinii, quomodo is, ex præcepto patris, primores Civitatum Gabiorum confecerit, criminando alios apud populum, alios ſua ipſos invidia opportunos interemerit, multos palam, quoſdam in quibus nimis ſpecioſa criminatio erat futura, clam interfecerit, quoſdam in exilium egerit, idque regni & ſecuritatis cauſa. *Tarquiniorum Tyrannica Dominatio.* Eadem de patre ipſius Livius, Tarquinius primores patrum, quos Servii rebus faviſſe credebat, interfecit, conſcius, male quærendi regni, ab ſe ipſo, adverſus ſe, exemplum capi, *neque enim ad jus regni, quicquam prater vim habebat.* Qua quidem arte permulti ad imperiũ graſſati, & occupatum tuiti ſunt. Atque eandem inſiſterent viam hodie multi, niſi ipſorum crudelitati atque impietati obviam iret immortalis Deus. Cujus fraudulentæ malitiæ nuſpiam major fuit ſeges atque φορμὴ, quam in Pontificatu. *Pontificiæ Tyrannides.* Id quod molitus dicitur Alexander Pontifex, in conſilio, quod ab immanitate ſceleſtum appellatum eſt; ut omnes Reguli, qui ſub ejus imperio eſſent, ad unum interficerentur: id quod magnam partem factum eſt, ſumma cum Pontificum infamia apud poſteritatem. Idem, ad montem Vaticanum inſtructo convivio, Cardinales aliquot veneno tollere decreverat, ipſe vero errore miniſtri, vel

Cap. VI.

potius conſil'o juſti & immortalis Dei, à lagenis falernum aconito dilutum ebibit, ac fœde periit. Sic, ut ait Livius. *fraude viſus agere ſua peremptus eſt mercede.* Par eſt crudelitas Turcarum adverſus fratres, affines, Baſſas, Viſieros. Et cum hodiernus Imp. permultas mulieres uſurarias habeat, nemini dubium eſt, quin idem, de more gentis futurum ſit. Sunt tamen qui exiſtimant, unicum hoc fundamentum eſſe Imperii Turcici; quorum ego ſententiam non deprimo: illud tantum adjungo, quod divinæ majeſtati, quod pietati naturali, contrarium eſt, vix diu durare poſſe. Quin potius hujuſcemodi moles, nimia vitiorum atque ſcelerum multitudine onerata, ventrem faciet, & ruinam minabitur: ut ut hoc verum ſit; *regnum per vim acquiſitum, bonis artibus gubernari non poſſe.*

Turcici Imperii crudelitas.

C A P. VI.

Privatas injurias vi magiſtratus ulciſci. Diſcrimen perſonæ publicæ & privatæ. Lex Valeria de Sylla. Lex regia de Imperio Veſpaſiani.

NUllius etjam animi eos eſſe oportet, ne quid dicam durius, qui quos privatim lædere nequeunt, eos vi magiſtratus atque imperii ulciſcuntur: Quod ex parte tolerandum eſſet, niſi etjam id jure à ſe fieri arbitrarentur. Tu vero ne mihi Jus appelles, quod honeſtati, imperio, dignitatique tuæ repugnat; quodve contra officium eſt boni judicis, ut eſt in l. 19. D. de offic. præſ. Quanto rectius Livius lib. 39. *Ne ſuas quidem ſimultates, pro magiſtratu exercere, boni exempli eſſe*; & lib. 42. *Injuria*, inquit, *Cos. Rom. etſi juſta, minime tamen in magiſtratu exercenda*; & ſana eſt oratio principis alias callidiſſimi, in cauſa Piſonis: *Nam*, inquit, *ſi legatus officii terminos, obſequium erga Imperatorem exuit, eiuſdemque morte & luctu meo lætatus eſt: odero ſeponamque à domo mea, & privatas inimicitias non vi principis ulciſcar:* ut recte legit Merſerus. Et Adrianus Imp. cum rogaretur, an de inimicis, quos habuerat nondum occupato imperio, pœnas nollet ſumere? reſpon-

Privatas inimicitias in magiſtratu exercere.

reſpondit: *illi vero evaſerunt.* & Ludowicus XI. à ſuis monitus, ut puniret illos, quos ſibi adverſos eſſe intellexerat, cum adhuc eſſet Dux Aureliæ: regie reſpondit, *non oportere regem Franciæ ulciſci injurias Ducis Aureliani.* Hinc Poeta 10. Æneid. *Rex Juppiter omnibus idem.* Disjuncta enim aula à Republica eſſe debet: ſicut & alia eſt perſona privata, alia publica, quo facit illud Caroli V. ſcriptum, cujus mihi videndi copia fuit. Wir Carle der fünffte / entbieten dir Carle Ertzhertzogen zu Oeſterreich / ꝛc. Quid igitur fuit aliud Lex illa Valeria, qua Syllæ, teſte Plutarcho, omnium præteritorum data fuit impunitas, in futurum autem jus vitæ & necis, publicationis bonorum, coloniarum deducendarum, jus regna auferendi, & pro libitu condonandi? quid inquam aliud ſapit, quam flagitium Dominationis? Ideo merito Cicero illam *omnium legum iniquiſſimam diſſimillimamque legis appellat.* Quo laudabilior lex illa de Veſpaſiani Imperio; *Uti, quæcunque ex uſu Reipubl. majeſtate divinarum humanarumque rerum eſſe cenſebit, ei agere facere, jus poteſtasque ſit.* Unde liquet, ea quæ tum majeſtati Reipublicæ, tum divinis legibus adverſantur, Principi nequaquam licere.

Cap. VII. — *Disjuncta aula à Republ.* — *Disjuncta perſona publica à privata.* — *Lex de Imperio Syllæ.* — *Lex de Imperio Veſpaſiani.*

CAP. VII.

Percuſſores & ſicarios immittere. Hoſtem extra caſtra & exercitum interficere: arma veneno inficere: in fœminas ſævire. Ars Romana. Cædes Marcelli Cos. Roman. crimen Aſſaſſinatus.

EOrum etjam, qui eos, quibuſcũ de virtute certare nequeũt, per inſidias interficiunt, inſignis eſt impudentia & immanis crudelitas: quod flagitium interpretes juris crimen aſſaſſinatus vocant: pulcre Eurip. *Sicarios ſubornare.*

> οὐδεὶς ἀνὴρ εὔψυχος ἀξιοῖ λάθρᾳ
> κτείνειν τὸν ἐχθρόν.

Nemo generoſæ mentis clanculum hoſtem occidit: idque eſt quod exprobrat Alexander Dario: *Impia,* inquit,

Cap. VII. inquit, *bella ſuſcipitis, & quum habeatis arma, licitamini hoſtium capita: ſicut tu proxime talentis mille, tanti exercitus rex, percuſſorem in me emere voluiſti:* quod Valerius vocat *victoriam non mereri, ſed emere.* Qualis fuit Cæpio ille, qui Viriatum interficiendum curavit, veluti prædo ac latro. Qualis Pontifex ille, Leo X. qui Cavellanum percuſſorem ſummiſit, ut Feltrium, quem bello & aperto marte ſuperare nequibat, interficeret. Ut enim taceam, quod hoc fit contra jus gentium, quod, ut ait Livius, *belli & armorum jura, non minus juſte quam fortiter geri debent:* ea eſt ratio belli, ut niſi quis palam, & ex condicto depugnans, animos quoque hoſtium devicerit, nullam certam victoriam conſequatur.

Ratio victoria.

Nulla eſt victoria major, canit Poeta,
Quam qua confeſſos animo quoque ſubjugat hoſtes.

Quare cum Adgandeſtrius Princeps Cattorum per literas mortem Arminii promiſiſſet, ſi patrandæ neci venenum mitteretur laudabiliter reſponſum eſt à Senatu Romano, *non fraude, neque occultis, ſed palam, & armatum populum Romanum hoſtes ſuos ulciſci.* Digna profecto vox majeſtate Romana: unde Livius paſſim vocat *artem Romanam*: quo exemplo Alfonſus ille Rex Neapolitanus Roberto de Pallenta offerenti necem Regis Caſtiliæ reſpondit: ſi ſciam me hac ratione occupaturum totum terrarum orbem, nedum Caſtilię regnum, equidem tantum ſcelus non committerem: Nota eſt virtus Fabricii adverſus Pyrrhum, de quo ita Cicero: *Magnum*, inquit, *illud bellum perfuga unus & gravem Imperii adverſarium ſuſtuliſſet, ſed magnum dedecus ac flagitium, qui cum laudis certamen fuiſſet, eum non virtute, ſed ſcelere ſuperatum.* Hæc ille. Nam quod de Mutio, Juditha, Flamminio adferunt, nimirum aliter olent ſues, aliter catuli: & ſunt hæc adeo vulgaria, ut pene me pudeat nonnulla recoquere. Sed nec ubique hoſtis recte interficitur, veluti extra caſtra, & exercitum. Quare David vocat homines impios, qui interfecerant virum juſtum in domo ſua, & lecto dormientem. Aliud tamen dicendum videtur de Marcello, qui exploratum exivit, una cum tribunis militum, & non ſine mediocri equitatu. Adde, quod

Hoſtem extra caſtra & exercitum interficere.

Armorum naturam invertere.

quod nec flumina corrumpenda ſunt, multo minus arma veneno inficienda. Natura enim armorum eſt cæſim vel punctim lędere: ubi vero veneno inficiuntur, ibi eorum natura atque uſus invertitur. Sed hæc proprie ſunt flagitia belli immania, & ut vocat Cicero, *belluarum ſimilia*: veluti & illud, in fœminas & pueros ſævire. Animoſe magnus ille Macedo apud Curt. lib. 7. *Bellum cum captivis & fœminis gerere non ſoleo; armatus ſit oportet, quem oderim.* idque Brabantiæ Dux ille regem Galliæ docuit, volentem novam nuptam Angli intercipere, inquiens, indecorum eſſe adverſus imbellem fœminarum turbam aliquid hoſtiliter moliri. *Cap. VIII.* *In fœminas ſævire.*

CAP. VIII.

Fidem frangere. fœdera violare. Fundamentum Reipubl. Romanæ fides. Pejuratiunculæ paraſiticæ. Invitum cogere, ut quod non credit, credat tamen.

Nihil pene conſtitutum fuiſſe reperio in Repub. Romana, quin originem ſumſerit ab incunabulis Imperii. Seneca id innuit lib. 19. Epiſtol. *Nam cum à primo urbis ortu, regiis inſtitutis, partim etjam Legibus, auſpicia, ceremoniæ, comitia, provocationes, patrum concilium, equitum peditumque deſcriptio, totaque res militaris divinitus eſſet conſtituta, &c.* Tanti nimirum intereſt Reiumpubl. firma & valida fundamenta poni. Quorum non poſtremum hoc fuit, ut fides ac juramentum, propulſo legum ac pœnarum metu, civitatem regerent, ut ait Livius: idque poſteri adeo ſancte obſervarunt, ut apud illos nihil fuerit antiquius fide; quod & Imp. ait l. 20. C. De tranſactionib. *nihil fidei humanæ magis convenire, quam ſervare pacta conventa.* Nam quod nobis de Numantina, Caudina, & Pætina ſponſione obiicitur, perfidia ea non fuit, ſed potius lex & juſſum, tum populi, tum Principis. Illud vero perfide Vitellius, quod Sabinum Veſpaſiani fratrem contra fidem datam circumvenit, atque per milites obtruncavit: adeoque fruſtra culpam in milites conjecit, cum ad *Servata fides.* *Vitellii aliorumque perfidia.*

Cap. VIII. eum miſiſſet Sabinus, cum mandatis & queſitu, quod pacta turbarentur, ut refert Tacit. 3 Hiſtor. Id quod poſtea merito Vitellio exprobatum eſt; *Sabini cæde, & incendio Capitolii, diremta eſſe belli commercia.* Sic Proſper Columna, cum eſſet demiſſus ex carcere hac conditione, ut per Syngrapham promitteret, ſeſe ſub ſignis regiis militaturum, ſi intra certum tempus ipſius opera Franciſcus, præbito ſtipendio, uti vellet; Proſper, non pro dignitate ſua, Cæſarianis ſe rurſum adjūxit, Jovius: quo nomine eum Lautrechtius haud immerito perfidię inſimulavit, Proſpero neceſſitatem carceris nequicquam excuſante. Sic Julius II. Pontifex jactare auſus eſt, turpiſſimo hercule exemplo, ſe fœdera & ſocietates cum Gallis Germaniſque, quos ipſe Barbaros appellavit, non aliter contrahere, niſi fallend cauſa. Omnia perfide, neque ullo jure, nedum Dominationis. Quod haud ſcio an non identidem de Franciſco dici queat, qui pactus, ſe vel pacis conditiones ratihabiturum, vel in captivitatem rediturum, neutrum fecit. Quanto rectius Belizarius ille apud Procopium: *turpe eſt*, inquit, *Teutberte, cum aliis omnibus, quibus vel minima virtus eſt cordi, tum inprimis principi viro mentiri ac fidem fallere; jusjurandum autem, & pacta etjam ſcripto ſancita violare, ne abjectiſſimo quidem homini decorum eſſe arbitror.* Iſtæ enim pejaratiunculæ, ut ait Plautus, paraſiticæ ſunt, minime vero regiæ: Qualem fallaciam perſtringit Poeta:

Peiuratiuncula paraſitica ſunt, nō regia.

quo contra jura fidemque
Iliacam, rupto turbaſti fœdere gentem:

Conſtitutio de religionis libertate. *Carnificina animorum.*

Illa etjam pactorum de religionis libertate diſſolutio, qui aliud eſt quam flagitium dominationis: ſicut & illa animorum lenta ac callida carnificina; de qua Nazianzenus. *Illud vero*, inquit, *admodum pravum ac malignum eſt, quod cum nec aperte nos allicere poſſit, nec tyrannice cogere, præ pudore vellet, leoninæ pelli vulpinam, aut, ſi mavis, Minois larvam ſummæ injuſtitiæ prætexens, leniter vim afferebat.* Ornare libet hoc caput corona aliqua de Imp. Claudio, qui rogatus ut ignoſceret Mithridati; dubitavit, accipere captiuvm pacto ſalutis, an repetere armis rectius foret: nimirum hoc erat anceps ac durum; illud vero tutum, ſed cum neceſſitate ſervandæ fidei conjunctum. Aut enim danda non eſt

Aut non danda eſt fides, aut data ſervanda.

fides,

fides;aut data ſervanda:quod qui capere nolunt,iis ego tantum in memoriam revoco calamitates, quæ plerumque, imo ſemper,perjuros ac perfidos, veluti à tergo, ſequuntur ac manent. De quibus omnibus vide plura apud Hottomannum, & alios. *Cap. IX.*

C A P. I X.

Specie colloquii imponere. Jura hoſpitii violare. Mors Annibalis, Commii, & Pompeii Columnæ ἀπιστία.

NUllo etjam jure ſe tueri poſſunt Principes, qui ſpecie amicitiæ atque colloquii hoſtes ſuos circumveniunt; quemadmodum Antonius ille, contra jus gentium, regem Armeniorum ſpecie amicitiæ illectum interfici juſſit. & Tiberius per dolum arceſſitum regem Cappadocum ad mortem impulit. Idem Vononem regem Parthorum, qui pulſus à ſuis, quaſi in fidem populi Romani cum ingenti gaza Antiochiam ſe receperat, occidit; Sueton.in Tib. Qua fraude Biron ille, Athenodorum invitatum ad epulas, per Boxum in convivio obtruncari juſſit. Et de rege Thraciæ, cujus fidei Priamus filium ſuum commiſerat cum ingenti copia auri, Poeta 3. Æneid. *Iura colloquii.*

Ille ut opes fractæ Teucrum, & fortuna receſſit,
Res Agamemnonias victriciaque arma ſecutus;
Fas omne abrumpit, Polydorum obtruncat, & auro
Vi potitur.

Quo laudabilius Pruſias rogatus à Romanorum legatis ut Annibalem pop. Romano dederet, recuſavit, periitque, *ne à ſe poſtularent, quod adverſus jus hoſpitii eſſet, ipſi ſi poſſent, prehenderent.* Æmil.Prob.in vita Annib. Id quod ne quidem in ipſis Romanis toleravit Livius ſcriptor graviſſimus: *Quantum mutaverint*, inquit, *mores Romani, hic dies argumento erit*; & quæ ſequuntur, &c. Quanquã Flamminius, teſte Plutarcho, quæſiviſſe viſus eſt, non tam ut in præſenti Annibalem de medio tolleret, quã ut publicus hoſtis, qui tot clades inflixerat Romanis, vivus Romam perduceretur; idque populo Rom. utile, ſibi vero honorificum fore exiſtimabat: De quo ego ἀπορῶ. Ceterum jura Colloquiorum *Iura hoſpitii.*

Cap. X. ſanctiſſime, ſtrictiſſimeq; obſervarunt Romani: Quid enim per Deum ſupererit ſublata colloquiorum ſecuritate, omnique ſpe concordiæ præciſa? Turcæ hodie, qui diſciplinam Romanorum militarem cumprimis æmulantur, tamen in eo ad Barbarorum, hoc eſt ſuum ingenium, redeunt, quod jura hoſpitii, colloquiiq; parvi faciunt, adeoq; turpiſſime violant; veluti non ita pridem Mahometes Boſniæ & Raſniæ Regem Stephanum, & Mailatum Tranſylvaniæ Waiuodam ſpecie benevolentiæ ad ſe vocavit, vivoſque excoriari juſſit, occupatis Stephani provinciis, ut refert Traduccius in Turca vincibili. De Commio, quem Cæſar per ſimulationem colloquii interficere voluit, controverſia eſt: Neque enim meo judicio prorſus Cæſar extra culpam eſt: quanquam Commius toties Romanis reconciliatus ſæpiſſime rebellavit, & ad vomitum rediit, quæ hominis atrocitas atque hoſtilitas facile Cæſarem exacerbavit, ceteroquin Cæſar jura colloquii ſanctiſſime coluit. Ita enim ipſe de ſe, *ne*, inquit, *dici poſſit, eos à ſe per fidem in colloquio circumventos, &c.* Porro illud memorabile eſt, quod ipſe Cæſar de Commio teſtatur, *eum unicum illud rogaſſe, ut timori ſuo concederetur, ne in conſpectum cujuſquam Romani veniret.* Eadem *ἀπιστία* fuit Pompeii Columnæ, qui revocatus Romam à Pontifice, nullis pignoribus aut vadibus adduci potuit, ut ad urbem regrederetur: Hujuſcemodi dubitationem atque diffidentiam parit ſuſpecta atque læſa fides.

Iura colloquii apud Turcas fere nulla.

Ἀπιστία Commii & Columnæ.

CAP. X.

Supplicia Euſebii, Herdinii, Dolabellæ, Veſpini, aliorumque. Dominationis proviſores, Imperiorum Artifices. Notorium. Elogium.

ITa eſt, nonnunquam ſalus Reipubl. poſtulat, ut in herba, & ſine ulla, ut loquimur, ordinario proceſſu, opprimantur hoſtes Reipubl. At enimvero id locum habet, non in ſuſpectis, verum in iis quorum crimen manifeſtum eſt atque notorium, Etenim qui reos, vel perfidia accuſatorum, vel levi aliqua

aliqua de cauſa, atque ex rumore tantum ſuſpectos, ſed neque convictos, neque damnatos ad ſupplicia rapiunt, id faciunt, non jure dominationis, non κυρίως, ut loquitur Ariſtot. Id ait Tiberius apud Tac. 3. Annal. *non quidem ſibi ignara, quæ de Silano vulgabantur, ſed non ex rumore ſtatuendum*; & alibi; *oro vos, ne, quia dolori meo cauſa connexa eſt, objecta crimina pro approbatis accipiatis.* Cujus immanitatis nuſpiam fit crebrior mentio, quam in Hiſtoria Ammiani Marcellini, ut lib. 14. *tanquam licentia crudelitati indulta, per ſuſpicionum nebulas æſtimati quidam, noxiis damnabãtur*, & de Euſebio quodam, *qui implorans cœlo juſtitiam, nec confeſſus, nec confutatus, pœnali eſt morte mulctatus*, & alibi: *inimico urgente vel nullo, quaſi ſufficiente hoc ſolo, quod nominatus eſſet delatus aut poſtulatus.* ibidem de Conſtantii flagitiis: *Jamque lituis cladium concrepantibus internarum; non celate, ut ante, turbidum ſæviebat ingenium, à veri conſideratione detortum, & nullo impoſitorum vel compoſitorum fidem ſolenniter inquirente, nec diſcernente à ſocietate noxiorũ inſontes, veluti exturbatum è judiciis fas omne diſceſſit, & cauſarum legitima ſilente defenſione, carnifex rapinarum ſequeſter, & abductio capitum, & bonorum ubique mulctatio verſabatur per orientala provincias.* idem de Galba Sueton. *quoſdam*, inquit, *claros ex utroq; ordine viros ſuſpicione minima inauditos condemnavit*; adeoque, ut addit Tacit. *tanquam innocentes perierũt*: & Curtius de Alexandro libro 3. *multos egregios bello viros, & tot gentium ſecum domitores, indicta cauſa occidit*; & Livius libro 1. de Herdinio, qui indicta cauſa neci datus eſt; & Cicero in Verrin. *honeſtiſſimos atque integerrimos abſentes reos factos, indicta cauſa, damnaſſe atque ejeciſſe.* Qua inquies ſpecie? obtentu nimirum Dominationis contra conjuratos: Sed ô ſcelus, ô flagitium? Itane per huiuſcemodi crudelitatum iniquitatumque exempla regnum conſervari neceſſe erit? Et utut hoc ſit, quis quæſo mortalium principi credet, in re tam dubia tamque ſuſpecta atque odioſa? Vere Livia illa apud Dionem lib. 52. χαλεπώτατα οἱ πολλοὶ πείθονται, ὅτι τις ἄοπλος ἂν, ἐπιβουλεύσειε τῷ ὡπλισμένῳ: *ægerrime vulgus credit, aliquem inermem viro armato inſidias ſtruere.* Ac tamen reperiuntur, qui hujuſcemodi flagitia ex profeſſo principes do-

Cap. X.

Ex rumore ſtatuere.

Conſtantii flagitia.

Dominationis Profeſſores.

Cap.X. cent. Tacitus: *Vitellius*, inquit, *irrepentibus Dominationum Magiſtris, ſuperbior & atrocior factus, occidi Dolabellam juſſit*. Ita enim appellabantur illi, qui haſce dominationis artes callebant, non ſecus atque olim magiſtri ſcripturæ, tabularum, Viceſimæ, pecorum. Livio etiam appellantur *Imperiorum artifices*. Unde & Tacit. 12. Annal. *ingruentium dominationum proviſores*. Eaſdem artes ad unguem edoctus fuit Nero, de quo idem Tacitus: *Nero Veſpinum, ſine ullo crimine & accuſatore* & indice, *ad vim Dominationis converſus, occidit*. Cujus farinæ eſt reſponſum illud Henrici IV. Imper. cum moneretur, ne Reinoldum Burgundiæ Comitem ſuſpenderet: *Cœlum*, inquit, *cœli domino, terram autem dedit filiis hominum*. Impie, injuſte atque nefarie omnia adeoque hoc dominationis flagitio. Sed ajunt rurſum illi Dominationum candidati multos ex hiſce nocentes fuiſſe. Atqui ego nullam cauſam video, quin in eos ſecundum leges, & ordinario proceſſu animadverti potuerit, ſi ſontes fuerunt. Præclare, & non pro more ſuo, Tiberius, idque velim principibus inſtar oraculi eſſe: *non utendum eſſe imperio, ubi legibus agi poſſit*; & de Philopœmene Achæorum duce Livius: *non quia ſalvos eſſe cupiebat, ſed quia perire indicta cauſa nolebat*. In quo Alexandrum perſtringit Curtius libro 8. *Nullius cædes majorem ei apud Græcos excitavit invidiam, quam quod præditum optimis moribus artibusque, non tantum occiderit, ſed etiam torſerit indicta quidem cauſa; quam crudelitatem ſera pœnitentia ſecuta eſt*. & regulariter, neminem ſine accuſatore temere Imperatores damnari voluerunt; de quo vide apud Cujac. lib. 1. obſerv. c. 33. & Tertullianum; ne quidem ex notoriis vel elogiis Apparitorum, ſive Irenarcharum, ut eſt in l. 6. Cod. de cuſtod. & exhibit. reo. *quia*, inquit Marc. d. l. *compertum eſt, non omnes ex fide bona elogia ſcribere*. Quare recte Pontifex Florentinos ſacris Chriſtianis interdixit, quod Salviatum Antiſtitem inauditum & ſuſpenſum laqueo è feneſtris præcipitaverant.

Imperiorũ artifices.

Dominationũ Proviſores.

Non utendum Imperio, ubi legibus agi poteſt.

CAP. XI.

Sine cauſa bellum inferre, Jus in armis ponere, belli cauſas ementiri; alios inter ſe committere: & nonnihil iniquitatis Romanis aſpergitur in occupanda Cypro. *Ἀκαιρία.*

IMmenſa eſt mortalium atque profunda cupiditas dominandi. Nemo vel maximo imperio contentus eſt, & hodie regno occupato, cras inhiat aliis, idq; ut ajunt, jure regni atque poteſtatis ſuæ. Tu vero mihi jus appelles, in quo ne umbra quidē eſt juſtitiæ? Ac tamē aliis ſuperiores ſe eſſe rentur, de quib. Lycicus:

Jura in armis poſita.

Honoratum: ſi forte reponit Achillem,
Jura neget ſibi nata, nihil non arroget armis:

& Seneca in Hercule Act. 2.

Jus eſt in armis, opprimit leges timor:

Quale eſt illud Tiridatis. *Id in ſumma fortuna æquius, quod validius; & ſua retinere, privatæ domus, de alienis certare, regiam laudem eſſe:* & illud Gallorum apud Livium lib. 5. *ſe in armis jus ferre, & omnia fortium virorum eſſe.* Cui ſimile eſt, quod reſpondit Bajazetes ille Turcarum Imperator, qui à Sigiſmundi Legatis admonitus, ut à Bulgaria abſtineret; Legatis in armamentarium ſuum deductis, ſubridens innuit, hic jus ſuum poſitum eſſe, in armis nimirum; idque ſupra Bulgariam ad orbis terminum ſe extendere. Eadem eſt fere ratio Pontificum, adeoque illud Prophetæ ad ſe trahunt, ridicule ſane ac præpoſtere: *Dominabitur a mari uſque ad mare, à flumine uſque ad terminos orbis terrarum:* de quibus vide in libris Ceremoniarum Pontifical. Romani profecto, & inprimis ſtante Republica vix ulli bellum intulerunt, niſi laceſſiti injuriis, vel ipſi, vel ipſorum ſocii atque confœderati: nec tamen in omnibus mihi excuſantur. De Cypro occupata militariter, hoc eſt, ingenue, ut ſemper Ammian. Marcellinus: *Nec, inquit, piget dicere, avide magis hanc inſulam populum Roman. invaſiſſe, quam juſte. Ptolomao enim rege confœderato nobis & ſocio, ob ærarii noſtri anguſtias, juſſo ſine ulla cauſa preſcribi: ideoque, hauſto veneno, voluntaria morte deleto, & tribu-*

toria

Cap. XII. *Varias belli cauſas prætexere.*

toria facta eſt, & velut exiles ejus exuviæ claſſi impoſitæ in urbem advectæ ſunt per Catonem. Ejuſdem notæ ſunt qui belli cauſas quærunt, nec inveniunt, adeoque ſpecioſas prophaſes ementiuntur: ſicut & illi, qui alios inter ſe committunt, quos tandem mutuis bellis exſuctos devorent. Quam artem calluit Pontifex ille, de quo Jovius in vita Columnæ. *Controverſiam Columniorum & Urſinorum in immenſum alebat, mira ſimulatione, modo his, modo illis favens, & occulte utriſque pecuniam, & arma ſummittens, ut mutuis attriti cladibus, ab ipſo demum, ſine negotio delerentur.* & Tacitus de Druſo 2. Ann. *Druſus non leve decus quæſivit, inliciens Germanos ad diſcordias, utque fracto Marobodno uſque in exitium inſiſteretur:* quanquam hæc ratio in arduis negotiis nónunquam locum habere videtur. Quales etiam in privata vita ſunt hominum peſtes, quos Theophraſtus in Character. paulo leniore vocabulo appellat ἀρέσκους, καὶ ἀκαίρους: προσκληθεὶς δὲ πρὸς δίαιταν μὴ μόνον οἷ πάρεστι βούλεσθαι ἀρέσκειν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀντιδίκῳ ἵνα κοινὸς εἶναι δοκῇ. *Idem captus arbiter, non ei tantum cui adeſt, ſed etiam adverſæ parti ut communis utriuſque amicus habeatur, gratificari ſtudebit* & [illegible] *ejus;* καὶ παρὼν διαίτῃ συγκειμένην ἀμφοτέρων βουλομένων διαλύσαι: *idem captus arbiter, duos litigantes, quorum uterque rem tranſigi cupiat, inter ſe committit.*

CAP. XII.

Vectigalia tollere; res imperii alienare. Vectigalia à Carolo IV. oppignorata: & ἐν παρόδῳ, an revocari poſſint? Ærarium militare Auguſti. Centeſima rerum venalium.

Tributa nervi Rerumpubl.

MErito Ulpianus tributa appellat *nervos Rerumpublicarum:* rationem reddit Tacitus 4. Hiſtor. *Neque enim quies gentium ſine armis, neque arma ſine ſtipendiis, neque ſtipendia ſine tributis haberi queunt.*, & Cicero in Epiſt. ad Q. Fr. *Imperium ſine vectigalibus retineri nullo modo poteſt.* Hinc enim principatus ſuſtinentur, & ut ſuperſit ad ſubitas largitiones, neceſſitates, atque extraordinarios ſumptus. Quare Neronem volentem cuncta vectigalia tollere, idque pulcherrimum donum generi mortalium

lium dare, docuit Senatus Romanus, inquiens *diſſolutionem Imperii futuram, ſi fructus, quibus Reſpublica ſuſtinetur, diminuantur; quippe ſublatis portoriis, ſequens ut tributorum abolitio expoſtularetur.* Imo eſt hoc flagitium dominationis, & inprimis ubi res Imperii alienātur. Quomodo enim juris nomine dignum ſit, quod Rempubl. evertit? Atque eſt hæc pene communis Juriſconſultorum ſententia, Principem, cum omnia poſſit, res tamen imperii abalienare non poſſe. hæc enim non magis quam patrimonia privatorum, exinaniri aut eviſcerari debent, ut utar verbo Imperatoris. Quare oppignorata illa telonia atque vectigalia à Carolo IV. ordinibus Imperii, teſte Nauclero, mirifice diminuerunt Imperatoriam dominationem: veluti graviter in quadam oratione diſputat Julius Pflugius epiſcop. Naumburg. Quorum tamen revocatio haud ſcio an non vehementer perturbaret præſentem Reipubl. ſtatum. Primo, quod hac ratione res Imperii ad priſtinum ſtatum delaberētur. Deinde, quod reliqui ordines omni fere potentia exuerentur: ut taceam, quod illa ordinum æqualitas periret, quam tantopere hoc in Imperio probat atque exoſculatur Machiavellus in libro de ſtatu Germaniæ. Neque tamen me fugit, quæ ſit hac de re JCtorum opinio, quorum frugem demetere hoc loco non licet: Mihi certe in Vectigalibus tota fere ſalus Reip. ſita videtur. Quare præclare Hannibal, non ſolū vetera vectigalia non abolevit, verum etiam nova addidit: quare, teſte Æmyl. Probo, *id effecit, non modo ut eſſet pecunia, quæ Romanis ex fœdere penderetur, verum etiam ut ſupereſſet, quæ in ærario poneretur.* E contrario Leoni X. ut refert Jovius, valde invidioſum fuit, quod cōtracto gravi ære alieno, vectigalia publica fœneratoribus addixit. Privatæ enim opes diſtrahi poſſunt, non publicæ: quemadmodum Nicephorus Botoniates occupato imperio, quicquid fiſco debebatur, in univerſum abolevit, ac novas tabulas magnifico edicto inſtituit, ut eſt in Conſt. Orientalib. Acuit me hoc loco memoria illius ęrarii militaris, quod inſtituit Auguſtus, in quod omnium hereditatū, legatorum, ac donationū mortis cauſa, viceſima referebatur, exceptis, quæ proximis, agnatis & pauperib. legabantur: cui poſtea adjunxit centeſi-

Cap. XII.

Ærarium militare Auguſti.

Cap. XIII. Annua militum Romanorum ſtipendia.

mam rerum venalium, hoc eſt, centeſimum rerum in auctione venalium nummum. Fuit hæc res fundamentum principatus Romani. Quo tempore militum ſtipendia in annuum, ex noſtra moneta, fuerunt quinque milliones, quingenta ſedecim millia & ſexaginta duæ libræ, & decem ſolidi: ut numerat Savilius: idq; amplius eſſe putatur, quam magnus Turca hodie biennio recipit ex omni reditu. Quare Tiberius, deprecante populo centeſimam rerum venalium, edixit, *militare ærarium eo ſubſidio niti.*

CAP. XIII.

Immenſæ donationes, ſive potius profuſiones principales: & an à ſucceſſoribus retractari poſſint. Donationes à Parienſi curia abolitæ.

EJuſdem Tiberij conſtitutio, ut beneficia à ſuperioribus conceſſa principibus, aliter rata nō haberent ſucceſſores, quam ſi eadem iiſdem & ipſi dediſſent; ut circa res alias maximū uſum habet, ita inprimis propter immenſas donationes principales neceſſaria fuit. Quid ſi enim Nero omnia vectigalia Imperii ſuſtulit, num illa pernitioſa conſtitutione teneri oportuit ſucceſſores? neque enim quod Princeps committit, Reſpub. luere debet, veluti Guntherus pulchre de rebus ſacris canit, lib. 2.

Principis delictum Reſpubl. nō debet luere.

Neque enim quod paſtor inique
Geſſerit, Eccleſiæ fas eſt in damna refundi.

Atque ea reſtrictio fuit principatus Romani; quemadmodum Plinius in Paneg. ait de lege Imperii: *Hæc pro Imperio noſtro, in quæ ſint verba ſuſcepta, operæpretium eſt annotare: ſi bene Rempubl. atque ex utilitate omnium rexeris.* Unde conſtat hujuſcemodi principales profuſiones haud immerito retractari. Neque enim hic eos audio, qui negāt profuſionem in principem cadere. Pulchre de Alexand. Lamprid. *Dies nunquam tranſiit, quin aliquid manſuetum, civile, pium faceret; ſed ita, ut ærarium non everteret.* Nero vero effuderat, inquit Hiſtoricus, bis & vicies mille ſeſtertium. Galba igitur occupato imperio, cum opus haberet pecunia, in publicum appellari ſingulos juſſit, decima parte liberalitatis apud quemque relicta: Ubi Tacit. *juſtiſſimum*, inquit, *fuit*, *hoc*

hoc inde repeti, unde inopiæ cauſa erat. Et recte Tiberius apud eundem lib. 2. Annal. *Si quantum pauperum eſt venire huc, & liberis ſuis petere pecunias ceperint, ſinguli nunquam exſatiabuntur, Reſp. deficiet*; adeoque objurgat eos, qui perfringunt ærarium, quod ſi ambitione exhauſtum eſt, per ſcelera ſupplendum erit. Unde fit, quemadmodum M. Tullius deplorat, ut privatorum reditus ſint ubertimi, vectigalia pene nulla. Quanto beatior illa Reſp. de qua Horatius lib. 2. od. 15. *Cap. XIV.* *Reſpub. privatim dives, publice egena.*

Privatus illis cenſus erat brevis,
Commune magnum:

Ideo in Gallia Philippus Valeſius lege lata Principis largitiones revocari juſſit, niſi tabulis Donationis continerentur: Et non una exempla reperiò donationum regiarum, quæ à Pariſienſi curia revocatæ atque abolitæ ſunt. de quo vide Connan. lib. 1. Comment. Et quid eſt quæſo quod jure ſibi deberi autument?

Largitio Reges
Non extorta decet; captivos iſta reoſque
Sors premit, extortis redimant ſua tempora nummis.
Munera magnorum læta atque ultronea regum
Eſſe volunt, ut dans plus gaudeat accipiente.
Hoc eſt gratuitum quod poſſum dicere ſolum,
Quo plus ille dato, quam gaudeat iſte recepto;

Ut mihi liceat elegantes Guntheri verſus capiti huic annectere.

CAP. XIV.

Vectigalia inlicita exprimere, pro umbra, pro aere, pro vita. Commentarii, ſive rationaria principum. Jura & artes ſenatoriæ: Pompejus ſcientiſſimus Juris publici.

NOn minori cum turpitudine conjuncta eſt illa nimia vectigalium indictio: qualia erant illa, quæ pendebãtur pro umbra, pro aere, pro ſpiritu captando; unde illud Harmenopoli περὶ ζημιῶν ἀερικῶν, ut notat doctiſſimus Cujacius. Et auſim huc referre etiã illud urinarium, quamvis autori, aurei numini, quos ex *Vectigalia pro captando ſpiritu.* *Vrinarium Veſpaſiani.*

Cap. XIV.

lotio acceperat, nō male olere videbantur, nimirum ita cives exprimendi ſunt, ut ſuperſit ſuccus quē hauriant; ita olera abſcindenda ſunt, ait Plutarchus; ut radix maneat: ita pennæ incidendæ, ut rurſum renaſcantur. Peſſime illi, qui ſolius Fiſci rationem habent, *homines ſenes manibus genere Geryonaceo*, ut loquitur Comicus: Quam regia ille Claudiani Poetæ de Honor.

Nec tua privatis creſcunt æraria damnis.

Sed oggerunt illi Laverniones, Principes vix dignitatem ſuam tueri, niſi hujuſcemodi utantur quinquageſimis, viceſimis, aliiſque id genus oneribus. Ita certe: ſed de re licita, ſed modice, ſed cum fruendi parſimonia. Quin ergo, ex more prudētiſſimorum principum, ſuos commentarios, ſua rationaria habent, in quæ accepta & expenſa referant, ut ne plus erogent, & profundant, quam ferendo ſit Reſpublica: quemadmodum de Tiberio Tacitus, *eum proferri libellum recitariq; juſſiſſe, in quo publicæ opes continerentur: quantum civium ſociorumq; in armis, quot claſſes, regna, provinciæ, tributa aut vectigalia, & neceſſitates ac largitiones; quæ cūcta ſua manu præſcripſerat Auguſtus:* quem morem identidem ſervarunt Franciſcus rex Galliæ, & Amurathes Imperator Turcicus, cujus breviarium hodiernus Imperator Mahometes in adminiſtratione regni pro oraculo habere dicitur. an, ꝙ flagitium eſt in Principe, ſicut & in quovis Senatore, imperādi imperitum eſſe? Unde Cicero de Legib. *Eſt*, inquit. *ſenatori neceſſarium noſſe Rempubl. idque late patet; quid habeat militum, quid valeat ærario; quos ſocios Reſpublica habeat, quos amicos, quos ſtipendiarios, qua quiſque ſit lege, conditione, fœdere; tenere conſuetudinem decernendi, noſſe exempla majorum.* Quare cum Marcellus de re quapiam Senatum Rom. conſuluiſſet, ſenatus reſcribere Marcello juſſit, verius fuiſſe conſules, quorum provincia eſſet, quam ſe, quid è Republica eſſet, decernere. quo nomine M. Tullius Calenum perſtringit. *Uſum in Republica magnum habere, & debes, & potes; quando ita decerni vidiſti, aut quod Senatuſconſultum, &c.* Unde Plinius in Epiſtolis appellat *Jus ſenatorium*: Cicero *literas Senatorias*: *Illæ literæ*, inquit, *forenſes & ſenatoriæ conticuerunt*: eſtq; non minima pars juris publici; cujus ſcientiam in Pompejo veluti

Breviarium Auguſti, de rebus Imperii.

Res Imperii ignorare flagitiū eſt in principe.

Literæ Senatoriæ.

veluti Principe civitatis tantopere laudat idem Cicero pro Balbo, cujus verba mihi referre libet, quod hoc jus turpiſſime ab iis, qui reſpublicas adminiſtrant, hodie negligitur. *Equidem contra exiſtimo, judices, cum in omni genere, ac varietate artium, etjam illarum quæ ſine ſummo otio non facile diſcuntur, Cn. Pompejus excellat, ſingularem quandam laudem ejus, & præſtabilem eſſe ſcientiam in fœderibus, populorum, regum, exterarum nationum, in univerſo denique belli jure ac pacis; niſi forte, quæ nos libri docent in umbra & otio, ea Cn. Pompejum, neque cum requieſceret, literæ, neque cum rem gereret, res ipſa docere potuerunt.* Cap. XV.

CAP. XV.

Ὠτακουσταί, Auricularii, Delatores.

DEteſtabilis ac plena immanitatis fraus fuit ſenatorum Romanorum, adverſus Titium Sabinum: neque enim me piget ipſa autoris verba ad hæc ſcelerum exempla referre. *Tectum,* inquit, *inter & laquearia tres Senatores: haud minus turpi latebra, quam deteſtanda fraude, ſeſe abſtrudunt; foraminibus & rimis aurem admovent. Interea Latiaris, repertum in publico Sabinum, velut recens cognita narraturus, domum & in cubiculum trahit, præteritaque & inſtantia, quorum affatim copia, & novos terrores cumulat. Eadem ille, & diutius, quando mœſtu, ubi ſemel prorupere, difficilius reticentur. Properata inde accuſatio, miſſisque ad Cæſarem literis, ordinem fraudis ſuumque ipſi dedecus narravere. Non alias magis anxia & pavens civitas, etiam adverſum proximos, congreſſus, colloquia, notæ ignotæque aures vitari, etjam muta atque inanima, tectum & parietes, circumſpectabantur.* Hæc Tacit. 4. Annal. Quæ quid aliud ſunt quam dominationis extrema flagitia? Sed & eadem apud Polybium. *Plena,* inquit, *omnia ſuſpicionum, & vix ſecreta domuum ſine formidine.* Quem morem paulo aliter deſcribit Arrianus in Epictet. lib. 4. Hoc modo viri boni Romæ ſubvertuntur. Arridet tibi homo quidam, inſtar privati ſermonnes occeptat, & de principe inclementer loquitur; tu, ratus nactum eſſe exemplum aliquod atque monumentum fidei,

Senatorum Romanorum ſcelus.

Cap. XV.

pertexis illud quod prior inceperat, animique ſententiam profers; paulo poſt abductus linguæ temeritatem morte luis: & de quibus Tn pilius. *Qui verba mea venatur, peſtis accedat, & ſermonem hinc ſublegat:* quibus ſimilia in Hiſtoriis reperias. Unde Tacitus, *Delatores*, inquit, *genus hominum publico exitio repertum, nec pœnis unquam ſatis coercitum, per præmia eliciebantur.* 4. Annal. Qua in re dereſterne potius deperditiſſimorum nebulonum fumos atque fraudes; an vero principum inſolentiam, qui hujuſcemodi amant fovent, amplectuntur? Nec tamen morem illum improbo, in Republica præſertim ſeditioſis hominibus plena, quo milites emiſſi ſcrutantur ſermones atque conjurationes in Principem, hoc conſilio, ut Princeps eos, qui præſentem Reipubl. ſtatum oderunt, notet, ab iiſque ſibi caveat: quos Sueto. appellat ſpeculatores, veluti in Claudio. *Neque convivia inire auſus eſt, niſi ut ſpeculatores cum lanceis adſtarent: quippe qui erant veluti è ſpecula Principis.* Quo in numero non ſunt illi οἱ ὠτακουσταὶ ſive auricularii, qui, ut utar Ammiani verbis lib. 14. *paulatim eruditiores facti, proceſſu temporis ad nocendum: per clandeſtinos verſutoſque rumigerulos, compertis leviter addere quadam maleſuetos. falſa & placentia ſibi dicentes, affectati regni, vel artium nefandarum, calumnias inſontibus adfigunt:* & de quibus Arbiter.

> *Nec ſatis eſt vulgaſſe fidem, ſimulatius exit*
> *Proditionis opus, famamque onerare laborat.*

Delatores.

Atqui in eo quam longe alius Agricola ille, de quo Tacit. *ſecretum*, inquit, *& ſilentium ejus non timeres.* Ac tamen ego iſtas delationes principi nonnunquam remittam, ſi fiant juſtitiæ cauſa, & in ſalutem ejuſdem: ſed id rariſſimum eſt. Plerique enim vel honoris cupiditate, vel ſui muniendi cauſa amicos ſupplantant; veluti, ut ait Tacitus, *cupidine conſulatus, ad quem non niſi per Sejanum aditus, neque Sejani voluntas, niſi ſcelere quærebatur:* & alibi de quodam qui alios accuſabat *in ſubſidium ſui.* Atque eſt vox illa Tyranni non Principis: *ſubverterent potius jura, quam cuſtodes eorum amoverent.* Illi vero ex cenſu hominum eiiciendi ſunt, qui palam laudant, & abſentes flagitant, &, ut ait Seneca, *per ornamenta feriunt:* quos eleganter deſcribit Theophraſtus in Charact.

Delationes legitimæ.

Inimici laudantes.

ract. *Cavillator*, inquit, *eſt, qui inimicos ſuos accedit, quaſi alloqui eos velit, non amplius odiſſe; quique illos, quibus clam ſtruit inſidias, præſentes laudat, & ſi victi fuerint, eorum vicem dolet.* & Ammian. lib. 15. *Impugnabat eum per ficta benignitatis illecebras, collegam & virum fortem propalam ſæpe appellans Arbetio, ad innectendas letales inſidias, vita ſimplici, perquam callens, & ea tempeſtate nimium potens.* Id genus homines demiſſis manibus grandique gradu fugies, & non effugies tamen : à quibus, ut ait Comicus, Cap. XVI. capur.

Qui cavet ne decipiatur, vix cavet; cum etjam cavet,
Etjam cum caviſſe ratus, ſæpe is cautor captus eſt.

CAP. XVI.

Abuſus legis Majeſtatis. leges exercere. Inquiſitio Pontificia: Sacra & cœleſtia arma. Virga autoritatis Apoſtolicæ: affectus humanos tollere.

LEx Majeſtatis, veluti propugnaculum fuit Principatus Romani; in qua amplificanda ſinguli fere Principum ingenii vires intenderunt. Ideo Tiberius, conſultante Macro Prætore, an judicia Majeſtatis redderentur, reſpondit *exercendas eſſe leges*, Tacit. 1. Annal. qua formula etjam Livius utitur lib. 4. *cum interim de ſanguine ac ſupplicio ſuo latam legem confeſtim exerceri, & tantam vim habere* : Id quod propemodum Germanis eſt, Den Rechten ihren gewönlichen Lauff laſſen. Illud vero non tam jus dominationis, quam flagitium refert, quod ad minima & ridicula quævis porrexerunt, ut ſi quis minimum vel ridiculum corpore, inter cultores principis aſciviſſet; ſi quis nummum vel annulum effigie Principis ſignatum paſſus fuiſſet ſibi è manibus in cloacam decidere; ſi quis eoſdem in lupanar attuliſſet, & id genus plura & multo ineptiora: Unde Tacitus crimen majeſtatis vocat *vinculum & neceſſitatem ſilendi*: item *omnium accuſationum complementum.* Cujus generis eſt illud Curtii lib. 10. de Alexandro, *Cum accuſati eſſent Cleantes & alii ſpoliatarum* Lex Maieſtatis. Accuſatio Maieſtatis, omnium accuſationum complementum.

provin-

Cap. XVI. *provinciarum, & per libidines alienatarum, regem cognita cauſa pronunciaſſe, ab accuſatoribus unum & idem maximum crimen eſſe præteritum, deſperationem ſalutis ſuæ.* (ita enim appellat læſam majeſtatem) *non enim talia auſuros, ſi ipſum ex India ſoſpitem aut optaſſent reverti, aut reverſurum credidiſſent.* Cui etjam non abſimile videtur Pontificum fulmen, ſive inquiſitio illa, in qua unicum crimen eſt eorum, qui crimine vacant, ut cum Tacito loquar. Unde Guiciard. vocat *ſacra, ſive ſceleſtia arma.* Scaffneburg. *Apoſtolicæ autoritatis virgam.* Ceterum omnium inhumaniſſima atque immaniſſima ratio fuit tollendi affectus humanos neque enim licuit ulli in reatu caritates ſuas, ut Ammianus loquitur, invocare; nedum patrem vel filium, dum ad ſupplicia rapiuntur, lugere vel ullis ſuſpiriis editis. De Domitiano Tacitus in Agricola: *Præcipua,* inquit, *ſub Domitiano miſeriarum pars erat, videre & aſpici, cum ſuſpiria noſtra ſubſcriberentur, cum denotandis hominum palloribus ſufficeret ſævus ille vultus & rubor, a quo ſe contra pudorem muniebat.* & de Tiberio lib. 6. *quo non aliud atrocius viſum, adſtitiſſe tot per annos, qui vultum, gemitus, occultum etjam murmur exciperent.* Et Seneca in Octavia

Inquiſitio Pontificia.

Tollere affectus humanos, & propinquorum ſuſpiria.

> *Expoſita roſtris capita cæſorum patres*
> *Videre mœſti flere nec licuit ſuos,*
> *Non gemere, dira labe polluto foro.*

quare nihil mihi unquã crudelius nihilve inhumanius lectum eſt. Quid enim aliud eſt tollere affectus, quam naturæ bellum indicere. Ac tamen ut ut immaniſſima illa monſtra externos ejulatus atque ſuſpiria prohibere potuerunt, naturales tamen affectus, & interiores animi dolores penitus tollere nequiverunt: Atque ſi vel ipſorum tyrannorum eodem tempore recludantur mentes, plures inſpicias laniatus & ictus. Illorum enim corpora verberibus, tyranni vero animus ſævitia, libidine, malis conſultis dilaceratur, ut teſtatur acerrimus rei Romanæ ſcriptor.

Cap. XVII.

Aliquot alia flagitiorum regiorum exempla. Jus gratiæ dare. Pontificis accuſatio apud univerſale conſilium.

PUdet me omnia horum flagitiorum genera coacervare:

Et quis tot referre facinorum formas poteſt?
Et ſpes nefandas Principum, & blandos dolos
Regnum petentium: per gradum ſcelerum viam?

Ejuſdem tamen farinæ ſunt illa Judæorum de Chriſto Servatore noſtro (quanquam ego neſcio quomodo ea, quæ ſunt ſacra & myſtica, non libenter ad res humanas traho) ſunt tamen, inquã, ejuſdem notæ: *qui non punit Chriſtum, non eſt amicus Cæſaris*, Joan. 19. *& ſi ſinemus illum, omnes illi credent, venientque Romani & delebunt gentem noſtram* Joan. 11. & illud in Actis. cap. 24. *Felix volens gratiam inire à Judæis reliquit Paulum vinctum.* & illud Taciti de Tiberio lib. 3. Ann. *Pro Plancina cum pudore & flagitio diſſervit.* quanto laudabilius Senatus Romanus Maſſiniſſæ legato reſpondit: *ſi aliquid poſſint Maſſiniſſæ honoris gratia, & feciſſe, & facturos eſſe; ceterum jus gratiæ populum Romanum non dare.* Illa vero Pontificiorum ſententia flagitioſiſſima eſt: *Qui à Pontifice Maximo legibus ſolutus eſt, ei apud Deum immortalem ſatis cautum eſſe.* item; *Pontificem eſſe ſupra omne jus, contra jus, & extra jus omne.* & in Salisburienſi. *Pontifices Romanos non affectare ſolum dominationem terræ, ſed cœli etjam:* cum tamen ſecũdum ſaniorum ſententiam, Pontifex manifeſti & atrocis criminis apud univerſale conſiliũ accuſari poſſit, & de gradu deiici, quod & non ſemel receptum eſt. Quo etjam pertinet mos ille Principum, cives ad turpiſſima quæque cogendi. Tacit. 14. Annal. *Nero notos equites Romanos operas arenarias promittere ſubegit, donis ingentibus, niſi quod merces, ab eo, qui jubere poteſt, vim neceſſitatis affert.* quæ ſententia vera eſt, & ex Platone ſumta. καὶ γὰρ τῶν τυράννων δεήσεις, ἴσμεν ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις: cujus meminit Cicero in Epiſt. ad Attic idem eſt illud Dionis in Nerone. *Nullum jus plus poteſt, quam arma: Ut enim quiſque potentiſſimus eſt, ita juſtiſſime dicere*

Ius gratiæ.

Pontificum dominatio flagitioſa.

Preces Tyrannorum vim neceſſitatis habent.

Cap. XVIII. *omnia & facere videtur.* Unde Ariſtot. 6. Polit. cap. 3. *ἀεὶ γὰρ ζητοῦσι τὸ ἴσον καὶ τὸ δίκαιον οἱ ἥττους, οἱ δὲ κρατοῦντες, οὐδὲν φροντίζουσι. Semper imbecilliores æquum & juſtum quærunt, ſed qui plus poſſunt, talia parvi faciunt.* Ac tamen regni etiam flagitium eſt, alios eodem crimine pollutos eximere: quo alludit Juvenalis:

Clodius accuſet mœchos, Catilina Cethegum.

& illud tritum,

Hebræus nihil Hebræo, Catilina Cethego.

Atque hæc fere ſunt dominationis occulta flagitia. Ut enim illa dominationis jura atque arcana, locum habent in regno, ſive Principatu, ita hæc flagitia dominationis à tyrannis uſurpantur: quorum tamen vel minima principes inviſos reddunt, & inſidiis civium exponunt. Vere & argute Tragicus in Octav.

Majora populus ſemper à ſummo exigit.

CAP. XVIII.

Flagitia Dominationis Ariſtocraticæ: Conſulum, Dictatorum, Decemvirorum, Triumvirorum regia Imperia. Regem eſſe, & regio Imperio eſſe, differunt. Aſpera dominatio. Mors Siccii. Proſcriptiones Syllæ.

EX quibus apparet, nos aliter hac in materia verſari, quam plerique. Sunt enim, quæ ab his ad Tyrannidem referuntur: ea nos juri dominationis inſerimus, iiſque locum damus in turbulenta ac ſeditioſa Republica: & contra, quæ alii licere principibus affirmant, ea nos tyrannidem referre dicimus. Ceterum totidem fere ſunt flagitia Ariſtocratica, & propemodum conveniunt Oligarchiæ: ac tamen regiorum flagitiorum pleraque huc referri poſſunt. In Repub. certe Romana Conſules, Dictatores, Decemviri regio imperio fuerunt. De Conſulibus Cic. *Consules Rom.* *Duo*, inquit, *regio imperio ſunto*, & Poeta

Nullum martia ſummo
Altius Imperio Conſule Roma videt.

Et res plana eſt ante legem Terentillam, quæ poſtea lata eſt de conſu-

conſulari imperio minuendo. De Decemviris Livius. *Tum in Appii Claudii ſententiam Senatusconſultum factum eſt, ut reliquis abrogatis magiſtratibus, cum conſulari Imperio ac regio, ſine provocatione, decemviri crearentur.* & lib. 3. *Decem regum ſpecies erat.* De Dictatura Cic. 1. Philip. *Dictaturam, quæ vim jam regiæ poteſtatis obſederat, funditus ex republica ſuſtulit.* Idem appellat *Syllæ Dominatum*, & Tacit. 1. Annal. *Non Cinnæ, non Syllæ longa Dominatio.* Neque eſt quod contradicant alii: aliud eſt regem eſſe, aliud regio imperio eſſe, ita enim (ſcio) diſtinguit ipſe Cicer. 1. Phil. *ſublato non ſolum regno, quod pertuleramus, ſed & regio Imperio.* id quod ideo mihi hoc loco tradere libuit, ut intelligatur, eadem fere eſſe ariſtocratica flagitia, quæ fuerunt regia: Ubi enim patricii plebem exſugunt nimiis vectigalibus atque oneribus deprimunt; ubi ſine ulla probabili cauſa bella gerunt, viciniſq; populis bona ac poſſeſſiones eripiūt; vel eos, quorum virtus ipſis formidoloſa, promiſcue nefaria fraude circumveniunt, atque evertunt; vel fidem datam frangunt; vel percuſſores ſubornant, & emittunt; vel morem conſulendi Senatum intermittunt, ut de Decemviris ſcribit Livius lib. 3. aliaque id genus ſcelera cōmittunt; ubi flagitia dominantur non jura, quod enim religioni contrarium eſt, quod fidem & pudorem violat, quod honeſtatem lædit, id & in hac, & illa Republ. tam à Jure eſt alienum, quam quod omnium maximè. Quam imperandi rationem Pomponius vocat *nimiam & aſperam Dominationem*. Hinc Guntherus de Mediolanenſ. lib. 8.

Cap. XVIII. Decemviri.

Dictatura.

Flagitia Ariſtocratica.

Nimia & aſpera dominatio.

Sed durior æquo
(Pace bona dixiſſe velim) dominatio veſtra
Extitit, immodicis vicinas legibus urbes
Terruimus, ſcit Cuma quidem, ſeu regia Lauda,
Quoſque per Italicas urbes aut oppida fines
Stravimus, aut validis ſervire coegimus armis.

Plauſtra ſunt exemplorum. Livius lib. 2. *Cum à patribus, non conſulem, ſed carnificem ad vexandam & lacerandam plebem, creatum eſſe contenderet, &c.* ibid. *Conſules immoderata infinitaque poteſtate eſſe, omnes metus legum, omnia ſupplicia vertiſſe in plebem.*

Cap. XIX. Item. *Plebi,cui ad eum diem ſumma ope inſervitum erat, injuriæ à primoribus fiere cepere.* & libro 3. de Decemvir. *Hominum, non cauſarum, toti erant; ut apud quos gratia vim æqui haberet: judicia domi conflabant,pronunciabant in foro: ſi quis collegam appellaſſet, ab eo,ad quē venerat,ita diſcedebat, ut pœniteret non prioris decreto ſtetiſſe:* atque hoc flagitio L. ille Siccius à Decemviris interfectus eſt. Idem ſcelus fuit Appii Claudii,qui, ut L. Virginii filiæ amore potiretur, poſtquam omnia pudore ſepta animadverterat,*ad crudelem ſuperbamque vim animum cōvertit*, ut ait Livius. Nota eſt hiſtoria,neque hic ingerenda. Illæ vero proſcriptiones omnium flagitioſiſſimæ fuerunt, de quibus ſic Vell. Patercul. *Primus*,inquit, *Sylla exemplum proſcriptionis invenit,ut in qua civitate petulantis convicii judicium hiſtrioni exoleto redditur, in ea jugulati civis conſtitueretur auctoramentum; plurimumque haberet,qui plurimos interemiſſet;neq; occiſi hoſtis.quā civis uberius foret præmium;fieretq; quiſquis mortis merces ſua.* Hæc Paterculus. Parum abeſt, quin huc etjam referam illud de Fabiis, quos, quod contra jus gentium arma ceperant, ſibi dedi poſtulabant Galli. *Senatui*,inquit Livius lib. 5. *nec factum placebat Fabiorum, & jus poſtulare Barbari videbantur; ſed ne id, quod placebat, decerneret, in tantæ nobilitatis viris ambitio obſtabat.* Niſi forte dicas, Romanos magno animo maluiſſe cum Gallis bellum ſuſtinere, quam hujuſcemodi magni nominis in Republ. viros hoſti tradere.

Promiſcuæ proſcriptiones Syllæ.

CAP. XIX.

Flagitia dominationis popularis. Libertas vitioſa. Fraus Manlii: rem inter alios controverſam ſibi adjudicare: atq; obiter diſcutitur, an recte Cæſarem Brutus interfecerit.

QUÆ quidem omnia fere dominationis flagitia nuſpiam in majori uſu ſunt, quam in populari ſtatu: quicquid Hetruſcus ille populi virtutem attollit, & principum deprimit, jam ab aliis confuſus. Eſt enim plebs belluæ ſimilis, adeo-

Vulgi natura.

adeoque ut Claudius dicebat, ut *prona in miſericordiam, ita immodica in ſævitiam*; nullaque ratione, ſed effreni impetu regitur, parum penſi habens vel divina vel humana jura, dum modo libertatem illam ſuam, hoc eſt, omnia pro libitu agendi diſſolutiſſimam licentiam, tueri poſſit: de qua Romanus Lyricus, Cap. XIX.

Sed in vitium Libertas excidit, & vim
Dignam lege regi.

Libertas digna lege regi.

& Jovius unus, inquit, erat peracerbe ſæviendi prædandiq; non ignobilis prætextus, illa dulciſſimi nominis, uti prædicabant, ab longo tempore recepta libertas. Quod & Quintius ille Cos. Rom. ait apud Livium lib. 3. *ſub titulo æquandarum legum noſtra jura oppreſſa tulimus & ferimus.* Sicut auté centuriones, teſte Tac. ſunt vetuſtiſſima militaris odii materies: ita etiam inveteratiſſimũ fuit in Republ. Romana odium plebis adverſus Patricios. Ubi enim imperium plebis eſt; ibi patricios ac nobiles multis magniſque injuriis affici neceſſe eſt, ut oſtendit Ariſt. 3. Polit. c. 7. Cujus rei exemplum eſt in Manlio, qui calumniando aurum, quod Romani contribuerãt, ut à Gallis ſeſe redimerent, Gallis ruſum ademtum eſſe, & apud primores conſervari; maximam invidiam patriciis conciliavit. Cui ſimile eſt, quod adducit Machiavellus in Repub. Florentina. Quo dominationis flagitio C. Sempronius, nequicquam omnia expertis patribus, ut mitigarent plebem, quindecim millibus æris damnatus eſt, Liv. lib. 4. Idem lib. 5. de Virginio & Q. Pomponio, qui peſſimo exemplo innoxii denis millibus æris gravis damnati ſunt, quod gratificantes patribus, rogationi tribunitiæ interceſſiſſent. & de Furio lib. 5. qui injuſte, & ſine ulla probabili cauſa damnatus in exilium ivit. Omnia enim regia & ariſtocratica flagitia, quæ enumeravimus; uti in regni ſuſpectos immodice ſævire, fidé violare, ſacras ædes diripere, aliorũ bona invadere, aliaque inſolenter & crudeliter agere; hæc, inquam, omnia etiam in populari ſtatu fiunt & multo magis: veluti, quod populus Rom. judicium rogatus finium regendorum, ſibi controverſam rem adjudicavit *inſtar quadruplatoris & interceptoris litis alienæ*, ut ait Liv. lib. 3. quæ flagitia in plebe perſtringit Fabius ille apud eundem: *poteſtatem tribunitiam ad ſingulorum auxilium, non ad perni-*

Odium hereditarium plebis adverſus patricios.

Condemnatio Sempronii, Virginii, Pomponii, Furii.

Quadruplator & interceptor litis alienæ.

Cap. XIX.

ciem univerſorum comparatam eſſe tribunos plebis vos creatos non hoſtes patribus, nobis miſerum, invidioſum vobis eſt deſertam Rempublicam invadi, non jus veſtrum, ſed invidiam minueritis, &c. Immania ſunt exempla tum in Republica Florentina, tum in quibuſdam Germaniæ civitatibus apud Crantzium, quorum recenſendorum me pudet pigetque: adeo nihil crudelius plebe, inprimis ducem nacta.

Plebs non facile incipit.

Non quidem facile incipit, & ut ait acer Hiſtoricus, *non facile prima vox plebis*, ſed præeunte autore, è veſtigio comitatur, & contagione veluti inſanit. Equidem non nego eſſe etiam populo ſua dominationis jura, quoties aliquis dominandi cupiditate captus Rempublicam invadit, libertatemque evertere conatur: quo tempore extraordinario nonnunquam & repentino judicio opus eſt: at enimvero & honeſtatis & fidei haberi ratio debet; abſque quibus erit, non amplius erit imperium, ſed flagitioſiſſima tyrannis. Quæri hic poſſit de C. Julio Cæſare, an recte à Bruto, Caſſio, aliiſque occiſus ſit? Equidem non ignoro, quid viri docti atque prudentes de hac re ſentiant.

An recte Brutus Cæſarem interfecerit.

At enimvero mihi hic ἐπέχειν libet. Certe ſecundum jura libertatis, ſive ut Cicero vocat jura civium, licuiſſe videtur civibus, quorum majores regnum juramento deteſtati erant, eum evertere, qui libertatis jura involabat. Quod ſi enim Princeps merito in eum animadvertit, qui libertatis amans imperium ſibi & vitam adimere conatur; quidni etiam populo licebit eum interficere, qui libertatem invadere tentat, & ſervitutem imponere civibus? id ait Tacit. libro 1. Annal. *cum occiſus Dictator Cæſar, aliis peſſimum, aliis pulcherrimum facinus videretur.* Reſpectu enim præſentis Reipublicæ nefarie fecerunt: quippe is erat Reipublicæ ſtatus, ut ſalva eſſe non potuiſſet, niſi imperio ad unum devoluto, teſte Tacito & Dione: quod & Pomponius ait libro 2. §. 11. de Orig. Jur. *Evenit, ut neceſſe eſſet, Reipubl. per unum conſuli.* Quanquam haud ſcio annon Cæſar ipſe, aliique, in cauſa fuerint redactæ in ejuſmodi ſtatum Reipublicæ Romanæ.

CAP. XX.

Cap. XX.

Oſtenditur ratio diviſionum & differentiarum in hac materia. Arcana mixtarum Rerumpub. Imperium Germanorum mixtum.

ATq; hęc ſunt arcana flagitia dominationis, quibus illi utuntur, qui in Repub. principatum obtinent, vel unus, vel pauci, vel multi: qua in re non ſum neſcius, parari judicia & cenſuras. Alii negabũt, à numero aut multitudine imperantium differentias ſumendas eſſe: alii dicent, plures eſſe Reimp. ſpecies, adeoque plura, ex mea ipſius ſententia, enaſci Imperiorum arcana. Non eo inficias, differentias eſſentiales, ut appellãt, ſpectare vel commune, vel privatum commodum. Hujus reſpectus facit declinantes Reſpublicas, ac παρεκβάσεις, ut appellat Ariſtor. illius rectas atque bonas, in illis habetur ratio virtutis ac prudentiæ: in hiſce nunc divitiarum, nunc paupertatis, nunc nobilitatis, nunc dignitatis, nunc etiam libertatis. At enimvero quod patricii & nobiles plerumque ſunt pauci, multi vero, imo maxima hominum pars, ut eſt plebs, ignobiles & egeni; ideo ab accidentali potius differẽtia, quippe cum eſſentiali conjuncta, ordinem auſpicati ſumus. Etſi autem nonnunquam evenit, ut patricii ſint pauperes, plebeji vero divites; ideo Reſp. aliam formam non induit. Quare ea plerumque eſt Ariſtocratica, in qua pauci imperãt, Democratica in qua multi, regnum in quo unus. Omnes tamen & ſinguli, pro conditione loci, temporis, populique natura, viti παθῶν. Poſui enim & conſideravi Reſpub. quales pleræque fuerunt, & adhuc ſunt: quæ, ut ad alterum accedam, ad tres ſpecies referri poſſunt: unde totidẽ rationes adminiſtrãdi facit Cic. & Tac. Prima occupatur circa naturam, & ingenium optimatum ſive Senatorum; altera circa naturam vulgi; tertia circa regum atq; principum: hæc non tantum Monarchiam & Dominationẽ complectitur; ſed etiam Tyrannidem; illa & Democratiam, & politiam, & ochlocratiam: iſta & ariſtocratiã, & oligarchiam. Sed & mixtæ ex his fiunt Reſpubl. quales pleræque ſunt, in quibus unaquæq; pars ſua habet vel arcana, quę religioſe ſervat; vel ſimu-

Eſſentiales differentia Rerumpubl.

Hodierna Reſpubl.

Reſp mixtæ

Cap. XX. ſimulacra, quæ alia pars alii indulget; veluti cum imperium diviſum eſt. Neque enim exiſtimo facile puram atque ſimplicem Remp. repetiri. Nam ſæpe partem aliquam imperii habet unus, partem populus, partem Senatus, vel Senatus & populus, vel princeps & Senatus, vel princeps & populus: de qua mixtione Liv. lib. 6. *non poſſe æquo jure agi, ubi imperium penes patricios, penes Tribunos auxilium tantum ſit, niſi imperio communicato, nunquam plebem in parte Reſpubl. fore.* Jamdudum enim illorum ſententia

Imperium Germanicum. repudiata eſt, qui negant jura Imperii dividi poſſe. Imperium hoc certe Germanorum, quod Moguntinus Elector Ariſtocraticum eſſe dicebat in Comitiis Francofurtenſibus, mixtum potius eſt; ſicut & alia multa: adeoque unaquæque pars ſua habet & imperii libertatiſque jura, & arcana, & ſimulacra etiam. quod temperamentum inprimis colligo ex Ariſtot. lib. 4. c. 9. Polit. &

Arcana ſophiſmata mixtarum Rerumpublicarum. lib. 4. Polit. c. 13. ubi de arcanis & ſophiſmatibus agit, ὥστε φανερὸν, ὅτι εἴ τις βούλεται μιγνύναι δικαίως, δεῖ τὰ παρ' ἑκατέροις συνάγειν, καὶ τοῖς μὲν μισθὸν πορίζειν, τοῖς δὲ ζημίαν· οὕτω γὰρ κοινωνοῖεν ἅπαντες· ἐκείνως δ' ἡ πολιτεία γίγνεται τῶν ἑτέρων μόνον. *Itaque*, inquit, *manifeſtum eſt, ſi quis velit juſte hæc temperare, oportere utrinque aſſumere, & illis quidē ſalaria conſtituere, his autem pœnam: ſic enim omnes communicarent. nam illo quidem modo Reſp. fit vel alterorum ſolum.*

Sed nunc porro videamus de Simulacris Imperii.

FINIS LIBRI QVINTI.

ARNOL-

ARNOLDI CLAPMARII DE ARCANIS RERVMPVBLICARVM, LIBER SEXTVS.

CAP. I. *Cap. I.*

Quid ſint Simulacra Imperii, ſive arcana inania. Quomodo differant ab arcanis, & Jure Imperii: item ab arcanis dominationis. Libertatis umbra: inania jubendi jura: nomen Imperii: Imperium ſine re: Imago ſine re: blandimenta: vis ac vera potentia : ἀπεικόνισμα : εἴδωλον. In Republ. quomodo ſimulatio locum habeat.

AUreum eſt effatum Ariſtotelis, illum Reipublicæ *Signum bonæ* ſtatū diutiſſime perdurare ſalvum & incolumem, *Reipubl.* quem omnes civitatis ſuæ partes amant & durare cupiunt. Ardua profecto res; verumtamen ut id fiat, neceſſe eſt quædam Imperii & libertatis ſimulacra iis obtrudi, quibus alias aditus ad Rempublicam præcluſus eſt. *Ubi enim*, ait idem Ariſt. lib. 2. Polit. cap. 8. *plebs nihil de Imperio habet, id malæ Reipubl. ſignum eſt.* Sicut igitur arcana Imperii *Simulacra* pleraque ſunt occulta, ſed validæ artes, quæ opponuntur homi- *Imperii &* nibus ſeditioſis, quive è Reipublicæ adminiſtratione removen- *libertatis.* tur: ita hæc ſimulacra ſunt occultæ artes, ſed inanes, ſed caſſæ, &

 ut Jo-

imperium habent, haud adeo magni faciunt hæc, quæ ſpecioſa tantum ſunt & vmbratica: contra, qui reipſa carent, videri malunt, quam & non eſſe, & non videri. Quo imprudentius Romani milites non contenti victoria, quam à Germanis obtinuerant, aggeres ſtruxerunt, ſubſcriptis victarum gentium nominibus; ubi Tacit. 2. Annal. *Haud perinde*, inquit, *Germanos vulnera, luctus, excidia; quam ea species, dolore & ira adfecit.* argute Modeſtinus, & commode ad hanc materiam in l. 52. D. de condict. & demonſt. *Nonnunquam contingit, ut quædam nominatim expreſſa officiant, quamvis omiſſa tacite intelligi potuiſſent, nec eſſent offutura.* Atque hæc etiam ſimulacra fere ſunt, quibus aliud ſimulatur. Illud ſimulatur agi, ut alii quoque participent Rempublicam; at vero ſerio contrarium agitur. At rurſum dices, dolum eſſe, qui non tantum in eo eſt, qui fallendi cauſa obſcure loquitur, ſed etiam qui inſidioſe & obſcure diſſimulat, l. 43. D. contrahen. empt. & qui perluſorie aliquid dicit, decipit l. 69. de evíction. Tu vero ne mihi privatos contractus ad publica negotia referas: in his ſumma ratio eſt ſalus Reipublicæ, in illis æquitas & juſtitia: in his deflectere parumper licet à regia virtutis via; in illis non item. Sed hæc tela ſupra à nobis diſcuſſa ſunt.

Cap. II. *Romanorum militum περιεργία, ἀλαζονεία.* *Quædã expreſſa magis nocẽt, quam omiſſa.* *Dolus & ſimulatio quomodo in publicis negotiis locum habet.*

Cap. II.

Aliarum rerum Simulacra. περίεργος ἀπειρόκαλος, infrunitus. Specioſæ inſcriptiones librorum: Tumores Poetici. Inania famæ, inania honoris. τὰ κενὰ τοῦ πολέμου, Πανικὸν, belli ſimulacra. Tutanus.

Hujus rei exempla identidem reperiuntur in omni vitæ genere: id ait Æſch. οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει. Ac quidem Greci eum, qui ſpeciem rerum atq; umbram capit, eleganter appellant περίεργον, ἀπειρόκαλον. Latini infrunitum, oſtentatorẽ, qualem in characterib. ſuis pulchre deſcripſit ſapientiſſimus Theophraſtus, & Cicero ad Heren. & Ammian. Marcell. *alii, nullo quærente vultus ſeveritate patrimonia ſua in immenſum extollunt, cultorum ut putant feracium, multiplicantes annuos fructus, quæ*

Ἀπειρόκαλος. Infrunitus. Oſtentator.

nus Deus conſecratus. Varro in Satyr. Ejuſcemodi ſimulacra in C. Rabirio Equite notat M. Tullius. *Umbram, inquit, Equitis Romani, & imaginem videtis Judices, unius amici conſervatam auxilio, & fide: nihil huic eripi poteſt, præter hoc ſimulacrum priſtinæ dignitatis, quod Cæſar ſolus tuetur & ſuſtinet.* Porro eodem exemplo in Republ. ſunt Imperii ſimulacra, quibus homines parum intelligentes inhiant, quæve viri in Republ. principes facile aliis atq; æquo animo indulgent: quod Guicciardinus lib. 1. Hiſtor. inter laudes ponit Aloiſii XI. Caroli Octavi Patris: ſemper eum magis res ipſas, quam rerum umbras ſectatum eſſe. *Cap. III. Simulacra dignitatis.*

CAP. III.

Quotuplicia ſint Imperiorum ſimulacra. Simulacra Imperii regii. Magni tituli. Sacrificuli creatio. Venetorum ſimulacra. Sacerdos Turcicus: Regia ſepultura.

AC quidem hæc ſimulacra idemtidem variare videntur pro varietate Rerumpublicarum. Quot enim ſunt Imperiorum formę, totidē etjam ſunt Imperiorum ſimulacra: & quidem triplicia. Simulacra regia in Ariſtocratia, & populari ſtatu: ſimulacra Ariſtocratica, in regno & populi Imperio: & Simulacra Democratica, in regno & ariſtocratia. Totidem enim ſunt etjam imperii arcana, quæ hiſce ſimulacris opponuntur. Sunt autem ſimulacra regia, occulta veluti privilegia, ſed vana, atque, ut dixi, hordeacea, quæ ab iis uſurpantur, qui imperio carēt; ut quod non habent, videantur tamen habere. Ac neſcio, an uſpiam plura hujus rei exempla reperias, quam apud Venetos & in hoc etjam imperio. Dux enim Venetorum pleraque habet ſola imperii ſimulacra, nonnulla etjam Imperii arcana; utpote titulum Ducis, primum locum ſententiæ, munitam habitationem, & id genus alia. De Macedonibus Curtius lib. 4. *Macedones aſſueti quidem regio imperio, ſed majore libertatis umbra, quam ceteræ gentes.* In Romana Republica pauca ſimulacra regia reperio; an vero quod ejectis Tarquiniis, uno velut ictu totum regnum *Tres ſimulacrorum ſpecies.* *Simulacra regia.* *Venetorum ſimulacra.*

 abſci-

Cap. V. Ecquis adeo eſt nullius naſi, quin olfaciat hoc ſimulacrum ſolummodo eſſe, in quo Jupiter facile morem geſſit Junoni; ita enim pergit Maro:

Olli ſubridens hominum rerumque repertor
Do quod vis, & me victuſque volenſque remitto.

O victoriam inanem! Idem fere de Longobardis ſcribit aliter ille Auguſtus vates lib. 2.

Dicitur à Longis ea Longobardia barbis,
Protinus indigenis paulatim ſanguine mixto,
Barbara plebs, præter conſuetum gentibus uſum,
Tranſiit in ſociam ſuſcepto nomine gentem.

Superba nomina, magni tituli, inania ſunt: & de quibus parum ſolliciti ſunt viri fortes, modo rem ipſam habeant. in quo Comicus ludit militem illum Pyrgopolinicen *plenum*, ut ait, *[illegible]riarum, de campis Gurguſtidonis, de Bombomachide, Cluninſt[illegible]ri, dyſarchide.* Falſæ pugnæ. Quæ eadem vecordia erat eorum, qui falſos triumphos ementiebantur, vel de falſis pugnis ad tribunum referebant: qua de re idem Plautus, *Mille commemorari poſſunt, qui [illegible]onvicti & condemnati falſis de pugnis ſient:* qualem gloriolam multi è Corona turrita fœminarũ. muſtaceo quærunt, veluti fœminæ ex torulis, quæ, ut eſt apud Juvenal. *compagibus altum ædificant caput*, quas Lucanus appellat turritam coronam.

CAP. V.

Simulacra Ariſtocratici Imperii: non omnia momento immutare: eadem vocabula magiſtratus relinquere, paulatim καὶ βραδεῖ ποδὶ, inſurgere: cuncta per conſules incipere: ſpeciem priſtinæ reipub. relinquere.

HUjuſcemodi, & id genus alia, obtrudi fas & mos eſt iis, qui imperii nomine delectantur; tum ut hiſce perceptis altiora negligant; tum etjam ut mutato regno umbra prioris Reipubl. Simulacra ariſtocratica Reipubl. remaneat. Atque eodem modo republica ariſtocratica in regnum matata, imagines quædam libertatis relinquuntur: quas nullus

Cap. V.

nullus Hiſtoricorum aut Politicorum actius diligentiuſque expreſſit: quam Cornel. Tacitus; cui qui Saluſtium præferre auſi ſunt, næ illi hæc occulta atque arcana conſilia parum intelligũt. Quo magis abſurdum eſt, & ut JCti loquuntur, novum, quod diſputat acutus Scriptor ex Hetruria; mutata republica, omnia uno momento mutari oportere; quod cum alias neget, quoties tyranni opprimũtur, & cives ſe in libertatem vindicant, mirum eſt, quare hoc in novo principatu ſtatuat. Cæſari certe hæc mutatio accelleravit interitum: Plurima enim, ait Tranquil in Cæſ. immutavit, continuum conſulatum, perpetuam Dictaturam accepit, præfectos pro prætoribus conſtituit, & ſpreto patriæ more magiſtratus in plures annos ordinavit. Quo prudentius Auguſtus, de quo Tacit. 1. Annal. *Domi res tranquillæ, eadem magiſtratuum vocabula:* & regulariter, ut ait Ulpian. l. 16. D. De conſtitut. pi inc. *In rebus novis conſtituendis, evidentem utilitatem eſſe debere, ut recedatur ab eo, quod diu æquum viſum eſt.* Quare de eodem Auguſto Tacit. ibid. *inſurgere paulatim, munia ſenatus, magiſtratuum, legum in ſe transferre, nullo adverſante.* Et vide aſtutiam Auguſti; non ſolum enim veterem morem reliquit; ſed etjam exegit, ut quoties ſibi conſulatus daretur, binos pro ſingulis collegas haberet, clamantibus cunctis, ſatis maj ſtatem ejus imminui, quod honorem eum non ſolus, ſed cum altero gereret, Sueton. in Aug. Quem Tiberius ſecutus, *paulatim*, ut idem Sueton. ait, *principem exercuit*, hoc eſt, lento niſu, & ut Euripid. eleganter ait, σιγῇ, ϗ βραδεῖ ποδὶ. & Tacit. 1. Ann. *cuncta*, inquit, *per conſules incipiebat, tanquam vetere Republ.* & alibi, *ſua*, inquit, *conſulibus, ſua prætoribus ſpecies.* umbram nimirum & ſpeciem veteris Reipub. relictam oportuit, qua mirifice capitur vulgus. Idem ait Tacit lib. 2. Annal. *Erat adhuc frequens Senatoribus ſi quid è republica videretur, loco ſententiæ dicere.* Eadem arte uſus eſt Laurentius Mediceus occupata iterum Repub. Florentina. Nam ut demulceret civium animos, qui Soderino favebant, Ioannem Baptiſtam Rudolphum popularem & libertatis ſtudioſum in locum Soderini annuum Vexilliferum creavit, ne videretur Ariſtocratiam inducere; idque minime obſervarunt Decemviri

Mutata rẽpubl. ſpecies priſtina Reip. linquenda.

Cæſaris præpoſtera feſtinatio.

Eadem magiſtratuum vocabula retinere.

Paulatim principem exercere.

Cuncta per conſules incipere.

Dd apud

Cap. VI. apud Romanos: ideo Livius lib. 3. *Læta principia magiſtratus ejus nimis luxuriavere, eo cuius lapſa res eſt, repetitumque, uti duobus mandaretur conſulum nomen Imperiumque.* In eandem ſententiam expreſſe Ariſtot. lib. 4. Polit. cap. 5. Contingit autem hoc maxime poſt mutationem Rerumpublicarum. Non enim ſtatim mutantur, ſed contenti ſunt homines ab initio parva acceſſione potentiæ. Itaque leges quidem manent, ut erant; prævalent tamen, qui Rempubl. mutaverunt.

CAP. VI.

Non uſurpare novos aut faſtuoſos titulos. Princeps ſenatus. Civitatis, plebis princeps. Tribunatus: à regio, & Domini, & Jovis titulo abſtinere. Servum ſervorum ſe appellare, fratrem ſe profiteri civium. Superſtitio & curioſitas circa titulos.

Vulgare nomen & uſitatos titulos uſurpare.
Dominatione abuti.

IDque adeo verum eſt, ut etjam primi Principes atque Imperatores Romani, non alios titulos uſurparint, quam qui uſitati erant in Republ. Romana; hoc enim eſſet, ait Sueton. *dominatione abuti.* Tacitus lib. 1. Annal. de Auguſto. *Lepidi atque Antonii arma in Auguſtum ceſſere, qui cuncta diſcordiis civilibus feſſa, nomine Principis ſub imperium accepit*, & Dion de Tiberio; *Princeps a Senatu, ritu priſco, dicebatur; & ipſe ſæpe ajebat, dominum ſe ſervorum eſſe, imperatorem militum, principem ceterorum.* Principis enim vocabulum uſitatiſſimum erat in Republ. Romana. Livius lib. 2. *Appius in Principum dignationem pervenit:* & lib. 4. *plebis principes.* & paſſim *princeps Senatus, & civitatis*: Varro: *interrogatur*, inquit, *a Principe civitatis.* Contra, Domini nomen, ſicut & regis, inſenſum erat apud Romanos. Quo alludit Martialis:

Princeps.

Princeps Senatus.
Domini vocabulum ſicut & regis, invidioſum Romanis.

Fruſtra blanditiæ venitis ad me
Attritis miſerabiles labellis,
Dicturus Dominum Deumque non ſum,
Jam non eſt locus hac in urbe vobis.

Idem

Idem enim Tacit. de Tiberio, *acerbe*, inquit, *increpuit eos, qui divinas occupationes, ipſumque dominum dixerant.* Id enim laborabat, ut externa Reipubl. forma, quam ſolam intuetur plebs, aliquamdiu conſervaretur: adeoque Auguſtus haud alia, quam tribuniciæ poteſtatis præſcriptione, ſenatum coegit; & ut Vellejus clarius, *præmuniendæ regalis potentiæ tribunatum ingreſſus eſt.* Sic Philippus rex Macedoniæ, devicta Græcia, non regem ſe Græciæ, ſed ducem appellari juſſit, Juſtin. lib. 9. Et Alexandro mortuo, principes Macedoniæ non prius reges appellari cupiverunt, quam tota Alexandri ſtirpe mortua: ita enim Juſtinus lib. 15. *Regii honoris ornamentis tamdiu omnes abſtinuerunt quamdiu filii regis ſui ſupereſſe potuerunt. Tanta in illis verecundia fuit, ut cum opes regias haberent, regum tamen nominibus æquo animo caruerint, quoad Alexandro juſtus heres fuit.* Et ſingularis in Veſpaſiano fuit, modeſtiane an vero prudentia, quod Vologeſen, qui ad eum ſcripſerat his verbis: *Rex Regum Arſaces Flavio Veſpaſiano ſalutem:* ne reprehendit quidem, ſed ei iiſdem verbis non adſcriptis, Imperatoriis nominibus reſpondit. Aliter Gregorius Magnus Patriarcham Conſtantinopolitanum acriter monuit, ne ſe appellaret univerſalem Dominum, ſed potius Servum Servorum. Quam inſolentiam etjam in Alexandro Curtius arguit lib. 4. *Jovis filium ſe non ſolum appellari paſſus eſt; ſed & juſſit, & rerum geſtarum famam, dum augere vult, tali appellatione corrupit.* Quare Julianus ille Medices, autore Jovio in vita Leon. X. ex tanto temporum locorumque intervallo reductus in Rempubl. Florentinam, primum non in Medicęis ædes, ſed in Albicianam ſe contulit; deinde ſingulari humanitate & comitate, Domini & Magnifici nomen repudiavit, ſeque civem omnium æqualem, atque omnium fratrem eſſe profeſſus eſt: Quo inſolentius Vitellius tunc demum Cæſarem ſe appellari juſſit, cum de Imperio periclitaretur, antea aſpernatus. Eſt igitur hoc arcanum ſimulacrum formæ ariſtocraticæ in principatu. Ceterum fuit & olim nonnunquam & hodie propter pręjudicium aliarum rerum, magna ſuperſtitio titulorum: idque eſt quod Patres Romani maluerunt cōmunicare plebi conſularem

Cap. XI.

A regiis ornamentis abſtinere.

Servum Servorum eſſe.

Juliani Medices popularitas.

ὑπερηφανία Vitellii.

Magna ſuperſtitio circa titulos.

Cap. VII. poteſtatem, quam conſulum nomen, teſte Dionyſio. Unde Curtius lib. 4. refert, *Alexandrum præcipue moviſſe id, quod Darius ſibi regis titulum, nec eundem Alexandri nomini aſſcripſerat.* Sic, cum Julius Pontifex Pompejo Columnæ per literas gratiam & reditum polliceretur, Columna tamen literas illas, quod Epiſcopi Reatini titulum in præſcriptione non poſuerat, rejecit, præconique dixit; alibi eum Pompejum, ad quem Pontifex ſcripſerat, eſſe quærendum, ſe eſſe Epiſcopum Reatinum. Qua de re nonnunquam maximæ controverſiæ fuerunt inter Impp. & Pontifices. Unde Gunterus:

Verba remutebat chartis odioſa ſuperbis.

CAP. VII.

Senatum participem facere comitiorum; ut habeat poteſtatem creandi minores magiſtratus, & gerendi. Quæſtura Romanorum. Pontifices horum arcanorum Magiſtri.

Imaginem comitiorum remittere ſenatui.

COmitiorum jus, ut primo libro dixi, ſummi Imperii eſt. Quare Principes Romani illud, qua pote arte, in ſe traxerunt; ſed lente ac pedetentim. Imaginem enim comitiorum reliquerunt ſenatui. Julius Cæſar, teſte Suetonio, illud cum populo diviſit, conſulū creatione excepta, quam ſibi & ſenatui aſſcripſit. Idem fecit Auguſtus. Tiberius vero totum comitiorum jus, excluſa plebe, cum ſenatu fere communicavit. Hic dices; hæc ſummi Imperii fuiſſe, ideoque minime cum Senatu communicanda. At enimvero non tam ipſa communicabatur res, quam rei tantum ſpecies, dirigente identidem & adminiſtrante ſummo principe. Ad hæc in novo principatu quibuſdam conceſſis opus eſt, quæ poſtea, corroborato imperio, facile abolentur. Tacit. 1. Annal. *Tunc primum è campo comitia ad patres translata ſunt: Nam ad eam diem, etſi potiſſima arbitrio principis, quædam tamen ſtudiis tribuum fiebant*; (nota mihi hoc loco hujus ſimulacri veſtigium) *neq; populus ademtum jus queſtus eſt, niſi inani rumore; & ſenatus, largitionibus ac precibus ſordidis exſolutus, libens tenuit, moderante Tiberio, ne plures quam quatuor candi-*

Speciem Imperii communicare cum Senatu ſed omnia moderante principe.

candidatos commendaret, ſine repulſa & ambitu deſignandos. Hæc Tacitus. Quorum quidem pleraque nihil aliud ſapiunt, quam imperii ſimulacra: potiſſima enim, inquit Tacit. arbitrio principis fiebant. Itaque in fine lib. 1. explicata ratione comitiorum, quæ maxime confuſa videbatur, ſubjungit: *ſpecioſa verbis, re inania aut ſubdola, &c.* Hujuſcemodi imaginem reliquit priſtinæ Reipubl. Enimvero conſulum renunciationem, quorum erat ſummi imperii nomen, teſte Pompon. l. 2. de orig. jur. in ſe tranſtulit, aliorum magiſtratuum, inaniorumque, ad ſenatum retulit, commendatione ſua interpoſita: minores namque magiſtratus creare, minores etiam gerere, ſimulacra tantum Imperii ſunt. Cumprimis tamen cavendum eſt, ne ulterius progrediantur; quemadmodum Romæ plebeji quæſtores facti, de quo Livius lib. 4. *Pro ingenti, inquit, victoria id fuit plebi, quæſturamque non honoris ipſius finem æſtimabāt, ſed patefactus ad conſulatus ac triumphos locus novis hominibus videbatur: Patres contra non pro communicatis, ſed pro amiſſis honoribus fremere, negare, ſi ita ea ſint liberos tollendos eſſe.* Ceterum hanc artem egregie calluerunt Pontifices, ut notat Alber. in l. 3. C. de quadrien. præſcript. cujus verba non dubitavi huc referre, quod præſenti rei convenientiſſima ſunt: *Pontifices, inquit, Eccleſiæ Romanæ inſigni aſtutia, ſecundum temporum varietatem, ſua variarunt ſtatuta, nunc imperium attollendo, nunc deprimendo, de tempore in tempus; nullam ob cauſam, niſi ut ſenſim omnia & cœleſtia & terrena, & ſpiritualia, & temporalia pedibus ſuis, ut palam gloriantes, ſubjicerent. Ego quorundam pragmaticorum libros inſpexi tantum: ac tamen mirifice me capiunt, propter acumen & maximarum rerum ſcientiam atque uſum. Ad quorum tamen lectionē delicatuli noſtri juvenes fere nauſeant: quaſi vero non aliquando lucri ſit, ex fece aquam haurire.*

Cap. VII.

Creare & gerere minores magiſtratus, ſimulacrum eſt Imperii.

Reſtringenda ſunt hæc ſimulacra.

Quæſtura primus gradus ad dignitates.

Pōtificum Romanorum σοφίσματα, ſive arcana cōſilia.

Pragmaticorū ἐμπειρία.

CAP. VIII.

Altercationes ſenatui præbere: de omnibus reb. ad P. C. referre: quædam ad ſenatum rejicere; ut coercitionē luxus, provinciarum poſtulata; in ſpeciem etiam ea, quæ majora ſunt offerre.

Cap. VIII.

ACtum fuit in Senatu Romano de ſeditione Hiſtrionum, dicebanturque ſententiæ, ut prætoribus jus virgarum in Hiſtriones eſſet. Ibi tunc interceſſit Haterius Agrippa, increpitusq; eſt Aſinii Galli oratione; ubi Tacitus, *ſilēte Tiberio, qui ea* SIMULACRA LIBERTATIS *ſenatui prabebat.* Ecce, ſenatorum liberas altercationes & diſſenſiones, appellat ſimulacra libertatis: idq; olim ſtante Repub. licebat, ut videre eſt in orationibus apud Livium, & inprimis ex duabus illis & diverſis Catonis, & Cæſaris apud Saluſtium. Idem certamen fuit inter Piſonē & Gallum cenſente Piſone, de publicis rebus agendum eſſe abſente principe, ut ſenatus & equites ſua munia ſuſtinerent: Gallo contra dicente, nihil ex dignitate pop. Romani agi poſſe, niſi coram & ſub oculis Cæſaris. Ubi idem Tacit. 2. Annal. *audiente hæc Tiberio, & ſilente.* Quæ contradicendi licentia, magnam præ ſe ferebat libertatis veteriſque Reip. imaginem. Ex quo loco vide quæſo, & conſidera diverſitatem ingeniorum in Senatu Romano. Piſonis enim ſententia, quam fuit Ariſtocratica? Galli vero, quam aſſentatoria & obſequioſa? Nam quod per literas Tiberius caſtigavit patres, cur cuncta ad Principem referrent, id refero ad ſimulacrum Imperii; ſicut & illud Suetonij de Auguſto: *res novas molientem, ſenatui damnandum tradidit.* Et de Tiberio. *Quin etiam ſpeciem quandam libertatis induxit ſenatui ac Magiſtratibus, & maieſtate priſtina, & poteſtate. Neque tam parvum quiddam, neque tam magnum publici privatique negotii fuit, de quo non ad Patres conſcriptos referretur.* Et hinc magnifice in oratione quadam Tiberius, ſed ſubdole: *Majus aliquid & excelſius, in principe requiritur:* ita enim ego ſententiam illam intelligo, longe aliter atque alii. Nimirum ſenatui conceſſit & remiſit ea, quæ nullius momenti erant; ut erat coercitio luxus in vaſis, veſtibus, multitudine ſervorum; ipſe vim & jus Imperii tenuit, quod ait multo majus atque excelſius eſſe. Illa enim minora atque inferiora negotia, tuto miniſtris committuntur. Unde Horatius,

> *Nec Deus interſit, niſi dignus vindice nodus*
> *Inciderit.*

Mutuas obiurgationes ſenatui prabere.

Altercantibus Senatoribus ſilere.

Ingeniorum in Senatu diverſitas.

Princeps ipſa iura imperii tractat reliqua transmiſit. & Senatui concedit.

Eadem

Eadem quoque de Decemvirorum imperio Liv. lib. 3. *quædam, quæ ſui judicii videri poſſent, ad populum rejecerunt.* Qua in re omnes fere principes ſuperaſſe mihi videtur Tiberius. Diſerte Tacit. 3. Annal. *Tiberius vim principatus ſibi firmans,* IMAGINEM *antiquitatis ſenatu præferebat, poſtulata provinciarum ad diſquiſitionem patrum mittendo:* quomodo identidem Conſulares, præfectos exercitibus corripuit, quod non de rebus geſtis Senatui ſcriberent, quodque de tribuendis militibus donis, ad ſe referrent, quaſi non omnium tribuendorum ipſi jus haberent. Mira me hercules aſtutia, quippe quod hæc omnia ſolius erant Principis, veluti Dominationis arcana. Quam etiam vafritiem in eo comperio, qui tamen, quoties de paulo majorib. negotiis agebatur, toties fere adverſarius eſt ſenatui, retinendæ Dominationis cauſa: quod acute ut omnia Tacit. 2. Annal. *Inclinatio ſenatus incitamentum fuit Tiberio, quo promptius adverſaretur.* Sed hoc potius arcanum quoddam Dominationis eſt.

Cap. IX. *Mira aſtutia Tiberii in offerendo, quod ipſe retinere malebat.* *Princeps in arduis negotiis adverſatur ſenatui.*

CAP. IX.

Decennalia Imperii. Senatui tradere regendas provincias imbelles. Exercitum appellare non ſuum, ſed populi Rom. Senatum appellare caput Imperii. P. Conſcriptos in Oratione præponere Cæſari. Senatui aſſurgere, via cedere: Senatum appellare Dominos ſuos. Senatui jus vectigalium ad tempus demandare.

EJuſdem notę ſunt decennalia illa Imperii. Etenim Auguſtus ne videretur perpetuum Imperium invaſiſſe, promiſit, decennio poſt, non modo imperium, verũ etiam provincias, quas ſortitus erat, Senatui à ſe reſtitutum iri: quo tempore elapſo tantum abfuit, ut reſtitueret regnum, ut ſibi iterum in decennium prorogaverit. Refero ego hoc ad ſimulacrum Imperii, quo Auguſtus lactabat, & producebat ſenatum Romanum. Sicut & illud, cujus meminit Dion lib. 53. quod eas provincias Senatui reliquit, quarum incolæ minime erant bellicoſi aut feroces,

Iurare ſe reſtituturum imperium decennio poſt.

quo

Cap. IX.

Belli moleſtia carere.

quo videretur omnes belli moleſtias Senatui adimere, atque in ſe transferre. Quocirca potentiſſimas quaſque provincias ipſe adminiſtravit; ubi Hiſtoricus ἔργῳ δ᾽, inquit, ἵνα ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ ἐκεῖνοι μὲν καὶ ἄοπλοι, καὶ ἀπόλεμοι ὦσιν· αὐτὸς δὲ μόνος καὶ ὅπλα ἔχῃ, καὶ στρατιώτας τρέφῃ. *Revera autem ideo fecit, ut ſenatus inermis eſſet, ipſe vero arma & milites haberet.* Ac tamen quod maximum erat antiquæ libertatis ſimulacrum, exercitus Romanos non principis appellari voluit, ſed populi Romani. Ideo Cicero de Lepido, *meminiſſet, non ſuum illum exercitum, ſed populi Romani eſſe.* & Adria. ita ſe Rempublicam geſturum, ut ſciret rem populi, non ſuam eſſe. Eadem ratione poſt Patres Conſcriptos demum Cæſares appellabantur; ut apparet ex illo Criſpi municipis Viſillenſis, quod Interpres Juvenalis citat: *P. C. & tu Cæſar.* Eadem ſimulatione Otto Imper. Senatum Romanum appellavit *caput Imperii*, Tacit. lib. 1. Hiſtor. Quo nomine etiam Duces Imperatores appellabantur, Tacit. 3. Annal. *Tiberius id quoque Blæſo tribuit, ut Imperator à legionibus ſalutaretur, priſco erga duces honore, qui bene geſta Republ. gaudio & impetu victoris exercitus conclamabantur; pluresque ſimul Imperatores, nec ſuper ceterorum æqualitatem. Conceſſit quibuſdam & Auguſtus id vocabulum, ac tunc Tiberius Blæſo.* Videntur hæc nullius rei eſſe, quorum tamen neglectio maximam invidiam cōciliavit principibus; veluti Julio Cæſari, quod ſenatui non aſſurrexit: Sueton. *Præcipuam*, inquit, *& inexpiabilem invidiam ſibi movit, quod adeuntes ſe cum honorificentiſſimis decretis univerſos P. C. ſedens pro æde Veneris genetricis excepit.* In quo Auguſtus ſapientior, Patres ſalutavit ſedentes, ac nominatim ſingulos, nullo ſubmonente, & diſcedens ſedentibus ſingulis valedicebat. & de Tiberio, *Conſulibus aſſurrexit, & deceſſit via.* Ecquid aliud vult Oratio illa Tiberii ad Senatum, vel potius ſimulatio? *Et nunc & ſæpe alias dixi P. C. bonum & ſalutarem principem, quem vos tanta & tam libera poteſtate inſtruxiſtis, ſenatui ſervire debere, & univerſis civibus ſæpe, & plerumque etiam ſingulis, neque id dixiſſe me pœnitet: & bonos & æquos & faventes vos habui dominos, & adhuc habeo.* Sueton. in Tiber. plane ex conſilio Seniorum erga Rhoboam: *Si hodie fueris ſervus populo huic, ſervie-*

Exercitum vocare pop. Rom. Rempub. dicere rem pop. non ſuam.

Patres conſcripti, & tu Cæſar.

Senatus caput Imperii.

Duces belli appellare Imperatores.

Sedēti ſenatui aſſurgere & valedicere.

Via decedere.

Senatores Dominos appellare.

ſervieriſq; eis, & locutus fueris eis bona verba, erunt tibi ſervi omnibus diebus, 1. Reg. 12. quam ob cauſam etiam Tiberius nunquam curiam niſi ſolus intravit, & lectica introlatus æger, Comites à ſe removit. Cujus generis eſt identidem illud, quod Nero vectigalium cõſtitutionem, quæ ut dictum eſt, & teſte Hermogeniano; eſt ſummi principis, indulſit conſulib. & tribunis, *acri*, ut loquitur Tac. *libertate*, in ſpeciem nimirum & ad tempus tantum. Neque aliter accipio initium illud Neronis, quod tantopere prędicatur: *Teneret antiqua munia ſenatus: Conſulum tribunalibus Italia & publicæ provinciæ aſſiſterent: illi patrum aditum præberent; ſe mandatis exercitibus conſulturum.* Talia in initio regni uſurpari ſolent civilitatis indicia, & plena illecebris ac technis. Cap. X. *Vectigalium cõſtitutionem indulgere Conſulibus. Neronis inſidioſa civilitas.*

CAP. X.

Simulacra Imperii Democratici. Varias voluptates, ut ludos & ſpectacula, præbere plebi: congiaria militibus & plebi dare: plebem laudare, gratias agere. Hominum, rerum, ac temporum ratio in publicis negotiis.

POrro cum in regno, tum etiam in Ariſtocratia, plebi quædam obtruduntur ſimulacra, quibus veluti lacte ſe paſcit atque infatuatur, &, ut Lucret. ait, *decepta non capitur*. Id quod ait Canulejus ille lib. 4. apud Livium: *Nemo eſt nomen daturus, nemo arma capturus, nemo dimicaturus pro ſuperbis dominis, cum quibus nec in Republ. honorum, nec in privata connubii ſocietas eſt.* Auguſtus certe occupato imperio, varias & occultas artes excogitavit, quibus populum, memorem adhuc priſtinæ libertatis, occupatum teneret ſibiq; devinciret, donis, annona, dulcedine otii, inprimis vero indulgendis voluptatibus, adeoque ludis atque ſpectaculis exhibendis: unde Cic. appellat popularia munera. Hinc enim fit, teſte Ariſtot. lib. 6. Pol. c. 4. *ut plebs præſentem Reipublicæ ſtatum amet, ſiquidem pleriſque lubet diſſolute vivere, quam modeſte.* Locus eſt hac de re inſignis apud Tacit. in vita Agricolæ, qui à me adducitur, non tantum quod huic rei conve- *Simulacra Reipubl. popularis. Spectacula, aliaq; munera popularia exhibere populo.*

Cap. VII.

niens eſt; verum etiam propter multifarias prudentiæ notas. *Sequens*, inquit, *hyems ſaluberrimis conſiliis abſumpta: namque ut homines diſperſi ac rudes, eoque bello faciles, quieti & otio per voluptates aſſueſcerent, hortari privatim, adjuvare publice, ut templa, fora, domus exſtruerent, laudando promptos, & caſtigando ſegnes. Ita honoris æmulatio, pro neceſſitate erat. Jam vero principum filios liberalibus artibus erudire, & ingenia Britannorum ſtudiis Gallorum anteferre, ut qui modo linguam Romanam abnuebant, eloquentiam concupiſcerent; inde etiam habitus noſtri honor, & frequens toga, paulatimque diſceſſum ad delinimenta vitiorum, porticus, & balnea, & conviviorum elegantiam; idque apud imperitos humanitas vocabatur, cum pars ſervitutis eſſet.* Primum ait, voluptatibus frangi atque conſervari plebem. Eſt enim hoc ſimulacrum aliquod libertatis. Quippe vulgus cum hujuſcemodi voluptates impune exercet, omnia ſe aſſecutum eſſe exiſtimat. Ideo Tacitus de Auguſto lib. I. Annal. *Neque ipſe abhorrebat à talibus ſtudiis, & civile rebatur miſceri voluptatibus vulgi*: utut hoc animi vitium eſſe exiſtiment Juriſconſulti. Quare Auguſto cupienti hanc licentiam reſtringere, reſpondit Mecænas ille prudentiſſime: Συμφέρει σοι Καῖσαρ, ἀεὶ ἡμᾶς τὸν δῆμον ἀποτρίβεσθαι: *Expedit tibi Cæſar, plebem ſic occupatam eſſe*: & Liv. lib. 5. de Vejorum Rege; eum in odio fuiſſe, *quod ſolennia ludorum, quæ intermittere nefas erat, diremiſſet*.

Pulchræ artes emolliendi hoſtem ferocem & barbarum.

Quo imprudentius mihi feciſſe videntur Galba, Piſo, Pertinax, Hadrianus ſextus, aliique in nimis ſevere reſtituenda diſciplina. Omnium turpiſſime Galba, qui eo tempore, quo heredem deſignabat Imperii orbis terrarum, donativum negavit militibus, & quidem prætorianis, in quorum manu poſita erat ſalus principis: quibus eo tempore indulgendum erat potius, quam danda occaſio, qua omnem diſciplinam abrumperent. *Conſtabat enim*, inquit Tacitus, *potuiſſe conciliari animos quantulacunque parci ſenis liberalitate.* Qua ſeveritate, cũ intellexiſſet Galba ſe militem offendiſſe; tunc demum de congiario cogitavit, ſed ſero, ideoq; fruſtra, *Sera tunc remedia*, inquit ille, *cum vulnus jam ad extremos halitus pervenit.* De Ottone vero, poſtquam milites muneribus expugnaſſet, quæ & qualia Tacitus: *Nec deerat*, inquit, *Otto proten-*

Σολοικισμὸς imperandi in Galba, Piſone, Pertinace.

Artes ſerviles, ſed neceſſaria pro dominatione.

protendēs manus, adorare vulgus, jacere oſcula, & omnia Serviliter, pro Dominatione. De Piſone vero: *Nec*, inquit, *aliud ſequenti quatriduo dictum à Piſone in publicum factumve.* Eant hujuſcemodi Piſones in Utopiam alicujus Mori, indigni & impares turbulento imperio. Sed ad priorem locum Taciti redeo: Romanos Britannorum ingenia prætuliſſe Gallis. Aſtute medius fidius. Eadem arte uſus eſt conſul Romanus apud Livium lib. 3. *Agite*, inquit, *juvenes, præſtate virtute peditem, ut honore atque ordine præſtatis.* & Otto, qui militum ſeditionem pietatem appellavit, *Nimia*, inquit, *pietas veſtra, acrius quam conſideratius hunc tumultum excitavit.* Ideo Tacit. *Romanos laudando Britannorum barbariem* fregiſſe. Unde Livius lib. 2. *Addebantur & laudes.* & ibid. *Cohortes Latinæ Hernicæque, gratiis ob impigram militiam actis, remiſſæ domos*, & argute Scaliger in Epidorpidum libris plenis non dicam Socraticis, ſed divinis ſermonibus: Cap. X. *Piſo nimis homo antiquorū hominum.* *Præferre Britannos Gallis.* *Seditioſos milites appellare pios.* *Plebem laudare.*

Laudarier à plebe aditum dat ad ſenatum,
Laus ore ſenatus dabit imperare plebi.

Ceterum hæc popularitas Hiſtrionica in Auguſto laudem meruit: in Vitellio vituperium, Tacit. 3. Hiſtor. *Sed comitia conſulum cum candidatis civiliter celebrans, omnem infimæ plebis rumorem, in theatro ut ſpectator, in circo ut fautor, aſpectabat: quæ grata ſane & popularia, ſi à virtutibus proficiſcerentur; ſed memoria vitæ prioris indecora & vilia accipiebantur.* Nimirum vere Plinius 6. Epiſt. *Non omnibus eadem conveniunt: prætereа faciendi aliquid, vel non faciendi, vera ratio tum hominum ipſorum, tum rerum ac temporum initur.* *Non omnia omnib. decora.*

CAP. XI.

Παῤῥησία & libertas dicendi, ſcribendique. Turcarum reverentia erga principem. Plebs natura loquax, & verbis ſe vlciſcitur. Rumuſculi & paſquilli fruſtra prohibentur.

Memorabile mihi viſum eſt, quod memoriæ proditum eſt de reverētia Turcarum erga principem, grande nefas eſſe,

Cap. XI.

Apud Turcas nefas eſt de principe ſiniſtre cogitare.

de Principe ſiniſtre cogitare; idque ſeveriſſime vindicari: quod recenti exemplo teſtatum fecit hodiernus Mahometes. Nam Scholaſticorum, quos Torſi ſua lingua vocant, 500. crudeliſſime interfecit, quod erga eum ſignificationem aliquam cogitationis minus pudicæ edidiſſent. Id quod iniquiſſimum dicerem, niſi me idem monuiſſet ſapiens Eccleſiaſt. c. 19. *Etiam in cogitatione tua regi ne maledicas, & in penetralib. cubiculi tui ne maledicas diviti: quia avis cœli deferet vocem ipſam, & habens alas annunciabit verbum.* Paulo humanius antiqui reges Ungariæ, quos, teſte Ottone Friſingenſe, nemo non ſolum manifeſtis contradictionib. exaſperare; ſed etiam occultis ſuſurris lacerare impune audet. Ceterum pleriq; Imperatores Romani hanc maledicēdi licentiam popnlo indulſerunt. De Cæſare Suet. *Si qua aut cogitarentur gravius adverſus ſe, aut dicerentur, inhibere maluit quā vindicare: & acerbe loquentibus, ſatis habuit pro concione denunciare, ne perſeverarent.* Unde olim nō appellabantur ſeditioſi; ſed tantum novi ſermonis autores, ut videre eſt apud Livium libro 5. Plebs enim, ut eſt natura loquax, ita præclare ſecum agi autumat, ſi poſſit lingua ad criminandum pro libidine uti; libertate præſertim amiſſa, & cruda adhuc ſervitute: ut Juſtinus ait lib. 9. *quoniam rebus nequit ulciſci, verbis uſurpare libertatem cupit:* quod ait Tiberius apud Tranq. *in civitate libera, linguam menteſque liberas eſſe oportere.* Quid enim plebi reliquum erit, adempto per inquiſitiones loquendi audiendiq; commercio? Unde idem Tiberius ceteroquin ſeveriſſimus, *in ſe,* inquit, *jacta, nolle ad cognitionē vocari:* & pulchre Crematius in Oratione quadā apud Tac. *Ipſe D. Julius, ipſe D. Auguſtus tulere illa & reliquere; haud facile dixerim moderatione magis, an vero ſapientia, nam ſpreta exoleſcūt, ſi iraſcare, agnita videntur.* Adde, quod lubricum linguæ ad pœnam non facile trahendum eſt, l. 7. D. ad leg. Jul. Majeſtat. Ac tamen difficile eſt nonnunquam viris potentib. hęc devorare atq; concoquere: ideo Auguſt. ad Tiber. *Ætati tuæ, mi Tiberi, noli hac in re indulgere, & nimium indignari, quenquam eſſe, qui de me male loquatur, ſatis eſt ſi hoc habemus, ne quis nobis male facere poſſit:* prudenter & recte. Qui enim mentem atque naſum habet, hæc

Novi ſermonis autores.

Plebs verbis ſe ulciſcitur.

Lapſus linguæ.

hæc identidem ſuſque deque habet, contentus ipſa vi Imperii: idque Laurentius ille Medices dicere ſolitus eſt; *loquantur illi, nos vero faciemus*.& Lycus apud Senec. in Herc. *Ars prima regni, poſſe te invidiam pati*.Sed & crudele eſt, ut facta,ita dicta punire, Curtius lib. 8. *Deteſtabile carnificis miniſterium occupaverat Rex verborum licentiam, quæ vino poterat imputari*. Et quis tantis cervicibus qui comprimat? *Ingens opus*, canit Poeta, *labore biſſeno amplius*:adeo nimia coercitio *alimentum famæ eſt*, ut ſcribit Tac. Caute tamen faciet,ſi ex iis, quos poteſt, ſtudioſe notet,ab iiſq; ſibi diligenti cuſtodia caveat. Nam,ut ait Alexand.apud Curt. lib. 6. *linguæ temeritas pervenit ad gladios*. Quæ cauſa fuit latæ Conſtitutionis à Theod. l. unica. C. ſi quis Imper. maled. cujus ſufficit hic meminiſſe; quod ab aliis lucem accepit. Eadem eſt prurigo ſcribentium: Nero tamen ſcriptorum monuméta concremare voluit,arbitratus ſcilicet illo igne vocem populi Rom. libertatem Senatus, & conſcientiam generis humani aboleri. *At contra*, inquit Tac. 11. Annal. *punitis ingeniis gliſcit autoritas: neque aliud externi reges, aut qui eadem ſævitia uſi ſunt, niſi dedecus ſibi, atque illis gloriam peperere*. Qua de re valde jucunda eſt Hiſtoria apud Jovium, de Hadriano ſexto; qui cum graviſſime ferret, ſe famoſis carminibus apud Paſquilli ſtatuam lacerari; poſtea id civili animo tulit, edoctus à Ludowico Sueſſario, eam maledicendi licentiam obſcurorum hominum libertati atque nequitiæ dari, ut cum inſignes viros impune carpſerint, fortunam ſuam ea vindictæ cupiditate conſolentur.

Cap. XII. *Coercitio alit rumuſculos.* *Paſquilli & prurigo ſcribentium fruſtra inhibētur*

Cap. XII.

Ad leviora delicta connivere. quomodo nimiis remediis delicta accendantur. Paucorum ſupplicio contentum eſſe.

PErmultum quoque facit ad infatuandā, & frangendam plebem,cum ii,qui imperium obtinent,ad leviora quædam delicta connivent:quod vocat Ulpianus in l.4.D.De manumiſſio. *conninentibus oculis agere*, id eſt, ut Accurſius explicat, non inſpecta

Ad delicta quædam connivere.

Cap. XII. ſpecta ſtricta juris ratione. Id ait Rex ille Macedonum apud Livium lib. 42. *Non quia probaret; ſed quia in nova poſſeſſione regni patienda omnia eſſent, paſſum.* Tiberius, quamvis fuit diſciplinæ retinentiſſimus, tamen populum per tot annos molliter habitum, non auſus eſt ad duriora vertere; & cum inſtarent Romani Senatores, de luxu coercendo, reſpondit, *non id tempus eſſe cenſuræ:* (quemadmodum & Livius lib. 1. *non id tempus, ut merita exſolverentur*) & 3. Annal *Quam indecorum, obtrectare quod non obtinetur. Quod ſi quis ex magiſtratibus tantam induſtriam ac ſeveritatē pollicetur, ut ire obviam queat, hunc & laudo, & exonerari laborum meorum partē fateor.* Mihi equidē magis hic probatur Servilius aliquis lenibus remediis aptus, quam Appius quidam vehementi ingenio: quod ſæpenumero nimiis remediis delicta augent: de Felice Tacitus, *eum nimiis remediis delicta accendiſſe:* & de Manlio Livius lib. 6. *remedio ſeditionem irritaſſe.* Ego hoc accipio pro ſimulacro libertatis: id quod identidem ſeditioſi juvenes Romani optimatum imperio infenſi dicebant: *Regem hominem eſſe à quo impetres, ubi jus, ubi injuria opus ſit; eſſe gratiæ locum, eſſe beneficio; ignoſcere, & iraſci poſſe.* Dico de levibus delictis: aliud eſt in atrocioribus, quæ ſeditiones movent, & reſpublicas peſſumdant. Ideo Livius: *id perſecare novum prætorem, ne ſerperet longius, patres juſſerunt:* quod & Gunterus eleganter expreſſit;

Nimiis remediis delicta nonnunquam irritantur.

> *Tutius eſt ferro jam putrida membra reſcindi,*
> *Quam partis vitio totum tabeſcere corpus.*

Paucorum ſupplicia.

Ac tamen in his etjam paucorum ſupplicio contenti fuerūt Romani, Livius lib. 4. *Conſules, ſumma moderatiōne ac lenitate per paucorum ſupplicia, quos ſibimet ipſos conſciſſe mortem ſatis creditum eſt, tranſacta re, nequivere tamen conſequi, ut non ægerrime id plebs ferret,* & Tacit. *cujus terrore, & paucorum ſupplicio, rediit oppidanis concordia.* & Seneca in Octavia,

> *Populi furorem, cæde paucorum diu*
> *Qui reſtiterunt temere, compreſſum adfero.*

Ceterum in ſupplicijs decernendis, ea ratio ſecuriſſima eſt, qua uſus eſt Germanicus in puniendis ſeditioſis militibus, in quos

ipſos

ipſos ſupplicii ſævitiam atq; invidiam tranſtulit. Rogatus enim à quibuſdam, ut noxios puniret, juſſit, ut ipſi exequerētur. Quo loco Tacit. *Cæſar arcebat, quando, nullo ipſius juſſu, eadem ſævitia facti & invidia erat.* Et recte Claudianus, *Cap. XIII. Invidiam facti in ipſos reos transferre.*

Qui fruitur pœna, ferus eſt, legumque videtur
Vindictam præſtare ſibi.

CAP. XIII.

Multa alia plebi concedere, vel indigna: Annonæ curam habere: portoriis liberare plebem; multa alia indulgere, quæ poſtea revocari poſſunt. Comitiorum Germanorum ſumma, pecunia.

OMnium pleniſſima ſunt hac doctrina illa Livii lib. 2. *Multa,* inquit, *blandimenta plebi per id tempus data: annonæ inprimis habita cura; & ad frumentum comparandum miſſi alii in Volſcos, alii Cumas, ſalis quoque vendendi arbitrium, quia impenſo pretio veniebat in publicum, omni ſumtu ademto conceſſum privatis; portoriis quoque, & tributo plebe liberata.* & paulo poſt; *Hæc indulgentia patrum, aſperis poſtmodum rebus, in obſidione ac fame adeò concordem civitatem tenuit, ut regium nomen non ſummi magis quam infimi horrerent; nec quiſquam unus malis artibus poſtea tam popularis eſſet, quam tunc bene imperando univerſus ſenatus fuit.* Hæc ille. Eſt hoc ingens ſimulacrum in plebem, cui, ut Tacit. 4. Hiſtor. ſcribit, *una ex Republ. annonæ cura,* & Satyricus; *Varia blandimenta in plebem.* *Plebi una annaa cura.*

Duas tantum res anxius optat,
Panem & Circenſes:

Quo nomine nonnunquam plebi indulgenda ſunt vel iniquiſſima, quod ait Livius, *per æqua & iniqua retinendam eſſe concordiam.* Exercitus Romanus fretus novo & nutante Principe, poſtulabat, ut ſingulos denarios mererent; ſextus decimus ſtipēdii annus finem adferret; ne ultra ſub vexillis tenerētur, ſed iiſdem in caſtris præmium pecunia ſolveretur: quo tempore ſatius fuit ultro concedere, quā ſi neceſſitate expreſſa fuiſſent, Livius lib. 2. *Neque patribus ſatis decorum, per metum potius, quam poſtmodum volun-* *Præſtat ultro facere, quam neceſſitate cogi.*

Cap. XIV. *voluntate, Afflictis civium ſuorum fortunis conſuluiſſe.* & lib. 4. *Opportune ſenatus, priuſquam ab Tribunis plebis agrariæ ſeditiones, mentione illata de agro Lavicano dividendo, fierent, cenſuit frequens coloniam Lavicos deducendam.* Sed dices; indignum id fuiſſe de ſtipendii petitione, adeoq; Rempublicam tantis oneribus imparem fuiſſe. At enim, nonne ſedato populo retractari poſſunt? Sic enim Tacit. *mutata,* inquit, *quæ per ſeditionem expreſſa erant,* & alibi: *proxima ſeditionis male conſulta abolita in poſterum.* & Livius lib. 2. *multi veniſſe tempus putabant recuperandi Jura, quæ extorta ſeditione ac vi patribus eſſent.* Et abſque hoc eſſet, nonne præſtat particulam Reipubl. tradere plebi, quam totam Rempubl. in extremum periculū vocare. Varro pulcre: *Digitum præſcidi oportet, ſi ob eam rem gangræna non ſit ad brachium ventura.* Qua ratione Carolus Quintus multas immunitates ordinibus imperii conceſſiſſe dicitur, ut adverſus Turcam communem Germaniæ hoſtem pecuniam colligeret; quę plerumq; omnium Germanorum Comitiorum ſumma eſt, ut argute dixit Jovius. Quare, ſicut peritus eques non ſemper & uno tenore frenum ſtringit, aut calcaria ſubdit; ſed ſæpenumero laxat, & veluti adulando palpandoque quoquo verſum ducit etjam ferociſſimum equum atque inhabilem. Sic viri prudentes in Republ. plebem ſuccuſſantem & ferocientem moderate regunt, freno injecto, ſed laxo; ne, ſi violento tractu reducant, ſeipſos Imperio excutiant. Apposite Alexander apud Curt. lib. 6. *In novo & precario Imperio, adhuc jugum ejus rigida cervice ſubeuntib. Barbaris, tempore opus eſt; dum mitioribus ingeniis imbuuntur, & efferatos mollior conſuetudo permulcet.*

Perperam indulta revocari poſſunt, ad eamque rem tempora captanda.

Pecunia, Germanorum comitiorum ſumma eſt.

Plebs leniter tractanda eſt.

CAP. XIV.

Aliquot alia ſimulacra. Provinciam ſolito more intrare, ferias pro more dare, laudes ſuas audire. Summiſſi faſces: adulari, ſalutare, invitare plebem.

Simulacrum etjam libertatis eſt, quod Ulpianus in l. 1. D. De offic. Procos. monet proconſulem, ne per aliam partem provin-

Cap. XIV.

Inanes prærogativas plebi concedere.

provinciam ingrediatur, quam per quam ingredi moris eſt. *Nam*, inquit, *magnifaciunt provinciales ſervari ſibi conſuetudinem iſtam, & hujuſcemodi prærogativas*: & l. 7. D. eod. *Pati debet proconſul commendari ſibi civitatem, laudeſque ſuas non gravate audire, cum honori ſuo provinciales id vendicent, & ferias ſecundum mores & conſuetudinem, quæ retro obtinuit, dare.* Sic apud Livium lib. 2. ſummiſſi faſces plebem à ſeditione revocant: *Valerius*, inquit, *affectati regni ſuſpectus, vocato in conſilium populo ſubmiſſis faſcibus in concionem aſcendit. Gratum id multitudini ſpectaculum fuit, ſubmiſſa ſibi eſſe Imperii inſignia, confeſſionemque factam populi quam conſulis majeſtatem vimque majorem.* Ecce, hæc externa & moderata ſpecies quantum potuit ad dementandam plebem! In eandem ſententiam Livius lib. 3. *ibi plurimum profectum, quod modo quodam temperavere impetus ſuos.* ibid. *conſilium & modum adhibendo, ubi res poſceret, priores erant.* Quo pertinent illa V. Paterculi lib. 2. *M. Livius Druſus in iis ipſis, quæ pro ſenatu moliebatur, Senatum habuit adverſarium, non intelligentem, ſi qua de plebis commodis ab eo agerentur, veluti ineſcandæ inliciendæque multitudinis cauſa fieri, ut minoribus perceptis, majora promitteret*: idque ait Cicer. 3. de nat. Deo. *Multi cum obeſſe vellent, profuerunt; & cum prodeſſe, obfuerunt.* Porro nihil magis plebem induit, quam ſpecioſa adulatio, velati Patres Romani, cum animadverterent tribunorum poteſtate impediri delectum ultro tribunis adulati ſunt, Livius lib. 2. *Patres univerſi comiter ac benigne tribunos appellare, & conſulares, ut cuique eorum privatim aliquid juris adverſus ſingulos erat, partim gratia, partim autoritate obtinuere, ut tribuniciæ poteſtatis vires ſalubres vellent Reipub. eſſe.* Eadem arte ſenatores Romani totum annum eluſerunt legem Terentillam, Livius lib. 3. *Mediis diebus, quibus Tribuni de lege non agerent, nihil iiſdem illis placidius aut quietius erat, benigne ſalutare, alloqui plebis homines, domum invitare, adeſſe in foro, tribunos ipſos cetera pati, ſive interpellatione concilia habere, nulli neque privatim truces eſſe, niſi cum de lege agi ceptum eſſet.* & paulo poſt: *his per totum annum artibus lex eluſa eſt.* De quo Saluſt. in Jugur. *Quibus maxima induſtria videtur, ſalutare plebem, & conviviis*

Ferias pro conſuetudine dare.

Faſces & inſignia ſummittere.

Vis conſilii expers mole ruit ſua.

Minora indulgenda, ut majora captes.

Specioſa adulationes.

Benigne ſalutare, alloqui plebem.

Invitare plebem.

Cap. XV. *gratiam quærere.* Ejuſdem fere generis ſunt; ut plebejus patricio ſit vicinus, ut eodem itinere eat, ut idem convivium ineat: de quibus tamen cavillatur Canulejus ille Trib. pleb. apud Livium lib. 4. Hæc, & id genus majora, ubi obtinent, ibi res ipſa abeſt; id quod ait Livius lib. 3. *dilata in ſpeciem actione, reipſa ſublata.* Sed omnia ponere eſt περιεργία quædam, & ut ait Ulpian. *otioſum eſt.* Mihi libet digitum tantum ad fontem intendere.

Vbi hæc ſimulacra dominantur, ibi res ipſa abeſt.

CAP. XV.

Horum Simulacrorum vis ac dignitas in Republ. Alia quędam ſimulacra Ariſtotelica, Democratica, & Ariſtocratica. Plebejos conſiliarios facere: promulgare aliorum decreta: reos abſolvere: nonnullas leges ferre: non cives cives appellare. Ἀντιῤῥησία JCtorum.

Hæc ſimulacra rationem gubernandi variant, ipſam vero Remp. non conſtituunt.

HOrum Simulacrorum magna eſt ſpecies: ceterum nō adeo magna, ut Reipubl. ſtatum vel conſtituant, vel immutent. Non enim ex ſimulacris Reſpub. definienda; ſed penes quos ſunt ſumma illa Imperii capita, ſecundum illos de forma Reipubl. ſtatuendum eſt. Rationem tamen gubernandi nonnihil variant; ut hæc Reſpub. propter varia ſimulacra, magis videatur popularis, quam illa, & illa magis regia, quam hæc. Ratio enim gubernandi nonnunquam in hiſce ſimulacris conſiſtit; at forma Reipub. in ipſa vi Imperii. Ceterum ab Ariſtotele magna quædam ſimulacra traduntur: ut in populari ſtatu conſultores ex divitibus conſtituere, iiſdem quantum pote parcere: communicare etiam divitibus vel patriciis ex omnibus rebus vel paria vel potiora, excepto ſummo Imperio: quod ſemper penes populum, vel penes pauperes remanere oportet. In ariſtocratico ſtatu hæc ſimulacra ſunt: plebeiis ſive pauperibus ejuſcemodi magiſtratus commendare, ex quibus rem facere poſſint: quoſdam è plebe ad deliberationem vocare; creare, tam ex plebeiis quam patriciis, qui de iis rebus diſceptent, de quibus poſtea

Simulacra ariſtocratica.

Conſultores ex patriciis conſtituere.

Simulacra democratica.

Vt plebs de iis rebus diſceptet, quæ poſtea à patriciis conſtituuntur.

Cap. XV.

Vt populus ea ſciſcat, quæ à patribus decreta ſunt.

pauci patricii pro ſuo arbitrio ſtatuant; item committere populo poteſtatem ſciſcendi ea, quæ antea ab optimatibus decreta ſunt: quale fere eſt illud apud Livium lib. 1. *Decreverunt patres; ut cum populus regem juſſiſſet, id ſic ratum eſſet, ſi patres autores fierent. hodieque in legibus magiſtratibuſque rogandis uſurpatur idem jus, vi ademtū; priuſquam populus ſuffragium ineat, in incertum comitiorum eventum patres autores fiunt.* item nonnullis ex populo relinquere poteſtatem abſolvendi, ſed non condemnandi.

Vt plebs abſolvere poſſit.

At contra in populari ſtatu; ut patricii abſolvere poſſent, condemnare non item: quemadmodum Romæ de capite civis agi non potuit, niſi centuriatis, hoc eſt, maximis & pleniſſimis comitiis. Sed & in ariſtocratia, plebi poteſtas relinquenda eſt ferendi leges de non magnis rebus: Unde Sidonius in Panegyr.

Vt leges ferat de rebus haud magni pōderis.

Tum cetera paret
Turba, libens ſervit, propriis quia legibus autor.

Quinetjam cives nominandi ſunt ii, qui cives non ſunt: in illa inprimis Republica, in qua omnes cives ſuffragiorum capaces ſunt; ſaltem, ut ait Ariſtot. ἀπάτης χάριν τῶν συνοικούντων. Audientes enim ſe appellari cives, hac unica appellatione contenti quieſcunt, & res ſuas agunt. Quæ omnia diligenter à jure Imperii diſcernenda ſunt: adeo nonnunquam ea quę ſimulacra tantū ſunt, pro jure Imperii habentur; & cōtra, quæ Imperii ſunt, ſimulacris aſſcribuntur. Quæ res facit, ut quidam magni nominis interpretes, in explicatione tituli de læſa majeſtate, ea ad crimē majeſtatis trahant, in quibus vix Imperii illa arcana tentantur, ne dum ipſum Imperii Jus, ac majeſtas, quippe quæ ſimulacra tantū ſunt: & contra, quæ juris Imperii ſunt, ad ſimulacra referant. Sed de his ago peculiariter in commentario de publicis judiciis. Hui dices, tam cito publice nomen tuum in cenſu magnę illius Deæ, quæ Jovi aſſidere dicitur? Ain vero, itane tibi hæç noſtra ſedentaria, atque umbratica vita pigritiæ dedita videtur? Nonne & ego ſcio quædam animalcula prius parere, quam concipere? Sed abſque joco. Ego ſic exiſtimo; neminem in iſtos libros terribiles luculenter & erudite ſcripturum, niſi una rerum Romanarum,

Vt cives nominentur, qui cives non ſunt.

Huius doctrinæ ignorantia.

ἀπειροκαλία Iuriſconſultorum.

Ff 2 alia-

aliarumque gentium hiſtoriam cognoverit; quo adminiculo interpretes plerique, cetera viri exercitatiſſimi, & minime ἀπειρόκαλοι τῶν πολιτικῶν πραγμάτων deſtituti mihi fuiſſe videntur.

CAP. XVI.

Arcana quædam militaria. Jura militaria. Jura ſpoliorum: Flagitia militiæ: arcána militiæ; ſigna dare, è tribunali alloqui milites, ſigna militaria, aquilas corripere. Simulacra militaria; milites commilitones appellare, victores gentium. Ab hiſce arcanis quomodo differat ars militaris.

HUius doctrinæ non tantum in negotiis pacis, verum etjam bellicis maximus uſus eſt. Et poſſem ſine negotio non ſolum belli jura, ſed etjam arcana & ſimulacra, ſicut & militiæ flagitia ut Tacit. appellat, militaribus exemplis illuſtrare; niſi pleraque obvia eſſent, ut ſunt jura ſpoliorum, quod ait Æmilius ille apud Livium, *in ſpoliis arbitrium eſſe Imperatorum, non militum*: item prædas agere, agros populari, oppugnare, expugnare, atque ſolo æquare magnas & vaſtas civitates, veluti Corbulo ille Dux Romanus Artaxatam urbem in Armenia delevit. quia, inquit Tacitus, *nec teneri ſine valido præſidio ob magnitudinem mœnium, nec id nobis virium erat, quod firmando præſidio & capeſſendo bello divideretur.* Quo jure Annibal Saguntum, Scipio Carthaginem, Veſpaſianus Hieroſolymam, Degobertus Putavium everterunt. Sed & flagitium militiæ eſt, promiſcue in muros & mœnia ſævire: quod exprobrat Phaneas ille Philippo regi Macedoniæ, eum in bello non congredi æquo campo, neque collatis ſignis dimicare, ſed refugientem incendere, atque deripere urbes, & vincentium præmia victum corrumpere. At non ſic antiquos Macedonum reges, ſed acie bellare ſolitos, urbibus parcere quantum poſſent, quo opulentius imperium haberent. Atq; in ſervata Capua Romanos laudo: Ita enim Livius, non ſævitum incendiis ruiniſque in tecta innoxia muroſ-

Jura militaria. *Jura ſpoliorũ.* *Agros depopulari, urbes delere.* *Flagitia militia.*

muroſque, & cum emolumento quæſita etiam lenitatis ſpecies incolumitate urbis nobiliſſimæ opulentiſſimæque, cujus ruinis omnis Campania, omneſque qui Campaniam circa accolunt, ingemuiſſent: de quibus plura vide in diſcurſibus Politicis Scipionis Ammirati. Sed & arcanum militiæ erat, ſignum dare exercitui, ceſpiticium tribunal exſtruere, è tribunali publice alloqui milites, ſigna militaria, aquilas corripere & alio transferre, conſilia bellica inire: quæ ſolius erant ducis. Deinde, quid aliud refert quam ſimulacrum alicujus Imperii atque dignationis illa Alexandri Oratio apud Curt. lib.3. in qua Macedones appellat, tot bellorum in Europa victores ad ſubigendam Aſiam, item terrarum orbis liberatores, & omnibus gentibus impoſituros jugum: & illa Cerialis apud Tacit. *ipſi plerumque legionibus hiſce præſidetis, ipſi has aliaſque provincias regitis: & illa Germanici: Primane an viceſima legiones, illa ſignis à Tiberio acceptis, tu tot præliorum ſocia, tot præmiis aucta, &c.* Qua inſidioſa ſimulatione ſæpenumero militem tumultuantem in officio continuerunt. Eædem inſidiæ fuerunt Catilinæ: *vel me duce, vel milite utemini:* & Cæſaris, quoties milites pro concione commilitones ſuos appellavit. Et Eumenes ille apud Juſtin. ſingulos ſuppliciter alloqui; nunc commilitones ſuos, nunc ſuos patronos appellans, & ut non tam ducem ſe, quam commilitonem recipiant, unumq; ex corpore ſuo eſſe velint. Qua etiam arte Cæcina fugientes milites ſtitit, dum ſe in limine portæ projecit, & miſeratione demum, quia per corpus legati eundum erat, viam claudit. Et Cerialis fugientes manu retrahens, intecto corpore promptus intertela, felici temeritate & fortiſſimi cujuſque accurſu, recuperatum pontem lecta manu firmavit, & de Alexandro Curtius lib.4. Haud quaquam rudis tractandi militares animos, quos animadverterat de occupatione Tyri milites deſperaſſe, pronunciat dextram porrigens, *illo duce, illo aperiente, in urbem intrare ſe viſum.* Hiſce artibus citius capitur miles, quam ſevera aliqua increpatione. Eadem ſimulatione, Datames Dux Perſarum, cum partem equitũ ſuorum transfugere comperiſſet, ceteros omnes venire ſecum juſſit, aſſecutuſque transfugas, collaudavit, quod

Cap. XVI.

Arcana militia.

Simulacra in militem.

Cecina & Cerialis μεγαλοψυχία.

Intellectum diſſimulare erga milites.

Cap. XVI. eum alacriter præceſſiſſent, hortatuſq; eſt eos ut fortiter hoſtem adorirentur; ubi Frontinus: *Pudor,* inquit, *transfugis attulit pœnitentiam, & conſilium ſuum, quia non putabant deprehenſum, mutaverunt.* Sic Labienus, ut idem refert Front. lib. 2. poſt Pharſalicam pugnam, cum victis partibus Dyrrachium refugiſſet, miſcuit vera falſis, & nõ celato exitu pugnæ, æquatã partium fortunam gravi vulnere Cæſaris finxit, & hac aſſimulatione reliquis Pompejanarum partium fiduciam fecit. Et ſunt hæc occulta & ſimulatoria conſilia in officio retinendi militem: A quib. diſcernere oportet ipſas militares artes, quales ſunt; in tẽpore pugnam inire, firmare ſubſidiis aciem, ubi res fert, equitẽ ad pedites deducere, reſtituere pugnã, ſubvenire excluſis ab acie, & id genus alia, de quib. omnibus C. Sempronium accuſavit C. Julius Trib. pl. ut eſt apud Liv. lib. 4. Longe alia diſciplina à noſtra, alia militia à noſtra, in qua ne quidẽ errores puniuntur, in quos olim tyronibus, vel gregario militi incidere, pudendũ fuit & pœna dignũ.

Ab hiſce arcanis militaribus differunt artes bellicæ.

CAP. XVII.

Arcana quædam communis vitæ. blanditiæ; oblata caſu flectere ad conſilium aliud agendo: videri non intelligere. σώφρων ἀπιστία. Inimicitiæ clandeſtinæ maxime noxiæ & implacabiles.

SEd quid ego *aliena negotia curo*
Excuſſus propriis? ut cum Poeta loquar.

Sunt enim in civili vita ſua ſimulacra, ſua arcana conſilia, quibus emergunt multi, ſeque contra inimicorum injurias muniunt: ſunt denique ſua jura, quæ nunquam regiæ virtuti contraria ſunt; quale eſt illud Ciceronis in honorum petitione. *Sed, opus eſt,* inquit, *magnopere blanditia; quæ etſi vitioſa eſt & turpis in cetera vita, tamen in petitione eſt neceſſaria. Etenim cum deteriorem aliquem aſſentando facit, improba eſt, cum amiciorem, non tam vituperanda:* unde Donatus in Terent. ambitionem appellat *magnarum rerum deſiderium atque appetitum*: in quo obtinendo nonnihil deflectere quid prohibet. Sunt denique etiam vitæ communi ſua flagitia, cum alter ſupplantat alterum, vel per invi-

Jura communis vitæ.
Blanditia.
Ambitio.
Communis vitæ flagitia.

invidiam, vel in ſubſidium ſui; quales ſunt, qui aliorum vitia excuſando exprobant, & per alterius latus alienique nominis jactura ſibi laudem exædificant: at dum nimium properant, deficiunt. Brutidium quendam, ut refert acer ſcriptor, artibus honeſtis copioſum, & ſi rectum iter pergeret, ad clariſſima quæque iturum, feſtinatio exſtimulabat, dum æquales, dein ſuperiores, poſtremo ſuas ipſe opes anteire parat: quod multos etiam bonos peſſumdedit, qui ſpretis, quæ tarda cum ſecuritate, præmatura vel cum exitio properant. Contra quos mitis modis te munias oportet, ne decipiaris. Atque eſt hoc mihi arcanum vitæ civilis; ut quæcunque tibi eveniunt, ad uſum transferas, ſive, ut Livius ait, *oblata caſu, flectas ad conſilium*; & quidem aliud agendo. Quod ſi indies meliorem occaſionem præſtolabere, fruſtra eris, & jam hærebis. Metuebant aliquando Galli bellum Anglorum, & futurum animadvertebant. Britones hanc occaſionem nacti, ut de pace facienda, quam unice optabant, regi Galliæ perſuaderent, multis modis bellum Anglicum exaggerant; pericula, difficultates ſpecioſe deſcribunt, nulla facta mentione pacis: qua ſimulatione regem facile in ſuam ſententiam traxerunt. Imitare tu in vita etiam communi, & inprimis contra eos, qui nullam ex virtutibus ſuis magis amant, quam ſimulationem, ut de Tiberio tritum fuit. Veriſſime enim M. Tullius: *Multis ſimulationum involucris tegitur, & quaſi velis quibuſdam obtenditur uniuſcujuſque natura: frons, oculi, vultus, ſæpe mentiuntur, oratio vero ſæpiſſime.* A quibus ut caveas tibi; opera danda eſt, ut videaris non intelligere, quod intelligis, & ut Cicero ad Attic. ſcribit: *ut minus dicas, quam ſentis.* Tiberius in occupando Imperio, ad introſpiciendas ſenatorum mentes, dubitationem introduxit; Senatus, uti hanc fraudem viciſſim illuderet, & cum vulpe, quod dicitur, vulpinaretur, ſimulabat ſe non intelligere. *At patres*, inquit Tacitus, *quibus unus metus, ſi intelligere viderentur, in queſtus, lachrymas, vota effundi.* & de Agrippina. *ſolum inſidiarum remedium eſſe, ſi non intelligerentur.* Quod exprimit Seneca: *Quidam fallere docuerunt, dum timent falli.* & Seneca Tragicus in Octav.

Cap. XVII.

Arcana vitæ civilis.

Oblata caſu, ad uſum tranſferre, aliud agendo.

Videri non intelligere.

Minus dicere quam ſentire.

Pericula diſſimulare.

Cap XVIII. Dolorem premere.

Σώφρων ἀπιστία.

Vicit ſapiens tamen obſequium
Conjugis altæ, preſſuſque dolor.

Quare quod M. Tullio aureum eſt, mihi oraculi inſtar eſt, μέμνησ' ἀπιστεῖν *Nam in hoc uno*, inquit Plinius lib. 2. Epiſt. *vir alioqui prudentiſſimus, honeſto quidem, ſed tamen errore verſatur, quod plures amicos, quam ſunt, arbitratur.* Ω φίλοι οὐδεὶς φίλος: Quid enim aliud eſt hæc vita hominum, quam deceptio & ſimulatio? Nemo ex animo loquitur; nemo palam mentitur; ſed vera falſis miſcet, exornat, adeoque facilius imperitis imponit. Quotus quiſque jam ex profeſſo inimicitias alit: atque hoc qui facit, quam cito fictis & occultis criminationibus obruitur! Id acriter Tacitus 4. Hiſtor. *manente*, inquit, *in ſpeciem amicitia*: & 1. Annal. *Tiberius in Haterium ſtatim invectus eſt. Scaurum, cui implacabilius iraſcebatur, ſilentio tranſmiſit*, & 3. Hiſtor. *inde graves ſimultates, quas Antonius ſimplicius, Mutianus callide, eoque implacabilius nutriebat.* Contra eos qui aperte oderunt facile te munias, ſed & illi facile deſiſtunt. At vero, qui clanculum rem agunt, non prius re mittent, quam nihil tale cogitantem præcipitaverint: quibus hominibus (ſi homines, ac non potius venena dici merentur) nihil peſtilentius toto terrarum orbe judicandum eſt.

Speciosa amicitia.

Odia clandeſtina magis nocent quam aperta.

CAP. XVIII.

Arcanorum difficultas, & circa has artes pericula, ſi depræhendantur. Quomodo hæc arcana adumbranda, ut colorem habeant: & reſpondetur ad duo objecta.

ATque hæc ſunt pleraque, quæ ſub arcanorum nomine à ſcriptoribus comprehenduntur. Nam ut omnia poſſim, ἀρχαδίαν μ' αἰτεῖς; & ait ille,

Ἀκίνδυνον γὰρ ἐστὶ τῆς σιγῆς γέρας,
Securum enim eſt ſilentii alti præmium.

Hiſce etiam Reſpublicæ mixtæ, ut pleræque ſunt, accommodari poſſunt. Fieri enim poteſt ut in uno Imperio, in una Republica hujuſcemodi arcana reperiantur, & regia, & Ariſtocratica, & Democratica. Ac tamen magna eſt difficultas circa hanc rem probe confi-

Hiſce arcanis non nimium confidendum eſt.

conficiendam: quod ait Ariſtot. 5. Polit. cap. 8. *μὴ πιστεύειν τοῖς σοφίσματος χάριν πρὸς τὸ πλῆθος συγκειμένοις· ἐξελέγχεται γὰρ ὑπὸ τῶν ἔργων. non eſſe confidendum his, quæ finguntur & adumbrantur ad populum; ſuis enim operibus vana ſunt*, loquitur enim de his ipſis arcanis. & lib. 4. cap. 12. *ἀνάγκη γὰρ χρόνῳ ποτὲ ἐκ τῶν ψευδῶν ἀγαθῶν, ἀληθὲς συμβῆναι κακόν. Neceſſe eſt, procedente tempore, ex falſis bonis verum malum evenire:* idque Guntherus laudat in principe ſuo, lib. 2. Cap. XVIII.

Sed inania princeps
Et quaſi vana ratus, ſtultæ aſſentamina plebis
Spernit, & has alias properans adjungere clades.

Et Livius lib. 2. Poſtquam Volero Trib. plebis rogationem tuliſſet ad populum, ut plebeji magiſtratus tributis comitiis fierent, ſed nullo verbo violatis conſulibus: *Haud parva*, inquit, *res ſub titulo prima ſpecie minime atroci ferebatur, ſed quæ patriciis omnem poteſtatem per clientum ſuffragia creandi quos vellent tribunos, auferret.* Nimirum fictiones & ſimulationes hujuſcemodi magnum uſum habent in Republ. ſed nonnunquam deteguntur; &, ut canit elegantiſſimus Arbiter, *Periculoſiſſima ſunt hæc arcana, ſi deteguntur.*

Grex agit in ſcena mimum, pater ille vocatur,
Filius hic, nomen divitis ille tenet:
Mox ubi ridendas incluſit pagina partes,
Vera redit facies, diſſimulata perit.

Ideo de hac ipſa re Dictator quidam Rom. apud Liv. *Quod ad me attinet, neque fruſtrabor ultra cives meos, neque ipſe fruſtra dictator ero.* Quod ſi enim illi, quibus inſidiæ tales ſtruuntur rem præſenſerint, uno impetu Remp. evertent. Appius ille Decemvir volebat ſibi Decemviratum prorogari; quod ne fieret, artem excogitant reliqui, eique comitiorum habendorum munus injungunt: ubi Livius lib. 3. *Ars hæc erat, ne ſemetipſum creare poſſet.* At ille artem animadvertit, ſeque ipſum creat, dejectis in optimatum cauſa conſtantiſſimis: Quocirca vir prudens in Rep. hæc quantum poteſt variis formis adumbrat, *Hæc arcana quibus coloribus imbuenda ſint.*

Atque ita mentitur, ſic veris falſa remiſcet,
Primo ne medium, medio ne diſcrepet imum.

Quem ſecutus Ligurinus lib. 3. quamvis in re improba:

Cap. XVIII.

Pulchram fallendi noverat artem,
Veris falſa probans; quia tantum falſa loquendo
Fallere nemo poteſt, veri ſub imagine falſum
Influit, & furtim deceptas occupat aures.

Illud à me hoc loco prætereundum non eſt, quod multi exiſtimant, horum nonnulla parvi eſſe momenti: Atqui inquit Ariſt. lib. 5. Polit. c. 8. παραλογίζεται γὰρ ἡ διάνοια ὑπ' αὐτῶν, ὥσπερ ὁ σοφιστικὸς λόγος. εἰ ἕκαστον μικρὸν, καὶ πάντα· τοῦτο δ' ἔστι μὲν ὥς, ἔστι δ' ὡς οὔ· τὸ γὰρ ὅλον καὶ τὰ πάντα, οὐ μικρὸν, ἀλλὰ σύγκειται ἐκ μικρῶν. *Decipitur mens ab illis, ut ſophiſtica illa ratio: ſi unumquodque puſillum, & omnia: hoc autem eſt ut ſit, & eſt ut non: totum enim, & omnia, non parvum; ſed compoſita ex parvis.* Adeoque cauto opus eſt, ut nimis remiſſus ſis in hujuſcemodi ſimulacris indulgendis. Nam ubi parvas res aſſecuti ſunt, majores affectant ſemper. quouſquam in infinitum procedant, ut tradit Philoſ. 1. Polit. cap. 5. & Liv. lib. 3. *concedendo omnia, non mitiorem in ſe plebem, ſed aſperiorem alia ex aliis iniquiora poſtulando, cum prima impetraſſet, futuram.* Ceterum quædam à me paſſim ingeruntur, quæ proprie ad arcana illa ſophiſmata non pertinent, idque carpent alij: quibus iterum reſpondeo, me dupliciter ſumere Rerumpubl. arcana. Alia arcana ſimulatoria ſunt & σοφιστικά; alia non ſunt, & tamen ad eundem ſcopum collineant, tum ad ſalutem eorum qui principatum obtinent, tum etiam ad præſentem naturam, ſtatum, atque formam Reipublicæ conſervandam. Quo magis confido, in eo mihi veniam datum iri, quod arcana ariſtocratica nonnunquam exemplis regiis illuſtro, & contra. Ea quippe eſt affinitas harum rerum, ut aliæ ab aliis lucem invicem accipiant: quin etiam interdum ſub acumen ſtyli ſubeunt atque inrepunt ſcribenti, vel invito, & non vocata.

Cauto tamen opus eſt, ne nimis multa concedas.

CAP. XIX.

Quædam recondita de Imperio Germanico: mutuus ordinum metus: membrorum æqualitas & συμφωνία. Caput Imperii. Prærogativa regis Bohemiæ. Supremum Imperii judicium.

Liber

Libet ἐπιμετρεῖν, & quædam annectere τοπικῶς περὶ τῆς παρούσης καταστάσεως. Unaquæque enim Reſpubl. habet occulta ſui conſervandi conſilia. veluti in Imperio Germanico occultæ artes, quas ſcire fas eſt: (quædam enim ſunt quas, quemadmodum Ammianus de literis ad Cōſtantium miſſis monet, ſcrutari non licet, nec ſi liceret proferre decet in publicum) quas igitur in vulgus dare licet, fere ſunt, mutuus ille Principum metus, atque reſpectus; Imperatoris in reliquos ordines ſpecioſa vis ac majeſtas; iſta libertas Religionis; illa pacis publicæ conſtitutio, & violatę pœna. Deinde quatuor ſunt imperii membra ſive ſuma præter Imperatorem culmina: Hi ſe omnes invicem reſpiciunt, & jam à multis annis coaluerunt. Quorum ſi alterum membrum nimis intumeſcat, vel potentia vel re militari, dubium mihi non eſt, quin detrimentum capiat Reſpublica. Id olim ſummus Philoſophus & politicus comprobavit arte ſymphoniaca, in qua magiſter chori non patietur, ut unus è choro nimis vocem intendat, nimiſque elatam atq; acrem emittat, & reliquos obtundat: ſed ut æquabilis ſit melodia, quod Ariſtot. eleganter vocat συμφωνεῖν. Quare inprimis opera danda eſt, ne hæc membra invicem à ſe alienentur, neve alterutrum nimis opprimatur; veluti Grachus ille depreſſo ſenatorio ordine, & nimis exaggeratis reliquis, primum Rempub. Romanam perculit. Coaluit enim hęc compages, veluti de Romana Rep. Tacitus, aliquot annorum fortuna, & diſciplina, quæ cōvelli ſine covellentium exitio non poteſt. Cicero appoſite in Epiſt. ad Q. Frat. *Quibus publicanis ſi adverſamur, ordinem de nobis optime meritum, & per nos cum Republ. conjunctū, & à nobis & à Republ. disjungemus; quorū non modo ſaluti, ſed etiam commodis ſervire debemus.* Quare permagni intereſt, imperii hujus unum caput eſſe; quo amputato, quod Dii prohibeant, quid aliud quam bella omnium inter ſe membrorum exiſtent? ut quondam dixit Romanus Dux. Quo etiam conſilio cautum eſt, ne quis externus ad Imperium evehatur. Hic enim potentia externa fretus, & conſortii impatiens, facile libertatem Germaniæ peſſumdabit. Unde etiam prudēter conſtitutum eſt, ut in eligendo Imperatore, & diſcordantib. ſuffragiis,

Cap. XIX.

Imperatoris ſpecioſa vis atque Maieſtas.

Imperii membra.

Ordinū in Imperia Συμφωνία.

Caput Imperii.

Electio Imperatoris.

Cap. XX. Dignitas regis Bohemiæ.

giis, rex Bohemiæ prætogativam obtineat; ut ſi ex æquo diſſideant, ipſe ad maturandam electionem ſuperante ſuffragio, in quam voluerit partem accedat. Illud autem ſupremũ Judicium, hujus Imperii unicum coagulum eſt atq; vinculum; adeoq; hæc membra continet, ut laxari nequeant: quibus ſolutis, nulla ſpes ſalutis reſtat. Livius id ait lib. 2. *Profectò ſi eſſent in Republ. magiſtratus nullum futurum fuiſſe Romæ, niſi publicum, conſilium: nunc in mille curias concioneſque, cum alia in Eſquiliis, alia in Aventino fiant conſilia, diſperſam ac diſſipatam eſſe Rempublicam.* Sed manum de tabula: Nam de interioribus illis Imperii tum arcanis, tum ſimulacris, quæ vel Imperator, vel Principes, vel præcipuæ quædam civitates, mutuo metu uſurpant: χαλεποὶ λόγοι: & inſuſurrat mihi magnum illud rei literariæ decus I. Lipſius Epiſtol. quæſt. lib. 5. Epiſt. 11. Quis ille tam confidens, aut tantis cervicibus, qui audeat Hiſtoriam uſquequaque veram ſcribere? Quis regum illa κρύφια, & ut Tacitus noſter appellat, arcana Imperii prodi vult? Denique ubi illa Juvenalis *Simplicitas, cujus non audeo dicere nomen!*

Camera Imperii.

CAP. XX.

Quædam de Imperio Turcico, aliiſq; Rebuſpubl. Conſtantinopolis ſedes Imperij. Preces publicæ. Alcoranum. Reſpubl. Veneta. De rebus decretis ad populum referre.

Turcici Imperii fundamenta.

TUrcæ etiam habent occulta ſua conſilia imperii ac dominationis, ut ſunt, violẽta gubernatio; magno metu maximiſq; ſuperſtitionib. induere plebem, conſilia agitare non tam pacis, quã belli; nunquã à bello ceſſare; non facile deſerere Conſtantinopolim; filios atq; Imperii heredes ita arctè in cuſtodia tenere, ne erumpant, & res novas moliantur; magna ſimulacra Baſſis & Viſieris indulgere, etiam affinitatib. ornare; plebem vel mercatura, vel rebus bellicis occupatam tenere. Illud autem pro magno Imperii arcano capio, quod nemini, ex devictis gentibus, licet preces pro ſalute Principis in templis cõcipere: id quod Pontificum erat & ſacerdotum olim ſub Romanis Imperatoribus

Simulacrum Turcicum.

Arcanum Turcicum.

Tacit.

Tacit.4 Annal. *Pontifices,eorumque exemplo ceteri ſacerdotes,cum pro incolumitate Principis vota ſuſciperent, &c.* privatim vero omnibus licuit. Martialis ad Jovem, *Cap. X X. Vnum votum ſalus Principis.*

> *Nil pro me mihi Juppiter petenti*
> *Ne ſuccenſueris velut ſuperbo,*
> *Te pro Cæſare debeo rogare,*
> *Pro me debeo Cæſarem rogare.*

& Plin.in Paneg. *Unum omnium votum eſt ſalus Principis.* Ceterum totæ & ſingulæ fere leges Alcorani nihil continent, quam arcana conſilia dominationis conſervandæ augendæve. Quo majori prudentia atque induſtria opus erat, adverſus tam potens, tamque munitum Imperium: Ac tamen ille noſtris diſſenſionibus ac diſcordiis clarus, ut olim Galgacus ille Britannorum dux dicebat, vitia noſtra in gloriam exercitus ſui vertit. Quin tranſigitis ergo cum expeditionibus Principes Germani? Imponite tot annis magnum illum diem, approbate Reipubl. nunquam exercitui imputari potuiſſe, aut moras belli, aut cauſas debellandi. Sic enim Agricola ille olim ad milites Romanos. Porro in Repub. Venetorum, omnia ſimulacra & externa Imperii ſpecies eſt penes Ducem; ipſa vis Imperii, penes Senatum. Non facile ad arma veniunt Veneti, neutralitati ſtudent, partibus tamen auxilia mittunt; plebi humiliora munera permittunt; ut Cancellarii; Scribarum, &c. In Republica, quæ ocellus eſt Germaniæ, cura cenſus, familiarum præcipuarum dignitas; dignitatum gradus, diſtinctio; frequentia Senatorum, in curia, velut è ſpecula totius urbis: ut ii, qui ipſum imperium ac vim poteſtatis habent, externis illis ſimulacris abſtineant, parce & frugaliter privatim vivendo, tum in victu & veſtitu, tum etjam in habitationibus: ut Senatores erga plebem humani ſint & civiles, erga improbos ſeveri; ut plebeii vel officiis, vel inſigni mercatura occupati ſint, & ut ad minores magiſtratus admittantur: ut Optimatum filii arte equeſtri, bellica, literaria, variis peregrinationibus præſtent vulgo. Illud vero in noſtris Rebuſpubl. vulgare eſt, & inſigne imperii ſimulacrum: de rebus decretis ad populum

Alcoranum. *Reſpub. Veneta.* *De rebus decretis ad populum referre.*

Cap. XXI. poſtea referre. Sed rurſum mihi aurem vellit Helenus ille apud Poetam:

Prohibent nam cetera Parcæ
Scire Helenum, farique vetat Saturnia Juno.

C A P. X X I.

Uſus & dignitas Arcanorum. Arcanorum artifices. Cautelæ JCtorum quid valeant in arduis negotiis. Ratio interpretandi Jus publicum. Diſtinctio officiorum in Republica.

Hæc arcana ſervant Reſpublicas.

USus & dignitas maxima præclariſſimaque hujus doctrinæ; quippe qua omnes Reſpublicæ conſervantur, quæ alias vel funditus perirent, vel in aliam formam mutarent. Niſi enim hiſce arcanis Conſules Romani, ejectis regibus, adeoque mutata rurſum Republica Imperatores Romani, inſtructi fuiſſent, tam valida tamque diuturna imperandi fundamenta minime jeciſſent. At vero pauci hæc intelligunt. Ideo Saluſtius vere: *Mihi*, inquit, *multa legenti, multa audienti, quæ populus Romanus domi militiæque præclara facinora fecit, & agitanti, quæ res maxime tanta negotia ſuſtinuiſſent, conſtitit tandem, paucorum civium egregiam virtutem cuncta patraviſſe.* Sed nec omnes ad hanc rem apti ſunt, verum ii demum, qui ſunt πρακτικώτατοι, verſatiles, exercitatoque vultu atque ingenio, quive videri nolunt, quod ſunt; non circa omnia nimis cauti & abſciſſi, ſed qui ea, quæ ſpecioſa ſunt, permittunt, ut majora eliciant. Magni ingenii res eſt, in publicis negotiis ex re & tempore conſilium capere. Nerone audiente legatos Armeniorum perorantes, mater ejus Agrippina aſcendere ſuggeſtum Imperatoris, & ſimul imperare parabat, obſtupeſcente Senatu: ibi Seneca Neroni in aurem ſuggerit, ut venienti in conſilium publicum matri, in ſpeciem pietatis, occurreret. Ita obviam itum eſt, tum ambitioni fœminæ, tum dedecori publico; ſed & reverentia Neronis erga matrem, & Principis majeſtas illæſa manſit. Equidem ridiculi ſæpenumero ſunt illi νυχθημεροπλάχοι qui totam ætatem in ſcientiis tractandis habuerunt, vel

Unius magni viri virtus in Republ.

Arcanorum quinam ſint artifices.

Callida civilitas Senecæ.

leges

leges tantum & jura ciuilia didicerunt, quæ in magnis & prærupτis negotiis parum ponderis habent. Cujus rei exemplum in Florentina Republ. Joannes ille Victorius dedit, homo ceteroquin in legum ſtudiis apprime verſatus. Is in tractatione de Mediceis Florentiam reducendis, pro Florentinis adeſſe, multa de doctrina fœderum, eorumque violatione; de neutralitate copioſe dicere, leges accumulare, agere omnia, cavere omnia. Ubi Hiſtoricus pulcre: Sed cum hæc, inquit, una maxime pecunia facile poſſent expiari; Victorius ſcientia juris & æqui potius, quam his artibus inſtructus, quæ ad tractandas res graviſſimas neceſſariæ exiſtimantur, totam ſpem rei componendæ fœde corrupit; quum dubitanti avaroque animo, tenacius quā oporteret, pecuniis parcendum arbitraretur, nec externis & militaribus eorum ingeniis, propter lubricam eorum fidem, uti Cautus Jurisconſultus, vel data pecunia confideret: itaq; dimiſſo conventu Florentini hoſtes judicantur; Jovius lib. 2. in vita Leon. XI. Omnia contra conſuetudinem Florentinorum, apud quos in proverbium ivit; Florentinos pecuniæ jactura patriam liberare. Pace hoc, non tam aliorum, quam mea etjam dixerim. Neque enim eos intelligo, qui præter Juriſprudentiam addidicerunt civilem ſcientiam, Hiſtorias, ſtudium dicendi, adeoque jus publicum, aliaſque id genus ſenatorias artes; ſed qui totum ſalutis ſuæ tabernaculum ponunt in negotiis privatis, ex quorum ratione, publica negotia & quæ ancipitia ſunt, metiri conſilium non eſt. Ideo Mauritius Dux Saxoniæ, Carolo Quinto Imperatori, ſubtiles quaſdam interpretationes adverſus Philippi Landgravii Haſſiæ liberationem nectenti, exprobavit: *At ego*, inquit *te, tanquam Imperatorem, non tanquam Juriſconſultum & Legiſtam, volo pactiones & fœdera interpretari*: idque olim Cicero monuerat in prudentiſſima Epiſtola ad Quintum Fratrem. *Poſſunt*, inquit, *in pactionibus faciendis, non legem ſpectare cenſoriam, ſed potius commoditatem conficiendi negotii, & liberationem moleſtiæ*. Unde officia diſtincta eſſe oportebat eorum, qui in foro dominantur, ab iis qui res negotiaque tractant publica. Quod idem Cicero pro Cornelio Balbo ait.

Cap. XX I. Καγοπολιτεία Ioan. Victorii ICti.

Cautela Juriſconſultorum in publicis negotiis.

Ratio interpretandi fœdera.

Diſtinctio Juriſtæ à Politico.

Etenim

Cap. XXI.

Etenim Scævola ille Augur, cum de jure prædiatorio conſuleretur homo juris peritiſſimus, conſultores ſuos nonnunquam ad Furium & Caſcellium prædiatores reiiciebat, quod aſſiduus uſus uni rei deditus, & ingenium & artem ſæpe vincat, quis dubitet de fœderibus hoc eſt de toto jure pacis & belli omnibus juris peritiſſimis Imperatores noſtros anteferre. Ac quidem hiſce, & id genus rationibus, multo plus citiuſq; impetrarunt principes Romani, quam ſi momento, unicoque impetu, imperium populo abſcidiſſent: quod eleganter & vere Tacitus: *Specioſa verbis, re inania aut ſubdola: quantoque majore libertatis imagine tegebantur, tanto ereptura ad infenſius ſervitium.*

Impp. ſegditum in occupando Imperio.

FINIS LIBRI SEXTI.

INDEX

INDEX RERUM ET VERBORUM, QUÆ JUXTA CÆTERA NOTATU DIGNA VISA SUNT IN HOC OPERE.

A.

ABſolvendi poteſtatem nonullis ex plebe relinquere. 227
Abſtinentia maxima virtus. 100
Ἀπάθεια. 184
Ἀπάθεια Muſonii. 2
Ἀκκισμὸς ejuſque uſus. 66
Accuſationes liberæ. 61
Accuſare & calumniari differunt. ibid.
Acta. 90
Actuarii. 89
Acta Senatus. ibid.
Acta populi ſeu diurna. ibid.
Acta publica ne evulgentur. ibid.
Acta publica qualia ſint. ibid.
Acta publica ubi adſervari ſolita. ibid.
Adminicula Auguſti. 75
Adulatio ſpecioſa. 1225
Adulteria committere regni cauſa. 169
Ædes diruere. 62
Ædificia munita. 113. 121
Ædes ſacras hoſtium ſpoliare. 172
Ædificia ſuburbana num incendere liceat. 152
Ædificare ſplendide. 94
Ægyptii feroces & ſeditioſi. 85
Æmulos imperii adjungere. 145
Ærarium militare Auguſti. 186
Affinitas inſidioſa. 113
Agere præciſe. 107
Agrippina maritum petens repulſam paſſa eſt. 139
Agrippinam popularibus ſtudiis inhiaſſe dominationi. 68
Agros depopulari. 228
Alexandriam intrare ſenatoribus non licuit. 85
Alcoranum. 137
Alios eodem crimine pollutos eximere. 194

Alios inter ſe committere, eoſque tandem mutuis bellis exſuctos devorare: ejuſque rei exempla. 183
Altercantibus Senatoribus ſilere. 214
Altercationes ſenatus prebere. ibid.
Alteſſe. 82
Ambitio per ſe vitium, maximarum autem virtutum mater. 172. & 279
Amicitia ſpecioſa. 232
Animadverſio publica. 146
Ἀποθέωσις J. Cæſaris. 105
Ἀποκήρυξις. 203
Ἀπειρόκαλος. 297
Animus magnus in rebus adverſis. 122
Annona clauſtra. 85
Annonæ curam habere. 223
Annonam ſufficere plebi. 62
Annua militum Romanorum ſtipendia. 186
Annulus aureus ſignum Imperii. 95
Ἀντιρρησία JCtorum. 226
Antiſtites Turcici. 206
Ἀπεία Commii & Columnæ. 180
Aquilas corripere. 229
Arcanorum artifices qui & quales. 238
Arcana Ariſtocratica contra regnum. 57
Arcana conſilia. 5
Arcana democratica contra optimates. 60
Arcana democratica cõtra regnum. 62
Arcana dominationis democratica. 120
Arcana dominationis Ariſtocratica. 112. 113. 117
Arcana dominationis differunt ab arcanis Imperii. 80
Arcana dominationis. 7
— domus. 7. [illegible]7
Arcana dominationis quotuplicia 81
Arcana Cereris. 5
Arcana domus non eſſe vulganda. 63
Arcani derivationes. 5
Arcana dominationis regia. 84
Arcana dominationis differunt à Jure Imperii. 81
Arcana domus & dominationis flagitia differunt. 167
Arcanorum dominationis & Imperii affinitas. 81.
Arcanum fœdus. 5
Arcanum imperii eſt, ne prorogentur imperia in Principatu recenter occupato. 71
Archivum. 5
Arcana Imperii. 7
Arcana Imperii vulgare. 7
Arcana Imperii tentare. 7
Arcana inania. 7. & 14. 202
Arcana dominationis quæ ſint. 80
Arcana Juriſprudentia. 5
Arcana Imperii pro varietate Rerumpublicar. variant. 15
Arcana militaria. 229
Arcani milites. 5
Arcana Patriciorum contra plebem. 42
Arcana periculoſiſſima ſunt ſi detegantur. 233
Arcana piacularia. 5

Arca-

Arcanorum præfecti. 6
Arcanorum præcipui authores. 41
Arcana Principum duplicibus tabellis obſignari ſolita. 6
Ars prima regni eſt, poſſe invidiam pati. 221
Arcanorum regiorum author. 41
Arcanum Q. Ciceronis. 6
Arcana regia contra patricios. 7
Arcana quibus coloribus imbuenda ſint. 232
Arcana regia contra plebem. 64
Arcana Rerumpublicarum circa quinque verſantur. 15
Arcana Rerumpublicarum ſimulationes ſunt licita & honeſta. 9
Arcanis in Repub. non nimium confidendum. 233
Arcanorum Reipublicæ ſpecies tres. 41
Arcana ſacra. 5
Arcana ſophiſmata. 4
Arcana Theologia. 3
Arcana triplicis generis. 13
Arcanum Turcicum. 236
Arcana variarum ſcientiarum. 3
Arcana Veneris. 5
Arcana vitæ civilis. 228
Arcana Urbis. 6
Arcem exſtruere. 92. 94
Aræ ius. 134
Ariſtoteles cur omiſerit arcana regia. 41
Armari iura gladio. 23
Arma privatim habere aut ſumere capitale eſt. 48
cum Armis in curiam ire. 105
Arma ferre niſi militanti non licet. 48
Arma in Republ. optimatum habere oportet, plebs vero iiſdem impune carebit. ibid.
Armamentarium Romanor. ibid.
Armorum naturam invertere. 176
Armorum poſitio. 49
Armorum poſſeſſio. 48
Ars militaris quomodo differat ab Arcanis bellicis. 230
Artes emolliendi hoſtem ferocem & barbarum. 217
Ars Romana. 175
Artes Reſpub. conſtituendæ. 1
Artes ſerviles, ſed neceſſariæ pro dominatione. 218
Artifices & Ars. 6. 7
Artibus, quæ iniquitatis ſpeciem repræſentãt interdum opus eſſe boni publici cauſa. 3
Aſſaſſinatus crimen. 175
Aſyla quibus conceſſa. 135
Aſyla domus facinoroſorum. ibid.
Aſylorum ius & utilitas. ibid.
Aſylorum apertio. 125
Aſylorum abuſus. 135
Aſylum Moſis. 133
Auguſtus cõſulatum vigeſimo ætatis anno à Senatu vi extorſit. 65
Auguſti prudentia in eligendo ſucceſſore. 99
Auguſtus 37 annis tribunus fuit. 121
Auguſtæ legibus ſolutæ non fuerunt. 21
Auguſti adulteria. 169

Auguſtus Loricatus. 105
Aula disjuncta ſit à Repub. 175
Aulici boni character. 72
Auricularii. 189. 190
Auſpicia penes ſolum Principem. 100
Auſpicia penes patricios. 114
Autoritas diſtinguitur ab Imperio. 17
Autoritates. ibid.

B.

Bandinus interfectus. 112
Βασιλευτὸν γένος ἀνθρώπων: Lati. Aulici Politici Hoffleute. 68
Belli commercia. 126
Bellum juſtum gerendum. 100
Bellum inferre ſine cauſa. 184
Belli varias cauſas ementiri. ibid.
Bella civilia parturiunt regnum. 63
Bella civilia avertenda in populari ſtatu. ibid.
Belli ſimulacra. 246
Bellum indicere. 34
Blandimenta varia in plebem. 223
Blandimenta. 202
Blanditia 230
Bohemiæ regis dignitas in eligendo Imperatore. 235
Bona regia diripere. 62
Bono publico omnia cōſilia merito poſtponenda. 8
Boni publici dignitas & cura. 8.128
Bonum publicum reſpectu rerum privatarum non eſſe metiendum. 9
Bonum publicum. ibid.
Breviarium Auguſti de rebus Imperii. 188
Brutus an recte Cæſarem interfecerit. 198
Brutus quare ſuſtulerit liberos ſuos. 55

C.

Cæcina & Cerialis μεγαλοψυχία. 230
Cæcina num juſte interfectus. 145
Κακοπολιτεία Joan. Victoris JCti. 289
Cæſaris præpoſtera feſtinatio. 209
Cæſaris ſolœciſmus. 105
Camera Imperii. 239
Campi dominus. 44
Cancellarii. 89
Canibus ſalutem ſuam vallare. 106
Carceres privatos habere. 95
Carta ſecreta. 90
Cartophilacii. ibid.
Carnificina animarum. 178
Caſtra ædificare. 93
Caſu oblata flectere ad conſilium. 228
Καθοσιωμένος. 7
Catilinaria conjuratio. 113.114
Catonis ſtudium adverſus publicanos. 131
Cavillator. 190
Cautelæ JCtorum quid valeant in arduis negotiis. 238
Cellæ Imperatorum. 6
Cenſus anima rerumpublicarum. 154
Cenſuales publici. 89
Centuriones. 179
Cicero Loricatus. 115
Chirographum imitari nefas. 88
Chriſti effigies. 189
Cives an expediat exerceri armis. 49.50

Cives natura feroces, armis inſtructi facile rebellant. ibid.
Cives diſſentientes habere jus legationis. 31.
Cives nimis potentes dejicere. 154
Cives Ariſtocratici. 61
Cives democratici. ibid.
Cives regii ſive regnum appetentes. ibid.
Cives exprimendi ſunt ut ſuccus ſuperſit. 187
Civilitas Senecæ. 238
Civibus bona auferre. 152
Civi Romano crucem dealbatam conſtituit Galba. 120
Civis Romani privilegia. ibid.
in Civitate libera linguam mentemq; liberas eſſe oportere. 220
Claudii matrimonium cum fratris filia. 138
Claudianum SCtum. 87
Clementia in principe. 123.124
Clientela nimia ſuſpecta. 92
Clypei ſuppoſitio. 95
Concordiam retinendam eſſe per æqua & iniqua. 223
Condemnatio Virginii, Sempronii, Pomponi, Furii. 197
Condemnatos abſolvere ſolus Reip. princeps poteſt, ejuſque rei exempla. 29
Coercitio alit rumores. 221
Congiaria militibus dare. 217
Coloniarum deductio ad frangendum plebis impetum inſtituta. 52
Colonia ſedes ſervitutis. ibid.
Colloquii ſpecie imponere, ejuſque rei exempla. 179
Colorem & titulum quærere accepti imperii. 64
Commeatus. 87
Commeatum concedere. 30
Commendare candidatos. 24
Commenta belli. 3
Comitiorum jus. 212
Comitiorum imaginem relinquere ſenatui. 212
Concionatores. 119
Concubina Davidis in cuſtodia retenta, & quare. 140
Conjurationis cauſa interdum ablatio bonorum. 153
Conjurationis conſcii puniendi. 148
Conjuratorum ſobolem punire. 150
Conjurationum ſocii nõ anxie inquirendi, 149
Cononis gravitas. 122
Conſenſus ſolius ratione nemo ad pœnam obligatur. 148
Cõſilia arcana ſtabiliendæ libertatis. 62
Conſilia Ariſtocratica adverſus plebem. 54. 55
Conſiliarii boni. 77
Conſilia Imperatoria. 3
Conſilia de principis ſalute. 103
Conſilia extrema omnium optima. 152
Conſilia humana. 124
Conſilia Machiavelliſtica. 166
Conſilium ab imperio ſejungitur. 18
Conſilium ſceleſtum Alexandri Pontificis. 173
Conſulari honore affici. 207
Conſultores ex patriciis conſtituere. 226

Conſules Romani. 194
Conſtantinopolis ſedes Imperii. 187
Conſtantinus. 101
Conſul non potuit alibi quã Romæ creari. 73
Conſtitutio de religionis libertate. 178
Cõtumaces diſcernere ab obſequioſis. 68
Conventus & Cœtus. 113 (104
Conventus & conciliabula periculoſa.
Conventicula prohibita. ibid.
Corrhois imprudentia in ſucceſſore eligendo. 99
Corona turrita fœminarum. 208
Coſmus armatus. 105
Coſmus Medices perpetuus dux creatus à ſenatu invito. 65
Creatio duorum conſulum. 206
Creatio Magiſtratus arcanum regium contra patricios. 69
Creatio Magiſtratuum eſt munus imperatorium. 24
Creare & gerere minores magiſtratus. 213
Creatio regis ſacrificuli. 206
Creationem ratihabere. 24
Crimen aſſaſſinatus. 175
Criminum abolitio. 149
Crimen falſæ pugnæ. 101
Crucem in veſte ferre. 95
Crudelitas exercenda terroris cauſa. 147
Curſus publici. 87
Κρύφια. 6
Curſores regii ſive poſtæ. 37
Cuſtodia regales. 106
Χειρισμοί. 4

D.

Damnari num poſſit non accuſatus. 146
Damnatorum mentio ne fiat. 151
Decemviri. 194
Decennalia Imperii. 215
Decimatio militum. 156
Definitio arcanorum. 8
Definitio Juris Imperii. 18.19
Delatores. 190
Delinimenta. 7
Delationes legitimæ. 190
Delphini. 98
ad Delicta leviora connivere. 221
Deos novos facere. 103
Detentio in carcere periculoſa. 146
Dialecticorum aculeata ſophiſmata. 4
Dictaturam ultra ſex menſes retinere apud Romanos nefas fuit. 57
Dictatura. 195
Dicta heroum non facile imitanda. 129
Dictatoris creatio. 114
Dictatoris majeſtas. 115
Dictatura ſemeſtris. ibid.
Dictaturam ſubſequitur principatus. ib.
Differentia inter Imperii arcanum & Imperii jus. 15
Differentia inter Jura & flagitia dominationis. 167
Differentia Eſſentiales Rerumpubl. 199
Dignitas. 17
Dignitatis conſervandæ modus. 121
Diſpenſationes Papæ. 170
Diſſimulandi difficultas. 12
Diſſimulatio ſæpe ſeipſam prodit, ejuſq; rei exempla. 12.13

Diſtin-

Distinctio [illegible] *à Politico.* 239
Divinandi ars damnata. 103
Diviſio agrorum. 52
Divitia nimia, nimiaque inopia in viro magno notanda. 78
Divortia facere pro libidine. 170
Diuturnitas Imperatorum. 69
Dæmagogi. 121
Doli in contractibus. 3
Doli Medicorum. ibid.
Dolorem premere. 280
Doli & conſilia abſque ſimulatione. 55
Dolus malus. 54
Dolus & ſimulatio quomodo in publicis negotiis locum habeant. 203
Domeſticis conſiliis Rempublicam adminiſtrare. 169
Dominantia nomina. 84
Dominationis Ariſtocraticæ arcana. 108.114.117.118
Dominationis democraticæ arcana. 120
Dominatio differt à Tyrannide. 105
Dominatione abuti. 210
Dominationis flagitia. 165
Dominationis magiſtri. 168
Dominationis majeſtas. 128
Dominatio. 82.84
Dominationis munimenta firmiſſima. 123
Domini Vocabulum invidioſum Romanis. 83.211
Domino interfecto familiares punire. 155
Dominatio popularis. 120
Dominationis profeſſores. 181
Proviſores. 182
Dominatio nimia & aſpera, eiuſque rei exempla. 195
Dominationis regiæ arcana. 85.89.90.91.92.94.99.101.102
Dominus rerum. 48
Dominus vitæ & necis. 29
Domitianus ejuſque falſi triumphi. 101
Dominatio Tyrannica. 83
Dominationis vocabula. 84
Donatio Conſtantini. 65
Duabus ſellis ſedere. 11
Dubitationem inducere. 66
Duces belli appellare Imperatores. 22
Ducum imagines in vexillis. 102
Duplex quondam Romæ hominum genus. 72

E.

EAdem magiſtratuum vocabula retinere. 252
Eccleſiaſtes. 135
Eccleſiæ vulnera leniter tractanda. 171
[illegible] *agere.* 54
Effigies principis. 102
Εἴρων. 67.191
Electio Imperatoris. 235
Electio in Imperio. 74
Electoris Palatini dignitas. ibid.
Eliſabethæ reginæ Angliæ edictum. 99
[illegible] 3
Equitatus Romanus & Turcicus. 50
Erbeinigung. 75
Erbverbrüderung. ibid.
Evocatorum cuſtodia. 106

Euſe-

Euſebii ſupplicium. 182
Exempla eorum qui per ſuſpicionū nebulas noxii judicati & interfecti ſunt. 181. & ſeq.
Exercitum appellare non ſuum, ſed pop. Romani. 216
Exilium voluntarium. 144
Exparta mulier. 138
Expreſſa quadam interdum magis nocent, quam omiſſa. 203
cum Exule converſatio periculoſa. 104

F.

FAbricenſibus non licebat olim arma privatis vendere. 34
Factiones alere, ſed cavere ne erumpant. 58. 59
Factiones artificioſe dirimere. 59
Fallacia. 7. 8
Fama, una principum cura. 122
Fama conſervandæ modus. 121
Familiæ ex ærario ſuſtentandæ. 117
Familiis extinctis novæ ſubſtituendæ. 118
Faſces imaginarii. 115
Faſces & inſignia ſubmittere. 225
Fati vis. 124
Ferias pro conſuetudine dare. 225
Ferire per ornamenta. 191
Fictiones Mathematicorum ICtorum. 4
Fides aut non danda aut data ſervanda. 178
Fides & religio termini juris. 132
Figmenta Rerumpubl. 7
Filiam fratris in uxorem ducere. 138
Filii parentum criminum hæredes. 150
Filii illegitimi non ſuccedere debent in regno. 139
Filii proſcriptorū ad honores ne admittantur. 156
Finis arcanorum duplex. 8
Flagitia Ariſtocratica. 195
Flagitia communia vitæ. 231
Flagitia dominationis. 167
Flagitia dominationis triplicia. 169
Flagitia dominationis popularis. 196
Flagitia militiæ. 228
Flagitia regia. 169
Flagitiorū regiorum exempla. 192. 193
Flammam invidiæ ſuggerere. 59
Flumina corrumpere. 176
Fœdera inire. 33
Fodere ſepulchrum ante mortem. 99
Fœmina interdum peſtis generis humani. 137. 138
Fœneratores. 158
Forma Reipubl. in ipſa Vi Imper. 226
Fratrem ſe profiteri civium. 211
Fortunam Principes in ærario ſuo colebant. 185
Fortunæ aureæ miſſio ſignum traditi Imperii. 95
Fortunæ principalis inſignia. 96
Fridericus Primus. 150
Friderici I. magnitudo animi. 123
Fumi poetici. 204
Fürſtliche Landobrigkeit. 16

G.

GAlbæ ſolœciſmus. 100
Gallorum imprudentia in deſerendo Mediolano. 108

Ge

Geheime Reichsſachen. 7
der Gewaltige. 17
Gefährliche Rechte. 16
Germani Imperatorib. formidabiles. 93
Germanica lingua dignitas. 119
Germanici magnanimitas. 122
Germanici prudentia. 100. 123
Germanorum comitiorum ſumma, pecunia. 223. 224
Germanorum cuſtodia. 106
Germanorum hodiernus belligerandi mos, pugnare ex decretis. 38
Geſta. 90
Geſta praeclara ad principẽ referre. 101
Gladium non tradere. 207
Gravitas principis. 122
Gritti Veneti conſilium. 152
Gubernatio moderata. 79
Gubernatio paucorum ſi concors eſt non facile à ſe ipſo ruit. 59
Guiſius num iure interfectus. 146
Guſtatores regum. 106
Gut Keyſeriſch. 71

H.

HAEredis & ſucceſſoris in Imperio cautio. 99
Haeres imperii certus. 74
Haeredis mentio num fieri debeat in vaſto Imperio. 97
Haeredis praeſentia & certitudo aliorum ſpes tollit, 75. 78
in Herba opprimere. 145
Herrſchafft. 82. 83
Honeſtas cedit utilitati. 130
Honoribus aliquem reſtituere. 30
Honores urbanos offerre, ſed nõ niſi praeſenti. 57
Hoſtis non recte extra caſtra & exercitum interficitur. 176
Hoſtibus iura civitatis dare. 135
Hybernaculorum aedificatio. 52

I.

IAnitſchari. 90
Imagines ducum & Imperatorum in vexillis. 102
Imaginum ius. 134
Imago ſine re. 202
Imperantes crebro mendacio & fraude uti oportere ad cómmodum ſubditorum, eiuſque rei exempla. 10
Imperator ſummus ſacerdos. 26
Imperatorum iuriſdictio. 48
Imperatores Romani maledicendi licentiam populo indulſerunt, 220
Imperatores Loricati iverũt in curiam. 105
Imperatoris ſpecioſa vis atque maieſtas. 235
Imperatoria maieſtas. 101
Imperia crudelia. 124
Imperia magna committenda potius togatis quam militaribus viris. 70
Imperii caput. 235
Imperii aemulos è medio tollere. 168
Imperii inania. 202
Imperii limites conſtituendi. 108. 109
Imperii membra quatuor. 235
Imperii res alienare. 184
Imperii ſimulacra. 7
Imperii ſedes non deſerenda. 106

Imperii ſpeciem communicare cũ ſenatu. ſed omnia moderante principe. 212
Imperii ſumma capita penes quos ſunt, ſecundum illos de forma Reipub. ſtatuendum eſt. 226
Imperio non utendum, ubi legibus agi poteſt. 181
Imperiorum artifices. 182
Imperiorũ diuturnitas in populari ſtatu periculoſa. 63
Imperium biceps. 27
Imperium amore religionis ſeipſum exhauſiſſe. ibid.
Imperium à clemẽtia auſpicandum. 123
Imperium nemini diu cõmittendum. 57
Imperium Germanorum. 200
Imperium Germanorum, deque eo quædam recondita. 234
Imperium militare. 37
Imperium proprie quid. 16.17
Imperium Tacitus vocat arbitrium. 18
Imperium ſine hærede facile in aliam Rempub. mutatur. 74
Imperium ſine re. 202
Imperium ſine vectigalibus retineri nullo modo poteſt. 184
Impuberes ſupplicio non afficiebantur, niſi prius induta toga. 22
Inania fama. 204
Inania honoris. ibid.
Inania & imagines belli. ibid.
Inania jubendi jura. 202
Incipere omnia per conſules. 209
Indulgere quædam plebi, quæ poſtea revocari poſſunt. 222.223
Infans Hiſpaniarum. 98
Infrunitus. 203
Ingeniorum diverſitas in vaſtis Rebuſpublicis. 68
Ingeniorum diverſitas in ſenatu Romano. 215
Inimici laudantes. 190
Innominabiles. 63
Iniquitas bono publico recompenſatur. 131.158
Injuriis neminem afficere. 123
Inquiſitio pontificia 192
Inſignia & Imperia ne ſeparentur. 97
In parvis negotiis nonnunquam à juſtitia deflectendum. 2
Intellecta diſſimulare erga militem. 230
Itinera obſervare. 87
Invidiã facti in ipſos reos transferre. 222
Interregni tempore Majeſtas imperii ad Electores devolvitur. 74
Interpretatio juris publici. 238
Judex jus vitæ & necis non habuit, ſed ſolus princeps. 30
Judex Μονόδικος. 31
Judex ſententiam in acta relatam mutare nequit. 30
Judicialis ſubtilitas. 126
Judiciarius ordo; quando obſervari debeat. 146
Judicium ſupremum. 33
Juliani Medicis popularitas. 211
Julii Cæſaris mors & cauſa. 105
Julius Mediceus repudiatus. 139
Jura colloquii & hoſpitii apud Turcas fere nulla. 180

Jura

Jura colloquii ſanctiſſime obſervarunt Romani. ibid.
Jura communis vitæ. 230
Jura dominandi inſerviunt religioni. 160. 161
Jura dominationis Ariſtocraticæ. 154
Jura dominationis, regni. 7
Jura dominationis democraticæ. 159
Jura dominationis metienda ex ſalute Reipubl. 153
Jura dominationum ſtricte accipienda. 139
Jura dominationum triplicia. 132
Jura Imperii penes eos ſolos eſſe debent, qui imperant. 18. 19
Jura majeſtatis. 81. 82
Juramentum de ſalute populi. 54
Jura militaria. 276
Jura palatina aulæ. 167
Jura quæ repugnant legi divinæ, ſunt flagitia. 131
Jura manu claudere. 33
Jura ſumma Imperii. 16
Jura militaria ſummi ducis. 38
Jura ordinis reddere. 30
Jura ſpoliorum. 228
Jurare neminem paſſurum regnare. 62
Jurare ſe reſtituturum Imperium decennio poſt. 215
Jure comitiorum nullum ſanctius atque antiquius. 23
Juri dominationis omnia cedunt. 127
Juris belli iniquitas. ibid.
Juris limites & termini. 132. 158
Juris malitioſa interpretationes. 166
Juris nomine dignum. 160
Juris privati obſcuritas. 126
Juris privati & publici differentia. 125
Juris publici ſumma. 126
Jus aliquando injuſtitia. 131
Jus armorum. 34. 48
Jus in armis ponere. 18. 19
Jus belli. 134
Jus colloquij violare. 179
Jus comitiorum primum fuit pop. Rom. deinde ad patres translatum eſt, tandem ad principem. 24
Jus conſulum. 16
Jus cruentum. 166
Jus dandi jura civitatis, ſive ſpiritum & vitam dare civitatibus. 37
Jus dominationis & Imperii differunt. 130
Jus dominationis differt ab arcanis. 129
Jus dominationis quid ſit. 128
Jus dominationis regiæ. 133
Jus dominationis variè appellatur. 127
Jus fœciale. 35
Jus & ſacra legationis. 31
Jus gratiæ. 193
Jus hoſpitii violare. 179
Jus humanum. 126
Jus imperii in duobus conſiſtit. 19
Jus Imperii. 203
Jus in manu poſitum. 130
Jus inſtituendi curſus publicos. 37
Jurisjurandum per principem. 186
Jusiurandum violare ne quidem abiectiſſimo homini decorum. 177
Jus nullum plus poteſt, quam arma. 193

Jus nundinarum. 36
Jus rerum ſacrarum olim penes reges & Imperatores, ſummumq; Senatum fuit. 26
Jus Senatorium. 188
Juſtitia aliquando deſerenda. 143. 144
Jus triumphi. 35
Juventus pro natura Reip. educanda. 55

K.

Keyſerliche oder Fürſtliche *Reſervaten.* 7
Kochiſanus, tuba. 119

L.

Landſteuwer. 36
Lapſus linguæ. 220
Largitiones nimiæ pernitioſa. 113
Largitiones temeritatis invitamēta. ibi.
Laticlavium. 118
Latinæ linguæ obſervantia. 119
Legatio libera. 87
Legatorum libera adminiſtratio. 38
Legatos amplecti. 207
Legatus bellicus. 99. 100
Legē regiam ante Veſpaſiani imperium nullam fuiſſe, vel ſi fuerit, aut emendicatam, aut vi fuiſſe extortam. 65
Leges ad præſentem Reipub. ſtatum conformandæ. 55
Leges dare & abrogare ejuſdem eſt. 22
Leges ferre ſummi imperii eſt. ibid.
Leges parum valent apud populum. 132
Leges, quæ proſunt, bonæ ſunt. 132
Leges repugnant iuri ordinario. 162
Legibus fraudem facere, nemini licet, ejuſque rei exempla. 22
Lex Charondæ, qua patricii puniti ſunt olim, niſi poſtulati ius dixiſſent, plebeji vero non item. 47
Lex Gabinia. 20
Lex de Imperio Syllæ. 175
Lex de Imperio Veſpaſiani. ibid.
Lex Licinia. 61
Lex Macedonum. 151
Lex Majeſtatis. 231
Lex Portia. 120
Lex repetundarum. 61
Lex Valeria. 158
Lex Valeria de Imperio Syllæ. 63
Lex victa. 20
Liebe Getreuwen. 80
Libertas. 83
Libertas vitioſa. 196
Libertas digna lege regi. 196
Libertas dicendi. 219
Libertatis umbra. 202
Librorum ſpecioſi tituli. 204
Licentia ſoluta. 83
Lictores. 115
Limitare. 115
Limites Imperii ſub Auguſto. 109
Literæ ſenatoriæ. 188
Loquaces, litui, & tuba ad excitandam plebem adverſus patricios. 119
Loricati Imperatores. 105
Ludificatio. 7
Lupanaria admittere. 157

M.

Machiavelliſtica. 168
Machiavellus falſo arguit Romanos irreligioſitatis. 171

Machi-

Machinamenta. 7
Magiſtri plebis. 168
Magicam exercere. 103
Magi. ibid.
Magiſtratui Æduorum ſinibus ſuis excedere non licebat. 121
Magiſtratus. 47
Magiſtratus officium non ſolum tribuendum eſſe volentibus, ſed & nolentibus. 45
Magiſtratus ſummum imperium non eſt. 46
Majeſtas armat principem. 122
Majeſtas propria eſt ſummi Principis, & olim conſulum. 16
Majeſtas Imperatoria legibus armata. 23
Majeſtatis accuſatio omnium accuſationum complementum. 191
Majeſtas externa Senatus Romani. 2
Malle videri, quam eſſe. 204
Manduci. 2
Magnanimus. 122
Manu agere & obtendere. 130
Manum principis imitari. 80
Marcelli Hiſtoria de ſuſpicione læſæ majeſtatis. 102
Martii vaticinium. 123
Maſiniſſa. 105
Mahematica falſa & vera. 104
Mathematica metropolis ſcientiarum. ibid.
Matrimonia in fœminis auguſtis non ſunt libera. 139
Matrimonii maxima cura in fœminis auguſtis. ibid.
Matrimonia multum valent ad occupanda Imperia. 140
Matrimonia patricii non ineunda cum plebeiis. 117
Matrimonium ad majora nitenti decus & robur. 140
Media via in præruptis negotiis periculoſiſſima. 12
Memoriam Tyrannorum, eorumque qui regnum affectaverant, damnare. 62
Mendacia in Repub. 10
Militaris gloria propria principi. 101
Militaris juriſdictio ſecura. 137
Militia Romana dignitas. 50
Milites alloqui ex tribunali. 229
Milites cõmilitones appellare & victores gentium. ibid.
Milites ſeditioſi quomodo per artes disjungendi. 51
Milites ſeditioſos appellare pios. 219
Militum favor non facile ambiendus. 91
Minora indulgenda, ut majora captes. 225
Minus dicere, quam ſentire. 228
Modus extraordinarius. 163
Mœnia ſancta. 92
Monetarum jus. 27
Monetas cudere. ibid.
Monetam imagine principis ſignare nefas fuit. 28
Monetarum jura in Germania diſtracta ibid.

Monetas ſua imagine ſignare præter principem nemini licuit. ibid.
Monumenta publica. 90
Monumentum regium. 122
More regio agere. 170
Μορμολυκεῖον. 3
Mortalium natura eſt non contentum eſſe præſenti ſtatu. 62
Mortalium optimos altiſſima cupere, 71
Muniendi jus. 92
Munimenta Imperij. 75
Murorum demolitio. 93
Murorum tranſilitio. 92
Mutatio principis periculoſa. 75

N.

Neceſſitatis vis. 136
Ne duo vel plures in optimatum Repub. ex una familia eodem tempore magnos magiſtratus gerant. 59
Ne extra Romam creetur princeps. 73
Ne magna Imperia ab una familia præſcribantur. 60
Nemini bis deferendus idem Magiſtratus. 57
Nemo ſine accuſatore temere damnandus. 183
Ne peregrinus creetur pontifex. 74
Ne quis proprio ſumptu ludos edat. 70
Ne quis Jura Majeſtatis tractet præter Principem. 76
Ne unus aliquis ſupra reliquos nimis creſcat. 57
Neronis adulterium. 157
Neronis inſidioſa civilitas. 257
Neronis matricidium. 159
Nimiis remediis delicta nonnunquam irritari, & quomodo. 222
Nimis elatum κα-præcipitare. 58
Nobiles ab Epiſtolis. 89
Nobilium naturalis ſuperbia morandi in Imperiis. 57
Nomina meditamenti. 89
Nomina ſuperba. 208
Nomina ſumma cura. 89
Νομοφύλακες. 90
Non nimis Ariſtocraticum eſſe. 54
Non omnia omnibus decora. 220
Non cives cives appellare. 226. 227
Nuptiæ, quæ libidinis cauſa fiunt, illegitimæ. 137
Nuptiæ ad principum dignitatem. ibid.

O.

Obſequioſi. 68
Obſides. 152
Obſides quando liceat punire. 152
Occulta conſilia. 7
Oculis conniventibus agere. 212
Odium Rerumpubl. 63
Odia clandeſtina magis nocent, quam aperta. 232
Odium hereditarium plebis adverſus patricios.
Officiorum in Republica diſtinctio. 238
Olera abſcindenda ita ſunt, ut ſuccus remaneat. 187
Onera magiſtratui addere, quæ plebem à Republicæ adminiſtratione abſterreant, 53

Operam

Operam ſuam quicunque ingerit ſuſpectus eſt. 66
Optimates in Ariſtocratia ut facile cedant plebi. 56
Opus πολιτικός. 59
Orator publicæ cauſæ. 32
Ornamentis regiis abſtinere. 209
Ordinum in Imperio συμφωνία. 235
Oſtentatio ventoſa Sejani. 204
Oſtentator. 203
Oſtraciſmus. 155

P.

PActa gentilitia de mutua ſucceſſione, Germani vocant Erbverbrüderunge. 75
Panis propoſitionis. 162
Parmenio an jure interfectus. 146
Parricidium. 159
Paſquilli & prurigo ſcribentium. 221
Patricij armati. 115
Patriciis cum plebeis ne contrahant. 117
Patriæ hoſtes interficere licet. 159
Patres conſcriptos in Oratione præponere Cæſari. 216
Particulam Reipub. tradere plebi. 224
Patricij pauperes ex ærario ſuſtentandi. 117
Patricij lictores habere non debent 121
Patricij ſupplicijs ne afficiantur. 114
Patriciis pœna indicenda niſi ad comitia veniant, plebi vero non item. 44
Patriciorum arcana adverſus plebem verſantur circa quinque. 42
Patriciorum & Principum artes. 50. 51
Patrum abſentia periculoſa. 116
Pauperes qui divites fuerunt, difficile eſt res novas non moliri. 79
Peccare in Republ. cum beneficio. 4
Pecunia hoſtes exuere. 96
Pecunia nervus belli. 126
Pecuniam ſpargere. 96
Pejerans fuſtibus cædatur. 02
Peregrini ne præponantur incolis. 79
Perduellis. 82
Pericula diſſimulare. 231
Perſona publica. 175
Philotas ob contemptum patrij ſermonis accuſatus. 119
Pejeratiunculæ paraſiticæ. 178
Pilatus cur capitis ſupplicio affectus. 132
Plebem invitare. 225
Plebem benigne ſalutare & alloqui. ibid.
Plebem laudare. 219
Plebem vocare ad deliberationem. 226
Plebem voluptatibus frangi atque conſervari. 217
Plebejos conſiliarios facere. 225
Plebeis impune ab armis abſtinere licet, patriciis non item. 50
Plebi concedere inanes prærogativas. ibid.
Plebi licere in Optimatum Republica renunciare Magiſtratus, patriciis vero non item. 46

Plebi

Plebi poteſtatem committere ſciſcendi ea, quæ antea ab Optimatibus decreta ſunt. 226
Plebi poteſtatem relinquere ferendi leges de non magnis rebus. ibid.
Plebi una cura annonæ. 223
Plebis lituus & tuba. 204
Plebis natura. 67
Plebis non facile prima vox. 198
Plebs ab Imperio remota hoſtis eſt ejuſdem. 43
Plebs indignatur ſe contemni ac præteriri. 44
Plebs magis occupatur rebus privatis, quam publicis. ibid.
Plebs ſui tantum rationem haberi poſtulat. 47
Plebs obliquis artibus à Reipubl. adminiſtratione deterrenda. 44
Plebs tractanda leniter. 224
Plebs verbis ſe ulciſcitur. 220
Plebs ubi nihil de Imperio habet, id malæ Reipubl. ſignum eſt. 202
Plusquam civilia agitare. 67. 69
Podebradius. 119
Pœnitentia. 149
Πολίτευμα. 1
Politicæ variæ artes. 10. 21
Πολιτικῶς ſe gerere. 11
Pompoſianus interfectus. 104
Pontificis accuſatio apud Univerſale concilium. 193
Pontificis legatus in Germaniam ne veniat. 87
Pontificum Romanorum arcana conſilia. 213
Pontifices Romani jus rerum ſacrarum involarunt. 27
Pontificum Imperium. 65
Populares. 67
in Populari Republ. cavendum ne plebs penuria laboret. 61
in Populari Repub. opera danda, ut nimis potētes per vectigalia emungantur. 61
in Populari ſtatu rationem rerum geſtarum à Magiſtratu ſæpenumero petendam eſſe. ibid.
Populi voces non audiendæ. 146
Populo invito aliquid obtrudere periculoſum. 42
Populi Romani libertas. 74
Populum docere pecuniam publicam in Reip. ſplendorem converti. 56
Populus per ſimulacra tractandus. 2
Portoriis & tributis liberare plebem. 223
Poſtas inſtituere. 87
Poteſtas differt ab Imperio. 18
Potum prægustare. 106
Pragmaticorum Ἐμπειρία. 213
Prædictiones periculoſæ. 103
Præfecti prætorio officium. 70
Præmia militum. 91
Prætoriani milites. 218
Prætorianis ſignum dare. 95
Prætorianorum militum authoritas. 90
Prætor urbanus. 47
Prætorianos alloqui. 91
Prævenire iis qui nocere poſſunt. 141

Preces

Preces Tyrannorum vim neceſſitatis habent. 193
Primores Romanorum cum fruſtra plebem à Magiſtratus officio pellerent, rem ad religionem converterunt. 53
Princeps à Deo ſolo leges accipit. 22
Princeps etjam hoſtis non interficiendus. 111
Princeps exemplo major. 21
Princeps ipſa jura Imperii tractat reliqua ſenatui concedit. 214
Princeps fons & caput legum. 138
Princeps juventutis. 98
Princeps omnia poſſidet. 155
Princeps omnia quæ ad majeſtatem regni pertinent, ſolus adminiſtrare debet. 77
Princeps pius. 123
Princeps profanus vitandus. 139
Princeps ſenatus & civitatis. 210
Princeps ſine principatu. 202
Princeps ſummus judex. 33
Princeps ſuſpicione carere debet. 166
Principatus. 17
Principatus armis quæſitus armis defendendus. 105
Principatus conſortem non patitur. 77
Principatuũ diviſio pernicioſiſſima. 77
Principem bonum & ſalutarem ſenatui ſervire debere. 217
de Principe ſiniſtre loqui nefas apud Turcas. 220
Principem cum omnia poſſit, res tamen Imperii abalienare non poſſe. 185
Principes Romani ſoluti legibus. 20
Principes Romani alios certis legibus ſolverunt. 21
Principes ſancti, Dij & æterni. 102
Principi nihil injuſtum, quod fructuoſum. 166
Principis boni eſt viros prudẽtes in conſilium vocare. 77
Principis cædes. 111.112
Principis cordati officium. 123
Principis delictum Reſpubl. luere non debet. 186
Principum acta. 112
Privata ſacra habere. 103
Privatæ opes diſtrahi poſſunt, publicæ non item. 186
Privatas injurias in Magiſtratu ulciſci. 166
Profuſiones principales an à ſucceſſoribus retractari poſſint. 186
Promontorium flectere. 10
Promulgare aliorum decreta. 226
Propugnaculorum uſus. 93
Proſcriptiones Syllæ. 196
Provinciam ſoluto more intrare. ibid.
Provocatio ad populum, 32
Provocatio extrema ad populum. ibid
Provocatio immortalis Dei ad populum ex ſacris. 21.22
Prudentia apud Ariſtot. duplex, & utriuſque uſus. 2
Prudentia civilis triplex. 40
Pugio & gladius inſignia imperii 29
Ptolomæus. 99
Publica à privatis ſecernere. 126
Publica negocia. ibid.

Publicarum ac privatarum rerum diverſitas. 141
Publice ſcribere. 88
Purpura ſacra. 96
Purpurea inſcriptio ſolius imperatoris. ibid.

Q.

Quadruplator & interceptor litis alienæ. 192
Quæſtores. 90
Quæſtura primus gradus ad dignitatem. 213
Quinquennalis Florentinorum redintegratio. 56

R.

Rationaria principum. 188
Ratio victoriæ. 176
Recedere à regula propter excellentiam perſonæ. 138
Ratio interpretandi fœdera. 239
Ratio interpretandi Ius publicum. 238
Referre ad populum de rebus decretis. ibid.
Referre de omnibus rebus ad patres conſcriptos. 214
Regalia quomodo differant à Iure Imperij. 36
Reges Romanorum. 98
Reges Romani adſtricti legibus. 20
Regia vela. 95
Regia verba. 170
Regio more agere. ibid.
Regna per gladium tradi. 29
Regnum. 15
Regiſtra publica. 90
Regis non regia petitio. 207
Regni cauſa ſceleratum eſſe. 167
in Regno quibus potiſſimũ Imperia demandanda & prorogãda ſint. 71.72
Regni inſtrumenta. 84
Regem eſſe & regio imperio uti differunt. 196
Reiicere quædam ad ſenatum, ut coercitionem luxus in vaſis, veſtib. &c. 215
Reichsſtewr. 36
den Rechten jhren gewöhnlichen Lauff laſſen. 191
Reges & ſacerdotes. 25
Regium ſepulcrum. 200
Reguli. 98
Regum Imperia. 127
Reipubl. felicitas. 108
Religio animos percellit. 102
Religio falſa cauſa ſeditionis. 161
Religio non temere mutanda. ibid.
Religio & fides termini juris. 132
Religio. 160
Religionis thyrſo plebem percutere. 53
Remotas regiones retinere, difficile, ejuſque rei exempla. 109
Republ. mutata ſpecies priſtinæ Reipubl. linquenda. 209
Repulſa. 196
Rem inter alios controverſam ſibi adjudicare. 197
Rempub. adminiſtranti à comitiis impune ſe ſubducere non licet. 44
Rempublicam dicere rem populi non ſuam. 216

Reos abſolvere. 226
Remediis nimiis delicta nõnunquam irritari. 222
Res imperij ablienare. 185
Res imperij ignorare, flagitium eſt in Principe. 188
Res militares tam legibus, quam leges armorum præſidio ſervari. 23
Reſponſa Ictorum. 127
Reſpublica hodierna. 199
Reſpublica incolumis. 80
Reſpublica mixta. 200
Reſpublica privatim dives publice egena. 187
Reſpublica ad principia ſua revocanda. 56
Reſpublica pleræque minus compoſita. 131
Reſpublica non poteſt bene geri multorum Imperiis. 76
Reus majeſtatis. 82.102
Rixa Regina Poloniæ ejuſque hiſtoria de extollendis exteris. 79
Roma caput & ſedes Imperij æterna, terrarum domina. 73
Roma urbs æterna. 35
Romani nimis avide in libertatem ruendo in ſervitutem lapſi ſunt. 54
Romani nunquam ad ſenatum retulerunt de rebus humanis, niſi prius excuſſis ſacris. 171
Romani peritiſſimi famæ conſervandæ. 122
Romanorum ducum poteſtas ſupra ſenatum. 38
Romanorum publica munificentia. 56
Romanorum relligio & pietas. 171
Romanorum militum ἀλαζονεία. 203
Romulus. 105
Romulus inſtituit 300. celeres. ibid.
Rubellius Plautus. 143

S.

Sabinarum virginum raptus. 136
Sacra legationis. 31
Sacra & cœleſtia arma. 191
Salus Principis unicum votum.
Salus Reſpubl. conſiſtit in duobus potiſſimum. 1
Σχήματα πολιτικά. 59
Scribæ actibus publicis olim non intererant. 90
Scribere militibus. 88
Scribere publice. 190
Servatores & ſpeculatores. 5
Scuti ſuppoſitio. 95
Secretorum arbiter. 168
Secretorum particeps. ibid.
Secunda deliberatio. 30
Seditiones 146
Sævire in fœminas. 177
Sævire in muros & mœnia. 229
Sejanus. 145
Sella Principalis. 97
Senatorem pulſare. 114
Senatores dominos appellare. 217
Senatores pauperes locupletare. 78
Senatores pauperes ordine ſuo movere, ejuſque rei exempla. 86
Senatoribus quatenus licitum peregrinari. ibid.

Senatores ſancti. 114
Senatorum Romanor. ſcelus. 189
Senatui adimere belli moleſtias, atque in ſe transferre. 217
Senatui ſedenti aſſurgere. ibid.
Senatui tradere regẽdas provincias imbelles. 216
Senatum appellare caput Imperij. 217
Senatuſconſultũ ne Chriſtus inter Deos referretur, & quare. 26
Senatus immortalis. 12
Sententia Pontificum flagitioſiſſima. 193
Servare & frangere fidem, ejuſque rei exempla. 177
Servum ſervorum eſſe. 211
Servitus. 83
Severitatis uſus in Republ. 147
Sicarios ſubornare. 175
Sigillo mendaci uti. 88
Signa dare. 229
Signoria. 82
Signa militaria. 228
Signum bonæ Reipub. 201
Silonis jactantia. 100
Simulacra. 203. 224
Simulacra Ariſtocratica. 226
Simulacra Ariſtocraticæ Reipublicæ. 209
Simulacra Democratica. 226
Simulacra Deorum plebi obtrudere terriculamenti cauſa. 2
Simulacra dignitatis priſtinæ. 205
Simulacra Imperij & libertatis. 202. 205
Simulacra imperij quomodo reſtringenda. 213
Simulacra inania. 3
Simulacra rationem gubernandi variant, ipſam vero Rempublicam non conſtituunt. 226
Simulacra Regia. 205
Simulacra militaria. 219
Simulacra Repub. popularis. 263
Simulacra Venetorum. 205
Simulacra ubi dominantur, ibi res ipſa abeſt. 217. 218
Simulacrorum ſpecies tres. 205
Simulacrum Turcicum. 236
Simulare volẽs à duob. cavere debet. 12
Simulare volens ab omni parte ſibi conſtare debet. ibid.
Simulatio nimis preſſa erumpit. ibid.
Simulatio ſuſpecta incompoſita. 13
Simulationis limites quos egredi non oportet. 11
Simulationis uſus & neceſſitas, ejuſque exempla ex Ethnicis & ſacris. 9
Sociorum cura. 142
Socios juvandi ſtudium apud Romanos. 142
Solida imperij fundamenta. 3
Solœciſmus imperandi, in Galba, Piſone, Pertinace. 219
Solum vertere ſpecie honeſta legationis. 144
Solymanni pietas in ſpoliandis ſacris hoſtilibus. 127
Sophiſmata arcana mixtarum Rerumpublicarum. 200

Sophiſ-

Sophiſma Romanorum adverſus Ap. Claudium. 46
Σοφίσματα τῶν πολιτικῶν. 6
Σοφίσματα τῶν χρημάτων. 3
Sortitio provinciarum quinquennalis.
Species corporis anguſta. 122 (70
Spectacula exhibere populo. 217
Spiritum & vitam dare civitatibus. 37
Sponſiones Caudinæ & Numantinæ. 34
Statum Reipubl. per negligentiam mutari. 46
Statio militum. 106
Statuæ Imperatorum. 134
Statuarum jus. ibid.
Statuas Tyrannorum frangere. 63
Stipendia militib. princeps decernit. 91
Stupor Vitellii. 122
Subditis regulariter non licuit mittere legatos. 31
Subſidia dominationis. 75
Succeſſor Imperii ubi in incerto eſt, ibi facile ad priſtinum ſtatum relabitur Reſpubl. ibid.
Summi Imperii undecim capita. 19
Summum imperium cum invidia conjunctum. 1
Superſtitio apud plebem quantum valeat. 53
Superſtitio præſtat Atheiſmo. 172
Superſtitio circa titulos. 255
Supplicationes de rebus geſtis à ſolo ſenatu decerni potuerunt. 26
Supplicia atrocia. 147
Supplicio paucorum contentum eſſe. 268. 269
Suſpectos ex rumore tantum ad ſupplicia rapere non oportet. 181
Suſpectos & potentes frangere. 144
Σώφρων ἀπιστία. 214

T.

Tabulæ publicæ. 90
Tarquinius & Antonius quare indictis comitiis abfuerint tamen. 45
Tarquiniorum Tyrannica dominatio. 173
Tela patrum. 7
Templum munire. 162
Theſeus. 99
Temporum homines. 11. 12
Tenere τὴν ναῦν *in negotiis fidei.* 171
Τεχνόφυον 6
Terrores Panici. 204
Tiberii conſilium in continuandis Magiſtratibus. 71
Tiberii libidines. 169
Tiberii mira aſtutia in offerendo quod ipſe retinere malebat. 216
Tiberii ſimulatio. 10
Tiberius callidus & novi juris repertor. 22
Tiberius exul Imperator. 144
Timoleontis fratricidium. 129
Titulus invidioſus. 64
Tituli magni. 207
Titulos uſitatos & vulgare nomen uſurpare. 210
Tollere affectus humanos & propinquorum ſuſpiria. 192
Tranſitus rerum opportunos eſſe conatibus. 76

Tribunal ceſpiticium. 98
Tribunal militare. ibid.
Tribunicia poteſtas. 52
Tribunicia interceſſio. 30
Tribunitia poteſtas munimentum libertatis. 75
Tribuni plebis. 119
Tribuni plebis ſacroſancti. 120
Tribuni præſides & custodes libertatis. ibid.
Tribunis abnoctare non licuit. ib.
Tribunorum ſubſellia. ib.
Tribunitium auxilium, & provocatio plebis Romanæ, duæ arces tuendæ libertatis. 15
Tribunorum interceſſio. 52
Tribunus creato dictatore manebat in poteſtate. 120
Tributa nervi Rerumpubl. 184
Tripudium. 171
Triumphi falſi. 101
Tuba plebis. 119
Turca Veſieros ſuos reb. decretis ſecum in Venationem abducit, ne decreta bellica divulgentur. 5
Turca receptis in fidem regibus preces publicas excipit. 26
Turca ſua lingua legatos audiunt. 119
Turcarum fratricidia. 173
Turcarum militia. 39
Turcarum prætextus in occupanda Roma. 65
Turcarũ reverentia erga principem. 163
Turcici imperia fundamenta. 197
Turcicorum Imperator. filii. 99
Tutanus. 204
Tyrannis juſta. 82
Tyrannides pontificiæ. 173
Tyrannorum imagines abolere. 62

V.

Vaticinia. 103
Vectigalia à Carolo IV. oppignorata an revocari poſſint. 185
Vectigalia nimia excitant ſeditiones. 123
Vectigalia retinacula Imperii. 153
Vectigalia tollere. 185
Vectigalia pro umbra, pro aere, pro captando ſpiritu. 187
in Vectigalibus tota ſalus Reipub. 185
Vectigalium conſtitutionem indulgere conſulibus. 162
Vectigalia indicere penes ſolum principem eſt. 35
Vela regia. 95
Vernacula lingua. 118
Veneti domini maris. 65
Veneti non facile ad arma veniunt. 189
Venetorum Arſenale. 49
Venetorum Reſpubl. 178
Veſtes auratæ. 96
Via decedere. 161
Vicarii principum. 24
Victis priſtinum nomen relinquere, & victorum nomen aſſumere. 207
Victoriam non mereri. 176
Videri non intelligere. 180
Vim principatus reſolvi cuncta ad ſenatum vocando. 76
Vincere facilius quam tueri. 109
Virga Apoſtolicæ autoritatis. 192

I N D E X.

Virginem rapere capitale. 137
Virtus unius magni viri in Republ. 203
Virtutes occultare. 144
Virum legibus ſolutũ neceſſario in Rep. requiri, eaque de cauſa dictatorem creatum. 19
Virum nimis excelſi animi in bellum ablegare. 57
Vltro facere præſtat, quam neceſſitate cogi. 176
Vmbra & ſine honore nomen. 202
Völligen Gewalt haben. 38
Vngari. 25
Vrbes delere. 276
Vrbs non facile deſerenda. 116
Vis ac vera potentia. 205
Vis dominationis. 166
Vis imperii. 127.202
Vis poteſtatis. 127
Vitellii perfidia. 122.177.211
Voluntas aliquando punienda. 148
Volumina publica. 90
Vota pro principis incolumitate. 102
Vſus ac dignitas arcanorum. 206
Vtilitas. 142
Vtilitas publica præferenda privatis. 152
Vxor firmamentum familiæ. 140

Ω.

Ω[illegible]. 189.190

F I N I S.

1009720